

A PLURAL PLATFORM OF OPINIONS OR A BASIS FOR
DIVISION AND HOSTILITY?

FACEBOOK NEWSFEED FRAMING AND ITS
IMPACT ON THE DUTCH POLITICAL MORAL

J.F. van der Lee

5704731

Hankevdlee@gmail.com

RMA Thesis Genderstudies

September 2018

Utrecht University

Supervisor: Koen Leurs

Second Reader: Domitilla Olivieri

Abstract

With this research I want to move beyond where other literature and large-scale studies on the impact of Facebook and new media have stopped. Previous scholarship has underexposed individuals' experiences with the platform and its potential to steer our political stance on current societal issues by feeding into polarization. Which is surprising, since recent events and debates concerning Facebook's potential influence have caused a lot of uproar and has even led Mark Zuckerberg to face a public trial about the far-reaching data-mining and curation that has been done through Facebook news streams. Bearing that in mind, I have tried, through extensive studies, to scrutinize and question this issue and to pinpoint what impact Facebook has on Dutch citizens and their political stance. More so, I set out to thoroughly comprehend how the refugee crisis as a topic of great political significance might have been framed online through curated news streams and the 'filter bubble' and what this meant for the political perspectives of Dutch citizens. As a methodological approach, this research project has put the embodied experiences of 15 respondents, divided over three political positions, at the centre. This has been established through semi-structured interviews, feminist reflexivity and the constant questioning of online power dynamics. Throughout this exploratory project I have aimed to expose the online behaviour of the respondents and in particular how Facebook users deal with Facebook news streams they are faced with on an everyday basis. By laying bare affective responses and Facebook users' attitudes I provide insight in how this daily curated news diet might shape us as individuals and our political morals. Many, critical feminist works and reflections on new media have proved to be a great a fundament to work with. Amongst those, 'The spectatorship of suffering' by Lilie Chouliarakie has offered an insight in how the online confrontation with the refugee crisis might serve a transformative potential in how Facebook users' view this ongoing issue.

Acknowledgements

This thesis writing process has challenged me more than I could have imagined at the beginning. It has meant a great deal to me that I was surrounded by people that supported me and believed that I could do this, at times that I was questioning myself.

Thank you to all my interviewees that were willing to take the time for me and were eager to help me with my project. Your contribution and willingness to engage with my extensive questions was amazing. Without you I could not have established this research fruitfully.

And then my thesis supervisor, Koen. Even though I was at a loss sometimes, with the amount of work that was laying ahead of me, your enthusiasm for the subject and field of studies was contagious and kept me going. You have been so patient, supportive and helpful, I could honestly not have wished for a better supervisor. Thank you so much for making this possible.

Domitilla, thank you for your previous courses on gender, representation and media, they have been very insightful and useful for this project. I greatly appreciate your interest in my project and willingness to act as my second reader.

I could also have not done it without the support of my closest friends, namely, Judith, Silvie and Naomi. Thank you for your love and being there for me.

Thank you to my Mom, Dad, and brother Maarten. I am grateful for having you there by my side, supporting me and loving me unconditionally even at times when this thesis seemed a never-ending story. Maarten, I am really happy to have a brother that knows what to say at times when I needed it.

Lawrence Bilton, thank you for helping me to reflect on my writing process and reassuring me that I was on the right path with my project.

Contents

Abstract

Acknowledgements

Introduction 3

Chapter 1 Theoretical Framework 7

1.1 How new media raises questions 7

1.2 A networked society 7

1.3 Developing the self in a media-saturated world 9

1.4 Facebook as a platform: far from neutral 11

1.5 Facebook and polarization 12

1.6 Dutch pillarisation making an online comeback? 14

1.7 How Facebook users reflect upon social media experiences 17

1.8 Breaking borders or building walls? 20

Chapter 2 Methodological Trajectory

2.1 A critical feminist lens 22

2.2 Experience based research: A post positivist approach 22

**2.3 Feminist scholarship on technology and online
community building 24**

2.4 Power relations on Facebook: what gets the 'likes' matters 25

2.5 The notion of 'difference' 25

**2.6 From praxis to practice: qualitative interviews as a method to gain
access to Facebook users experiences 27**

Chapter 3 Empirical Section I

3.1 The position of Facebook in daily (social) media intake 33

3.2 Reliance on Facebook for news and its trustworthiness 37

Chapter 4 Empirical Section II

4.1 Facebooks' coloured news streams 42

4.2 Algorithms at work	44
4.3 Does Facebook establish repillarisation?	46
4.4 Openness to content that contradicts personal beliefs	47
4.5 Facebook friends and opposing views	50
4.6 Affective responses to news	51
Chapter 5 Empirical Section III	
5.1 The online Dutch Refugee debate: mixed feelings	54
5.2 How it began: the initial stance of respondents towards the refugee crisis	55
5.3 Experiences with the refugee debate online	57
5.4 Impact of the refugee debate online	60
5.5 Polarization online?	68
Chapter 6 Conclusion	73
Chapter 7 Bibliography	79
Chapter 8 Appendix	83

Introduction

“We are investigating the circumstances in which Facebook data may have been illegally acquired and used,” said the information commissioner Elizabeth Denham. *“It’s part of our ongoing investigation into the use of data analytics for political purposes which was launched to consider how political parties and campaigns, data analytics companies and social media platforms in the UK are using and analysing people’s personal information to micro-target voters.”*¹

The discovery of the extend of Cambridge Analytica’s activities and how Facebook CEO Mark Zuckerberg fostered this data collection of millions of people, has caused a lot of uproar. Cambridge Analytica – a company that in 2014 was headed by Trump’s key adviser Steve Bannon, gathered personal information from American Facebook users in order to sketch profiles of US voters and shape their political perspective through targeted advertisements. However, not only the U.S. was supposedly targeted, also in the United Kingdom concerns were raised on how tech companies could have influenced the EU referendum and the passing of the Brexit legislation. Meanwhile Mark Zuckerberg has had to face a trial and defend his actions in the public eye, nonetheless, many questions about Facebook remained unanswered. One of the questions that Zuckerberg was eager to avoid, was that of how many different demographics and other characteristics are part of advertising targets.²

To be more explicit, if an advertiser would want to target a 45-year-old, left-wing, macrobiotic food eating single mom with a son, a daughter and an anti-vaccine conviction, this advertiser could probably do that because of the specificity of the data that Facebook has collected. These advertisements would appear everywhere, from obvious commercial buttons on the side of the interface of Facebook to entrenchment in the Facebook news streams where these advertisements would appear as if they were real reliable news articles. And it does not stop here, Facebook even uses a tracking pixel that tracks your online activities outside of the Facebook interface as well.³ Furthermore, this would mean that the timeline of the single mom is so specifically targeted and that Facebook has so many themes or tags to target with, that Facebook could potentially influence these people individually with even more personalized news streams and advertising. Which could consequently lead to polarization aside the lines of

¹ Cadwalladr, Carole; Graham-Harrison, Emma. Revealed: 50 million Facebook profiles harvested for Cambridge Analytica in major data breach 17 March 2018 version. 21 August 2018

<<https://www.theguardian.com/news/2018/mar/17/cambridge-analytica-facebook-influence-us-election>>

² Hern, Alex, Sabbagh, Dan. EU referendum won through fraud, whistleblower tells MPs 27 March 2018 version. 21 August 2018 <<https://www.theguardian.com/uk-news/2018/mar/27/brexit-groups-had-common-plan-to-avoid-election-spending-laws-says-wylie>>

³³ Austin, Evelyn. *Bits of Freedom* ‘Op Facebook kregen we de vraag hoe je je kunt wapenen tegen de Facebook Pixel: we zochten het voor je uit’ 20 April 2018. 21 August 2018. < <https://www.bof.nl/2018/04/20/hoe-zit-het-nou-eigenlijk-met-die-facebook-pixel/>>

political stance and societal perspectives on current issues.⁴

Despite a great amount of people already being familiar with the idea of Facebook, its questionable privacy and targeted advertisements, the realization finally hit with lawmakers and senators in the U.S. when the length of Facebook's datamining and the sell-out of data was uncovered for the public to see. Concerns arose whether Facebook had the potential to influence Facebook users in such a way that they would vote differently, or when doubting, would make a decision based on the articles and advertising that they were exposed to online. At first the United States election process between Hilary and Trump was scrutinized and further investigated as Facebook's impact was questioned. Not soon after that, also the United Kingdom started an introspective to the case of Facebook and its citizens. As the quotation of Elizabeth Denham illustrated, concerns arose whether the collection of data had not only influenced the U.S. elections, but had also targeted voters for the EU referendum: *"It's part of our ongoing investigation into the use of data analytics for political purposes which was launched to consider how political parties and campaigns, data analytics companies and social media platforms in the UK are using and analysing people's personal information to micro-target voters."*⁵ Moreover, now, Cambridge Analytica and Facebook had also drawn attention from the British Information Commissioners' Office and the Electoral Commission. Whistle-blower Christopher Wylie, even goes as far by saying that the Pro-Brexit campaign used a scheme of *'improperly channelling money through a tech firm with links to Cambridge Analytica'* which led the campaign to be won through fraud. Hence, Wylie argued that fraud and cheating led to the Brexit win.⁶

While it remains difficult to pinpoint the impact of Cambridge Analytica's activities, it is of great concern to further analyse how Facebook news streams could potentially steer Facebook user's political stance towards current issues. Especially since it would be a problematic development that media could polarize people and feed into the marginalization of certain groups in society. For that reason, let us consider the Cambridge Analytica debacle as a call for urgency upon the further investigation of the impact of Facebook on the political stance, or as I call it, the 'political moral' of its users. Moreover, I will focus on a topic that has often created a lot of division within the political debate both on a European level as well as locally, in the Netherlands; the case of the refugee crisis. Many questions will be raised in order to get to

⁴ Cadwalladr, Carole; Graham-Harrison, Emma. Revealed: 50 million Facebook profiles harvested for Cambridge Analytica in major data breach 17 March 2018 version. 21 August 2018

<<https://www.theguardian.com/news/2018/mar/17/cambridge-analytica-facebook-influence-us-election>>

⁵ Cadwalladr, Carole; Graham-Harrison, Emma. Revealed: 50 million Facebook profiles harvested for Cambridge Analytica in major data breach 17 March 2018 version. 21 August 2018

<<https://www.theguardian.com/news/2018/mar/17/cambridge-analytica-facebook-influence-us-election>>

⁶ Hern, Alex, Sabbagh, Dan. EU referendum won through fraud, whistleblower tells MPs 27 March 2018 version. 21 August 2018 <<https://www.theguardian.com/uk-news/2018/mar/27/brexit-groups-had-common-plan-to-avoid-election-spending-laws-says-wylie>>

the bottom of what Facebook news streams do with Facebook users in the Netherlands. What is Facebook doing on a localized Dutch level with the political moral of our citizens? More so, is the influence of Facebook overestimated and exaggerated in the represented media frames of this case, or do we really need to worry about Facebook news streams functioning as echo chambers that reinforce our own opinions?

With this exploratory research I aim to gain a better comprehension of Facebook experiences of the individual. This is especially necessary, since greater discourses and researches up until now have primarily focused on the potential large-scale effects of social media, but have failed to take a closer look on what the impact is of Facebook, and the exposure to curated news streams, on the everyday lives of Facebook users. Throughout this research the experiences of Facebook users in relation to feminist, postcolonial and media studies will serve as a vocal point to understand online power dynamics and its implications for society. Hence, the first chapter will give an outline on the current epistemic view on new media. Moreover, this theoretical framework in chapter one will provide more insight in the issue of how nowadays new media and online access has become an extension of our bodies. An extension of our everyday lives that people cannot function without. Additionally, this theoretical framework from which to understand the issue at stake here will be followed up by a methodological trajectory in chapter two. The methodological trajectory will set out the approach I have taken to provide a solid research through a critical feminist lens. Moreover, concerns of reflexivity, power dynamics in semi-structured interviews and other important methodological considerations that have come to mind throughout this research will be discussed.

Chapter 3, 4 and 5 will each contain an empirical section. The third chapter and empirical section I will start off with an indication of the position of Facebook in the daily social media intake of the respondents as a way to gain insight in the role of Facebook in the respondents' daily activities and news diet. This will be followed by critical reflection on how reliable the respondents deem Facebook and Facebook news streams to be. Secondly, in chapter 4 and empirical section II the case of curated news streams and the respondents' awareness of their curated timelines will be up for discussion. Moreover, I will question whether the respondents are media savvy enough in order not to fall into the pitfalls of Facebook and its potential to polarize communities. Also, I will draw parallels between Facebook as part of new media and the traditional Dutch newspaper and tv shows that find their roots in pillarisation. More specifically, this poses the question whether Facebook could be regarded as a phenomenon of repillarisation which could consequently build borders between different types of people and backgrounds. A less utopian image of the possibilities created by Facebook. Lastly, I will try to assess if millennials are really that openminded and interested in content that challenges their beliefs or that instead they prefer a personalized Facebook stream of confirming messages.

In the last empirical section and fifth chapter the case of the refugee crisis will take up a central position from which to understand the dynamics and impact of Facebook on Facebook users' political moral and positioning. As a starting point, I will draw out the initial responses of my interviewees towards the issue of the refugee crisis and asylum policy in the Netherlands. From here on I continue to take a closer look on how developments in Facebook users' sentiment and online experiences could lead to the positioning from respondents to shift or to be further established. I will again return to questions of polarization and diversity online. Do these experiences overcome borders between different kinds of people or in fact build more walls? To conclude, I will reflect on all these personal experiences in relation to critical theories within postcolonial, feminist and media discourses. More so, I will ask myself if the initial hypothesis still stands and whether Facebook does or does not reinforce the political moral through the Facebook bubble and algorithms that are focused on same-ness.

1.Theoretical framework

1.1 How new media raise questions

We currently live in a world where it is hard to think of what it would be like if we could not read the news online anymore, or if we would not be able comment on a news article that appeared on Facebook. The world has become digitized, and with that development, almost all traditional media made a shift to new media. But what does that imply for the world as we see it? Throughout the following chapter I will describe how these technological fluxes and media shifts both have been applauded as well as scrutinized. While proponents argue that technological improvement of media would improve interconnectedness amongst people with the use of internet and social network sites open up a world of unity to us, others feel that this is nothing more than an utopian perception. Moreover, I describe possible implications of this technological flux and how new media, and more specifically Facebook news streams, could perpetuate marginalization, dislocation or displacement of people and consequently be harmful. I will do this by drawing from postcolonial and feminist media studies perspectives.

Additionally, I will continue by arguing how this shift to new media impacts the shaping of our identities as individuals. This will provide a starting point from which to understand how social media networks, such as Facebook, could shape our perspectives on current issues and even have impact on our political stance. Furthermore, new media, similarly as traditional media did, uses frameworks of representation and then comes together with algorithms that decide upon what we see online in our news feeds. This phenomenon, to my concern, is capable of reinforcing biases and even work hand in hand with the marginalization of certain groups of people. Hence, I will continue with my focus on Facebook and the supposed neutrality of this platform, which then will be followed by issues of political polarization that might arise through the use of this platform. But for now, let us first understand these current developments in media as I will provide an overview on how these developments were discussed by critics in the following paragraph.

1.2 A networked society

As Marshall McLuhan once wrote, media are the '*extension of men*'.⁷ Nowadays new media and online access has even become an extension that people cannot function without. Concerns arise for what implications this has for the world that we see around us, as when media becomes an extension of men there seems to be no way to escape the affects media has on us and the shaping of ourselves as individuals. When we consider digital Europe, we can see how it is characterized

⁷ Bucher, Taina. 'Want to be on the top? Algorithmic power and the threat of invisibility on Facebook' *New media & society* 14/7 (2012): 1164.

as a materiality of many people on a virtual level where histories of dislocation, uprooting and marginality take place.⁸ New digital engagements such as big data journalism could help us rethink Europe and its conception of difference along the lines of race, gender and other cases of marginalization. But at the same time, digital Europe does not seem to provide us with an utopian alternative for the issues of dislocation and rejection.⁹ Furthermore, traditional media has made steps towards more digital tools that remediate but at the same time appropriate the old media and their representative frames into new ones. This also shows through Stuart Hall's encoding/ decoding model of communication which exemplifies how messages are polysemic or open to multiple interpretation as these messages are dependent on the social context in which they circulate.¹⁰ Moreover, ideological frameworks grossly impact how mass media messages are structured by media institutions. Thus, dominant power structures from society are translated via news platforms and end up in our Facebook news streams. Consequently, due to these messages being framed, coded, and guided in such a manner that they have a certain impact on the audience, we should not underestimate how this could reinforce biases that stem from these ideological structures.¹¹ As a result, while technological developments and new media are applauded on the one hand, we need to be wary of its potential to reiterate marginalized online identities, on the other.

Manuel Castells touches upon this digitization development in his work on the network society and argues how we are witnessing a new shift within modernity, in which our networked society functions on the grounds of information and communication.¹² Ulrich Beck similarly argues that modernity has become reflexive as contemporary society builds itself upon the foundation of knowledge and information that is continuously evolving. Within this process of reflexivity, the role of media is a fundamental one, as media circulates information whilst at the same time serve as a platform for communication that also produces information. This technological interconnectivity of different communities and groups of people has led us to believe that these processes enable rethinking and making new connections. However, at the same time these digital platforms seem to be colonized, similar to offline media, due to the unity within diversity that can be distinguished when taking a closer look at western media frames and social bubbles that also appear online. Critics argue that digital Europe is more or less a new manner to create division and set out borders. Perhaps, this digital connectedness does not

⁸Leurs, Koen. Ponzanesi, Sandra. "On digital crossings in Europe" *Special Issue for Crossings: Journal of Migration and Culture* 5/1 (2014): 7.

⁹ Leurs, Koen. Ponzanesi, Sandra. "On digital crossings in Europe" *Special Issue for Crossings: Journal of Migration and Culture* 5/1 (2014): 7.

¹⁰ Hall Stuart 'Encoding/decoding' Durham, Gigi Meenakshi. Kellner, Douglas M. Eds. In: *Media and cultural studies* Cornwall, 2006: 165.

¹¹ Mendes, Kaitlynn Carter, Cynthia. 'Feminist and Gender Media Studies: A Critical Overview' *Feminist and gender media studies* 2/ 6 (2008): 1705.

¹² Castells, Manuel. *The networked society* Singapore, 2010: 78.

provide an alternative for the histories of dislocation and rejection that we were looking for.¹³

These critical questions pinpoint the urgency to further examine the role of media, since the media's role goes beyond that of a transparent tool of information provision and shape the manner in which we perceive society and its current shape and form.¹⁴ John B. Thompson even goes as far to claim that media are highly influential concerning the reordering of social relations arguing they could transform these relations. With the integral part of social interaction and mediated interaction the public's self-understanding and identities is defined. Thompson argues that printed as well as electronic media is monological and mass-oriented. Thus, the public needs to be careful of the media they consume, since the power it offers to communicators and corporations should not be taken lightly as it alters communication flows in the direction of the producer of the messages. In addition, everything is mediated and subjected to processes of framing and specificities of that particular medium. Consequently, the self and how we envision the world around us is affected by this central role of ultra-modern media we are involved with on a daily basis. What Thompson is pointing out here, is the immense impact of media on how politics is conducted, how the selves are constructed and shaped, and overall; on what contemporary society looks like. Not only does media effect the construction of identities, it also articulates the conceptions of cultural difference, gender and sexuality and even more so; debates that are related to these subjects.¹⁵ Cultural difference, here, entails the 'racial' or ethnic difference amongst people. But how much can we blame on media concerning the negative biases that could influence our society, and how much can deduced from other external factors? In the following part, I will continue to describe the role that media plays in the developing of the self as an entity and individual within our society.

1.3 Developing the self in a media-saturated world

Eugenia Siapera emphasizes that we cannot assume that these constructs are shaped within one particular media vacuum. Moreover, media are not the sole external factor that influence our opinions as human beings. Conversely, we are not pre-existing independent either, as Nick Couldry and Hepp Andreas point out in 'The Mediated Construction of Reality', it is impossible to assume that 'liberal individualism' goes along with an independent standpoint from which that person is formed. Instead, our interactions with other individuals shape our social world and understanding of it. As Norbert Elias similarly argues in his work on the theory of a human society; it is impossible to see the 'self' as static. The human itself and its identity can be

¹³Leurs, Koen. Ponzanese, Sandra. "On digital crossings in Europe" *Special Issue for Crossings: Journal of Migration and Culture* 5/1 (2014): 7.

¹⁴ Siapera, Eugenia. *Cultural diversity and global media: The mediation of difference* 2010: 6.

¹⁵ Siapera, Eugenia. *Cultural diversity and global media: The mediation of difference* 2010: 6.

regarded as a process that is constantly evolving. This dialogical notion of the 'self' underlines the causality between the construction and shaping of identities through online platforms. In a 'media-saturated world' all these encounters, as described above, are to be regarded interactively and could more or less pass as a mediated experience. The 'self' is a continuous negotiation of meaning with others that is brought up through communicational processes. As Dwight E. Brooks and Lisa P. Hébert similarly wrote on gender, race and media representation:

*'Much of what audiences know and care about is based on the images, symbols, and narratives in radio, television, film, music, and other media. How individuals construct their social identities, how they come to understand what it means to be male, female, black, white, Asian, Latino, Native American—even rural or urban—is shaped by commodified texts produced by media for audiences that are increasingly segmented by the social constructions of race and gender. Media, in short, are central to what ultimately come to represent our social realities.'*¹⁶

These processes define what makes you, you, and others different from your own social circle. However, since we do not obtain a pre-existing identity, it is a challenge to make an estimation on how social platforms impact our view of the world and opinions on political issues.¹⁷

Thus, media are one of the contributing factors that come into play when speaking of identity constructs. However, this does not diminish the external factors that exist, such as face-to-face personal encounters media and other mediated spaces that could influence someone's opinion. With this in mind, it is of great importance not to overestimate the influence of media. Throughout this research, the qualitative interviews that have taken place will serve as method in my striving for a better understanding of the complexity of Facebooks' mediated experiences and news streams and their possible influence on public opinion. However, I am aware that these experiences do not solely take place in vacuum. Thus, Facebook users do not base their worldviews or understanding of their surroundings on the platform of Facebook alone and other related media, but also gain an understanding of their livelihood from real life experiences and face-to-face interaction. However, the component of a media saturated world and its influence on our perception of contemporary society should not be downplayed either. With that reason in mind, I continue my search for the impact of Facebook on our stance towards cultural diversity and more specifically: what impact Facebook has on the Dutch political moral and stance towards the refugee crisis. Media present a framed representation of diversity which is

¹⁶ Brooks, Dwight E. Hébert, Lisa P. Gender Race and Media representation. In: *Gender and communication in mediated contexts*. 297

¹⁷ Couldry, Nick. Heppy, Andreas. *The mediated construction of reality* Cambridge, 2018: 4.

constantly reproduced and circulated. Thus, with the production of mediated messages the conception of diversity could even change or completely transform diversity's representation and reception with the public. With this, the question remains whether some utopian ideas were not so far-fetched or whether pessimists were right by believing that new media does not transform us into one unity that overcomes borders but instead feeds marginalization based on cultural difference.¹⁸ In the following segment I will further focus on Facebook as a platform and how this network is far from a neutral pin-up board where people can share news and comments.

1.4 Facebook as a platform: far from neutral

Facebook as a platform will serve as a case-study to consider the mediation of cultural difference and for understanding the potential consequences and impact that such a social platform has on its users. With that in mind, it is of great importance to establish a full comprehension of what the concept of a platform actually entails. As Tarleton Gillespie argues in 'The politics of platforms' the concept of a platform is often associated with connotations such as '*open, neutral, egalitarian, and progressive support for activity*' which makes platforms such as YouTube or Facebook appealing to users in such a way that these platforms manifest themselves, in contrast with traditional media, as sole intermediaries that empower individuals to speak.¹⁹ Moreover, Gillespie argues that these claims of platforms on being open, flat and neutral spaces open to all users disguise the actual the edges that surround these platforms. Both YouTube, Google and Facebook have a very specific business model that carry consequences for its platforms neutrality in such a way that the creative content that is produced and put up online is 'controlled' to some extent.

Paradoxically, these platforms that carry high expectations as intermediaries are in reality, much more similar to traditional media than consumers realize and CEO's of platforms care to admit.²⁰ José van Dijck adds in *The culture of connectivity: A critical history of social media* that a platform is a techno-cultural construct in which it carries multiple meanings; '*platforms are computational and architectural concepts, but can also be understood figuratively, in a sociocultural and a political sense, as political stages and performative infrastructures.*'²¹ In line with Gillespie's work, van Dijck argues that a platform here, rather should be regarded as a mediator instead of the role as intermediary, as the latter is often a misinterpretation of the extensive influence a platform in the matter of control over data and metadata through algorithms and formatted protocols.²² So, what does this lack of objectivity mean for users of the Facebook platform? I will

¹⁸ Siapera, Eugenia. *Cultural diversity and global media: The mediation of difference* 2010: 7.

¹⁹ Gillespie, Tarleton. 'The politics of platforms' *New media & society* 12/3 (2010): 353.

²⁰ Gillespie, Tarleton. 'The politics of platforms' *New media & society* 12/3 (2010): 358.

²¹ Dijck, van José. *The culture of connectivity: a critical history of social media* Oxford, 2013: 29.

²² Dijck, van José. *The culture of connectivity: a critical history of social media* Oxford, 2013: 29.

now move on by discussing how Facebook has the potential to polarize its users amongst the political spectre due to its 'filter bubble'.

1.5 Facebook and polarization

As I pointed out earlier, aside from the possibility to 'personalize' Facebook to your own preferences and likings, there are also a lot of invisible activities done through Facebook technology that feed into a similar mind-set. For that reason, we will dive further into the issue of 'echo chambers' and Facebook algorithms. Critics continue to argue that these 'echo chambers' together with the appropriation of Facebook bubbles, limit Facebook users' exposure online. 'echo chambers' are described as an online space *'in which individuals are exposed only to information from like-minded individuals'*, additionally the 'filter bubble' creates an online locatedness *'in which content is selected by algorithms according to a viewer's previous behaviours'*.²³ These phenomena create a devoid of attitude-challenging content and instead cement political views. As a platform, Facebook does not only provide the tools to stay in touch with friends, but also continues to expand its activities through newsfeeds and advertising. By tracking your activities and 'likes' as a Facebook user, the platform uses these data to market news, entertainment and information based on your personal preferences through your newsfeed and its advertisements.²⁴ With the power to filter, people can pick and choose for themselves what they will and will not encounter on their own personal newsfeeds.

Amongst the critics, Scholar Cas Sunstein warns us for the consequences this personalized world might have on the experience and perception of its users. Sunstein argues that this hyper-personalized world could result in an 'echo chamber' of consonant voices that pushes people's opinions to the extreme.²⁵ Moreover, a research conducted by Cas Sunstein reveals the workings of 'confirmation bias'. The experiment consisted of a group of Colorado citizens from two communities that were invited to come to local universities to discuss political issues that concerned civil rights, affirmative action and global warming. From each community, five to seven citizens were selected at random. What stood out in the results of the research was that throughout the discussion, people become more politically polarized over time. Thus, those that were liberal, felt strengthened in their opinion and became even more liberal. Similarly, the conservative attendees became more conservative by discussing political issues with like-minded people on their sides throughout the debating of several topics. What stood out from this experiment is that those who did not fully formed their opinion yet were likely to join the opinion of their fellow political partners. The people that took part in the experiment were

23 Bakshy, Eytan, Messing, Solomon, Adamic, Lada A. "Exposure to ideologically diverse news and opinion on Facebook" *Sciencemag.org* 348/6239 (2015): 1130.

24 Zuckerman, Ethan. *Rewire: Digital cosmopolitans in the age of connection* New York, 2013: 97.

25 Zuckerman, Ethan. *Rewire: Digital cosmopolitans in the age of connection* New York, 2013: 97.

either liberal Boulder or a conservative Colorado Springs voter. Thus, the use of social network platforms that are transforming with newsfeeds brings with the problematics of political news frames. As Zuckerman writes '*Read only right-wing newspapers and blogs, and you'll encounter many strongly stated opinions that may help cement your own.*'²⁶

Conversely, John Horrigan, associate director of research at the Pew Internet and American Life Project, argues that people that use to internet, beyond political blogs alone, are more likely to come across arguments they disagree with than non-internet users. Thus, while some sites and internet platforms may be highly polarized, websites that attract both left and right, remain. Many audiences do not polarize that quickly and news sites that attract a very differentiated audience such as Yahoo! News and CNN.com attract an ideologically diverse audience. An audience that perhaps is even more diverse than our own neighbourhood.²⁷ Yet, there is also another issue, according to Zuckerman, that we need to consider as a potential effect from gaining knowledge through narrated news sites. While online mediums, perhaps, do not strengthen polarization based on right or left-wing differentiation as much as sceptics argue, we do need to consider the geographic locatedness of our online experiences. Online news sites, similar to traditional media and broadcast media, are often far from providing a balanced worldview. Some countries, which are often closer to home, are depicted more through mainstream media than others and even differently sometimes. This could be explained by our own choice of media and it being affected by our longing for homophily within our hegemonic discourse.²⁸

Considering these aspects do play a huge role in how we perceive the world, they could feed into a 'we versus them' mindset. This geographical fixation on the west and in its citizen could be explained by the conception of 'othering'. The use of 'othering', or as Edward Said coined it in 1979 with the postcolonial term 'orientalism,' all-encompasses how western imperialists created an imaginary vision of the colonized orient as being less worthy, savage, overly sexual and uncivilized.²⁹ A dehumanizing method that functioned as a smoke-screen for the oppressors to go about their way and exploit these colonized countries while spreading their western ideologies. Upon till today we are fighting these biases that stem from this western hegemonic history. Contemporary mainstream media and consequently social networks risk to reinforce 'us versus them' sentiments and sometimes mirror the marginalization of refugees and migrants within the public discourse of social institutions. Former studies have shown how 'race' and 'cultural difference' are terms that dominate media frames and portrayals of these social groups. This shows in how overly white Australia dealt with the early 2000's refugee crisis

²⁶ Zuckerman, Ethan. *Rewire: Digital cosmopolitans in the age of connection* New York, 2013: 98.

²⁷ Zuckerman, Ethan. *Rewire: Digital cosmopolitans in the age of connection* New York, 2013: 102.

²⁸ Zuckerman, Ethan. *Rewire: Digital cosmopolitans in the age of connection* New York, 2013: 103.

²⁹ Said, Edward, 'Introduction to Orientalism' In: *The Edward Said Reader* New York, 2000: 62.

through media coverage that appropriated a colonial discourse on 'race'.³⁰ Also, it is not an uncommon practice to frame migrants as 'parasites' and 'threat' in British newspapers either.

Thereby, these media demonize asylum-seekers and feed into an anti-refugee discourse that renders these refugees as illegal.³¹ These framed articles from mainstream media are being spread and shared on news streams of social media sites as well. Which results in sentiments and heated debates between political left and right-wing groups and possibly even more polarization online. Hence, to understand the impact of Facebook on our lives and political stance it is important to first assess to what extent Facebook news frames influence our online experience and the narrated news we are exposed to. Hence, in the next paragraph I will discuss how these online frames on the one hand show many similarities with the former Dutch pillarisation system of newspapers and broadcasting company. Secondly, I will argue that despite the fact that Facebook shows many similarities with the former system, that the exposure to online news and its frameworks might unconsciously impact us more than we know due to its intensity and the 24/7 exposure to these echo chambers.

1.6 Dutch pillarisation making an online comeback?

The history of pillarisation has had a widespread impact on the media landscape in the Netherlands. The pillarisation characterized itself by its segmentation and segregation based on religious and political ideologies. This phase is also referred to as the 'partisan logic' which describes how most press functioned as a platform for the socio-political elite in order to keep in touch with their followers. These platforms informed the electorate about any plans or ideas they felt the public should know of.³² Despite the term 'verzuiling' being very common to use, its application and interpretation differs. In the case of the Netherlands, the conception that will be used is that of an ideological segmentation within society that is according to ideological preferences. The Netherlands is the birthplace of this term, as this country has known a system of 'verzuiling' with four different pillars that stood for each ideological standpoint. In the early 1880's the Dutch reformed protestants were fed up with modernist state schools, which they regarded to be too progressive. Instead, the reformed protestants decided to go back to the core and stricter form of their religion, which went along with segregated communities. With this decision, a new political party arose, which was coined 'the ARP' or 'The Anti-Revolutionary Party'. Also the Free University of Amsterdam (VU), union, and broadcasting company came into

³⁰ Ibrahim, Monica. "Rapefugees Not Welcome' Ideological Articulations of Media Discourses on Migrants and Refugees in Europe: New Racism and Othering' Diss. London School of Economics and Political Science, 2016: 9.

³¹ Ibrahim, Monica. "Rapefugees Not Welcome' Ideological Articulations of Media Discourses on Migrants and Refugees in Europe: New Racism and Othering' Diss. London School of Economics and Political Science, 2016: 10.

³² Brants, Kees. Praag, Philip van. 'Signs of media logic: Half a century of political communication in the Netherlands' *Javmost The Public* 13 (2006): 28.

existence.³³

Over a longer time-span, the Dutch Catholics followed with their restoration of Catholicism after 1853 and an actual breakthrough in popularity from 1918 on. The Catholics eventually established Catholic mass-organizations such as a political party, union and the broadcasting channel 'KRO' in 1925. However, the 'verzuiling' of the Catholics, and its overall popularity, disintegrated quite quickly in the sixties. The socialists also developed extensive networks. Besides worker unions, youth parties and sports clubs sprang that were solely aimed at the working class. Additionally, starting off in the year 1945, the socialists wanted to move in a more progressive direction. The broadcasting channel VARA remained as well as many leisure organizations, while the socialists at the same time moved in a more socialist and democratic level in the political party sphere. Lastly, the liberals remained active in several organizations. Amongst those were unions aimed at liberals, as well as newspapers and radio and the tv-channel AVRO.³⁴

Scientists argue that this 'verzuiling' or pillarisation could be explained through the scope of modern society and its expansion of mobility and organization. Moreover, like-minded people found new ways to reach out to one another and a manner to gather in ideological communities. Another motivation could lay with sentiments and an ideological group feeling the necessity to protect its own values. Thus, when Catholics felt threatened, by secularization of society and socialism's growing popularity, the urgency to protect Catholic heritage and its followers became evident.³⁵ However, the disintegration of these extensive organizational frameworks around these different ideologies, or subcultures, proceeded quickly from the 1960's.³⁶ Journalists that earlier functioned as 'lapdogs' for the pillars and elite, now became more critical and took upon the task as independent critical watchdog whose sole task is to inform its citizens. Media started to focus on the public good more by cutting with religious and ideological ties.³⁷

Despite the 'de-pillarisation', also known as a disintegration of the 'pillarisation' system, we are far from value-free news. While many journalists take their task to provide news that is characterized by autonomy, neutrality and objectivity, every news item contains narration and

³³ Hellemans, Staf. 'Zuilen en verzuiling' In: *Nederlandse politiek in historisch en vergelijkend perspectief* Amsterdam, 1993: 124.

³⁴ Hellemans, Staf. 'Zuilen en verzuiling' In: *Nederlandse politiek in historisch en vergelijkend perspectief* Amsterdam, 1993: 125.

³⁵ Hellemans, Staf. 'Zuilen en verzuiling' In: *Nederlandse politiek in historisch en vergelijkend perspectief* Amsterdam, 1993: 127.

³⁶ Hellemans, Staf. 'Zuilen en verzuiling' In: *Nederlandse politiek in historisch en vergelijkend perspectief* Amsterdam, 1993: 138.

³⁷ Brants, Kees. Praag, Philip van. 'Signs of media logic: Half a century of political communication in the Netherlands' *Javmost The Public* 13 (2006): 29.

frames.³⁸ With this in mind, a new process of pillarisation in The Netherlands does not seem so inexplicable. Indeed, nowadays in the era of modern technology, echo chambers in the form of online communities or personalized news streams on social media have the potential to serve the gathering of communities and social movements that aim at achieving its ideological goals. This phenomenon does not seem so much different than that from organized pillarisation before the 1960's.³⁹ Furthermore, the aim of many ideological Facebook pages is similar to that of the original goal of pillarisation; which was to intensively mobilize people with the same social and political orientation. Ideology is deeper invested and integrated within our daily lives through a frequently used social medium, such as Facebook, that feeds into your own political orientation by using algorithm's that comply with your ideological views.

As a consequence, Facebook users are served a daily diet of Facebook newsfeeds and advertisements that is assimilated to their political and social circle. Thus, a person that finds itself on the left of politics is exposed to leftish discussions and communities online. Additionally, it also might be arguable that these communities are not bound to the traditional concept of Dutch pillarisation with their imagined collectivity, but more or less resemble an international political ideology or 'pillar'. As Nick Couldry and Hepp Andreas argue in their work on 'The mediated construction of reality' the opportunities to build communities have multiplied through the possibilities of digitalization. With this development the ability to construct types of imagined collectivities has augmented. One of the examples Couldry and Andreas point out is the development of the so-called 'new' social movements or international socialist movements which are characterized by the global imagination of environmental or alter-mundialization communities. These communities even build beyond national political units and pass borders. These new imaginations of collectivity base around shared 'project identities'.⁴⁰ The 'Occupy movement' illustrated how the resources of our digitalized world - amongst those Facebook as an often used platform to spread the word of this ideology- seemed to have a transformative potential for new political collectives. However, at the same time political elites could also foster their own sentiments online and perhaps even intensify and diversify a method to '*sustain themselves in position of power*'.⁴¹

What is the difference then between online news sites and traditional media, which appropriate their own frame and representation on topics, versus social media platforms such as Facebook? I argue that, as previous studies discussed in the former paragraph show, that being in a space with like-minded people, could cement your worldview and perceptions on society.

³⁸ Brants, Kees. Praag, Philip van. 'Signs of media logic: Half a century of political communication in the Netherlands' *Javmost The Public* 13 (2006): 29.

³⁹ Hellemans, Staf. 'Zuilen en verzuiling' In: *Nederlandse politiek in historisch en vergelijkend perspectief* Amsterdam, 1993: 140.

⁴⁰ Couldry, Nick. Heppy, Andreas. *The mediated construction of reality* Cambridge, 2018: 17.

⁴¹ Couldry, Nick. Heppy, Andreas. *The mediated construction of reality* Cambridge, 2018: 17.

Despite not all of your Facebook friends necessarily always having the same political orientation as you have as a Facebook user, algorithms provide you with webpages and interests you have 'liked', more specifically pages that correspond with your personal opinion. Moreover, things you already agree on will appear in your timeline and those opinions you find offensive can be filtered or 'unfollowed' in your timeline. With this in mind, Facebook does not seem that far off from the former Dutch traditional media systemic in which newspapers and tv channels were divided in different poles that corresponded with different political views. Furthermore, there was amongst many polarized broadcasting companies a; Catholic tv channel as well as a Catholic newspaper, as well as there was a liberal tv channel and newspaper. Likewise, through a social 'channel' such as Facebook, by feeding into political affiliations through the appropriation of algorithms or just being in a small circle of like-minded Facebook friends could possibly be a catalyst for more polarization online.

1.7 How Facebook users reflect upon social media experiences

In June 2017 the Facebook News Feed had an average of 2 billion monthly active users.⁴² The News feed that consists of filtered stories and algorithmically curated news does know its way to keep the audience and Facebook users. How does this news frame impact us? And how critical are Facebook users towards their interface that is filled with curated Facebook news?⁴³ Kevin G. Barnhurst writes in 'The New "Media Affect" and the Crisis of Representation for Political Communication' how Media affect remains a *'blind spot as long as political communications ignores representation and builds only on functions and media effects'*.⁴⁴ Moreover, the signifier of semiotics which is an observable perception of political events is represented through a certain framework; the signified. Representation through social media and other forms of new media influence how the mind and collective consciousness is shaped. Hence, not only media framing, but also the effects of these kinds of framing need to be further explored. Furthermore, Barnhurst argues that 'affect' which symbolizes the *'passions and moral judgements that drive political learning and socialization, political commitment and involvement, and political mediation and criticism'* has mostly been left aside.⁴⁵

Thus, when thinking of the narratives that come into play when moving around in the

⁴² Titcomb, James. 'Facebook now has 2 billion users, Mark Zuckerberg announces' 27 June 2017 version. 21 August 2018 <<https://www.telegraph.co.uk/technology/2017/06/27/facebook-now-has-2-billion-users-mark-zuckerberg-announces/>>

⁴³ Eslami, Motahhare, Rickman, Aimee. Vaccaro, Kristen. Aleyasen, Amirhossein. Vuong, Andy. Karahalios, Karrie. Hamilton, Kevin. Sandvig, Christian. "I always assumed that I wasn't really that close to [her]": Reasoning about Invisible Algorithms in News Feeds" *CHI '15 Proceedings of the 33rd Annual ACM Conference on Human Factors in Computing Systems* 2015: 153.

⁴⁴ Barnhurst, Kevin G. "The New "Media Affect" and the Crisis of Representation for Political Communication" *International Journal of Press/Politics* 16/ 4 (2011): 574.

⁴⁵ Barnhurst, Kevin G. "The New "Media Affect" and the Crisis of Representation for Political Communication" *International Journal of Press/Politics* 16/ 4 (2011): 574.

online world as an internet user, not only the limitations of this new medium need to be considered, but also its implications it carries concerning moral and political judgement. Recent events have brought to light how Facebook algorithms, framed news or even fake news could possibly divide people and even draw greater borders between those with different backgrounds in class, culture and upbringing. The case of Cambridge Analytica made us so much more aware of the fact that neither technology or even interfaces are neutral, but that instead they are used to profit as much from citizens as possible through data collection and advertising. This case also raised questions on how we can be influenced politically through advertisements and curated news streams that only agree with our political perspectives.⁴⁶ And that is not the only concern, additionally, these digital products are cultural products that reflect cultural identities and colonial and racial dichotomies that continue to exist nowadays. This not only exemplifies the urgency to reevaluate the role of technology and the (un)awareness of their users that dictates our (un)consciousness, but also shows the urgency to assess its influence on our political positions and perhaps even the possibility that by strengthening the right and left political flanks on the refugee debate, could feed into xenophobia in Dutch society.

But how does the Facebook user respond to Facebook newsfeeds? To what extent is the Facebook user aware of the implications of algorithms or even the existence of curated newsfeeds at all? Several researches have aimed to pinpoint the awareness of algorithms online. Such as Motahhare Eslami whom conducted a survey together with other scholars, for the 2015 conference on Human Factors in Computing systems in Seoul, for which they examined the perceptions of 40 Facebook users on the Facebook newsfeed curation algorithm. What stood out from this research was that more than half of the participants, 62,5% to be precise, did not know of News Feed curation and the appropriation of algorithm within Facebook's software, at all. Facebook users that found out throughout the questions were stunned, surprised and even angry to hear about this phenomenon.⁴⁷

Another research that focuses on the effect of Facebook newsfeed curation has been done by scholars Emilee Rader and Rebecca Gray. Rader and Gray argue that most Facebook users are aware of the fact that they are not exposed to every single post that has been created and posted online by their friends. As Rader and Gray's survey amongst 464 respondents uncovered, about 75% of the respondents were aware of the curated exposure and how they were not seeing everything through their timelines. Conversely, only 8% assumed they see everything on their newsfeed. While the scholars acknowledge the 'threat of invisibility', the

⁴⁶ Hern, Alex, Sabbagh, Dan. *EU referendum won through fraud, whistleblower tells MPs* 27 March 2018 version. 21 August 2018 <<https://www.theguardian.com/uk-news/2018/mar/27/brexit-groups-had-common-plan-to-avoid-election-spending-laws-says-wylie>>

⁴⁷ Eslami, Motahhare, Rickman, Aimee. Vaccaro, Kristen. Aleyasen, Amirhossein. Vuong, Andy. Karahalios, Karrie. Hamilton, Kevin. Sandvig, Christian. "I always assumed that I wasn't really that close to [her]": Reasoning about Invisible Algorithms in News Feeds" 2015: 153.

withholding of posts or certain news articles, they also argued in favour of the social media savviness of Facebook users.⁴⁸ 223 of the 464 respondents indicated that they believed a computational entity depicts what news content appears on their timeline and what not. What is interesting to draw from this research is how many Facebook users are aware of their timeline being curated. The question remains, however, if this awareness goes beyond some of the timeline messages from their friends that these Facebook users feel they are missing out on. Respondents expressed how they feel that Facebook algorithms are feeding into personal preferences through timeline messages of friends or overall news. Nonetheless, they did not express a correlation between newsfeeds and political or societal content that could influence their worldview.⁴⁹

What are the implications then of curated news for Facebook users? Studies have shown that the use of Facebook and other social network sites does not only have a negative impact on its users. In fact, Facebook and other social network sites could even '*contribute to higher levels of social capital and rates of civic engagement.*'⁵⁰ However, the biased access to information online remains a risk of establishing wrongful perceptions regarding the worldview and perspectives of Facebook users. Due to the gross-scale on which algorithms are appropriated through this social platform, this curation of online news could pose a situation in which the Facebook users only encounter viewpoints '*that reinforce their existing attitudes.*'⁵¹ Moreover, biased access to information through social online platforms prevents the opportunity to express minority opinions and deliberate them. Consequently, while some Facebook users are aware of these algorithmic curations from repeated experience online, however this platform provides little to no insight in its activities which makes it hard to understand for the platform's users what is curated and what not. This could lead to a significant impact on Facebook users' perceptions. While the specific impact of Facebook use is quite challenging to establish and even measure, several researches have indicated the likelihood of polarization through Facebook's reinforcement of homogenous communities online.

In research conducted by Alessandro Bessi in which the scholar compares the probability of polarization on the social platform of YouTube versus the social platform based on the response to particular content. The survey focused on the interaction with science and conspiracy posts on both YouTube and Facebook. Observations indicate that users sharply pay

⁴⁸ Rader, Emily. Gray, Rebecca. 'Understanding user beliefs about algorithmic curation in the Facebook news feed' *CHI 2015*. Seoul, 2015: 173.

⁴⁹ Rader, Emily. Gray, Rebecca. 'Understanding user beliefs about algorithmic curation in the Facebook news feed' *CHI 2015*. Seoul, 2015: 180.

⁵⁰ Thorson, Kjerstin. 'Facing an uncertain reception: young citizens and political interaction on Facebook' *Information, communication & society* 17/2 (2014): 203.

⁵¹ Thorson, Kjerstin. 'Facing an uncertain reception: young citizens and political interaction on Facebook' *Information, communication & society* 17/2 (2014): 203.

attention to one of the two narratives. The percentage of polarization on Facebook was 93,6% and 87,8% on YouTube. Thus, two separate online social networks support competing narratives. Bessi argues: *'Content has a polarizing effect, indeed, users focus on specific types of content and aggregate in separated groups—echo chambers—independently of the platform and content promotion algorithm.'*⁵² Users behave similarly on Facebook and with that the rise of conflicting narratives results in echo chambers. Meanwhile the power relations on YouTube slightly differ. Based on this research we could argue that when different narratives are posed, Facebook users tend to retrieve themselves to echo chambers. While people tend to find themselves in like-minded groups online either way, I argue that only retrieving content in your newsfeed that confirms your world view and your opinion on this topic becomes even more polarized and stronger. As curated news content rarely argues or counters the Facebook users' personal view and instead builds increasing arguments and sentiments around your personal views.⁵³

1.8 Breaking borders or building walls?

The global interconnectedness, which Facebook representatives argue to strive for with this platform, could be questioned. Moreover, Koen Leurs and Sandra Ponzanesi speak in 'On digital crossings in Europe' of how the internet and its online platforms could facilitate in transnational crossings, but consequently question how colonial power structures shifted from offline media to online media. With this in mind we could question to what extend the online world facilitates in the multiplicity of narratives and counternarratives and to what extend the online world feeds or even strengthens right or left political wings. Leurs and Ponzanesi address the issue of how we can imagine borders and different identities in the online world. Furthermore, we should question how the introduction of digital technologies has changed the way we envision borders, diversity and cosmopolitanism and how we, as a citizen of a globalized society, experience that.⁵⁴ This research argues how the late modern world has become increasingly virtual and liquid. People have become linked if not hybridized. This online regime is accompanied by fusion and partition and opening and barricading. On the one hand internet gains citizens access to a new world full of

⁵² Bessi, Alessandro. Zollo, Fabiana. Del Vicario, Michela. Puliga, Michelangelo. Scala, Antonio. Caldarelli, Guido. Uzzi, Brian. Quattrociocchi, Walter. 'Users polarization on Facebook and YouTube' *PLOS ONE* 11/8 (2016): 3-4.

⁵³ Bessi, Alessandro. Zollo, Fabiana. Del Vicario, Michela. Puliga, Michelangelo. Scala, Antonio. Caldarelli, Guido. Uzzi, Brian. Quattrociocchi, Walter. 'Users polarization on Facebook and YouTube' *PLOS ONE* 11/8 (2016): 3-4.

⁵⁴ Leurs, Koen. Ponzanesi, Sandra. "On digital crossings in Europe" *Special Issue for Crossings: Journal of Migration and Culture* 5/1 (2014)

information that enables them to undermine the traditional nation states and borders.⁵⁵ On the other hand the internet and Facebook, despite its claims for providing interconnectedness, build new invisible borders and frames that influence the cultural mindset. A new form of colonizing the mind and taking up a space which decides who is 'abject' and who is not. A postcolonial paradigm that continues to exist.⁵⁶

⁵⁵ Leurs, Koen. Ponzanesi, Sandra. "On digital crossings in Europe" *Special Issue for Crossings: Journal of Migration and Culture* 5/1, 2014: 5.

2. Methodological trajectory

2.1 A critical feminist lens

*'The familiar focuses of feminist theory reappear in concerns about research methods. These methodological and epistemological issues include concerns about how to understand the intersectionality of race, class, gender, and other structural features of societies; about inappropriate essentializing of women and men; about phenomena that are both socially constructed and fully "real"; and about the apparent impossibility of accurate interpretation, translation, and representation among radically different cultures, especially in the glare of today's dangerous media politics.'*⁵⁷

This quotation does not only envision the risks of overgeneralizing representations along the lines of binaries, but it also makes evident the critical feminist lens that is required when encountering these issues. Furthermore the quotation depicts the strong relation between my research topic, Facebook as a social media platform, and its potential enhancing effects on polarization. Moreover, throughout this research, the feminist praxis of thinking and conceptualizing social differences has provided me with a framework from which to understand and reflect on Facebook's pivotal position in which social identities and relationships can confirm thinking in terms of difference and perhaps even polarize communities.

2.2 Experience based research: A post positivist approach

Since my research is fundamentally based upon a critical discourse analysis combined with qualitative interviews which are rooted in the empirical analysis of the experiences of Facebook users, I cannot continue before I address my post positivist approach, its usefulness, as well as, the criticisms this disposition has received within the field of social research.

Feminist research finds its starting point in activism and research that was focused at the documenting of women's lives, their concerns and experiences, since feminists felt that existing research fed into gender-based stereotypes and biases. Hence, feminist scholarship sought for ways to empower women and other marginalized groups that were left out from adequate research. Feminist scholarship is at the forefront when it comes to recognizing that not one group, whether it is based on gender, race class or culture can be reduced to one single method or uniform experience. Hence, the feminist field developed a different approach and uses a wide array of methods. Moreover, different perspectives are taken into account to move beyond racist, homophobic, sexist or even colonialist ideas and practices. While some feminists maintain

⁵⁷Harding, Sandra, Norberg, Kathryn 'New Feminist Approaches to Social Science Methodologies: An Introduction' *Journal of Women in Culture and Society* 30/4 (2005): 2009-2015.

a positivist methodology which concerns a naturalist approach, others move beyond this methodology and aim to rework or even upset traditional epistemologies.⁵⁸

This turn away from traditional methodology and in particular, the paradigm of positivism, stems from the invisibility of women's experiences in social science research upon till now. Feminist scholarship felt that lived experiences were contradicted by traditional science. Whilst positivism originated in the late 1800s it has had great impact on rational empiricist movements throughout Europe. This rationalist stream of thinking could be characterized by its split between the mind and the body and its emphasis on observation. Hence, while mind is put over body, its focus lies with the achievement of the reflection of an objective reality. Only this could render as a fact or only truth, which in the field of traditional science tends to be regarded as universal knowledge.⁵⁹

On the contrary, many feminist scholars argue that experiences of women cannot be universalized and be measured with a positivist approach. Moreover, feminists claim that the positivist paradigm is intertwined with patriarchal power relations, due to its privileging of male perspectives and aims for universalizing these perspectives. Additionally, Hesse-Biber points out; *'knowledge building was never value-free, social reality was not static, and positivism or social scientific inquiry in general did not exist outside of the social world.'*⁶⁰ As Sandra Harding similarly argued, traditional paradigms have excluded women and dominated Western knowledge canons throughout history. However, Harding thinks that we should not throw out the concept of 'objectivity' completely. Harding proposes a coining of 'strong objectivity' instead, where experiences of marginalized others are put at the centre and serve as a fundament for the building of knowledge. This sense of 'strong objectivity' does not claim to be value neutral, but embraces the taking into account of voices of the marginalized and silenced.⁶¹ Conversely, other feminists in the field do think we should not just modify positivist methods, but instead openly question the viability of positivism and its claim on value-free research methods. One of the questions that is brought to the forefront often, is whether this kind of research could really embrace women's knowledge and experiences? Due to the sharp divide between subject and object, positivist research could fail to approach the object on the same level. More specifically put, the researcher maintains a privileged and all-knowing position which could potentially, as Hesse-Biber points out, fail the *'utility and ethics of such a design'*.⁶²

Thus, why is the postpositivist approach the best method in my case? With these implications of both positivism and postpositivist feminist endeavours in mind, I have gained a

⁵⁸ Hesse-Biber, Sharlene; Lina, Patricia. *Feminist research practice: A primer [2nd edition]* Thousand Oaks, 2014: 4.

⁵⁹ Hesse-Biber, Sharlene; Lina, Patricia. *Feminist research practice: A primer [2nd edition]* Thousand Oaks, 2014: 6.

⁶⁰ Hesse-Biber, Sharlene; Lina, Patricia. *Feminist research practice: A primer [2nd edition]* Thousand Oaks, 2014: 7.

⁶¹ Hesse-Biber, Sharlene; Lina, Patricia. *Feminist research practice: A primer [2nd edition]* Thousand Oaks, 2014: 8.

⁶² Hesse-Biber, Sharlene; Lina, Patricia. *Feminist research practice: A primer [2nd edition]* Thousand Oaks, 2014: 10.

clear understanding to where I position my research. The alternative way of thinking that acknowledges that there is no unchanging social reality that can be objectively measured has given me the viability to focus on experiences instead. Lived experiences and interpretations are of utmost importance to understand the social dynamics of a community building platform such as Facebook. Hence, situated perspectives of human beings and their specific experiences in the field, as also the work of well-known scholars such as Donna Haraway exemplified with the conception of situated knowledge, provide a great tool for knowledge building and thorough understanding of the researched. How Facebook users interact with the platform and its potential impact on its users, remains a grey area for researchers. Only this focus on experience could serve as an insight in the Facebook phenomenon.⁶³

2.3 Feminist scholarship on technology and online community building

Feminist theory has shown in the past, to provide insight in how culture is inflicted by power relations. Feminist scholarship has done that with the incorporation of intersections such as queer, postcolonial, critical race and disability studies which acknowledge these power dynamics within our culture. Feminist scholarship moved beyond the gender spectre alone and serves an intersectionality that is required to thoroughly grasp the implications that online community building could have for those marginalized communities. Furthermore, feminist scholarship continues to call into question the common sense of new technologies, a common sense that does not realize that technologies could potentially feed into biases. Hence, feminists continue to provide a further understanding of how these online spaces are used and with that, how these online spaces might exclude or marginalize certain people. And when we have gained these insights, how would we reimagine these spaces? Interventions from the feminist field have questioned new media and its either hyperbolic utopic, or on the contrary, dystopic image.⁶⁴ As Adrienne Shaw argues: *'With its attentiveness to how power operates through discourses, systems, and regulations that shape our existence in the world, feminist theory is well suited to push back on claims about the destructive nature of technologies as well as the over-selling of their emancipatory potential.'*⁶⁵ As feminist scholarship sought to attentively research how power operates through discourses and systems, this field has provides me with a framework from which to critically engage with digital technologies and the potential effects on its users.

Nick Couldry wrote about his concerns with shifting power dynamics through online media that are caused by capitalist and market-oriented communication: *'we perform identity*

⁶³ Hesse-Biber, Sharlene; Lina, Patricia. *Feminist research practice: A primer [2nd edition]* Thousand Oaks, 2014: 13.

⁶⁴ Shaw, Adrienne 'The Internet Is Full of Jerks, Because the World Is Full of Jerks: What Feminist Theory Teaches Us About the Internet' *Communication and Critical/ Cultural Studies* 11/3 (2014): 273.

⁶⁵ Shaw, Adrienne 'The Internet Is Full of Jerks, Because the World Is Full of Jerks: What Feminist Theory Teaches Us About the Internet' *Communication and Critical/ Cultural Studies* 11/3 (2014): 274.

*and develop public or quasi-public profiles within the constraints of platforms ... as a result, we risk a deep penetration by market logics into the very lineaments of self-reflection and self-expression.*⁶⁶ Thus, as Couldry continues to reflect on the workings of a social platform, emphasizing the potential effect of this online world on how identities and self-expression are manifested on social media and how that is entangled with market logics. The latter is certainly an issue that needs consideration when dealing with the impact of Facebook on its users. As Facebook is marketized and based on advertisements and satisfaction from both its users as well as advertisers it tends to shift towards a popularity contest in which those that get the most likes, get the most attention. Consequently, to get as much attention or likes as possible, identity shaping moves towards what is regarded as 'booming' and socially interesting at the moment such as for instance memification or making video's that have the potential to go viral.

2.4 Power relations on Facebook: what gets the 'likes', matters

As I pointed out earlier, these power relations are very much a part of a social media site such as Facebook. Hence, as I reflect upon the experiences of Facebook users, which I gathered through qualitative research, I need to be aware that privilege plays a great role in what voices are heard online, or even who is able to gain access to these online platforms. Bearing this in mind, this research does not include some of these marginalized voices that are often left out of the equation. And when people do enter these online landscapes and communities, some messages do not generate as many 'likes' as others do, which consequently leads to algorithms pushing these 'unpopular' message to the background. In effect, this could result in a continuous cycle of the same dominant discourse. For that reason, I do not claim to provide an all-encompassing answer with this research. Instead this research will serve as a starting point from which we could gain a better insight in the experiences that Facebook users have when using this online platform. Another component that needs careful consideration is the embodiment of difference online and what this tells us about representation. Hence, I will now continue by discussing the notion of difference and its effect on representation online.

2.5 The notion of 'difference'

The conceptualization and representation of social difference(s) is one of the core issues that is researched within a large area of the social sciences as well as in feminist studies. These theories of difference entail the understanding and assessing of differences between different phenomena, the analysis of difference and an engagement with how difference is embodied in social structures and cultural products. As Stuart Hall similarly pointed out, an engagement with

⁶⁶Shaw, Adrienne 'The Internet Is Full of Jerks, Because the World Is Full of Jerks: What Feminist Theory Teaches Us About the Internet' *Communication and Critical/ Cultural Studies* 11/3 (2014): 274.

social differences lies at the heart of social scientific theorizing because without relations of difference, no representation could occur.⁶⁷ Difference could, according to Avtar Brah, be described with four key aspects. Firstly, it could be comprehended through difference as experience, secondly with the conceptualization of difference through social relations, this is followed up by difference in the sense of subjectivity and the last component concerns difference as identity. From a feminist standpoint difference ought to be regarded as a politics of identification rather than a politics of difference. Hence, this calls for a focus on how Facebook users identify with the content they use online and how they interact with that. Furthermore, my research aims to focus on individual experiences within the sphere of Facebook and its communities. How are these different experiences shaped through conscious or unconscious processes? And how does the political, temporal, emotional and social come into play when interacting on Facebook's interface?

While feminism aims to avoid strengthening binaries of difference between people, still, my research cannot avoid the conception of binaries in order to understand the political moral and the position of my respondents along the political matrix.⁶⁸ Difference, in a sense, is part of self-identity and that is how people often describe themselves. Hence, throughout this research the focus will be put on difference in experiences online and how that translates to people's political positioning. This means that in the case of discussing polarization online, I cannot do without terminology that describes it as what it is. Namely, an online world that also consists of extremes and opposites. Moreover, my qualitative interviews try to place those political positions and how these respondents interact with oppositional political voices online. Additionally, in order to deal and overcome biases we need to call them out for what they are in order to make feminist progress.

Despite calling out difference along the political spectre, I am aware that I cannot blatantly put my respondents in different corners. Thus, this empirical analysis takes into account many different factors that have an effect on people's online experiences. Hence, I do not claim to voice static social identities and inequalities. Instead my goal is to understand the fluidity and shifting of online identities and how these two factors affect our thought processes regarding our political stance. Thus it is of great importance to realize that identities can be discursive and fluid at the same time. Social differences and interactions are '*processual, contextual and active*' as they are constantly being produced and re-worked as Louise Archer reminds us in her work on the retheorization of difference.⁶⁹ But how do I translate my background and knowledge of feminist studies in practice in my research? For that reason, in the

⁶⁷ Archer, Louise. 'Re/theorizing 'Difference' in feminist research' *Women's studies international forum* 27 (2004): 460.

⁶⁸ Archer, Louise. 'Re/theorizing 'Difference' in feminist research' *Women's studies international forum* 27 (2004): 461.

⁶⁹ Archer, Louise. 'Re/theorizing 'Difference' in feminist research' *Women's studies international forum* 27 (2004): 461.

next part I will continue with discussing how I made my way from praxis to practice while doing research in the field.

2.6 From praxis to practice: qualitative interviews as a method to gain access to Facebook users experiences

Keeping the benefits and possible implications of my methodology in mind, I began to set out a research framework. Experiences would play a pivotal role in understanding Facebook dynamics and the impact of Facebook news framing on Facebook users. To fully understand Facebook users and their experiences, qualitative interviews, in my opinion, seemed the most fruitful approach for knowledge building. Furthermore, with these in-depth interviews I wanted to seek the underlying lived experiences of the individual. As Hesse-Biber also wrote about the focus of qualitative feminist research on experiences: '*We are interested in getting at the 'subjective' understanding an individual brings to a give situation or set of circumstances.*'⁷⁰

Aware of the consequences of my position as researcher and privileged position when steering the interview in a certain direction in the case of a structured qualitative interview, I decided to work out a topic guide for a semi-structured interview in which I continued to ask the respondents for their motivation and reasoning behind their online behaviour. A semi-structured interview allowed me to ask who, what, when, where and why questions in order to really get a thorough understanding of the respondents perceptions and thoughts while at the same time leaving room for the interviewees to bring up whatever they rendered as important enough for me to take into account.⁷¹ Additionally, I needed to attain reflexivity in other areas of my research as well, in such a way that power relations would not interfere with the outcomes of my fieldwork and empirical analysis, My role as researcher needed as much scrutiny and critical analysis as the Facebook users I researched.⁷² Moreover, I am aware that I am a millennial and that I carry left-wing feminist political views that I occasionally voice online on my Facebook page through the video's I share. With this in mind, I made sure to not make any suggestions nor give any responses of approval with regard to statements of the interviewees during the interviews. It would be all about their experiences and personal views. In cases that I felt that an answer would be socially desirable instead of the harsh truth, I tried to dig deeper for the honest truth. I also made sure that the respondents knew as little as possible about the objectives of my research before the interview started.

While critics would perceive my background and being part of the interview dynamic as

⁷⁰ Hesse-Biber, Sharlene; Lina, Patricia. *Feminist research practice: A primer* Thousand Oaks, 2006: 118.

⁷¹ Leurs, Koen. *Digital passages: Migrant youth 2.0 Diaspora, gender and youth cultural intersections* Amsterdam University Press, 2015: 70.

⁷² Carolan, Mary. 'Reflexivity: a personal journey during data collection' *Nurse researcher* 10/3 (2003): 7.

me as a researcher taking the risk of perceiving: *'a mirror of hope/ fears and not the social reality'*, postpositivist proponents would argue that all research is socially constructed.⁷³

Furthermore, all researchers speak from a certain perspective and value-free empirical research is hence impossible to construct. While I am aware of possible implications and pitfalls I also embrace the possibility to research a topic from which I understand the phenomenon as I am a Facebook user myself. Additionally, this consciousness of the fact that I as a researcher am always somehow part of the data that is being produced, provides me with an understanding from which I can lend valuable insight and depth to the research.

However, first of all, I needed to decide on what respondents I would incorporate in my studies. Since, this research focuses on both the use of a social media network like Facebook and questions about Facebook users' reflexivity on the content the users are exposed to, I decided to focus on millennials, a generation that was born between 1980 and 2000. Millennials seemed a very interesting demographic, due to their upbringing in a time where we did not seem so dependent on technological developments and social media platforms at first, but at the same time, grew increasingly involved with these technological developments as a reflection of our social world. Hence, millennials, could provide me with some insight in how they feel about their own experiences with Facebook and how important they render this platform for their social life and overall stance towards politics. Sociologist Ruth Milkman even goes as far to stating that U.S. millennials constitute a new political generation and that being a digital native is a great part of it. A generation that distinguishes itself from former generations with its lived experiences, sharp worldviews and engagement in social movements. Furthermore, having access to networked communications provided millennials with more tools to form their opinions on current issues. This provides even more curiosity to seek for how Dutch millennials deal with politics online.⁷⁴

A second component that I took into consideration was the political moral I intended to pay closer attention to throughout my research. My main focus is to understand what impact Facebook news framing has on the political moral of Dutch citizens. To understand how opinions can shift or even be strengthened as a consequence of curated news, I needed to establish the respondents initial political stance, view on the refugee crisis and potential developments in perspectives on this issue. Hence, I purposefully sought to recruit participants from across the political spectrum. The group for this exploratory research consisted of 15 respondents, that could be divided into three subgroups. Each group consisted of three different political dispositions. These standpoints or political morals vary per political party amongst each other. However, what remained a central demand for my research was that the respondents of the first

⁷³ Carolan, Mary. 'Reflexivity: a personal journey during data collection' *Nurse researcher* 10/3 (2003): 10.

⁷⁴ Milkman, Ruth. 'A New Political Generation: Millennials and the Post-2008 Wave of Protest' *American Sociological Review* 2017, Vol. 82(1) 1-31: 2.

group identified themselves at being left, from the Dutch political matrix in 2017/2018. Within this group, respondents identified with parties such as; GroenLinks, SP, Partij voor de Dieren and more. The second group consisted of five respondents that located themselves within the Dutch political centre. Amongst these parties was the primary party; D66. Lastly, the third group found their beliefs located within the political right. Within this group the interviewees identified with parties such as; VVD and CDA. While I recognize the limitations of basing my argumentation on 15 respondents, this initial assessment of peoples Facebook experiences and the impact it has on their political views could serve as a great starting point to comprehend the complexity of a social media network as well as a method to grasp its potential effects on our worldview. The following table will provide an overview with the backgrounds of the respondents, demographics and their political positioning.

Respondent	Pseudonym	Age	Educational background	Current profession	Cultural background	Political position
1	Arent	28	MBO, HBO, minor project management	Employee at sales department software company	Dutch and ¼ German	D66, centre
2	Leon	22	HBO in journalism	Editor and news reporter	Dutch	VVD, right-wing
3	Era	25	MBO Graphic Lyceum, HBO Multimedia design	Video-editor, graphical designer	Dutch	VVD, right-wing
4	Liese	25	WO Future planet studies, Minor in earth sciences and Master Communication of science	Student	Dutch	GroenLinks, left-wing
5	Nina	21	HBO journalism	Student	Dutch	D66, centre
6	Alexandra	20	WO Media and culture	Student, Public service at the Dutch institute for Beeld en Geluid and planner for a tutoring company	Half Dutch, half white-Russian.	Partij voor de Dieren, left-wing
7	Laetitia	24	WO, Bachelor Liberal arts and Researchmaster in Genderstudies	Student, coach at ECHO centre for diversity	Surinamese	SP, GroenLinks, left-wing

8	Elske	24	WO, Master New media and digital culture	Communication adviser at the authority of Consumer and Market	Dutch	GroenLinks, left-wing
9	Michael	25	WO, Master in Arts, European affairs	Parliamentarian adviser	Dutch	CDA, right-wing
10	Levi	29	WO, Aviation and space studies	Student, IT activities for the government	Dutch	VVD, right-wing
11	Mug	29	WO, Master in Communication and PHD	PHD student	Dutch	D66, centre
12	Tobias	21	Havo, secondary school	Unemployed	Dutch	VVD, right-wing
13	Mark	21	HBO, Media, Information and Communication switching to WO Media and Culture	Student	Dutch	D66, centre
14	Dewi	23	WO, Bachelor European studies, Researchmaster Genderstudies	Student	Dutch, Indonesian	GroenLinks/BIJ1, left-wing
15	Daan	21	Bachelor Communication and Multimedia design	Student, intern at VPRO	Dutch	D66, centre

I felt that research that is based upon semi-structured interviews really is an opportunity to understand the experiences and personal dynamics of several Facebook users and their political positioning.⁷⁵ Only extensive interviews provide the possibility to really go in-depth and get to the bottom of the individuals' objectives. The respondents were varied and I did not have a clear

⁷⁵Respondent 1. Arent. Semi-structured interview. 10 March 2018.

Respondent 2. Leon. Semi-structured interview. 27 March 2018.

Respondent 3. Era. Semi-structured interview. 28 March 2018.

Respondent 4. Liese. Semi-structured interview. 27 March 2018.

Respondent 5. Nina. Semi-structured interview. 14 March 2018.

Respondent 6. Alexandra. Semi-structured interview. 3 April 2018.

Respondent 7. Laetitia. Semi-structured interview. 14 March 2018.

Respondent 8. Elske. Semi-structured interview. 23 March 2018.

Respondent 9. Michael. Semi-structured interview. 16 March 2018.

Respondent 10. Levi. Semi-structured interview. 23 March 2018.

Respondent 11. Mug. Semi-structured interview. 16 March 2018.

Respondent 12. Tobias. Semi-structured interview. 16 March 2018.

Respondent 13. Mark. Semi-structured interview. 3 April 2018.

Respondent 14. Dewi. Semi-structured interview. 7 April 2018.

Respondent 15. Daan. Semi-structured interview. 12 March 2018.

approach set on how to recruit them when I started working on my interview topic guide. My first move from the get go was to put a request upon Facebook so that friends and friends of friends, could help me out with my research. Despite some of these respondents being part of my own friend group on Facebook, they did not share my political stance. Thus, when I did interview people that I had in my friend group on Facebook, I chose people I was not closely related to and I knew from work or just via someone else on Facebook in order to not influence the outcome too much and to prevent the steering of this research in one particular direction. Additionally, I also interviewed people I knew from work and these people were not linked to me on Facebook. For instance, when I had interviewed someone that same respondent offered to help me out with finding other interviewees. This theoretical sampling is also known as 'snowball' sampling, where respondents that meet the criteria suggest other potential candidates to take part in my qualitative research.⁷⁶ It really helped me out a lot, since the candidates that were suggested to me had different political stances. Which was my number one benchmark.

Another component I contemplated is the practice of interviewing itself in combination with the recruiting of respondents beforehand. In order to find people that were willing to be interviewed, I had to find a way to provide some information on my thesis subject, but simultaneously not give out too much information in such a way that people will respond in a 'socially desirable' fashion. As people tend to want to help you out to begin with and take the effort to make time to participate, this might have an impact upon the answers and perspectives that they expected me wanting to hear. Furthermore, after I found the respondents, during the interview I aimed for questions that were initially structured and often were followed by a; 'why' or 'motivate your answer'. This way I could lay the focus on the respondents experiences, instead of insinuating their motivations or reasoning behind online behaviour. In a similar manner I tried to not use too many adjectives, since that also could influence the respondents consciously or unconsciously and with that, their answers. Lastly, I would often paraphrase the interviewees answers to verify their responses and to make sure I understood their reasoning and motivations. Additionally, I ended every interview with the inquiry whether the person I interviewed had anything to add or adjust to the overall interview. With all this information as a departure point I worked out my interviews from audio recordings to transcripts in order to have a precise reflection of the interview.

The next step I had to take, was a great challenge for me. Namely, the fact that I had to organize the great amount of information I had gathered throughout these interviews and a transcript that reached an amount of around 130 pages. For that reason, I decided to make use

⁷⁶Warren, Carol A.B. *Handbook of interview research* Eds. Gubrium, Jaber F. Holstein, James A. 2001: 7.

of the grounded theory, a method that my thesis counsellor suggested. This grounded theory approach makes it possible to create an overview of your data through the use of different coding phases. Hence, I imported individual files, for each respondent one, into the coding program NVivo 12 Pro. During the first step, which is 'open coding', I read all the data and referred to different main themes that I found within this data with 'nodes'. These nodes touched upon themes such as: reliability of Facebook, time spent on Facebook, openness to challenging worldviews and perception of the refugee debate online.

From open coding, I moved on to axial coding which focuses on making connections between the different nodes in order to deduce any patterns. This led me to notice how reliability of Facebook goes hand in hand with respondents thinking they are media savvy enough or as I axial coded them as 'digital natives' to filter out any information that might be false or misconstrued. Thus, this axial code refers to the respondent believing that Facebook does not impact him or herself insomuch. In the last step of analysis I take this axial and open coding to another more abstract level to understand how this conception of being media savvy and the stance towards Facebooks' reliability might impact the Facebook users personal consciously or unconsciously. Moreover, the last step connects all the dots and with that provides me with an understanding of patterns between the Facebook respondents.⁷⁷ This formed a strong empirical basis for my further analysis, which I will elaborate on in the next chapter.

⁷⁷ Duits, L. *Multi-girl-culture: An ethnography of doing identity* Amsterdam University press, 2008: 73.

3. Empirical section I

3.1 The position of Facebook in daily (social) media intake

What role does Facebook play in the average media use of the respondents? And how pivotal is the position of Facebook news in Facebook user's daily news consumption? Before heading into the possible implications of Facebook newsfeeds on its users, it is of great importance to first consider how much space Facebook as a platform takes up in the general consumption of media and more specifically the news consumption of its users. Hence, I will now discuss the outcomes that followed, when I asked the respondents specifically about their daily social media intake.⁷⁸ After that I will move forward to the component of news intake, in which I consider which social media and which more traditional media are used on a regular basis to gather news-related content.

What stood out immediately in the results is how some of these respondents point out that they do not consciously want to use Facebook as a resource for news content, but often come across news anyways and are not aware of how much it influences their view on particular issues. Hence, subconsciously Facebook could affect the user's opinion concerning news items and contemporary subjects, but the user finds it hard to place its precise impact. Another important component to take into consideration is that not all media are mentioned by the interviewees. Throughout the conducted interview I asked about the social media use by the respondents and often the respondent mentioned only those media that seemed significant and important enough from his or her personal standpoint. Hence, social media such as WhatsApp and Snapchat are often left out of the equation. Only a few mentioned these social media on their own initiative but did not elaborate on it insomuch. In the below scheme I provide an overview of the media that were on top of mind for the respondents and their overall time spend on Facebook.

⁷⁸ Respondent 1. Arent. Semi-structured interview. 10 March 2018.
Respondent 2. Leon. Semi-structured interview. 27 March 2018.
Respondent 3. Era. Semi-structured interview. 28 March 2018.
Respondent 4. Liese. Semi-structured interview. 27 March 2018.
Respondent 5. Nina. Semi-structured interview. 14 March 2018.
Respondent 6. Alexandra. Semi-structured interview. 3 April 2018.
Respondent 7. Laetitia. Semi-structured interview. 14 March 2018.
Respondent 8. Elske. Semi-structured interview. 23 March 2018.
Respondent 9. Michael. Semi-structured interview. 16 March 2018.
Respondent 10. Levi. Semi-structured interview. 23 March 2018.
Respondent 11. Mug. Semi-structured interview. 16 March 2018.
Respondent 12. Tobias. Semi-structured interview. 16 March 2018.
Respondent 13. Mark. Semi-structured interview. 3 April 2018.
Respondent 14. Dewi. Semi-structured interview. 7 April 2018.
Respondent 15. Daan. Semi-structured interview. 12 March 2018.

Table 1 Overview media use

Respondent	Facebook use (hours per week)	Facebook use for news (in percentages of Facebook use)	Social media Use (diverse)	News sites* (Hours per week)	Traditional media as a source for news content*
1. Arent	7	90%	Instagram Twitter YouTube	0,5 hours a day, an estimated 3,5 hours per week	TV: 1,5 hours a week Newspaper: 3,5 hours a week
2. Leon	7	Rarely	Instagram Twitter LinkedIn	1-2 hours per day, an average of 10.5 hours per week	TV: 0,5 hours a day, 3,5 hours a week Radio: rarely
3. Era	14	50%	Instagram Twitter	Rarely	TV: 4 hours a week
4. Liese	6-7	70%	Instagram Twitter	0,33 hours a day, 2,33 hours a week	TV: rarely Newspaper: 0,5 hours to 1 hour a day, 3,5 – 7 hours a week
5. Nina	5	60%	Instagram Snapchat	5 hours per week	TV: 3 hours a week
6. Alexandra	7	Rarely, does not consciously seek news on Facebook	Instagram Snapchat	10-20 hours per week	TV: 1 hour a week
7. Laetitia	1	30-40%	Instagram	3-4 hours per week	TV: Rarely
8. Elske	7-10,5	50%	Instagram Twitter LinkedIn	Rarely	TV: 1 hour a week
9. Michael	5-6	20%	Twitter LinkedIn Pinterest	1-1,5 hours a day, an average of 7-10,5 hours a week	TV: 4 hours a week
10. Levi	8	50%	Twitter YouTube	1-2 hours a day, 7-14 hours a week	TV: 1-2 hours a day, 7-14 hours a week
11. Mug	3,5	10%	Instagram Twitter LinkedIn	1 hour a day, 7 per week	TV: 2-3 hours a day, 14-28 hours a week
12. Tobias	7-10,50	25%	Twitter	2-3 hours a day, 14-21 hours a week	TV: 0,5 hours a day, 3,5 hours a week Newspaper: 0,45 hours a day, 3,15 hours a week

13. Mark	3,5	Unsure	Instagram Twitter	0.16 hours a day, 1,12 hours a week.	TV: Never Radio: Never Newspaper: Rarely
14. Dewi	1	Rarely	Instagram LinkedIn	Never	TV: Never Newspaper: Rarely
15. Daan	7	75%	Instagram LinkedIn	0,75 hours a day, 5,25 hours a week	TV: 0,5 hours a day, 3,5 hours a week

*Traditional media such as; television, radio and newspaper for news consumption

*In column 4 the use of diverse social media is discussed, only those media that were significantly used by the respondents are mentioned.

* In column 5, the definition 'news sites' refers to newspapers online, news apps and other news sites

Another remarkable aspect is that at least 7 out of the 15 respondents claim to spend a significant time on Facebook for news consumption. These respondents spend at least half of their time, when they are on this social platform, on news consumption. This minimum from 50% spend on news consumption on Facebook varies from an interviewee that spends 75% of the overall Facebook use on news content to a Facebook user that even spends 90% of their total Facebook time on their weekly news diet. Whilst three respondents find a great portion of their news intake online, an intake that even exceeds their search for news on news sites outside of Facebook, they do seem to vary with intake from other sources such as newspapers and news provided on television. Conversely, other respondents pointed out to prefer Twitter over Facebook news. Michael whom is 25, Dutch and a parliamentarian advisor, uses Twitter 7 to 8 hours per week and positions Facebook as a more social and personal medium.⁷⁹ Additionally, Leon, whom is 22 and an editor and news reporter, finds Twitter a place to find useful news related content.⁸⁰

What becomes clear through the numbers and feedback from the respondents is that traditional media is not as much at the forefront as it used to be in the past.⁸¹ Often interviewees pointed out that they use news applications and online newspapers to keep track of daily events. Whenever they do feel the need to gather more information they seek more information online. Traditional media resources do find their way back through the webpages that many of interviewees follow online, through the 'follow' or 'like' button on Facebook which makes new messages from that particular medium pop up in their newsfeed. Hence, news that some used to keep track of through television such as the 'NOS' news, or newspapers, now appears in that person's newsfeed. Regularly these sites that appear on the newsfeed of Facebook users are also part of an established medium outside of Facebook. Thus, the traditional medium of the NOS now

⁷⁹ Respondent 9. Michael. Semi-structured interview. 16 March 2018.

⁸⁰ Respondent 2. Leon. Semi-structured interview. 27 March 2018.

⁸¹ Wells, Thorson. 'How gatekeeping still matters: Understanding media effects in an era of curated flows' In: *Gatekeeping in transition* 2015: 5.

finds its way back with the digital platforms it has exploited. Respondents point out to prefer these types of mediums online as well as the newspapers because these established mediums in their eyes seem more trustworthy than other Facebook pages that might produce news content.

As the above results show, the news retrieval from the interviewees is quite scattered. There seems to be a fragmentation in the dependence on news sources. While traditional media are still used occasionally, it does not outweigh the use of other media to gain access to news content on its own. The following question remains however; is the curating of news online balanced out by the intake of news from other sources, or has the damage of the news filter already been done? And if so, how would this Facebook news filter differ from news frames that are consciously or unconsciously appropriated on news sites, tv programs and other news media?

The above results seem to confirm what earlier research has established; that news consumption from individuals has changed and shifted from conventional forms of news intake to fewer common ones online. The traditional morning paper and daily news on the television has had to make way for other sources. As Thorson Wells argues in his work, these more conventional sources *'have been replaced by news omnivorousness, exemplified by gathering public affairs content from an ever-expanding array of content providers and delivery platforms and at all times of day'*.⁸² This fragmentation of channels makes it possible to avoid news content whenever one chooses or conversely, to actively search it. These developments raise questions about an increased complexity of the communication flow and its reception. Consequently, which information a person receives and how that person responds to that information diet results in diverged information experiences. This leads us to wonder how these contingencies that determine what a person is exposed to and how a person responds to that exposure need to be productively theorized.⁸³

Hence, Thorson Wells proposes to use the term 'curated flows' to recognize the multiplicity of information curators nowadays and its effect on networked platforms. Information that is increasingly narrowed down and focused on the individual rather than the masses.⁸⁴ A framework that acknowledges these different information flows could serve in a further comprehension of the different news resources as I similarly mentioned in my scheme. Wells describes this new framework with the following:

"The curated flows framework considers the roles of journalistic actors in content production and dissemination (gatekeeping) alongside four additional sets of curating actors: individual

⁸² Wells, Thorson. 'How gatekeeping still matters: Understanding media effects in an era of curated flows' In: *Gatekeeping in transition* 2015: 5.

⁸³ Wells, Thorson. 'How gatekeeping still matters: Understanding media effects in an era of curated flows' In: *Gatekeeping in transition* 2015: 5.

⁸⁴ Wells, Thorson. 'How gatekeeping still matters: Understanding media effects in an era of curated flows' In: *Gatekeeping in transition* 2015: 6.

*media consumers themselves; social others embedded in online and offline networks; strategic communicators; and algorithms designed to shape the discovery and presentation of content in many digital contexts. Our expectation is that curation logics—that is, the norms and incentives that guide curation processes—will be more similar within sets of curating actors than across sets. The extent to which this is true is an important empirical question that can be explored within the curated flows framework.*⁸⁵

Thus, these intertwined communication flows are crucial, since this multiplicity of voices that a Facebook user comes across while on social media networks, news sites and other digital information platforms, determines what one's experience is online. Furthermore, this framework provides insight in how not only Facebook, but also other social platforms and media continue to influence our view on news and other issues.⁸⁶

While this framework is insightful for the different streams of information that a digital native is subjected to, it does not distinguish the impact of these content flows. Moreover, in the next chapter I will aim to open up the discussion on what Facebook users feel like what the impact is of their use of particular curated actors online. How does the interviewee distinguish these news streams and deal with this content? But before diving into these particular issues it is pivotal to firstly assess how trustworthy the respondents deem Facebook as a source for news. This could provide insight in the stance of Facebook users towards Facebook newsfeeds.

3.2 Reliance on Facebook for news and its trustworthiness

Before making an estimate of the impact of Facebook news framing on Facebook users' perceptions it is indispensable to assess how people interact with Facebook and how much they value news content that is provided through this platform. I approached this by asking the respondents how reliable they deem Facebook to be. This question resulted in interesting outcomes from which I will present the following. The 28-year old student and D66-voter Arent clarified not taking up news in general that quickly and felt that streams of news content often lack the required reflection.⁸⁷ Due to fast communication processes and online journalism, minutes after a particular event occurs, information appears online. The respondent points out that he feels that this information is often misconstrued or contains many errors based on hasty conclusions that appear in both online media as well as through social media. Hence, this

⁸⁵ Wells, Thorson. 'How gatekeeping still matters: Understanding media effects in an era of curated flows' In: *Gatekeeping in transition* 2015: 6.

⁸⁶ Wells, Thorson. 'How gatekeeping still matters: Understanding media effects in an era of curated flows' In: *Gatekeeping in transition* 2015: 13.

⁸⁷ Respondent 1. Arent. Semi-structured interview. 10 March 2018.

respondent will prefer a newspaper the next day, over Facebook streams of content or any other online stream of content in the early hours after an event. As Arent argues:

Yes indeed, what you see nowadays, is that news travels quickly. While before, if an event took place, journalistic research sought after what actually happened. Things were measured and compared, you know, and most likely you will get a clear image of what happened, but nowadays it all goes so quickly. So it has become a race to the bottom about who can publish news the first. As a consequence you will get a false image of what has happened, because flawed information is being spread or you just received the wrong misconstrued information, because it has been written somewhere. And people just pick that up from one another. So what you see is when misconstrued information is being spread from the offset, other media take that up as valid information. A good example is perhaps, when a supposed terrorist attack has taken place in a football station during the Netherlands-Germany competition. On a moment like that I channel out, and wait for a couple of hours, before I inform myself, since I know that in the first news streams a lot of information will contain a lot of errors, so shortly after an attack.⁸⁸

However, many other respondents do not worry about reading news through Facebooks' streams of content. Levi, whom studies in the field of aviation and space while aside from his studies taking up work for the government and being party member of the VVD, believes that Facebook and the news content that appears through the Facebook news feed could be compared with a pin-up board. As Levi states:

'You can put up a newspaper article of the NRC newspaper and you can see that it is an article of the NRC, printed upon newspaper material, then you can reasonably assume that that is an article from the NRC and with that; made by actual journalists. And if someone pins up a handwritten note which suggests that all politicians are sneaky, reptile humans, that would also be put up on the pin-up board, but that would be clearly from a different source than a newspaper. So in that sense you can already make a filter.'⁸⁹

Hence, with this statement, it appears that Levi does feel that viable information can be found through Facebook news feeds, especially when it concerns information from media that are already established outside of online sites, but that Facebook users ought to be wary of what they regard as trustworthy news and what not. Thus, the actual source of particular news content is an important parameter for its value in this perspective. Mug, a female Dutch political centred PHD student in communication, has a similar view with regard to this issue. The respondent points out

⁸⁸ Respondent 1. Arent. Semi-structured interview. 10 March 2018.

⁸⁹ Respondent 10. Levi. Semi-structured interview. 23 March 2018.

that established media are reliable enough to read through Facebook links. However, she finds that often, news on Facebook is catchy, loud, visually violent, and click-bait focused. Which does undermine the trustworthiness of content that appears through Facebook feeds. Consequently, similar to Levi's standpoint, Mug remains sceptical towards any information she comes across on this platform and aims to focus on the most familiar news media that appear on her feed.⁹⁰ The interviewee adds:

*'Facebook, as I think of it, has mostly been brought to life because people like to expose and show things to gain a certain status through the interaction with people. So the main goal is not to inform people, but to get responses and likes. Naturally, news sites also have this need to create as much traffic as people, but in general they do have the purpose to inform.'*⁹¹

As the main coding of reliability of news that appears on Facebook has revealed, the interviewees remain sceptical towards content that appears in their newsfeed, however when it concerns a link from an established site, they worry less. Here is where the axial code of 'differentiation on Facebook content' comes up. Hence, it is not so much about Facebook as a platform that is not trustworthy, but its susceptibility to attracting people with different intentions and content that makes it a place to be cautious. Thus, the attitude of most people throughout the interviews is that they differentiate the sources in their news feed. Most of the respondents argue to be well equipped and educated enough to not fall in the trap of false content or click-bait items. Some respondents illustrated this by mentioning their knowledge concerning fake news and media framing which they retrieved from either education, in particular media students, as well as news media that reported on the matter of Facebook and its curational activities. However, in practice, it is very difficult to distinguish which news items and news flashes they recall being true and which ones they regarded to be false. As an example, we can often imagine a situation in which we talk about the news or an item in general that surprised us or seemed interesting, but we cannot always remember the actual source. Sometimes a particular event or something you have read sticks with you, subconsciously.

This phenomenon in itself is a reason to be cautious when thinking of the respondents that feel that they are immune to false or misinformation. Hence, I need to be careful when respondents, such as Tobias a 21-year-old unemployed male and right-wing party member, believe that they are critical enough towards any medium, to be influenced by these same sources. This was a characteristic that in my opinion could be coined with the term 'digital native'; a person that perceives him or herself to be knowledgeable and media savvy enough to interact with social

⁹⁰ Respondent 11. Mug. Semi-structured interview. 16 March 2018.

⁹¹ Respondent 11. Mug. Semi-structured interview. 16 March 2018.

media without being affected by the pitfalls of these platforms. Other similarities within the responses of the interviewees reached the surface as well. Paradoxically, what was remarkable is that while often respondents pointed out to not find Facebook in itself a reliable platform and that they are differentiating news sources in order to find the one they deem to be viable, but, while these respondents argue to have a critical stance, they do not actually fact-check news they receive or read via Facebook channels. Still, these respondents pointed out to not take in news from Facebook just like that and to have critical stance towards any type of news which, according to several interviewees, results in Facebook not having a great impact on their views. Conversely, a recent research done at the Stanford History education group between January 2015 and June 2016 reveals how we are far from media savvy. The research analysed 7804 student responses scattered across 12 different states. Both middle and high school as well as college-level students took part in this project. Thousands of students at college-level took up these assignments. The research resulted in many variations, due to the amount of people that took part in it. However, the results showed a great consistency as well. What stood out is that at each level, whether that is middle school, high school or college, an important conclusion could be drawn, which is; that young people's ability to reason and deal with information on the internet needs great improvement.

As the scholars argued: *Our 'digital natives' may be able to flit between Facebook and Twitter while simultaneously uploading a selfie to Instagram and texting a friend. But when it comes to evaluating information that flows through social media channels, they're easily duped.*⁹² The researchers did not leave a stone unturned as they focused on the following components: *The Assessments of Civic Online Reasoning Our tasks measured three competencies of civic online reasoning—the ability to evaluate digital content and reach warranted conclusions about social and political issues: (1) identifying who's behind the information presented, (2) evaluating the evidence presented, and (3) investigating what other sources say.*⁹³ The group of college students, which is a group that we could place parallel to the focus group of millennials, were assigned a task in which they were required to examine the factors that make an online comment trustworthy and how to investigate multiple sources to verify a claim.

The case focused on an article about wages in the Danish and American fast-food industries. Participating college students were asked to consult online sources to verify the article. The article they were presented with seemed credible due to its 'about' page, professional looking website and the statement that the research in the article was conducted for a non-profit research

⁹² The Challenge That's Bigger than Fake News: Civic Reasoning in a Social Media Environment McGrew, Sarah; Ortega, Teresa; Breakstone, Joel; Wineburg, Sam: pp 6

⁹³ The Challenge That's Bigger than Fake News: Civic Reasoning in a Social Media Environment McGrew, Sarah; Ortega, Teresa; Breakstone, Joel; Wineburg, Sam: pp 5.

organization. If the students had clicked on this link to the website of this institute they would have noticed the dubiousness of the article and that in fact a public relations firm was behind the online piece.⁹⁴ What followed is that a great majority of the students deemed the site as trustworthy while referring to the about page and the article stemming from a non-profit organization. Only 6% of the college students found out the real incentives behind this article. An incredibly low number of internet savvy students and a discovery that should raise our concerns. Especially when it comes to how we deal with social media platforms such as Facebook and the trappings of fake news, clickbait and filter bubbles that could have a great impact on our worldview.⁹⁵ For that reason, let us take a closer look on Facebook experiences and what that meant for the perspectives of each respondent, before drawing any further conclusions.

⁹⁴ Wineburg, Sam. Breakstone, Joel. Ortega, Teresa. McGrew, Sarah. 'The Challenge That's Bigger than Fake News: Civic Reasoning in a Social Media Environment' *American Educator* 41/3 (2017): 6.

⁹⁵ Wineburg, Sam. Breakstone, Joel. Ortega, Teresa. McGrew, Sarah. 'The Challenge That's Bigger than Fake News: Civic Reasoning in a Social Media Environment' *American Educator* 41/3 (2017): 7.

4. Empirical section II

4.1 Facebooks' coloured news streams

Facebooks' business model is based upon user satisfaction through user-oriented advertising and personalized newsfeeds. Moreover, Facebook's main goal is to track as much information about the users' behaviour and interest in order to profit from this datamining by selling the acquired information to advertisers. Consequently, advertisers have the opportunity to target their products at those users that would be most likely to be interested and, in the end, buy these items they advertise for. This could potentially have a pillarising effect and might even strengthen political perspectives and one-sided narratives, since Facebook will merely expose you to news articles that cater your personal views and interests. However, critics argue that we overestimate the impact of Facebook newsfeeds on users views and perceptions.⁹⁶ Hence, for that reason it is essential to understand how Facebook users interact with news and whether they feel that the news they read on their timelines steers them in a certain direction.

Dewi, a Dutch-Indonesian Genderstudies student, points out:

*'Eh, well I think that most of the friends that post articles or something generally make quite leftist and pretty activist, as well, remarks, also because I have a lot of people in my studies that are interested in gender or racism, those sort of things. And there are also some people that do internships with certain groups or companies whom post certain things, but I find it quite hard, because I don't use Facebook that much. But is all quite young anyways, because all my Facebook friends are from a certain age. Yeah, I don't really come across conservative things or far-right things, because I just don't have that in my friend group or surroundings, but I like it like that, I find it comfortable or something.'*⁹⁷

As the above quotations reveal, Dewi finds herself in a left-oriented social circle and comes across left-oriented political posts from friends when she does find herself on Facebook. Not only do these posts reinforce her personal worldview, but in Facebook news feeds she finds herself, likewise to her offline social circle, amidst left-oriented information.

The Suriname Laetitia argues likewise that her social group is a representation of what she comes across on Facebook. Thus, whilst Laetitia has many social activist and left-oriented friends that are involved with organizations that strive for equality and anti-discrimination her newsfeed reflects these affiliations.

⁹⁶ Dahlberg, Lincoln. 'Rethinking the fragmentation of the cyberpublic: from consensus to contestation' *New media & Society* 9/5 (2007): 828.

⁹⁷ Respondent 14. Dewi. Semi-structured interview. 7 April 2018.

'Uh, it is definitely coloured, also from certain corners in which I find myself. So anti-discrimination, pro equality, pro accessibility, pretty socialist probably. And besides that, also sometimes a little bit, because I am also pretty socialist probably, even though I am in the middle of socialism, I come across articles such as 'Kurkuma is going to change your life!' and it is going to cure everything in your life, so that is kind of an extreme that I find in my feed, but is presented as news. So how do you differentiate between what is real news and what not?'⁹⁸

But while being part of a certain social group on Facebook initially seemed to be an indicator of what your feed resembles, the impact of your own search history could be amongst the influential factors that decide on what you are exposed to on Facebook as well. Elske, 24, female and a Communication adviser at the authority of Consumer and Market, clarified how she was following every political party through Facebook and having a great variety of friends amongst the lines of the political spectre, from far-left to far-right, her timeline continues to point her in the direction of her own political focus: that of a liberal democrat. As the interviewee told me during the interview, when I asked her if she came across all political parties in her news stream, since she had followed them all, she argued:

'Well yeah, but I do predominantly come across more social-liberal content, than that of other political sides. For instance, I do not come across anything of the SP or barely anything from the VVD, while I do follow them. Overall, most of the content I see is from GroenLinks or D66 and I notice that it is often sponsored content. They have probably payed to target me. That is what stands out.'⁹⁹

I followed-up with asking what she deemed to be the cause of this unbalanced content stream that the respondent encountered, since the interviewee had liked all the political parties. The respondent thought it might be explained by her behaviour on Facebook and the articles she clicked on most, from which could be deduced that her orientation was more social-liberal and centre-left. However, the respondent was not sure whether this was the case.

On an overall basis, respondents deem their demographics to be one of the decisive components for what appears in their Facebook stream. Elske described herself as, someone that apart from a diversity of friends on the political spectre, living in a primarily white neighbourhood with well-educated people. The type of people she surrounds herself with in everyday life as well. A phenomenon that occurs unconsciously. She also stuck with similar contacts as she did in university. Thus, while social groups could be an important factor, she deduces other components

⁹⁸ Respondent 7. Laetitia. Semi-structured interview. 14 March 2018.

⁹⁹ Respondent 8. Elske. Semi-structured interview. 23 March 2018.

that appear in her stream from her political stance, educational background and geographic location. Nina, a Dutch female student in journalism, likewise believed that her location could have a potential impact on her timeline. Being part of a student association that is located in Utrecht and living there herself, could potentially lead to a focus on this conurbation. Advertisements and streams might target her as a citizen of Utrecht city. These components could potentially be led back to the Facebook pixel that tracks the activity of Facebook users on websites through Facebook and even outside Facebook as a platform. I argue that this datamining of Facebook could potentially be that far-reaching that it combines the two as in tracking your whereabouts and interests or likes through Facebook together with your personal information such as city of residency, while also painting a more complete picture with the information gathered through the pixel that traces your activities outside of Facebook.

4.2 Algorithms at work

Due to the complexity of the workings of algorithms and newsfeed curation online I consulted Professor Arno Siebes as well. Siebes specializes in the workings of algorithms and overall datafication of society, stated that this curation might work on the basis of Facebook pixels that track your online movement and navigation as a Facebook user both on Facebook as well as on other webpages. This is then again translated to your personal likes and dislikes which is essential for Facebooks' employees and its advertisers to know in order to make the most profit out of its advertising and users' satisfaction. Hence, going back to the basis of Facebook experiences that stood out throughout my interviews, this colouration of the timeline that my respondents pointed out could be explained through this process of curation. As Siebes argues:

*'Facebook is just an advertising company, where they need to make sure that you stay on Facebook as long as possible, in such a way that they can expose you to as many advertisements as possible. On the other hand, they want to collect as much information about you as possible, in order to target the advertising effectively which is what advertisers want. They do not mind having to pay for data, but only when people are most likely to interact with the advertisement. And the whole social network and other things surrounding those advertisements are just there to keep you on this platform as long as possible and to gain access to as much information about you as possible.'*¹⁰⁰

Thus, Siebes correspondingly with earlier findings throughout my interviews, argues that the curation of content is ultimately focused on maintaining users' presence on Facebook. Furthermore, Facebook users are more likely to be exposed to content that confirms their own worldview and political stance in order to make advertisements as efficient and effective as

¹⁰⁰ Siebes, Arno. Semi-structured interview 23 May 2018

possible.

*'Facebook can collect this data on the one hand with this pixel and on the other hand through all those people you know who are so kind to immediately upload all their contact lists and other misery that eventually ends up in the hands of Facebook. Also from people that are not on Facebook themselves. But that pixel is a really good one, because most of the people are not good at deleting those 'cookies' and anonymous surfing of the internet and so on. So, in that way you see online patterns of people.'*¹⁰¹

Additionally, Siebes explains that even though you have a varied group of Facebook friends and liked different political parties, the use of the Facebook pixel plays a huge role in the maintaining of an internet bubble.

*'Undoubtedly, multiple factors influence this curation of content, but the appropriation of the pixel together with the tracking cookies make sure that you can follow people online. These know a lot about a person online. While 'likes' also play a role, it is also very likely that you as a Facebook user tend to read articles in your own political niche and you will give these types of content a 'like' faster than content that does not appeal to you. Consequently, Facebook does not have an incentive to keep you off this stream of user-oriented content if that is what you find most interesting. Why would they? Because everything they expose to you is what is amusing to you. It is possible that you engage less with information that is not oriented towards your political preference or view on things with strengthens this curation in certain direction.'*¹⁰²

Eli Pariser, internet activist, former executive director of MoveOn.org and currently chief executive at Upworthy.com, similarly warns us for this 'filter bubble' that shapes our Facebook experience into personalized feeds that reflect our own world view and interests. Thus, as Pariser explains it, when you're a Democrat this could mean that you will be less likely to come across conservative posts of your family members, because you do not like content that is related to this political side as much as you do with Democratic flows of information. Few people have a comprehension of how this process actually occurs, which in result makes it even more difficult to critically reflect upon and interact with this platform.¹⁰³

Taking into consideration the earlier statements of respondents concerning framed news and the filter bubble on the timeline as explained through algorithms, we find two different groups amongst the interviewees. One group that believes their timeline is definitely coloured, but that is

¹⁰¹Siebes, Arno. Semi-structured interview 23 May 2018

¹⁰²Siebes, Arno. Semi-structured interview 23 May 2018

¹⁰³ Wells, Thorson. 'How gatekeeping still matters: Understanding media effects in an era of curated flows' In: *Gatekeeping in transition* 2015: 20.

not sure whether this is correlated to their friend group or whether it is caused by their own searches online. This is a clear indication of how people are left in the dark with regard to Facebook and how they lack knowledge of the blackboxed algorithms that are at work here. Above all, they find themselves amidst a newsfeed that is coloured and curated which results in constant confirmation. The last segment of respondents argue that they retrieve themselves from these Facebook frames and are often conscious enough to not be influenced by this content curation on Facebook. Hence, the respondents that correspond with the latter, do not deny the existing of such a Facebook filter or Facebook bubble, but consider themselves to not be greatly influenced by these newsfeed streams. Despite these claims being made, we could ask whether an echo chamber, such as a feed, has the potential to feed and strengthen our own personal and political stance.

4.3 Does Facebook establish repillarisation?

What we do know for sure, however, is that current digital trajectories show many similarities with the former media pillarisation of Dutch newspapers and tv broadcasting companies. In addition to my interview with Arno Siebes on Facebook algorithms, I also reached out to Mirko Schäfer whom is an associate professor New Media and Digital Culture at the University of Utrecht and co-founder of the Utrecht Data School. The scholar argues that we should not deem Facebook as exceptional but as part of greater system:

*'What we notice, and in this case we did not necessarily focused on Facebook, but on Twitter, is that mainstream media drives social media attention online. So it is not so much that a theme becomes a hot topic just because it appears on social media, there is an exchange with mainstream media. [...] Facebook is part of a greater media-ecosystem where a lot of interaction is taking place.'*¹⁰⁴

When I asked Mirko Schäfer whether he rendered Facebook as part of a digital sequel on pillarisation, the Data School co-founder argued:

*'Yes, you could say that. Moreover, we recently published an article on repillarisation. I think it is good to speak in those analogies, since in the Netherlands we were already familiar with this concept of the 'filter bubble'.'*¹⁰⁵

In the recent research 'Political topic-communities and their framing practices in the Dutch Twittersphere' Schäfer, together with co-editors, writes on how social media users actively search for echo-chambers and repillarisation in which they cherry-pick the content they want to be

¹⁰⁴ Schäfer, Mirko Tobias. Semi-structured interview 16 May 2018

¹⁰⁵ Schäfer, Mirko Tobias. Semi-structured interview 16 May 2018

exposed to.¹⁰⁶ While in this case the researchers mainly focused on Twitter, this report serves as a profound way to understand how users deal with the content they come across in the social media sphere as well as the niches or pillars that continue to exist in the form of echo chambers, where likeminded people are faced with likeminded content.

Arno Siebes similarly believes that Facebook creates pillars based on personal interests. However, the scholar believes this is not only based on political preferences but on overall components such as demographic information or whether you like webpages that post funny cat pictures or not. In this sense, Siebes believes that this cherry-picking of content, on the one hand, differs from the traditional pillarised system in which newspapers dictated what we read, whether we liked certain segments of the newspaper or not. On the other hand, in this particular case users can control the things they see, to some extent, by liking certain content or not.¹⁰⁷

Nonetheless, in my opinion we could argue whether Facebook is exceptional or not, but more importantly, what stands out is that users do not have a say in everything they are confronted with on Facebook. Even, as some of the respondents pointed out, when they want to see more diverse content on their timelines, Facebook steers them in a particular direction. And while some people cherry-pick, on the background there are other things happening due to the algorithmic blackbox we lack insight of. Whether Facebook users are conscious or unconscious of these echo chambers, repillarisation seems as the right term to conceptualize this shaping of echo chambers as it puts Facebook users in bubbles of likeminded people whom confirm each other's perspectives. However, I would not put Facebook under the umbrella of all the other mainstream media, just yet.

4.4 Openness to content that contradicts personal beliefs

Some respondents have argued that they use Facebook to expand their own personal views, nonetheless, they often find themselves to be more open to rhetoric's that prove their initial standpoint than those that undermine deep-rooted perspectives on society. As Arent points out about facing an article which provides a different perspective:

*'I do often read them, when an article counters my initial position concerning an issue. Usually, I read them to see whether it brings up a new perspective to a particular subject. It does not change my opinion in the end though, but it provides me with more angles to understand the issue.'*¹⁰⁸

¹⁰⁶ Wieringa, Maranke. Geenen van, Daniela. Schäfer, Mirko Tobias. Gorzeman, Ludo. 'Political topic-communities and their framing practices in the Dutch Twittersphere' *Internet policy review* 7/2 (2018): 11.

¹⁰⁷ Siebes, Arno. Semi-structured interview 23 May 2018

¹⁰⁸ Respondent 1. Arent. Semi-structured interview. 10 March 2018.

Thus, the initial response of this respondent to an article, even though it is adversely from his own worldview, is to use the article to substantiate his own rhetoric. Daan, a 21-year-old intern production at VPRO, has a similar mindset with regard to news that provides a different perspective. When asked about what his response was to news that differed from his initial attitude the interviewee responded:

*'Uh, that differs. Mostly I read the article and think about it, well and then I probably do not agree with it and move on with my life. But usually I am open to new ideas of people whom have a different outlook on issues. And when I do think that it makes sense, I am willing to alter my opinion, but in general I know how I think about certain subjects and I am able to make up my own opinion.'*¹⁰⁹

There seems to be a willingness from the respondents to try to keep an open mind, but it is really hard to determine whether some of the opinions are socially desirable, in the sense that people often like to be viewed as openminded and come across as such, or whether this is really how these interviewees act upon the articles they are presented with through the stream of Facebook content. Some interviewees argued to be interested in a variety of articles, but did not seem to be really eager to change their overall opinion. Other respondents expressed their willingness and curiosity towards new mindsets and opinions that come in their timeline and which would be something they deem refreshing against the background of the personalized newsfeed that is more likely to feed into their own viewpoints. While it remains unclear how often the respondents come across news articles or items that go against the grain of their own filter bubble these answers provide insight in how Facebook users act upon converse standpoints.

The responses of these interviewees could be interpreted as some form of elite cosmopolitanism. Richard Sennett cited the following about the conception of being a cosmopolite: *'A cosmopolite . . . is a man who moves comfortably in diversity; he is comfortable in situations which have no links or parallels to what is familiar to him.'*¹¹⁰ While people might argue to be a cosmopolite, in practice, there is as Craig J. Calhoun argues: *'a tendency for commercial capitalism and political liberalism to tame this diversity.'*¹¹¹ Thus, while cities can be a melting pot for all kinds of ethnicities and classes, we tend to go for those familiar parts within this diverse setting. People might easily miss the complexity of diversity when what we are used to is the packaging of ethnic products for consumer markets. Think of the translation of for instance Chinese food that is now incorporated within the global cuisine, the easiness for the British to get

¹⁰⁹ Respondent 15. Daan. Semi-structured interview. 12 March 2018.

¹¹⁰ Calhoun, Craig J. 'The Class Consciousness of Frequent Travelers: Toward a Critique of Actually Existing Cosmopolitanism' *The South Atlantic Quarterly* 101/4 (2002): 888

¹¹¹ Calhoun, Craig J. 'The Class Consciousness of Frequent Travelers: Toward a Critique of Actually Existing Cosmopolitanism' *The South Atlantic Quarterly* 101/4 (2002): 888

the Indian cuisine in their local pub and so on. While one might see it is broadening for the perspective of people, we could argue that it also works delimiting, because people stay within their own familiar bubble and in reality do not actually get a touch of real diversity but instead an adjusted version of it.¹¹² We might ask then; are we really that openminded and worldly as we think we are? This is an important side-note to take into consideration when reviewing the responses of the interviewees, as they might answer a socially preferable standpoint or from a perspective they would want to pride themselves as being an actual diversity embracing and openminded person that does not tend to seek diversity within his or her comfort zone.

As Levi discussed how challenging articles seemed more interesting to him than those that confirm his beliefs:

*'Well, yeah, it is very likely for me to read those articles and that I will click on them to see what they say. If I still do not agree with them after reading then it will be likely that I will start a discussion online, but I do not avoid those articles or anything, on the contrary, I find them more interesting than articles that agree with my point of view.'*¹¹³

In a similar way, Era, a 25-year-old female video-editor and graphic designer, is curious about other people's opinions and tries to reflect upon her own:

*'I do click on them, because I am curious why a medium or something, I do not know how to call it, has a certain opinion. I am always curious and otherwise I will just ignore it, but I am not going to protest a certain opinion, you know. Sometimes people feel that something is ridiculous but I do not find it necessary to make a big deal out of it. I just read the article and take it into consideration to assess whether my initial opinion is correct or not.'*¹¹⁴

Nonetheless, while respondents seem to be open, the articles should not be too far from their own perspective. For instance, respondent Mug pointed out that while she considers articles that go beyond her own perspective to be interesting, she does feel that articles should not be too far on the opposite spectre.

*'Well, if they are there occasionally, I don't mind. It can only be valuable to reflect on one's own opinion, but if they become too extreme or polarizing, I tend to delete them.'*¹¹⁵

These answers indicate that while the respondents would like to perceive themselves as openminded, they do tend to stick with their own personal objectives. Hence, when they do come

¹¹²Calhoun, Craig J. 'The Class Consciousness of Frequent Travelers: Toward a Critique of Actually Existing Cosmopolitanism' *The South Atlantic Quarterly* 101/4 (2002): 889.

¹¹³ Respondent 10. Levi. Semi-structured interview. 23 March 2018.

¹¹⁴ Respondent 3. Era. Semi-structured interview. 28 March 2018.

¹¹⁵ Respondent 11. Mug. Semi-structured interview. 16 March 2018.

across articles that do not support their beliefs they tend to retrieve information of arguments out of those articles to instead substantiate and strengthen their own initial standpoints. Again, we see a flux that seems to fit in with the concept of elite cosmopolitanism.

4.5 Facebook friends and opposing views

Still, when opinions that respondents are confronted with online are too far on the opposite spectre or deemed as insulting, the respondents tend to delete those Facebook friends or their messages. 7 out of 15 respondents have stated that in the case of being faced with posts that contain more extreme statements, to unfollow or even delete that Facebook friend. Respondent Arent said:

*'Yeah, well on occasion I have deleted some people with radical ideas whom became very negative at some point. Hence, I stopped following them on Facebook. Another time, I also just kicked someone out of my friendlist, because he had radical views. Things I was annoyed with when I read them and that were hurtful to some groups of people. I just kicked that person out of my friendlist. [...] It was not even on a political basis, but it was someone in my network that was very anti-foreigner and at some point I was just done with reading that all the foreigners are to blame and that they are bad people. And there was also very offensive language. I just did not want to be associated with that.'*¹¹⁶

While Arent identifies with the VVD, the interviewee opposes these views that go to the far-right. The extremes on either side of the spectre, which people are confronted with online, seem to confirm the initial political stance of this and several other interviewees. Moreover, the interviewees seem to be confirmed in their own personal beliefs when facing these extremes.

Respondent Leon similarly stated:

*'I have deleted some people in the past, but it was because of the messages they shared that did not work for me. I do have those cases, where I find people annoying. One time I had someone that was constantly sharing messages of the far-right. It was a distant family member. I just kicked that person out of my friendlist. But I think I can also hide those people on my timeline. [...] Well, it is just out of bounds in my opinion. You are allowed to have an opinion and we can differ views, but I do think we need to have a common ground with basic stuff such as respect and other things.'*¹¹⁷

Several respondents expressed how they prefer to not be faced with messages that have a 'toxic'

¹¹⁶ Respondent 1. Arent. Semi-structured interview. 10 March 2018.

¹¹⁷ Respondent 2. Leon. Semi-structured interview. 27 March 2018.

layer to it. Content from fellow Facebook friends that seems rather anti certain groups of people or negative, will be very likely disguised in the timeline of the respondents. Especially, since 4 out of 7 of these respondents felt that deleting some of these people would be deemed too radical and noticed by the person in question. Respondent Elske also mentioned that she is very pragmatic and realizes that while she opposes some political views of her Facebook friends she does see some of her friends, from opposing political parties, in person. Hence, the respondent feels that deleting these people from her friendlist is a step too far. However, she does retrieve from their timeline messages:

*'Yeah, I have unfollowed some Facebook friends. I have a few people in my friendlist whom are very active for for instance the Forum voor Democratie party and regularly share political views that I totally disagree with. If I come across those messages a lot, I choose to unfollow them, not unfriend, but unfollow. [...] For example, this includes messages such as, feminism is ridiculous, Me Too is exaggerated and those kind of things. Also content about refugees and how left-oriented people are awful. I do not need those kind of remarks in my timeline.'*¹¹⁸

Overall, the reasoning of deleting or unfollowing friends can be firstly located within the context of information that is negative and opposing the initial standpoints of the respondents with extreme standpoints. Several respondents indicated that they prefer to unfollow friends instead of completely deleting them, as they did not want to offend these people. Secondly, other motivations to delete or unfollow a Facebook friend lies with content that seems either irrelevant to the respondent, due to Facebook's potential of over-sharing personal information. Such as a staggering number of funny videos, personal photos or personal information. And lastly, the dwindling of contact between the interviewee and the Facebook friend can result in a disinterest or feelings of being uncomfortable with seeing someone's personal life so closely through vacation photos on Facebook.

4.6 Affective responses to news

What remains difficult to pinpoint, notwithstanding, is what the affective response are from those Facebook users when being exposed to what seems likeminded and personalized content. While one person appreciates the narrowed-down and curated stream of content that appears on his or her timeline every day, others express some agitation due to a so-called 'overkill' of one-sided information. While respondent Liese, whom is 25, left-wing and a Future Planet studies master student, finds herself amidst many left-oriented messages that often appeal to her. For instance,

¹¹⁸ Respondent 8. Elske. Semi-structured interview. 23 March 2018.

the interviewee came across messages online concerning the concept of a basic income, by virtue of many left arguments, Liese felt compelled to believe in this solution to provide people with more and equally divided welfare. Be that as it may, the same respondent felt overwhelmed because of this same left-sided stream on her timeline in other cases. The following quotation provides an illustration of this sentiment:

*'Well, at some point you become annoyed with all these arguments. That happened to me at some point. I am quite focused on GroenLinks and I vote for that party almost all the time. But with the city council elections, I saw several videos of GroenLinks in my timeline that I found quite dumb. I did not agree with these videos at all and in the end I voted for the PVDA, exactly because of these videos that I got from GroenLinks. [...] GroenLinks had all these videos in which they eulogize the relation between voter and Amsterdam, videos that show how great Amsterdam is and how good it is that the city attracts people with different cultural backgrounds. Don't get me wrong, I am absolutely not against people with different cultural backgrounds that come to live in the city and it probably has a lot of benefits and perhaps some downsides. But I do not think a political party should use a sentiment that you should have about people with diverse backgrounds living in the city as an overall theme for the campaign. I feel that a political party can say; 'we are going to do this and this to tackle racism', but not some kind of sentimental approach about us all loving one another. Some kind of identity politics.'*¹¹⁹

Respondent Elske shared a similar point of view, due to an overload of information that was scattered on her timeline. While the interviewee agrees on many topics that come along and deems these topics important enough to be discussed, the constant presence of certain subjects and the sheer amount of attention that is paid to some in comparison to others left her with feelings of irritation.

'What I mostly notice and that personally causes me to be irritated is how hysterical people respond to small topics online. Take for instance the Colonists of Catan. How intense people respond to such a thing and how stretched a topic becomes. But also with the zwarte piet discussion, when I see how extended that discussion is on Facebook in comparison to the world outside of Facebook, but also gender and gender neutral toilets, a lot of those, well, classic political correct topics. Those topics are really dominating my timeline and at some point I just become incredibly aggravated by it. At some point I get more information about those kind of cases that what I deem to be important. How healthcare is doing or the labour market. Those small subjects that in itself are worthy of discussing, just get an exaggerated

¹¹⁹ Respondent 4. Liese. Semi-structured interview. 27 March 2018.

*amount of attention in comparison to those other valuable discussions. It is not the case that I do not find those topics important enough to discuss, but we completely lost balance in the amount of attention we pay to them.*¹²⁰

In the end all this overwhelming information, heated discussions and aggravation, shifts to feelings of 'apathy' towards certain topics, as the respondent puts it. Thus, on the level of affect there is a lot going both conscious as unconsciously as the interviewees try to pave their ways through the discussions on Facebook. In the next chapter I will expand on affect in relation to the online debate of the refugee crisis. Also, I will continue to ask what online framing means for Facebook users themselves. Since some of the respondents view themselves as the conscious 'digital natives', which came to the forefront in the interviews, I would like to ask: could this Facebook filter bubble even have an effect on the political stance of these Facebook users? And what does this mean for the Dutch political moral of these Facebook users?

¹²⁰ Respondent 8. Elske. Semi-structured interview. 23 March 2018.

5. Empirical section III

5.1 The online Dutch Refugee debate: mixed feelings

The refugee debate has sparked a lot of debate both offline, as well as online. The dominant networked frames could be distinguished by discussions of security and safety on the one hand and topics concerning the urgency of humanitarianism, on the other.¹²¹ Negative frames on the issue of refugees and their need for asylum were profoundly taking up space in mainstream media. British and Italian media often spoke of a ‘cultural threat’, while the Hungarian press referred to ‘security issues’ and additionally used dehumanizing language when speaking of ‘illegal immigrants.’ Even Germany, with at the forefront Angela Merkel that pressed on the matter of the need for asylum has not been immune for negative reports. Moreover, as Eugenia Siapera writes:

‘In Germany, which has seen the largest numbers of refugees and which has been at the forefront of the European Union (EU) policy for quotas of resettlement, Holmes and Castaneda (2016) found that the media operate by parsing moral deservedness and through this by demarcating the population in biopolitical terms. German media were found to mobilize terms such as “floods” and “flows” threatening to “overwhelm” or “drown” Europe. Another form of threat reported is that of the migrant/refugee as a terrorist or criminal, which contributes to a culture of suspicion toward all refugees.’¹²²

This is not to indicate that all the mainstream media are completely devoid of any humanitarian approach. Instead the appropriation of these quite outspoken frames points out the necessity to gain a better comprehension on how these media, and in particular Facebook, impact our political stance and perspective on this current issue. Furthermore, what happens when we are faced with these frames by the continuous news stream on our timeline, day in, day out?

To indicate how online debates and framed news streams could potentially have an impact on someone’s political stance concerning a particular event, I also discussed this particular subject with the respondents. While some found it hard to distinguish what their opinion would have been in the case of Facebook not being in the picture, the responses from the interviewees did establish that the discussion on Facebook concerning this issue became so heated and left such an impression, that the respondents did not feel that there was a world outside of this Facebook vacuum of opinions. Consequently, this leads to the impression that Facebook has a substantial impact on the respondents’ view regarding this issue, since 13 out of 15 respondents vividly recalled how the debate took place online. Whilst it continues to be hard to find a starting point to assess the impact of Facebook in the process of opinion shaping, the experiences of these

121 Siapera, Eugenia. Boudourides, Moses. Lenis, Sergios. Suiter, Jane. ‘Refugees and network politics on Twitter: Networked framing, affect and capture’ *Social media + society* (2018): 1.

122 Siapera, Eugenia. Boudourides, Moses. Lenis, Sergios. Suiter, Jane. ‘Refugees and network politics on Twitter: Networked framing, affect and capture’ *Social media + society* (2018): 2.

Facebook users can still provide us with a clear image of what these online encounters do with the respondents personal views.

5.2 How it began: the initial stance of respondents towards the refugee crisis

To mark a starting point from where to begin the assessment on how Facebook has impacted the interviewees' opinions, I started off with questioning how the respondents remember the dawn of the refugee debate and their view on it. Respondent Arent started with a clear-cut perspective in which he described how facts were often intertwined with sentiment concerning this event. As the interviewee spoke about the refugee crisis debate in the Netherlands:

*'I think the debate has been poorly executed. It has been fed by the lack of preparations by the Central Shelter for Refugees (COA), where there were not enough beds available which resulted in a lot of refugees being send from one location to another in the Netherland. This has led to the impression that the Netherlands was overwhelmed with foreigners. It is a very sensitive matter for people, the idea of other cultures mixing with your own. This moving around of people and all the buses that transported them has really added to this feeling of insecurity and the idea of your own norms and values being affected by newcomers. It had very little to do with actual facts.'*¹²³

Over two-thirds of the respondent group felt that the debate seemed incredibly heated, both online as offline. Respondent Levi explains this by stating, from his experience, that the opposing sides in the debate did not seem to listen to one another.

*'In a sense, a little bit, sometimes frustrating, because people were not communicating properly. You see that people do not respond to one another but just want their opinion to be heard. One side really sticks to his argument, which excludes the other side with the idea that those people are racists or our people. Hence that makes it even harder to have a general discussion and at least agree with some standpoints to find some common ground. We can disagree on how to put this into practice, but even there we do not seem to be able to find a common ground.'*¹²⁴

¹²³ Respondent 1. Arent. Semi-structured interview. 10 March 2018.

¹²⁴ Respondent 10. Levi. Semi-structured interview. 23 March 2018.

Respondent Tobias responded likewise:

*'At some point, I felt that the refugee debate started to derail, honestly. So it was not about providing the refugees with a place to stay, but it was about people becoming more and more racist, which in the end did not make it a functional debate.'*¹²⁵

What became clear was that a lot of respondents found it a complex debate from which it seemed almost impossible to come with an all-encompassing solution. Respondent Laetitia explained how she could understand the opponents of asylum, even though she is a proponent herself:

'I found it difficult, because I could understand it in a sense, I was a proponent, but I could understand..'

Interviewer: *'A proponent with regard to asylum?'*

*'Indeed, but I could also understand the cons of the situation, I guess. There were people that were strongly against it, I also live in a conurbation, Rotterdam is a very crowded city, and if people decide to live in a small town, because they want to avoid the bustle of the city and then they are confronted with a large amount of newcomers. I could understand the anger, I guess. Or the struggle. Because it got out of hand.'*¹²⁶

Nina has a similar stance, she found it hard to deal with the questions that arose during the debate and to really have a particular stance towards the issue.

*'Of course I find it awful what is happening. I find it difficult to have a distinct opinion on the matter. It is evident that it is awful what is happening over there, but at the same time it is hard to find a solution. I do feel sorry for them. But, well yeah, how on earth are we going to deal with this? How are we going to solve this? I do feel that this topic is discussed thoroughly, but the solution will not be there soon.'*¹²⁷

As the above quotations have revealed, the initial stance of some of the respondents was that of questions on how to deal with this complex issue. Secondly, the responses from the interviewees clearly indicate that they felt that the debate became heated instantly. This will later seep through the experiences online and the impact this has had on the interviewees stance. On this matter I will continue in the next paragraph.

¹²⁵ Respondent 12. Tobias. Semi-structured interview. 16 March 2018.

¹²⁶ Respondent 7. Laetitia. Semi-structured interview. 14 March 2018.

¹²⁷ Respondent 5. Nina. Semi-structured interview. 14 March 2018.

5.3 Experiences with the refugee debate online

As I brought up the subject of the refugee debate, the respondents almost instantly recalled their online experiences with social media. This seemed like a clear indicator that the online debate has had an impact on how the interviewees viewed the debate and responded to it, both rationally and affectively. Hence, I asked the respondents to expand on this and tell me more about these online encounters. What stood out, was that at least 7 out of 15 respondents felt negatively about the online refugee debate.

Respondent Leon stated:

*'It was way, way and way too intense. I felt that people were exorbitantly with their responses and that we are really exaggerating and that is also, amongst other places, on Facebook. [...] Well, yeah, you see basically everything online. I also work for broadcasting companies and I post some things on Facebook as well occasionally, and the responses we get sometimes... It makes me think, come one guys, why are we making such a fuzz about this? So I do believe that there is a majority of people in the Netherlands that is just silent, while on Facebook there is a certain type of crowd that is constantly posting extreme comment, and that is to say, really extreme. So the messages that I come across online, get these outrageous responses. I feel like this is always the same group of people, that there is a large counterpart that remains quiet, but that this club of people brings all the negativity and intensity on Facebook.'*¹²⁸

This overwhelming amount of negativity could possibly be caused by those that turn to Facebook on an anonymous account to vent their frustrations online, without having to face the consequences. Another component is that the activity of 'trolling', which are conscious acts online with the goal to get amusement out of other people's anger, shifted from being a subcultural movement to a mainstream exploit.¹²⁹ Trolling activities that in its earlier days happened on the dark web, became part of wider discourse which led to trolls popping up everywhere.¹³⁰ From this perspective, contemporary trolling could be a reason for people to retrieve from online comments. Since, trolling can upset people, it can be a reason for people to disengage or to remain silent in other not to provoke another chain reaction of negativity, as responses to trolling activity feeds the trolls even more. Secondly, the respondents not only expressed how they felt negative about the overall online debate, often some of the respondents felt how the discussions online became increasingly callous.

¹²⁸ Respondent 2. Leon. Semi-structured interview. 27 March 2018.

¹²⁹ Phillips, Whitney. *This is why we can't have nice things* 2015: 1.

¹³⁰ Phillips, Whitney. *This is why we can't have nice things* 2015: 139.

Respondent Mug mentions:

*'It is just awful how it went down on either sides of the political spectre. There are also good people, do not get me wrong, but with those AZC asylums with the pigs heads, banners and all these fabricated videos.. Also with Sylvana Simons and videos being made about her and spread on Facebook and throughout Facebook events to, so to speak, get her out of the country. I find this pathetic. I mean, you can disagree with someone, but you do not have to personally try to ruin someone.'*¹³¹

Respondent Tobias also thought the discussion became outrageous at some point;

*'There were a lot of people sharing PVV messages about demonstrations against refugees. Conversely, there were also a lot of proposals to help the refugees that came of the boats. But also suggestions and actions upon to push back these same boats with refugees on the ocean, these kind of strange ideas. Or on how to let the refugee boats sink, those kind of propositions as well.'*¹³²

A third pattern that came forward out of the respondents' answers, was how the amount of information and the attention paid to the refugee crisis felt like a flood of information. Respondent Nina explains how she became annoyed with the overwhelming amount of discussions and content that appeared on her timeline.

*'At some point I got fed up with all the similar messages and sad stories on my timeline. It might be because I am also involved with journalism myself and that I just got too much information on this issue. I know this sounds awful, because it is obviously terrible what is going on, but it is due to all this content that appeared on my timeline with each time the same side of the story and the same pictures. I just wanted to hear a different side to the story of all these people. A background story on what the politicians are doing with this issue and not just all the people that fled.'*¹³³

Respondent Laetitia felt in a similar way about the online debate:

*'All those pictures of people that did not make it with the boat, such as a picture of a boy laying on the beach, I felt like: this is sensationalism, I am not going along with this.'*¹³⁴

Thus while on the one hand, the respondents experienced a tremendous amount of heated debates online and a debate that became more callously with the day, on the other hand they also felt

¹³¹ Respondent 11. Mug. Semi-structured interview. 16 March 2018.

¹³² Respondent 12. Tobias. Semi-structured interview. 16 March 2018.

¹³³ Respondent 5. Nina. Semi-structured interview. 14 March 2018.

¹³⁴ Respondent 7. Laetitia. Semi-structured interview. 14 March 2018.

overwhelmed with the amount of content that appeared on their timeline.

In line with this phenomenon, Lilie Chouliarakie whom is professor in media and communications, wrote on how we deal with this spectatorship of suffering and that we currently face a crisis of pity. Today, the scholar argues, the spectator of ordinary television news can at worst, be an indifferent listener of distant suffering, and at best a potential activist whom is encouraged to relate to the cause of suffering.¹³⁵ This position can be explained by the history of western public life, that due to its narrow repertoire of participatory positions for their citizens makes it incredibly difficult to know how to act upon these depicted images in media. Media often fail to provide a 'beyond the nation' account of what is going on in our world. As Chouliarakie explains, the exposure to suffering of the world can have different effects on those who are exposed to these newsflashes.¹³⁶

Pessimists argue that the overexposure, as some of the respondents in my research also pointed out earlier, could have aestheticizing, numbing effects. Due to a staggering amount of media coverage to particular subjects, people could feel like as if it were 'yet another spectacle' which leads to feeling of indifference or discomfort.¹³⁷ Couliarakie points out that this narrative is suspicious of technology as it makes people passive while technology feeds the illusion that audiences participate in public life. In the meanwhile, as Chouliarakie refers to sociologist Theodor Adorno's, people turn to '*regressing in listening*' or watching.¹³⁸ This could be a potential risk in constant exposure on Facebook. People might share or like certain news flashes in order to feel like they do something, whilst at the same time they are not actually doing anything and instead refrain themselves from this kind of pixel fiction by participating passively.¹³⁹

Conversely, there are critics that remain optimistic about the transformative potential of media and the spectatorship of suffering.¹⁴⁰ According to these optimists, exposure to suffering could go hand in hand with the democratization of responsibility. Mediated experiences can call upon the spectators to act as a collective and to carry together the burden to help this distant 'other'. Moreover, media, when appropriated in the right manner, might help us open up to non-local experiences. Additionally, reflexivity is an important component when spectators share their thoughts on these news items. It increases the visibility of that person in need and the possibility for action to arise. Again, this aspect is very much present in the Facebook sphere. Such as collective acts and Facebook events of people that hosted Syrian food nights to collect money for the refugees and to provide for them a safe space. Digital new media is just a way to overexpose people to this content which results in Facebook users either withdrawing from that particular

¹³⁵ Chouliarakie, Lilie. *Spectatorship of suffering* London, 2016: 5.

¹³⁶ Chouliarakie, Lilie. *Spectatorship of suffering* London, 2016: 12.

¹³⁷ Chouliarakie, Lilie. *Spectatorship of suffering* London, 2016: 18.

¹³⁸ Chouliarakie, Lilie. *Spectatorship of suffering* London, 2016: 18.

¹³⁹ Chouliarakie, Lilie. *Spectatorship of suffering* London, 2016: 18.

¹⁴⁰ Chouliarakie, Lilie. *Spectatorship of suffering* London, 2016: 25.

subject online and becoming numb towards the subject. Or it is the other way around and people try to act upon it due to the democratization of responsibility as the case of the respondent that wanted to be a language coach illustrated. In the middle, there remains a group of interviewees that feel pity and sorry for those refugees and are willing to shelter them in the Netherlands, but not take upon real action themselves. Thus, sharing can be passive, but it can also be active or motivate Facebook users to act upon a particular situation. The latter will become clear when I elaborate more on the transformative potential of Facebook newsfeeds and the filter bubble in which these appear.¹⁴¹ But how has this exposure to suffering, impacted the view of these interviewees concerning the particular case of the refugee crisis? In the next paragraph we will dive further in how the respondents feel this exposure online has impacted them and their political stance on the matter.

5.4 Impact of the refugee debate online

Respondent Era, who finds herself located on the political right, believed that the online debate has led her to a more nuanced position on the refugee subject.

'Well, with all that negativity from the far-right, such as messages about them bombarding refugee houses with eggs and that sort of stuff, I felt embarrassed about my own people. It made me contemplate on how things should not be handled. Facebook has made me mull over this particular issue and affected my overall attitude.'

Interviewer: *'How so? Did it make you become milder?'*

*'Yes, certainly, because like I said, I find it very important, but that does not mean. I think the problem does not lie with the refugees, but with the people that refuse to work in the Netherlands, because they are satisfied with how things are. It is quite luxurious here for everyone. Basically, only young professionals and the middleclass workers have an expensive and tough life. And I do find that they need a fair chance. So I am more politically oriented on the right than on the refugee debate alone. I am pro taking care of each other, but at some point we need to get people back on their own two feet. That is what needs attentions right now, instead of people staying home all the time.'*¹⁴²

With this statement it seems that the respondent did stay on the side of the political party she initially identified with, which was the right oriented VVD party. However, she does emphasize that integration should remain an important focus, as well as a system in which the refugees

¹⁴¹ Chouliaraki, Lillie. *Spectatorship of suffering* London, 2016: 28.

¹⁴² Respondent 3. Era. Semi-structured interview. 28 March 2018.

contribute to the Dutch economy. On another note, respondent Liese felt compelled to do something herself after all the content that appeared on her timeline.

*'Perhaps it did have an impact, so to say, if you see all those videos, horror videos really, it hits you and you feel compelled to do something yourself. I applied to be a language coach for refugees and I think that also had to do with all these messages about the refugee crisis in my timeline. Yeah. I am only not sure if it was just because of what I had seen on Facebook or on TV, but I think it was both. [...] Those messages really create a sense of abhorrence and you feel sorry for those people, it makes you reflect. What if it happened to me and a war would break out in Amsterdam and I needed to get out of here and start out fresh in a different country where I would not know a single person, then you get a sense of, that you can really do something to help these people.'*¹⁴³

Liese identified herself with the left-oriented party GroenLinks and her timeline has, as the above quotation reveals, shown many messages about the horrors that the refugees went through. This content seems mostly sentimental on the part of the refugees and focused on their story. Hence, this could explain why the respondent felt compelled to act upon the situation and apply for a position as a language coach to teach a refugee the Dutch language. Thus, this confrontation seems to establish this respondent even more on the side of the political left with this particular subject.¹⁴⁴

What stood out was, that throughout my interviews I noticed female interviewees responded notably more emotional towards the imagery of the refugee crisis online, than men did. Moreover, some of the women felt that action was required. It would be interesting to assess how responses to social media news streams could potentially be gendered. As in society, women still often take up the position of care takers or are expected to due to societal cultural conceptions of what a woman's role is supposed to entail.¹⁴⁵ Whether that would be in a family-dynamic or within social labour. Also, women predominantly take up the majority of social movements.¹⁴⁶ Another component we see again in this response, is that of wanting to be cosmopolite, a citizen of the world. A sense of wanting to be involved with some kind of sovereignty that tries to overcome the idea of western hegemony, fixed borders and territories by taking up action against human suffering. As the exposure online brings the at first unfamiliar case of drowning refugees

¹⁴³ Respondent 4. Liese. Semi-structured interview. 27 March 2018.

¹⁴⁴ Respondent 4. Liese. Semi-structured interview. 27 March 2018.

¹⁴⁵ Adams, Julia. Padamsee, Tasleem. 'Signs and regimes: rereading feminist work on welfare states' *Social Politics: International Studies in Gender, State & Society* 9/ 2:1 (2002) : 7.

¹⁴⁶ Milkman, Ruth. 'A New Political Generation: Millennials and the Post-2008 Wave of Protest' *American Sociological Review* 2017, Vol. 82(1) 1-31: 2.

into one familiar Facebook sphere, surrounded by people you know that respond to the matter, the Facebook user can make an emphatic connection with these refugees that are being depicted in these shocking photographs.¹⁴⁷

Alexandra, a 20-year-old female Media and Culture student with a White-Russian and Dutch cultural background, initially worried about the situation of Dutch people trying to meet ends and that were struggling in everyday life. This springs from her left and social oriented political stance. Her timeline seemed to fit in with this orientation and primarily focused on personal stories of the refugees, which did have an impact on the respondents' personal views concerning the topic of asylum and help for refugees. The interviewee eventually shifted towards a more social and empathic position on the refugee debate which seems to indicate that her position on the left was strengthened. As the respondent told her story:

*'I know things were happening online, what was it again? I followed it but it was some time ago, I think. It was two years ago. What I know for sure is that people thought that the stream of refugees also brought terrorists with them, which I could understand, because a lot of people were afraid. That is what I got from that. And also that a lot of poor Dutch people felt betrayed when refugees got social housing and prioritized and I could identify with that feeling as well. It makes sense and I support that. [...] Well, that as well, not even the news, but also through messages that people shared online, from a woman with a disabled child and how she did not get prioritized for social housing, while refugees did get assigned to a place by the city council. And then, for instance, I really felt sorry for her. I mean, she has a disabled child, she really needs housing and an adjusted house. And then they do not get that, while she sees a refugee getting a house in split second. And that is not even a Dutch state citizen. So I do feel that you should not disadvantage your own citizens. That is my opinion.'*¹⁴⁸

At some point Alexandra saw more and more messages that reflected upon the situation of the refugees. The interviewee stated:

'Well, you see what people experience and I heard more of a variety of opinions. I think I became more nuanced towards the subject, because at first I was really on the side of; prioritize our own Dutch citizens, because I felt sorry for them. I am also not rich myself and everyone else gets prioritized for this social housing. I take that personally. You see how other people also feel the consequences of this situation. You always know unconsciously but now you feel more connected to these people. In the beginning I was mad that these people got housing and everything. But now I feel that it is a good thing that they can get housing at all.'

¹⁴⁷ Chouliaraki, Lillie. *Spectatorship of suffering* London, 2016: 28.

¹⁴⁸ Respondent 6. Alexandra. Semi-structured interview. 3 April 2018.

Those people that get housing for the next ten years are those that become integrated. It is also a bit different. Also because you see more about their situation and you take that into consideration. [...]

'When you become more involved with these people, you also see a lot of personal stories of these people, such as the woman with the disabled child I was telling you about. That was the side of the Dutch citizen whom felt betrayed, but you also see these stories of Syrian children that fled their country and drowned on their way here. There was also a Syrian boy found dead on the coastline from, what is it called, the Emirates, from which they fled with boats. They need a place to stay and that should be arranged for them.'

*'[...] This is just based on feelings, it has to do with that you are exposed to more information and personal stories and that you start to feel personally involved as well. If it was just a plain news item that I was reading without these personal stories, it would have been completely different. These stories of people, it is different.'*¹⁴⁹

The story of this boy has been emblematic for the shift in the discourse on the refugee crisis. Scholar Eugenia Siapera indicated the profound effect of the crisis and its depiction in the media on the political debate and how the Aylan Kurdi incident moved Angela Merkel to open up the German borders for refugees. However, it has remained difficult to establish the emotional impact of media framing on citizens.¹⁵⁰ Large-scale research on the refugee debate has underexposed what happens with those that are confronted with these mixed media messages.

These examples that were given by the interviewees indicate how Facebook news streams that display these news streams alongside pictures of refugees brings with an affective response. An affective response that even has a transformative potential with regard to the political stance of these respondents as the above quotation uncovered. Emotion and empathy for these refugees has caused Alexandra to move from a Dutch citizens first stance, towards a preference for a broader version of a welfare state in which the refugees are included. Thus, this strengthening of the respondents' position on the social left not only seems to agree with the hypothesis that these online echo chambers of content could impact the political stance of Facebook users and have a transformative potential. Similarly, respondent Liese felt emotionally involved due to the media coverage that appeared on her timeline. Not only that, but she took action and decided to volunteer as a language coach to help refugees acquire the Dutch language. Respondent Michael

¹⁴⁹ Respondent 6. Alexandra. Semi-structured interview. 3 April 2018.

¹⁵⁰ Siapera, Eugenia. Boudourides, Moses. Lenis, Sergios. Suiter, Jane. 'Refugees and network politics on Twitter: Networked framing, affect and capture' *Social media + society* (2018): 1.

related to this shift of becoming milder within the refugee debate as well and thinks this could be explained through both the things he read on Facebook as well as some of his colleagues that visited the refugee camps in Libanon themselves.

*'Yes, I think I have become milder towards the issue. In the sense that I became less, perhaps I have become more generous about providing housing for refugees and the role of refugees in our society. Especially, because of all these messages I read, all those negative messages, which made me reach out to people that visited these camps themselves or that have done work with refugees. I think that has broadened my perspective.'*¹⁵¹

Respondent Laetitia felt a sense of urgency due to the widespread online attention payed to the refugee crisis. When faced with many people that did not make it to the other side with the refugee boats, as well as a little boy that was found on the coastline, she tried to stay distant towards the subject because she did not want to along with sensationalism, but at the same time the respondent felt something needed to be done to help these people.

As Laetitia pointed out to me:

*'What I found most difficult, regarding the online messages, was that similar to science, we can study the subject but we are not really taking to action. That is what I found most difficult, how is the attitude towards the situation? How can we stand and watch from the side-lines without doing anything to actually help these people? That is what I struggled with the most. Also with the people that starting petitions and then did nothing. [...] I think I became more critical. I felt like a had some type of disillusionment, I guess. Maybe it was just, let us take action instead of endlessly discussing the issue. That is the downside to Facebook, we can endlessly discuss things in an endless feed that never stops and always refreshes, but how does this translate to acts in real life?'*¹⁵²

Others, however, experienced an aversion to the subject due to the heated debates online, which consequently led to a confirmation of personal beliefs. Respondent Mark, a male Media, Information and Communication student, illustrated how his political stance and preference for the D66 party was validated through these experiences on Facebook and the 'dramatic' responses on the far right that he witnessed:

'I did not do anything with the things I saw online, because it was all blown out of proportion, I mean, you know how media work, when something happens, people only want to hear the

¹⁵¹ Respondent 9. Michael. Semi-structured interview. 16 March 2018.

¹⁵² Respondent 7. Laetitia. Semi-structured interview. 14 March 2018.

*bad news, that's it. That is the only thing they deem interesting to read, or when Kim Kardashian is doing something, but that is about it, you know. It just does not matter, you have to take everything lightly, just because people are focused on the bad news. It is just sensational. That is the only reason these news sites continue to exist. I think, it is because you need to keep up with the news quickly. Journalism is changing, because anyone can start a blog and post news, so you have to differentiate. [...] I have been taking news less seriously. I stick to my own standpoint and do not read news content that often anymore. Sometimes you cannot condone certain things, but you have to realize that it is not the person itself, but a certain mindset that exists within the Netherland. So I am not that worried.'*¹⁵³

Moreover, similar to Mark, respondent Levi felt confirmed in his own stance while being amidst the opposites on each side of the discussion.

*'Well, my opinion did not really shift. I did notice that in both of the discussions I wanted to show the alternate perspective, such as; those people are worried, whether you find that reasonable or not. It is too easy to say that that is caused by one particular thing. I felt like, let's not act towards each other like this and not just assume that people are evil, because I believe that most people have good intentions, but that they just worry. [...]'*¹⁵⁴

When asked whether online content has had played a role in further establishing the respondents' own perspective, he answered:

*'Yeah, in a sense it did play a role. So to say, you notice quite clearly, when looking at one end of the extremes, that is not my opinion, as well as when you take the other extreme end into consideration and realize that is also not what you agree with. [...] So in that sense I hardened my opinion and know; this is not what I want.'*¹⁵⁵

Conversely, there were also respondents that felt that the stream of online discussions has not impacted their opinions that much. As respondent Mug describes:

'Online, well yeah, despite all the news from regular news channels, which is also shown on television and such, I primarily saw all the Facebook hate campaigns. So to speak, people with an extreme and often negative opinion whom want to start action groups and such and some people out of my Facebook group have liked those messages which results in those messages surfacing on my timeline at some point. [...] Well, it made me kind of itchy. Those are the type of extreme messages that I do not really want to see, I mean it is good that there is a debate going on, but to force your opinion upon someone which is often far from nuanced

¹⁵³ Respondent 13. Mark. Semi-structured interview. 3 April 2018.

¹⁵⁴ Respondent 10. Levi. Semi-structured interview. 23 March 2018.

¹⁵⁵ Respondent 10. Levi. Semi-structured interview. 23 March 2018.

*and not based upon facts. I do not see the use of that and I find it kind of provocative.*¹⁵⁶

When asked if it had impacted her view with regard to the refugee crisis and the policy within the Netherlands, the respondent said:

*'Well, not because of the messages themselves, it is just that I started to see how some people in society respond to this particular issue. So to say, the angry citizen and man, has had a chance to speak out because of this, and at first I was not aware of how much of an issue this was to some. So it provided me with insight in how other people dealt with the subject, but not so much about the content itself. [...] It did not affect my opinion that much.'*¹⁵⁷

Additionally, respondent Arent believes that he is personally not that easily affected by social media but feels that others are not as rational and let themselves be influenced through these online debates far more quickly. As the respondent argues:

*'What I really saw with the debate online, as far as you can call it a debate, is that people that were usually not that outspoken with statements in public or in discussions in the public debate, easily go online and have an exchange there due to the lack of boundaries on what you can say. This has to do with the anonymity. This fact that people can say to one another whatever they feel like saying on such a gross scale eliminates the nuance on a particular subject, since when people discuss these things in public they tend to keep the other into consideration more and you would not express your most radical standpoints, to say it harshly, and to bring it more mildly. When you take a look at the discussions that took place online, where people just pour out their frustrations, the debate becomes more heated and less about content. [...] Another issue is that I notice that people with certain opinions seek each other in closed Facebook groups. Recently a candidate of the Forum voor Democratie appeared in the news, because he had said radical things. I saw it myself, at least, I was also in that group, and what you really notice is that when people feel that animosity, or trust in a small group that is reasonably anonymous, that they seek out the extremes. I think that is not beneficial for the public debate. [...] When it is a closed group people feel this animosity and the debate takes place differently. It is more about feelings and emotions over content. Emotion can be very strong at times when you talk to someone whom you trust enough to say anything without nuance, but if you share this in a particular group there is the chance that you radicalize together towards a certain mindset which is also not beneficial for the debate.'*¹⁵⁸

¹⁵⁶ Respondent 11. Mug. Semi-structured interview. 16 March 2018.

¹⁵⁷ Respondent 11. Mug. Semi-structured interview. 16 March 2018.

¹⁵⁸ Respondent 1. Arent. Semi-structured interview. 10 March 2018.

These -foot in the sand- attitudes from the respondents, as described in the quotations above, can be explained by what they describe in psychology as a 'defensive bias'. Although echo chambers could potentially lead to the strengthening of our political stance, again our own cognitive positioning has a great impact on how we deal with challenging information. Defensive biases come from a *'fundamental motivation to protect the perceived worth and integrity of the self'*.¹⁵⁹ It is this motivation to prove the self-worth that leads to unconscious self-affirmation, even when the respondent is amidst a heated debate that shout out alternate voices from either side. Consequently, people may distort information that does not fit their biases and instead shape that information to fit their own perceptive mould and standpoint. This may cause irrational positioning as well, as David K. Sherman and Geoffrey L. Cohen argue: *'In the face of evidence that neutral parties would characterize as "mixed" at best, partisans may see confirmation of the validity of their beliefs, and embrace their attitudes with even greater conviction'*.¹⁶⁰ Thus, while we need to evaluate the possible implications of echo chambers online, we again need to be wary of unconscious processes of self-affirmation that have an impact on how we shape our opinions. What is concerning, is that intuitively people resist information that challenges the individuals views.¹⁶¹ Eventually, the above experience has led respondent Arent to use social media less often than he used to as he not wanted to be exposed to this kind of negativity that much. Since Arent believed that the Whatsapp group he described above, concerning the harsh statements of someone of the Forum voor Democratie, is just another resembling example of how echo chambers online radicalize and create even more heated callous debates.

To sum up, 6 out of the 15 respondents indicated that the exposure to the refugee debate on Facebook has had an impact on their opinion and political stance towards this issue. Additionally, 2 out of 15 respondents claimed that their opinion and political stance was confirmed due to the heated debates online. Others stated that they did not feel impacted by the online discussions and news content that appeared on their timeline. This last group does not only consist of people that feel that they are not perceptive to opinion shaping by the news content that they are exposed to through Facebook, but also had two respondents that did use Facebook but were not that actively involved with Facebook at the time the refugee debate sparked. Hence, the interviewees that were not that active on the social medium could not elaborate on the issue and its potential impact as they wanted to.

Overall, this leads with a distinction between four different axial codes that describe the

¹⁵⁹ Sherman, David K. Cohen, Geoffrey L. 'Accepting Threatening Information: Self-Affirmation and the Reduction of Defensive Biases' *Current directions in psychological science* 11/4 (2002): 120.

¹⁶⁰ Sherman, David K. Cohen, Geoffrey L. 'Accepting Threatening Information: Self-Affirmation and the Reduction of Defensive Biases' *Current directions in psychological science* 11/4 (2002): 120.

¹⁶¹ Sherman, David K. Cohen, Geoffrey L. 'Accepting Threatening Information: Self-Affirmation and the Reduction of Defensive Biases' *Current directions in psychological science* 11/4 (2002): 121.

impact of Facebook on the political stance of the interviewees. Firstly, there is a group of 40% out of all of the respondents that believes their opinion is affected by Facebook news content. Another group, which consists of 13% of all the respondents, believes their personal perspectives are even more confirmed, from which we could question whether this is not a matter of a strengthening opinion as was the case with the first group. However, this is quite difficult to establish and needs more consideration and looking into to measure this hypothesis. Which might require another interview and more extensive research. The third group, which reflects upon 47% of the overall interviewee group of 15 respondents, consists of two subgroups, from which one group believes that they are not affected by content online inasmuch and the latter was not active enough on social media to make a statement concerning this issue.

5.5 Polarization online?

While my primary focus had been aimed at establishing the impact of Facebook news streams on the political stance towards the refugee crisis, as I have shown in the previous chapter, I find it of great importance to press on the matter that the respondents have pointed out several other instances in which their opinion shifted due to exposure to content on Facebook. Hence, we should not underestimate the impact of this platform as the respondents have pointed out that it could result in shifting opinions. Additionally, what I likewise brought up earlier, is the role that affect could play in the establishing or shifting of perspectives on certain subjects. Throughout the interviews, respondents brought up frustrations on how the refugee debate became more and more heated over time. 11 out of 15 respondents expressed how they sensed this hardening of online discussions, which consequently led to some of the interviewees having an aversion from the political opposite. Before drawing further conclusions on to what extent Facebook has the potential to polarize people, I first thought it was substantial to indicate how the respondents felt that Facebook's public sphere represents different groups of people along the lines of diversity.

Respondent Michael mentioned how he was taken aback by the way in which certain groups are stigmatized online;

*'Sometimes, I am in dismay with all the stereotypes I come across, and maybe that is also because I am from Maastricht. What scares me the most is how Jews and Moroccans or Turkish people are stigmatized, so yeah, I find that very shocking sometimes. You notice that some people have no scruples when they are on the internet and when someone is not one of us, a white Dutch citizen, it is sometimes shameless how they respond to that.'*¹⁶²

¹⁶² Respondent 9. Michael. Semi-structured interview. 16 March 2018.

As the respondent points out, the stereotypes that appear in his timeline result in an affective response; that of shock and even a fear for how people are demonized and to what extent they are stigmatized. Respondent Levi, recalls instances in which online news reports and their initial responses online could have a great impact on how certain groups in society are represented. The interviewee provided the example of an event which occurred in Amsterdam, where a driver became unwell and drove with his car into a group of people at Amsterdam central station. This event stirred up an online debate on which the respondent argued the following:

Interviewer: *'If I understand this correctly, you mean that the reflection of different groups of people in society on Facebook could sometimes go hand in hand with stigmatization of certain groups of people?'*

Yes, sometimes it does, yes.'

Interviewer: *'Is this the risk you see with the representation of diversity online?'*

*'Well, that people, certainly when they mostly interact with likeminded people, when a Moroccan chauffeur drove into people with his car, that would most certainly be a deliberate attack and a terrorist attack. Even when information that appears online proves the opposite, some people do not view it as; oh, probably it was not a terrorist attack then. If you view it as proof for a conspiracy. If that is the only thing certain people retrieve from this information, it is most likely a one-sided group of people they interact with. You will never see the opposite from the content that appears online. So there is a risk of self-radicalisation on the basis of information you are confronted with online and that is quite harmful.'*¹⁶³

As I pointed out earlier within the theoretical framework and which is exemplified in the above quotations from both the respondents Michael and Levi, refugees and migrants often face marginalization within the public discourse. At times of public heated debates, such as the case of the refugee crisis and the helping of those refugees is still very much current, the topic of migration is really upstaged in dominant media discourses.¹⁶⁴ Cultural difference is often highlighted in media to describe these social groups. But not only these groups face racial scrutiny when being discussed in mainstream media. Discursive practices as those described above by the respondent, reiterate notions of 'othering'. Since social media reflect society's inequality and racial notions it further echoes on personalized news streams of Facebook. Those that are privileged enough to have access to Facebook can reinforce anti-migrant and 'othering' voices. Consequently, the stereotyping of certain groups can cause a lot of uproar on both sides and widen

¹⁶³ Respondent 10. Levi. Semi-structured interview. 23 March 2018.

¹⁶⁴ Ibrahim, Monica. "Rapefugees Not Welcome" Ideological Articulations of Media Discourses on Migrants and Refugees in Europe: New Racism and Othering' Diss. London School of Economics and Political Science, 2016: 9.

the gap between different politically situated groups even further.¹⁶⁵ This all happens while those that are subjected to marginalization often do not have chance to speak out or to be heard, due to the elite having the power to produce discourses. Thus, this epistemic violence feeds into polarization. As a result, it seems that a contemporary form of racism, which could be described as 'new racism', occurs as though the biological concept of race is not so much the only thing that is on the table of discussion, but the boundaries of different races are produced upon the basis of religious, ethnic and cultural differences between social groups.¹⁶⁶

I also discussed another segment of inquiry on the issue of cultural difference and diversity. Moreover, I asked the interviewees whether they felt that Facebook opened up to diversity or whether it worked delimiting to our own perspectives. Does Facebook promote contact between different groups of people with various cultural or socio-economic backgrounds? Or does this social platform focus on the strengthening of the personal social circle with likeminded people instead?

Respondent Michael:

*'I personally think it hinders contact between different people, it certainly does not advance it. Since, on Facebook, you quickly know how to create your own bubble with people that share similar ideas or vote on the same political party as you do, people that are from the same neighbourhood or have the same socio-economic status. I mean, I go along with that as well. Most of my Facebook friends are well educated and are voters on the centre-rights. There are not a lot of PVV voters or communists within my group. Also, there are probably not a lot of people with a lower education, they are mostly young professionals. So yeah, in that sense, the practice of Facebook does not make it easier to come into contact with other more diverse people.'*¹⁶⁷

Respondent Elske initially thinks it has helped expand her social circle online, but while explaining how it works in practice she realizes her group is not as broad as she thought it was.

'Well, in my instance it helps. I mean, it helps me to get in touch with people from diverse political perspectives, so on the level of political diversity it works well for me, but on the level of ethnical diversity not so much. I think that has a lot to do with me being part of GroenLinks and D66, very homogenous, being well educated and white. But it does not bring me into contact with Muslims or other ethnical minorities. I think I stayed in my own bubble. Not a lot has changed since university. [...] I think it has a lot to do with socio-economic causes,

¹⁶⁵ Ibrahim, Monica. "Rapefugees Not Welcome' Ideological Articulations of Media Discourses on Migrants and Refugees in Europe: New Racism and Othering' Diss. London School of Economics and Political Science, 2016: 8.

¹⁶⁶ Dijk van, Teun A. 'New (s) Racism: A Discourse Analytical *Ethnic minorities and the media* (2000): 34

¹⁶⁷ Respondent 9. Michael. Semi-structured interview. 16 March 2018.

*because let's be honest, I am a well-educated Dutch woman, I am the most stereotypical voter for D66 or GroenLinks and those people are socio-economically from an entirely different background than someone with a migration history or a Muslim from the Schilderswijk. I just do not come into contact with someone like that. Neither in my political network nor my current residential place, my neighbourhood is also homogenous and well educated. People like me. Also at the work place I mostly encounter well-educated people, with a university background, whom have a family and live in a good neighbourhood So both online as well as offline, I do not encounter a great variety of people. Which is a shame, I think.'*¹⁶⁸

Furthermore, this is the same respondent whom clarified that her friend group did contain some political diversity with people on the far-right as well, but that in reality her timeline often primarily displayed liberal-democrat articles that fit in with her own personal world view. Thus, even when you do try to expand your social circle it does not seem the case that this is necessarily translated to a boundary breaking extension and exposure to content along the lines of diversity.

6 out of 15 respondents stated that Facebook hinders contact between diverse groups of people. 4 out of 15 respondents claim that it really depends on how the use of Facebook as a platform. When a person consciously seeks out people outside of their own social circle to get into contact with, it is possible to improve contact between different groups. However, there remains a pitfall in which users tend to maintain within their own familiarity and use this platform to keep it that way. One respondent stated he felt that Facebook neither delimits contact between different groups, nor that it broadens contact amongst people, but believed instead that the online social circle does not differ insomuch from the real-life social circle. The 4 remaining respondents found it difficult to give a clear-cut answer on this particular issue.

As respondent Era argues:

'Uh, I think it hinders contact between different groups. On the one hand it improves contact between different people, as I mentioned earlier, I come across things I would not seek for myself, so that in itself is an advantage. It helps me expand my perspective before I have an opinion. But there are also a lot of people that I see online, that just stupidly respond and shout and act out, which consequently leads to a lot of friction between different groups online. Which makes me think that we do not have a lot of consideration for each other's political stance. When you say, 'Oh, I voted for VVD', you could get the response; 'Oh, you are posh like that?'. Immediately everyone has an opinion, without even considering your reasoning behind this decision. So Facebook makes it easier to just randomly shout at one another, because you do not know that person and they cannot confront you in person. But I

¹⁶⁸ Respondent 8. Elske. Semi-structured interview. 23 March 2018.

*also think it can improve you coming out of your shell by seeing more of others. So yeah, it is a little bit, if people would be more interested in each other, it would definitely improve. However, they often tend to be superficial and just scroll past it. So, I don't know. I think it is fifty-fifty.'*¹⁶⁹

As I consider all of the earlier segments in combination with the question whether Facebook delimits contact with others outside our social environment I would argue that that is the case. Facebook mostly exposes you to information you have previously liked and also, in the last few years, has limited the content that you see of your friends to those friends whose content you like or share the most during your Facebook activities. This seems to make the social circles of those who use Facebook, even despite the fact that you potentially have 500 Facebook friends, only smaller. Moreover, to reflect on earlier findings, news streams similarly are personalized based on your own browsing history and activities on Facebook. Which consequently leads a Facebook user to likeminded groups online that are exposed to these same politically situated articles. Thus, unless a Facebook user really consciously seeks for diversity, Facebook is not going to hand it to them. With all of this taken into consideration, Facebook seems to be a web of self-affirmation that makes a person stay within his or her own comfort zone of confirming biases.

¹⁶⁹ Respondent 3. Era. Semi-structured interview. 28 March 2018.

6. Conclusion

Throughout this research I sought for answers on various issues in order to answer the overall question; what is the impact of Facebook news framing on the Dutch political moral and specifically the Dutch Facebook users' stance on the refugee crisis? This led me to state the following hypothesis: Facebook strengthens the political moral of the Facebook user due to the Facebook bubble and algorithms being aimed at same-ness. This hypothesis served as a statement that I would constantly deliberate and reflect on throughout my findings. More so, this statement faced a lot of scrutinizing and constant reflection throughout my studies.

But, before diving into the results I would first want to shortly take a look at the methodological approach I have taken in order to get the most out of this exploratory research on Facebook users experiences. To begin with, I set out a methodological basis that finds itself in the post positivist tradition of feminists that does not regard research to be value-free but instead draws fruits from research precisely because it is not value-free and retrieved from situated knowledge. This permeated me to focus on experiences of the respondent through face-to-face interviewing as a researcher and to engage with the researched individual. It gave me the freedom to continue asking questions and to get to the bottom of the experience of the individual and their underlying objectives and affective responses. I have tried to uncover those critical personal components that make the respondents' Facebook experience more vivid than previous studies have done. While a lot of large-scale researches have taken place to understand the impact of Facebook on current power dynamics in society, these researches underexposed the impact of Facebook on social media users in the West and the consequences that social media carry for the shaping of our everyday lives and mindsets. Nonetheless, I feel that there is still so much more research that could be done concerning this matter and for that reason this exploratory bedrock could serve as a catalyst for further studies into Facebook users' personal experiences and dynamics.

To understand how Facebook curated news streams might impact its users I felt that it was important to understand the role that Facebook plays in the life of my respondents. Hence, firstly, I needed to gain insight in the position of Facebook in the respondents' daily news consumption. With this in mind I asked respondents about their news diet and while respondents often pointed out that they do not consciously want to use Facebook as a resource for news content, they nonetheless did draw a lot of information through newsflashes from this platform. Also, the respondents come across these news streams on Facebook anyways as avoiding them would be impossible. Paradoxically, despite the scepticism towards Facebook news, at least 7 out of 15 respondents argue to spend a significant time on Facebook for news consumption. These respondents use 50% of their time spent on Facebook for reading Facebook news content. Thus,

with this plurality of voices, this meant that at first, it was quite hard to establish how these news streams impact the respondents. Whether that is consciously or unconsciously due to being exposed to curated news streams. Nonetheless, what was clear, is that Facebook did have a substantial role in the news provision of these millennials. Even if respondents did not want to admit it, their news retrieval was very fragmented and mostly took place online. Aside from Facebook, only television programs, Twitter and the use of news sites online were -top of mind- mentioned as a place to gather news from. Moreover, while traditional media are still used occasionally, the attention shift from offline news to online news where it is easy to filter out those news stories that you are interested in as a consumer. These findings confirm what earlier research also established, namely, that news consumption from individuals has changed and shifted from conventional forms of news intake to fewer common ones online.

Another component that needed further inquiry is the extent to which Facebook users regard Facebook news streams as trustworthy and reliable. Furthermore, the results have shown that Facebook users are very sceptical about the content that appears on Facebook. At least, that is what a substantial part of the respondents group argued. However, while the respondents argued to be very mistrustful of Facebook due to information often being misconstrued or containing errors when it appears online after a major news flash, they did not really fact check this information and relied on their own media savvy capacities to distinguish true from false. This is a great risk as also those people that are responsible for the spreading of framed and even fake news online are media savvy and could trick Facebook users into affective and transformative responses towards news content that in reality is not correct. Also, as I pointed out in the theoretical framework, Facebook users lack insight in the appropriation and consequences of algorithms that steer them in a certain political direction. Additionally, the results from the 2016 research of the Stanford History education group similarly uncovered that Facebook users often cannot tell the difference between reliable articles and faux one. Thus, while many interviewees argue to be media savvy and aware of coloured news streams in reality they are far more susceptible to misconstrued and curated news streams than they realize.

I continued to focus on how the self develops in a media-saturated world and more specifically, how Facebook could impact our political stance through its algorithmic news streams. Since, the main objective of the Facebook company is to keep the Facebook user's attention as long as possible on its interface, the company tries to make your Facebook visit as pleasurable as possible. Thus, the Facebook user mostly comes across information that is linked to his or her demographic background and interests. While it is still up for discussion how Facebook exactly targets all its advertisements and content, as the court hearing of Mark Zuckerberg also revealed, it can be related to the Facebook pixel that tracks the visitors every move both on Facebook as well as outside Facebooks' interface. Other components that play a role is that what you 'like' on

Facebook is essentially what you get. Hence, when a Facebook user shows interest for certain posts, political orientations or particular friends, that is what Facebook users will get back in their timeline. Even when you do try to consciously follow all political parties through your Facebook feed, Facebook will give you what you have read, liked or acted upon the most. As respondent 8 also clarified, she liked all political parties, but would only get information that fit her background of a white, female, well-educated, democratic liberal.

The curation of news streams leads Facebook users into an echo chamber of self-confirming voices and perspectives. This shaping of what information you are exposed to from a user's political and worldly views shows many similarities with the former Dutch pillarisation system. For this reason, Data School critics, such as Mirko Schäfer, argue that within this digital world a form of repillarisation has taken place. Moreover, social media users actively search for echo-chambers and repillarisation in which they cherry-pick the content they want to be exposed to. Thus, it is not only Facebook that steers you in the direction of complying perspectives, it is also our craving for self-affirmative articles and close-mindedness towards challenging content that creates our own filter bubble and comfort zone online. Nonetheless, Facebook is still behind the steering wheel of curatorial practices and Facebook users are clueless to what is going on within the algorithmic blackbox. Therefore, it might seem convenient at first to have a personalized feed of confirmative articles, but in reality, Facebook users have no idea what implications this self-affirmative bubble carries for their own political moral.

Moreover, I discussed with the respondents whether they felt that they were open to challenging articles. Many interviewees argued to read articles that counter their conviction. However, when these respondents read these articles they tend to use the reasoning within these articles to strengthen their own initial perspectives. Thus, reading new challenging content is more a way to gather new arguments for one's own political stance. This willingness to engage with new and disputing arguments but not changing the overall personal opinion displays many parallels with that of the contemporary elite cosmopolitanism. Yet, Facebook users tend to stick with what they know, rather than dive into the unknown or unfamiliar. Additionally, a staggering amount of 7 out of 15 respondents argued to delete or unfollow Facebook friends when they deem that the information is too far on each of the sides of the political spectre. Consequently, again we see self-affirmativity overtake possible openness to conflicting content.

This decreases the potential of Facebook as a social platform where people can open up to diversity and different worldviews. Also, Facebook users do not easily take up new ideologies or concepts and instead reinforce their political positioning due to their unconscious self-affirmative coping mechanism. When you take this into consideration together with the appropriation of Facebook pixels, echo chambers and the filter bubble, it seems that the only potential outcome is

that of reinforcement or strengthening of the political position from the Facebook user. Thus, a person that is left-wing will be most likely affirmed and perhaps even more leaning towards the left, because of these mechanisms. Likewise, a Facebook user that is more right-wing will be ratified in his or her beliefs which leads to strengthening of that political position and potentially a perspective that finds itself further on the right. Paradoxically, however, is that too much of the same content of a political party or organization, whether that is through advertising or news content, could also lead to affective responses of feeling overwhelmed and even, at times, aggravation. Thus, while respondents prefer confirmation over challenges, they do not like to be told what to do through curated news either. This shows that while personalized news feeds can be praised because of its familiarity, it can also be scrutinized when it is the same ideological video that keeps popping up, again and again, which results in an 'overkill' over information.

Another topic that led to a lot of affective responses from the interviewees, was the case study of the refugee crisis. When the issue was brought up it resulted in almost an immediate response as 13 out of 15 respondents vividly recalled the refugee debate and even over two-third of the group felt that the discussion of the issue was incredibly heated both online as well as offline. I noticed patterns in how the respondents experienced the online controversy. Firstly, many interviewees felt very negative about the overall debate that took place. Even 7 out of 15 respondents felt this way. Secondly, what also stood out was an overall consensus about so-called trolls and blurred boundaries online that resulted in situations where online commentators could say whatever they wanted without even considering the person that they were addressing. Hence, the discussions online became increasingly callous to the point that people were rude and disrespectful to one another. A third pattern that I established and that could be drawn from the respondents' answers, was how the amount of information and the attention paid to the refugee crisis felt like a flood of information. The latter also refers to the excessive number of confronting pictures that showed the reality of the refugee crisis.

The impact of this flood of information and pictures online that appeared on the Facebook users' news stream varied for the respondents. While some of the respondents almost felt numbed by all these news flashes and confronting pictures, a consequence that was also described by Chouliarakie on the spectatorship of suffering, due to the amount of suffering on their interfaces, others felt emotionally called upon and some even sensed the urgency to act. What I noticed was that those that felt that action was required, were predominantly female respondents. This stood out and before drawing further conclusions it would require further inquiry to assess whether this phenomenon could be related to cultural gendered expectations of woman as caretakers and social or just a psychological process of these particular people. From a gender studies and

postcolonial incentive this would be very interesting to use as a lead for further analysis and studies.

However, I will now focus on other results that exemplify the impact of Facebook news framing on the political stance of the respondents and in particular that of the refugee crisis case study. At least 6 out of the 15 respondents indicated that the exposure to the refugee debate on Facebook has had an impact on their opinion and political stance towards this issue. Additionally, 2 out of 15 respondents claimed that their opinion and political stance was confirmed due to the heated debates online. This culminated into three different responses towards the exposure of news streams concerning the refugee crisis. The first one is that of what seems like a defense mechanism of Facebook users to cope with the overwhelming amount of information that was coming at them. This resulted in withdrawing from news items that concerned the refugee crisis and even a sense of becoming numb from all this human suffering that was going on. A second group really felt a sense of responsibility and were because of this, strengthened in their opinion and political positioning. This mostly consisted of left-wing and centre respondents that believed something needed to be done. As Chouliarakie also pointed out from an optimistic perspective, the spectatorship of suffering could also lead to a democratization of responsibility in which the spectators want to try to take upon action to help those in need. This is showcased by one of the respondents that as a result of all the personal refugee stories that surfaced, wanted to be a language coach herself to help refugees acquire the Dutch language. The last group of respondents felt pity and sorry for what the refugees are going through, and these respondents argued that we do need to provide shelter but were not eager to take up real action themselves.

This sense of feeling responsible was greatly influenced by affective responses as the interviewees' answers revealed. Facebook news streams confronted Facebook users with pictures of Aylan Kurdi whose lifeless body was found on a Turkish beach. These emotions from the spectators have a transformative potential with regard to the political stance of the respondents. A left-wing respondent that at first felt that the Dutch citizens that are dependent on social welfare were forgotten, while refugees got handed over houses and other facilities, adjusted her opinion. Due to the exposure to Aylan Kurdi's story and the emblematic photo of the little boy, the respondent later realized how refugees needed help as well. Similarly, also respondent 9 became milder and realized the important the providing of asylum for these people really is. The same accounts for respondent 4 that felt emotionally involved as a result from all her timeline messages that showed the challenges the refugees had to face.

While one person wanting to be a language coach does not seem to be much of an impact, the opposite is in fact, true. Even though it is impossible to ascribe Facebook as a monolithic influence on our worldview and leave out other external components that influence our

positioning on current issues, we cannot deny that if 40% of the respondents believe that Facebook news streams have had an impact on their personal opinion and political stance towards the refugee crisis, that we should really not underestimate what this could say about the impact of Facebook news framing on the average of 2 billion monthly active users. This is not the only result of my studies that is cause for concern. As I dove further into the issue of how cultural difference is displayed online through these news streams, some respondents pointed out how they feel that racial biases and stereotypes are an everyday reality. Moreover, those that are privileged enough to have access to Facebook can reinforce anti-migrant and 'othering' voices. Whether this happens through media framing that is reinforced online or echo chambers where those that are angry and frustrated find each other, when these voices and political stances merge they become louder and louder and when they do seek out confrontation the discussions between different groups seem to become worse and seem to lose touch with reality and social cues.

Furthermore, I also questioned whether Facebook really helps us to get in touch with a more diverse surrounding. Thus, I asked the respondents if Facebook works delimiting for contact between different groups of people or if it hinders contact between different groups of people. 6 out of 15 respondents claimed that Facebook hinders contact between different sets of people. Also, 4 out of 15 respondents were convinced that it really depends on how a Facebook user approaches the platform. With all the above findings in mind, I would argue that the curatorial component of Facebook leads you to likeminded groups online that are exposed to these same politically situated articles. Thus, unless you really consciously seek for diversity, Facebook is not going to hand it to you. With all of this taken into consideration, Facebook seems to be a web of self-affirmation that makes you stay within your own comfort zone of confirming biases. Consequently, as the above results and my studies revealed, it is almost impossible to escape the pitfall of strengthening your own political position.

7. Bibliography

Adams, Julia. Padamsee, Tasleem. 'Signs and regimes: rereading feminist work on welfare states' *Social Politics: International Studies in Gender, State & Society* 9/ 2:1 (2002)

Archer, Louise. 'Re/theorizing 'Difference' in feminist research' *Women's studies international forum* 27 (2004)

Austin, Evelyn. *Bits of Freedom* 'Op Facebook kregen we de vraag hoe je je kunt wapenen tegen de Facebook Pixel: we zochten het voor je uit' 20 April 2018. 21 August 2018. <<https://www.bof.nl/2018/04/20/hoe-zit-het-nou-eigenlijk-met-die-facebook-pixel/>>

Bakshy, Eytan, Messing, Solomon, Adamic, Lada A. "Exposure to ideologically diverse news and opinion on Facebook" *Sciencemag.org* 348/6239 (2015)

Barnhurst, Kevin G. "The New "Media Affect" and the Crisis of Representation for Political Communication" *International Journal of Press/Politics* 16/ 4 (2011): 573–593.

Brants, Kees. Praag, Philip van. 'Signs of media logic: Half a century of political communication in the Netherlands' *Javmost The Public* 13 (2006): 28.

Bucher, Taina. 'Want to be on the top? Algorithmic power and the threat of invisibility on Facebook' *New media & society* 14/7 (2012): 1164–1180.

Cadwalladr, Carole; Graham-Harrison, Emma. *Revealed: 50 million Facebook profiles harvested for Cambridge Analytica in major data breach 17 March 2018 version. 21 August 2018* <<https://www.theguardian.com/news/2018/mar/17/cambridge-analytica-facebook-influence-us-election>>

Calhoun, Craig J. 'The Class Consciousness of Frequent Travelers: Toward a Critique of Actually Existing Cosmopolitanism' *The South Atlantic Quarterly* 101/4 (2002)

Carolan, Mary. 'Reflexivity: a personal journey during data collection' *Nurse researcher* 10/3 (2003)

Castells, Manuel. *The networked society* Singapore, 2010: 78.

Chouliaraki, Lilie. *Spectatorship of suffering* London, 2016.

Couldry, Nick. Heppy, Andreas. *The mediated construction of reality* Cambridge, 2018.

Dahlberg, Lincoln. 'Rethinking the fragmentation of the cyberpublic: from consensus to contestation' *New media & Society* 9/5 (2007)

Duits, L. *Multi-girl-culture: An ethnography of doing identity* Amsterdam University press, 2008.

Eslami, Motahhare, Rickman, Aimee. Vaccaro, Kristen. Aleyasen, Amirhossein. Vuong, Andy. Karahalios, Karrie. Hamilton, Kevin. Sandvig, Christian. "I always assumed that I wasn't really

that close to [her]”: Reasoning about Invisible Algorithms in News Feeds” *CHI '15 Proceedings of the 33rd Annual ACM Conference on Human Factors in Computing Systems 2015*

Gillespie, Tarleton. ‘The politics of platforms’ *New media & society* 12/3 (2010)

Hall Stuart ‘Encoding/decoding’ Durham, Gigi Meenakshi. Kellner, Douglas M. Eds. In: *Media and cultural studies* Cornwall, 2006: 163-174.

Harding, Sandra, Norberg, Kathryn ‘New Feminist Approaches to Social Science Methodologies: An Introduction’ *Journal of Women in Culture and Society* 30/4 (2005): 2009-2015.

Hern, Alex, Sabbagh, Dan. *EU referendum won through fraud, whistleblower tells MPs* 27 March 2018 version. 21 August 2018 <<https://www.theguardian.com/uk-news/2018/mar/27/brexit-groups-had-common-plan-to-avoid-election-spending-laws-says-wylie>>

Hesse-Biber, Sharlene; Lina, Patricia. *Feminist research practice: A primer [2nd edition]* Thousand Oaks, 2014: 13.

Hesse-Biber, Sharlene; Lina, Patricia. *Feminist research practice: A primer* Thousand Oaks, 2006.

Ibrahim, Monica. “Rapefugees Not Welcome’ Ideological Articulations of Media Discourses on Migrants and Refugees in Europe: New Racism and Othering’ Diss. London School of Economics and Political Science, 2016

Leurs, Koen. *Digital passages: Migrant youth 2.0 Diaspora, gender and youth cultural intersections* Amsterdam University Press, 2015: 70.

Leurs, Koen. Ponzanesi, Sandra. “On digital crossings in Europe” *Special Issue for Crossings: Journal of Migration and Culture* 5/1 (2014)

Mendes, Kaitlynn Carter, Cynthia. ‘Feminist and Gender Media Studies: A Critical Overview’ *Feminist and gender media studies* 2/ 6 (2008)

Milkman, Ruth. ‘A New Political Generation: Millennials and the Post-2008 Wave of Protest’ *American Sociological Review* 2017, Vol. 82(1) 1–31: 2.

Phillips, Whitney. *This is why we can’t have nice things* 2015: 1.

Respondent 1. Arent. Semi-structured interview. 10 March 2018.

Respondent 2. Leon. Semi-structured interview. 27 March 2018.

Respondent 3. Era. Semi-structured interview. 28 March 2018.

Respondent 4. Liese. Semi-structured interview. 27 March 2018.

Respondent 5. Nina. Semi-structured interview. 14 March 2018.

Respondent 6. Alexandra. Semi-structured interview. 3 April 2018.

Respondent 7. Laetitia. Semi-structured interview. 14 March 2018.

Respondent 8. Elske. Semi-structured interview. 23 March 2018.

Respondent 9. Michael. Semi-structured interview. 16 March 2018.

Respondent 10. Levi. Semi-structured interview. 23 March 2018.

Respondent 11. Mug. Semi-structured interview. 16 March 2018.

Respondent 12. Tobias. Semi-structured interview. 16 March 2018.

Respondent 13. Mark. Semi-structured interview. 3 April 2018.

Respondent 14. Dewi. Semi-structured interview. 7 April 2018.

Respondent 15. Daan. Semi-structured interview. 12 March 2018.

Said, Edward, 'Introduction to Orientalism' In: *The Edward Said Reader* New York, 2000: 67-93.

Shaw, Adrienne 'The Internet Is Full of Jerks, Because the World Is Full of Jerks: What Feminist Theory Teaches Us About the Internet' *Communication and Critical/ Cultural Studies* 11/3 (2014): 273.

Sherman, David K. Cohen, Geoffrey L. 'Accepting Threatening Information: Self-Affirmation and the Reduction of Defensive Biases' *Current directions in psychological science* 11/4 (2002): 120.

Siapera, Eugenia. *Cultural diversity and global media: The mediation of difference* 2010: 6.

Siapera, Eugenia. Boudourides, Moses. Lenis, Sergios. Suiter, Jane. 'Refugees and network politics on Twitter: Networked framing, affect and capture' *Social media + society* (2018)

Siebes, Arno. Semi-structured interview 23 May 2018

Teachout, Zephyr. *Mark Zuckerberg's Facebook hearing was an utter sham* 11 April 2018 version. 21 August 2018 <<https://www.theguardian.com/commentisfree/2018/apr/11/mark-zuckerbergs-facebook-hearing-sham>>

Thorson, Kjerstin. 'Facing an uncertain reception: young citizens and political interaction on Facebook' *Information, communication & society* 17/2 (2014)

Titcomb, James. 'Facebook now has 2 billion users, Mark Zuckerberg announces' 27 June 2017 version. 21 August 2018 <<https://www.telegraph.co.uk/technology/2017/06/27/facebook-now-has-2-billion-users-mark-zuckerberg-announces/>>

Warren, Carol A.B. *Handbook of interview research* Eds. Gubrium, Jaber F. Holstein, James A. 2001

Wells, Thorson. 'How gatekeeping still matters: Understanding media effects in an era of curated flows' In: *Gatekeeping in transition* 2015

Wieringa, Maranke. Geenen van, Daniela. Schäfer, Mirko Tobias. Gorzeman, Ludo. 'Political topic-communities and their framing practices in the Dutch Twittersphere' *Internet policy review* 7/2 (2018)

Wineburg, Sam. Breakstone, Joel. Ortega, Teresa. McGrew, Sarah. 'The Challenge That's Bigger than Fake News: Civic Reasoning in a Social Media Environment' *American Educator* 41/3 (2017)

Zuckerman, Ethan. *Rewire: Digital cosmopolitans in the age of connection* New York, 2013.

8. Appendix

Respondent 1: Arent (D66)

Wat is je leeftijd?

28

En je opleidingsachtergrond?

Ik heb MBO gedaan en nu doe ik HBO.

Hoe zou je je huidige beroep, functie of bezigheid omschrijven?

Ik werk naast mijn studie als medewerker op een salesafdeling van een softwarebedrijf. Ik weet verder niet wat je daar meer over zou willen weten, maar ik ben bezig om accountmanager te worden.

Ja en bijvoorbeeld de minor waar je nu mee bezig bent, misschien kan je daar ook kort iets meer over vertellen?

Ja, ik doe nu een minor projectmanagement omdat ik graag projectmatig wil leren werken. Dat lijkt mij in mijn werk ook heel handig om bepaalde projecten op te kunnen pakken zelfstandig. En als ik dan toch graag iets wil doen dan zou ik graag projectleider willen zijn.

Wat is je etnische achtergrond?

Nederlands met een snufje Duits. Volgens mij ben ik een kwart Duits.

Met welke politieke partij identificeer je je?

Ja ik ben zelf kandidaat-raadslid voor D66 in Deventer.

Ja een voordehand liggende vraag, maar ik moet hem toch even stellen.

Voor welke activiteiten kun je Facebook gebruiken volgens jou?

Als in algemeen of waar ik het voor gebruik? Of waarvoor ik denk dat ik het kan gebruiken?

Waarvoor je denkt dat je het kan gebruiken.

Contact onderhouden met vrienden en kennissen. Ook mensen die verder weg wonen. Beetje weten wie en wat je netwerk is. Vooral ook heel veel op dumpen, dus veel zenden, laten zien wat je aan het doen bent. Dus als je een keer ergens uit eten gaat, dat je dat dan deelt zodat andere mensen kunnen zien dat je echt supergezellig aan het doen bent. Dat is het denk ik wel. En je kunt er op adverteren, mensen bereiken, je idee of product kan je daarop tentoonstellen. Dus dat kan ook. En je kunt er ook in discussie met elkaar.

En welke activiteiten bezig jij vooral op dit platform?

Ik feliciteer mensen op hun verjaardag. Dat is voor mij een manier om er aan te denken. Ik zit er zelf niet heel veel op, maar ik doe wel in de politieke campagne er veel mee. Dus dan zet ik daar informatie op over waar ik mee bezig ben en wat ik graag wil om dat onder de aandacht te krijgen bij mensen en dan doe ik dat ook met betaalde content.

Betaalde content?

Advertenties.

Ah okay.

Dus dan plaats ik een bericht en dan adverteer ik dat buiten de groep die ik sowieso al spreek of die dat sowieso al te zien krijgen, om dat buiten die doelgroep dat onder de aandacht te brengen.

En dat gaat vooral om politiek geaffilieerde berichten die je promoot?

Ja, alleen maar.

Welke andere sociale media gebruik je en waarvoor?

Ik gebruik twitter en dat gebruik ik puur omdat daar andere politici en journalisten op zitten. Dus dat gebruik ik om kort standpunten uit te wisselen en te reageren op elkaar. En ik gebruik Instagram. Dat doe ik voor, die gebruik ik ook puur politiek, want daar ben ik niet mee opgegroeid, Instagram, dat is voor mij ook nieuw. Maar die gebruik ik om de jongere doelgroep te bereiken. Echt 17 en 18 tot en met een jaartje hoe oud ik ben; 27, 28 te bereiken. Ik weet dat de jonge doelgroep steeds minder actief is op Facebook en steeds meer op Instagram en YouTube, dus ik gebruik YouTube. Ik ben er nog niet zo achter hoe dat werkt maar Instagram daarvan weet ik wel inmiddels hoe dat werkt.

En hoeveel uur, als je een schatting maakt, hoeveel uur gebruik je gemiddeld deze sociale media? Afzonderlijk van elkaar?

Op een dag ben ik gemiddeld, in het dagelijks leven, even los van de politieke campagne, hooguit een uurtje op sociale media actief per dag. En nu ben ik zo'n zes uur per dag wel actief, minstens.

En als je dat dan op zou splitsen? Hoeveel uur zou je besteden? Hoeveel uur aan twitter en hoeveel aan Instagram?

Dan ook buiten de campagne om, dat is meer een piek nu, besteed ik denk ik 90% van de tijd op Facebook.

90% van de zes uur?

Van de zes uur? Nee, van het uurtje dat ik gebruikelijk heb.

Okay, ja.

En nu zit ik voornamelijk op Instagram. 60% Instagram, 30% Facebook en 10% Twitter.

Okay en dat is wel voor die zes uur?

Ja.

En als je het hebt over 90% van je dagelijks leven voor Facebook, als je een uur per dag zit. Hoeveel tijd zou je dan kwijt zijn aan Instagram en Twitter?

Een beetje op Twitter kijken, ongeveer hetzelfde. Dus die 10% kan je verdelen.

Okay, ongeveer vijf minuutjes Twitter, vijf minuutjes Instagram.

Ja zoiets, veel meer zal het niet zijn.

Ik neem met name regelmatig even een minuutje of twee door mijn Facebooktijdlijn over een dag. Ik kijk voor welke evenementen ik ben uitgenodigd en dan doe ik hem weer weg.

Dan kom ik inderdaad ook bij nieuws. Welke media gebruik je eigenlijk voor het verkrijgen van nieuws?

De krant op papier in eerste instantie. Ik lees elke ochtend de krant.

Hoeveel tijd besteed je daar ongeveer aan? Per week?

Per week?

Of per dag kan ook hoor.

Ik heb ongeveer een half uurtje dat ik in de krant blader per dag. Ik denk dat ik dezelfde tijd kwijt ben om online wat dingen te lezen. Van de krant ook, maar dan niet op papier. Ik kijk drie keer per week wel het journaal een half uurtje. En wat verdiepende artikelen zoek ik ook nog weleens op op internet. Dan ben ik bijvoorbeeld geabonneerd op een bepaalde pagina op Facebook een economisch forum bijvoorbeeld en die komen wel altijd bovenaan in mijn feed te staan en dan zeg ik dat ik daar nog tien minuutjes per dag naar kijk op sociale media.

Dus ongeveer een half uur echt de papieren krant.

Ja

Om het zo even te zeggen. En dan een half uur websites van kranten of moet ik ook NOS en dat soort sites meerekenen?

Ja, ik denk 20 minuten zeg maar de Volkskrant app. En dan denk ik dat ik nog zo'n tien minuten per dag op NOS.nl of Nu.nl kijk.

We hebben het nu dus over de meer traditionele media en ook een beetje online. Zijn er ook andere sociale media naast Facebook die je gebruikt?

Ja, ik zie weleens wat op Twitter langskomen, maar meestal hangt het er een beetje om of ik het eerst op Facebook of eerst op Twitter zie, waar ik het dan ga lezen. Dat maakt mij niet zoveel uit.

Hoe vaak zou je dat dan gebruiken als nieuws? Is dat dan weer een paar minuutjes per dag dat je het dan toevallig voorbij ziet komen?

Ja, ik denk dat ik echt hooguit maar tien minuten tot een kwartier bezig ben met nieuws op sociale media. De rest zoek ik op in de app van mijn krant. Dus de actualiteiten bekijk ik wel op de NOS of de Stentor, dat is de krant bij ons in de regio. Soms krijg je een pushmelding en dan bekijk je dat, maar dat is niet vast.

Als je dan Facebook even als nieuwsbron beschouwd, als je dan het economische forum dat je Af en toe leest meeneemt, wat is de indruk dan van Facebook en wat er op je tijdlijn verschijnt?

Als ik het algemene nieuws in mijn tijdlijn zie, dan is dat voor mij wel redelijk chaotisch. Vaak ook wel gekleurd. Dus de nieuwsberichten worden gedeeld en dat is vaak gekleurd nieuws. Dus dat zijn dan mensen die een bepaalde mening over een gebeurtenis hebben en die zetten dat dan op Facebook. En anders is het een feitelijke weergave van een artikel dat naar een website leidt van een nieuwsmedium. Dus met uitzondering van de traditionele media die op Facebook langskomen, dat lees ik nog weleens, maar dat gekleurde nieuws dat skip ik meestal.

Oh je bent al meteen bij de tweede vraag. Ik had ook als vraag wat je met Facebook berichten doet. Dus je doet eigenlijk..

Ja ik filter ze wel op betrouwbaarheid.

Je vertelde al een beetje over in hoeverre je het nieuws vertrouwt op Facebook. Kan je daar nog iets meer over vertellen?

Jawel, wat je ziet tegenwoordig is dat nieuws heel snel gaat. Voorheen als er een gebeurtenis plaatsvond dan werd daar journalistiek onderzoek naar verricht. Dan werden bepaalde dingen afgewogen en met elkaar vergeleken zeg maar en dan kreeg je meestal wel een helder beeld van wat er nou gebeurd was, maar tegenwoordig gaat dat zo snel. Dus het is een race to the bottom geworden wie als eerste nieuws kan publiceren, waardoor je heel vaak een verkeerd beeld krijgt van wat er nou is gebeurd omdat er halve informatie wordt verspreid of je hebt gewoon simpelweg de verkeerde informatie verkregen omdat ergens is geschreven. En dat wordt dan weer overgenomen door een ander. Dus wat je ziet is dat als er ergens aan het begin van de nieuwsstroom verkeerde berichtgeving is dat dat dan in allerlei media wordt overgenomen. Dus een mooi voorbeeld is misschien wel dat er een aanslag zou zijn bij een voetbalstadion Nederland-Duitsland dachten ze, daar was een minister van ons bij, dus het stadion werd ontruimd en de eerste berichtgeving was dat er een ambulance vol met explosieven het stadion ingereeden zou zijn. Ja op zo'n moment zet ik het nieuws gewoon even uit en dan wacht ik een uurtje of twee en dan ga ik mij daarna weer informeren, want ik weet dat dat waarschijnlijk een nieuwsstroom is geweest waar nog teveel fouten in zitten omdat dat heel snel na de gebeurtenis is geweest. Het zit dan vol met aannames en andere soorten onjuistheden.

Heb je het dan over het nieuws van de tv bijvoorbeeld dat je uitzet?

Ja, maar ook via sociale media. Het snelste gaat het natuurlijk via sociale media. Het eerste is dat er tweets worden verstuurd bij een gebeurtenis en dan komt het op Facebook en dan wordt het mondjesmaat overgenomen door de grote media. Meestal wacht ik dat soort grote dingen wel even af.

Zou je dan kunnen zeggen dat je dan voorkeur geeft aan media zoals de krant?

Ja, want de krant is altijd de dag erna. Dus dan is er onderzoek geweest, dan zijn er dingen uitgezocht en vastgesteld en dan heb je niet als eerste het nieuws maar dan heb je wel als eerste het juiste nieuws. Dus ik hecht veel meer waarde aan de krant de dag erna dan het snelle bericht op het moment zelf.

Een praktische vraag. Hoeveel Facebookvrienden heb je?

Dat kan ik natuurlijk heel snel nakijken. Even kijken. 739 heb ik op Facebook.

En als je nou eens voor jezelf na zou gaan hoe je sociale kring eruit ziet op Facebook, hoe zou je dat omschrijven? Waar ken je bijvoorbeeld je Facebookvrienden van?

In eerste instantie heb ik allemaal mensen uit mijn jeugd natuurlijk die ik ken. Ik heb heel lang gehockeyd dus ik ken veel mensen uit de sportwereld en dan een hoop van waarmee ik samen naar school ging. Vrienden die ik heb ontmoet in het dagelijks leven en soms heb je ook een kring van vrienden, daar zitten dan weer vrienden omheen. Dus dat is een onderdeel. Dan heb ik nog een groot gedeelte in de politiek zitten. Ik ben een tijdje actief geweest als afdelingsvoorzitter van een jongerenorganisatie, een politieke jongerenorganisatie en dan zit je ook in een landelijk netwerk dus dan leer je in korte tijd superveel mensen kennen. Dus ik denk dat er wel 200 mensen zijn in mijn vriendenlijst die ik de afgelopen twee jaar heb ontmoet in de

politiek. En dan zitten er nog wat losse contacten tussen, niet-gedefinieerd zeg maar, mensen die ik op vakantie ben tegengekomen of op een andere manier.

Wanneer voeg je eigenlijk iemand toe of accepteer je die als Facebook vriend? Heb je daar een soort van criterium voor?

Ja, eerder deed ik het bijna niet. Dus dan deed ik alleen mensen waar ik mee omging. Toen ik in de politiek kwam, was ik er wel wat makkelijker in. Dus als dan iemand een keer had gezien en ik ging daar mee om als hij mij dan een vriendschapsverzoek stuurde dan accepteerde ik die ook gewoon. Ben ook minder privé dingen op mijn Facebook gaan zetten dus. Dus dat interesseert mij niet zoveel.

Wat voor berichten zie je van je Facebookvrienden vaak voorbij komen op je tijdlijn?

Dat is ook een beetje afhankelijk van waar ik op heb gereageerd in de periode daarvoor dus als ik bij veel vrienden van de politiek heb gekeken of daarop heb gereageerd dan komen die berichten eerder naar voren. En die zijn dan ook vaak bezig met politiek dus dan zie ik dat ze een leuke actie hebben gedaan en dat komt dan weleens langs. En de andere dingen zijn de mensen die een bepaalde prestatie hebben behaald dus diploma, rijbewijs een mijlpaal. Nou dan reageer ik daar ook op.

Wat doe je met politieke berichten van je vrienden die je voorbij ziet komen in je tijdlijn?

Als ik ze leuk genoeg vind dan geef ik ze een 'likeje'. Als het heel bijzonder is reageer ik erop en anders neem ik het gewoon ter kennis aan. Dus de bulk.

Is het weleens voorgekomen dat je berichten van je vrienden niet wilde laten tonen in je tijdlijn? Dus dat je er eigenlijk voor zorgt dat je de berichten niet meer in je tijdlijn ziet?

Ja, ik heb ook weleens een keer mensen met hele radicale ideeën die op een gegeven moment een hele negatieve inslag hadden, die ben ik gestopt met volgen. En ik heb ook weleens iemand gewoon uit mijn vriendenlijst gegooid omdat hij er wat radicalere opvattingen op na hield. Dingen die ik vervelend vond om te lezen en die kwetsend waren voor bepaalde groepen. Die heb ik dan uit mijn lijst gegooid.

Is dat het enige moment geweest dat je iemand verwijderd hebt om die reden?

Ja, ik heb ook weleens een keer een clean-up gedaan van mijn lijst van mensen waarvan ik dacht die hoeven mijn privé dingen niet meer te zien maar dat is echt al vijf jaar geleden ofzo.

Maar op het moment dat je iemand verwijderde was het echt door het gevoel dat iemand aanstootgevende opmerkingen maakte?

Ja.

Politiek gezien ook?

Nou, niet per se politiek gezien, maar ik heb wel iemand gehad die in mijn netwerk heel erg anti-buitenlander was en dan was ik op een gegeven moment wel klaar met lezen dat het allemaal de schuld van de buitenlanders was en dat ze zo slecht waren. En dan zaten er bijvoorbeeld ook nog aanstootgevend taalgebruik in. Daar wilde ik dan niet meer mee geassocieerd worden.

We hadden het ook al een beetje over de webpagina's die je via je tijdlijn volgt, zijn er ook nog andere webpagina's buiten de economische pagina, die je volgt via je tijdlijn en waarvan je graag op de hoogte blijft?

Ja, sowieso de politieke pagina's van mijn partij. Dus dat is de jongerenafdeling en gewoon de normale D66 pagina. Die volg ik en verder niet echt.

Dat was ook meteen de tweede vraag over welke politiek geaffilieerde pagina's je graag op de hoogte blijft. Dus D66.

Ja, D66 en jonge democraten.

Ah okay en het is niet zo dat je eventueel ook van andere politieke organisaties op de hoogte blijft? Tijdens de politieke campagne bijvoorbeeld?

Ja, ik kijk er wel maar ik volg ze niet actief. Sommige partijen die ik wil volgen hebben weleens een like van mij en dan komen ze soms in mijn tijdlijn voor, maar je kunt bepaalde pagina's als ze een bericht plaatsen dat ze als eerste in je tijdlijn komen. Dat heb ik bij World Economic Forum en D66 en de jonge democraten.

Maar je hebt wel andere politieke pagina's geliket en die komen weleens voorbij?

Die komen er af en toe doorheen ja, maar ik beperk mij wel vaak tot de pagina's die ik vast heb gezet voor mijzelf. Die als eerste in mijn lijn komen die bekijk ik meestal. Dan scrol ik misschien heel eventjes twee drie pagina's naar beneden en dan heb ik het wel gezien. Dan leg ik hem weer weg, mijn telefoon.

Wat doe je met Facebookberichten die jouw wereldbeeld of opvattingen tegenspreken?

Ik bekijk ze vaak wel. Dus als het een artikel is dat haaks staat op wat ik vind dan lees ik dat wel. Misschien lees ik dat nog wel beter dan dingen die wel overeen komen met mijn wereldbeeld.

Doe je daar dan ook iets mee?

Ja, ik probeer meestal wel een afweging te maken of daar een kern van waarheid in zit of dat het misschien een nieuw perspectief biedt. Dat is het eigenlijk wel. Ik ga er niet actief mee aan de slag, maar ik neem het wel ter kennis aan.

Heb je het gevoel dat je ook anders tegen onderwerpen aan kan gaan kijken door dat soort berichten?

Het verandert onderaan de streep niet mijn mening, maar het geeft mij wel meer invalshoeken om naar een kwestie te kijken.

Wat vind je overigens van het vluchtelingendebat dat het afgelopen jaar ook in de politiek vooral ter sprake kwam?

Het debat in het algemeen vind ik dat dat heel slecht is gevoerd. En dat is behoorlijk gevoerd door bijvoorbeeld de slechte voorbereiding van de COA die veel te weinig bedden beschikbaar hadden waardoor er heel erg met die mensen heen en weer is gesleept in Nederland en dat heeft echt een beeld gebracht dat we letterlijk werden overspoeld met buitenlanders. Het is een kwestie die altijd gevoelig ligt voor mensen, dat andere culturen mengen met je eigen cultuur. Ik denk dat het heen en weer geslepen en het rijden van die bussen echt heeft bijgedragen aan het gevoel of grote gevoel van onveiligheid en bang dat eigen normen en waarden aangetast zouden

worden. Ik denk dat het veel te weinig over de daadwerkelijke feiten is gegaan. De echte aantallen, de echte problemen die daarmee te maken hebben. Wat mij betreft is het vluchtelingendebat heel erg gestoeld op emotie en onderbuik en veel te weinig op feiten, dus en dat heeft mij inziens heel erg bijgedragen aan dat mensen het ook heel erg als vervelend ervaren en dat dat gebeurt. Je hebt natuurlijk de echte veiligheid en de schijnveiligheid, de gevoelsveiligheid, de echte temperatuur en de gevoelstemperatuur zeg maar, ik denk dat de gevoelstemperatuur in het vluchtelingendebat echt veel en veel lager was dan dat de werkelijkheid was.

Dus als je naar het Nederlandse migratiebeleid kijkt dan vind je vooral dat het logistiek niet goed geregeld is?

Ja, ik vind dat wij ons slecht hebben voorbereid op dit soort situaties. Dat je in de korte tijd snel moet kunnen handelen en snel mensen op moet kunnen vangen. Dat is zeg maar waar het debat mee begon. Echt die crisisopvang en de mensen die we acuut moesten opnemen. Kijk je naar een iets langere termijn dan vind ik dat we veel meer kunnen doen aan de integratie van mensen en het bieden van perspectief om ze wel een uitzicht te laten krijgen, want op dit moment hebben we een situatie waarin er heel veel mensen in Nederland zijn maar geen enkel toekomstperspectief hebben die gewoon niet weten waar ze aan toe zijn. Of ze hier mogen blijven of ze aan het werk mogen, dus er zitten hier gewoon veel mensen die niet mogen werken, die niet actief de taal kunnen gaan leren en niet weten waar ze aan toe zijn. Ik denk dat als je problemen wilt voorkomen met mensen die hier naar toe komen om wat voor reden dan ook, maar laten we er even vanuit gaan dat dat vooral vervelende redenen zijn, dat als je die wel een perspectief biedt dat dat dan ook nog een kans kunnen geven. Dus mensen van een andere cultuur hebben misschien weer een ander beeld van hoe bepaalde problemen die spelen in de maatschappij en daarvoor zou je ze best wel kunnen gebruiken, maar dan moet je ze wel meenemen en Nederlands leren, zodat ze in ieder geval mogen werken. Dat ze niet de hele dag ergens vastzitten en zich vervelen. En dan zo snel mogelijk proeven van een Nederlandse cultuur voor zover je van een echte Nederlandse cultuur kunt spreken, hebben we natuurlijk wel een bepaalde levensstandaard en bepaalde verwachting van normen en waarden die we met elkaar hebben. Hoe eerder je daarmee vol in aanraking komt, hoe beter. Zodat je er ook tussen past uiteindelijk.

De vluchtelingcrisis kreeg ook volop aandacht online, wat heb jij hier eigenlijk van meegekregen?

Wat ik heel erg heb gezien in het debat online, voor zover je het een debat kunt noemen, is dat mensen die normaal gesproken zich een beetje op de vlakte houden qua uitspraken in het openbaar of in discussies of in het publieke debat, heel erg makkelijk het gesprek met elkaar willen voeren online, omdat er heel weinig drempels zitten om wat te kunnen zeggen. Dat heeft met name ermee te maken dat je dat anoniem kunt doen. En het feit dat mensen grootschalig overall anoniem dingen tegen elkaar kunnen zeggen haalt voor mij ook wel de nuance af, want op het moment dat je in de openbaarheid een gesprek met elkaar aangaat dan ben je eerder geneigd rekening met elkaar te houden, misschien niet je meest radicale standpunten, om het zo plat te brengen, toch enige vorm van nuance aan te brengen. Als je gaat kijken naar de discussies online, waar mensen op anonieme accounts allemaal gal spuwen, dat verhard het debat en dan gaat het ook minder over de inhoud. Wat mij betreft is het online...

Heb je het wat betreft over anonieme accounts ook over Facebook?

Ja, mensen die met een Nederlands vlaggetje en fake naam zitten. Een ander punt vind ik heel erg de bepaalde gesloten groepen die er zijn op Facebook waar mensen elkaar opzoeken met een bepaalde mening. Dat is op zich wel natuurlijk gedrag, maar door beslotenheid van zo'n groep worden op zich wel radicale dingen gezegd. Onlangs was het ook nog in het nieuws van een kandidaat van de Forum voor de democratie die in een besloten groep hele radicale dingen heeft gezegd. Dat heb ik zelf ook gezien, ten minste, ik zat zelf ook in die groep, en wat je dan echt zit is dat zodra mensen zich anoniem voelen, vertrouwd in een kleine groep, dus dat is dan nog wel redelijk in de anonimiteit, dat ze dan ook het extreme steeds verder opzoeken. Dat vind ik slecht voor het publieke debat zeg maar.

Wat was dat voor groep als ik vragen mag?

Dat was een Whatsapp-groep met allemaal politieke jongeren bij elkaar.

Ja ik begreep groep inderdaad, maar ik dacht omdat je het heel even over een Facebook online groep had.

Ja daar heb ik het natuurlijk ook over.

Een combinatie van?

Ja, een combinatie van. Als het besloten wordt dan hebben mensen een gevoel van anonimiteit en wordt het debat op een andere manier gevoerd. Dan gaat het ook vaak veel minder over de inhoud en veel meer over emotie en gevoel. Emotie kan soms heel sterk zijn, als je een op een met iemand praat dan voel je je misschien vertrouwd genoeg om alles te zeggen wat je denkt, zonder enige vorm van nuance, maar als je dat binnen een bepaald groepje doet dan heb je wel de kans dat je met elkaar radicaliseert richting een bepaalde gedachte of iets dergelijks en dat doet het debat gewoon niet goed. Ik zie dat ook als ik op Twitter of op Facebook kijk en er wordt een bericht met bijvoorbeeld een politieke context geplaatst dan zijn er allemaal anonieme mensen die daar zonder enige vorm van nuance een soort haatbericht onder zetten. En één zo'n bericht is op zich niet zo erg, maar als je elke keer zo'n bericht krijgt, twintig keer een hele negatieve reactie op wordt geplaatst, dan creëer je daar wel een bepaalde sfeer mee. En er zijn ook echt mensen die hele dagen hun gal spuwen over bepaalde onderwerpen, die zitten dan helemaal in een bepaald onderwerp, en die zijn de hele dag niets anders aan het doen dan negatieve berichten plaatsen en als je twintig mensen hebt die in een bepaalde politieke hoek dat doen dan creëer je al heel snel een soort negatieve sfeer daar omheen. Terwijl dat maar twintig mensen zijn, terwijl er misschien wel 20.000 mensen zijn die daar heel anders over denken. Dat wordt dan wel weer de nieuwe maatstaf ook traditionele media gaan daar in mee. Mensen vinden dit.. en dat zijn misschien maar tien of twintig mensen die dat vinden en dat laten weten, maar omdat de drempel zo makkelijk is om dat anoniem te roepen, lijkt het net alsof een heleboel mensen dat vinden en dat vind ik vervelend zeg maar.

Is je eigen houding ook veranderd door die online berichtgeving op Facebook hierover?

Daardoor ben ik minder gebruik gaan maken van sociale media.

Heb je ook het gevoel, naast het minder gebruik maken van sociale media, dat jouw gevoel ten aanzien van dit onderwerp versterkt of dat je richting een bepaalde kant neigt? Juist omdat dit soort uitspraken gedaan worden online?

Nee, ik kijk er zelf altijd heel rationeel naar, maar ik zie wel veel mensen om mij heen die zich daar wat van aan trekken.

En, je zei het al een beetje, maar hoe kijk je tegen de weergave van verschillende bevolkingsgroepen aan op dit platform aan, op Facebook?

Wat bedoel je precies met de weergave?

Nou ik bedoel eigenlijk, heb je het gevoel dat buitenlandse mensen en verschillende groepen in een bepaalde hoek neergezet kunnen worden?

Door Facebook zelf?

Of heb je het gevoel misschien, soms kun je ook het gevoel hebben dat het grenzen kan doen verdwijnen, dus dat je open komt te staan voor meer verschillende culturele groepen?

Ik denk dat het wel tweeledig is. Het is voor mensen veel makkelijker om elkaar te vinden, dat is zeker waar, de landsgrenzen zijn echt wel weg. Je zoekt elkaar heel makkelijk op op de sociale platforms, alleen het is meestal het weerbarstige, het is ook makkelijker voor mensen met hetzelfde gedachtengoed om elkaar op te zoeken en te clusteren. En ik denk op dit moment dat het meer gebeurt dat mensen met dezelfde opvattingen elkaar vinden, dan dat mensen met andere opvattingen elkaar vinden, omdat je als je die drempel loslaat het op zich wel natuurlijk gedrag is om in kuddes te gaan staan. Vergelijk het met een feestje waar je weinig mensen kent, dan zul je toch geneigd zijn om bij een bepaald groepje aansluiting te zoeken, ik denk dat dat voor de meeste mensen natuurlijk gedrag is. Als je alle grenzen weghaalt zoals dat online is, zoals dat nu aan de hand is, dat mensen met dezelfde opvattingen elkaar gaan opzoeken en elkaar versterken in die opvattingen.

Denk je dat vanuit jouw ervaringen als Facebook gebruiker, Facebook het contact verschillende groepen, bevordert of belemmert?

Dat heb je eigenlijk al een beetje gezegd. Heb je nog iets waarvan je denkt dat wil ik toevoegen?

Nou het belemmert het denk ik niet zo zeer, ik denk meer dat je heel erg krijgt dat mensen naar elkaar toe trekken, maar dan niet vermengen.

Respondent 2: Leon (VVD)

Wat is je leeftijd?

Ik ben 22 jaar.

Wat is je opleidingsachtergrond?

HBO

Wat is je huidige functie of bezigheid?

Wat ik nu op mijn werk doe laat maar zeggen?

Ja wat je voor werk doet.

Redacteur / verslaggever.

Met welke politieke partij identificeer je je?

Uh, VVD. Dat zeg ik niet volmondig, maar in principe wel.

Wat is je etnische achtergrond?

Gewoon helemaal, je bedoelt gewoon mijn afkomst toch?

Ja.

Helemaal Nederlands.

Voor welke activiteiten kun je Facebook gebruiken volgens jou?

In contact blijven, nou ja in contact blijven, beetje op de hoogte blijven van wat mensen doen, maar ik vind het de laatste tijd vooral dat het meer grappig is geworden ofzo. Snap je? Je komt er op om alleen nog maar grappige filmpjes of reclame te kijken. Het is niet zo zeer. Ik vind het wel veranderd van meer nieuwsachtig naar geouwehoer.

Ja. En welke activiteiten bezig jij vooral op dit platform?

Als ik het gebruik dan is het vooral door mijn tijdlijn scrollen en ja op de hoogte blijven van vrienden, kennissen, familie. Alhoewel ik wel vind dat dat minder is geworden.

Welke andere sociale media gebruik je? En waarvoor?

Jeetje een hele hoop. Ik gebruik Facebook dan, in mindere mate tegenwoordig eigenlijk, omdat ik het veranderd vind. Ik gebruik twitter en dat is dan vooral vanuit journalistiek voor nieuws, want dat is echt nog wel een sociaal medium. LinkedIn, dat is meer het zakelijke ding laat maar zeggen en contacten opdoen. Uh, wat gebruik ik nog meer? Instagram, dat vind ik op zich leuk, gebruik ik niet heel veel maar dat is mooie foto's en dat vind ik nog meer op de hoogte blijven van vrienden, familie, kennissen. Vind ik Facebook minder, dat heeft Instagram een beetje overgenomen. En Snapchat heel af en toe, maar dat vind ik echt tijdsverspilling eigenlijk.

En als je een schatting zou maken hoeveel tijd je kwijt bent aan de verschillende sociale media afzonderlijk. Hoeveel tijd zou je dan per week of hoeveel uur maak je per week gebruik van bijvoorbeeld Facebook?

Per week?

Ja, per dag mag ook hoor.

Nouja, ik denk dat per week toch wel eh, dat het toch meer is dan je denkt eerlijk gezegd, dat dat er een beetje insluipt. Dus ik denk wel goed een uur per dag, dus dan zit je aan zeven uur per week.

En de andere sociale media die je zojuist benoemde? Afzonderlijk? Hoeveel uur zou je daar kwijt aan zijn?

Twitter denk ik een kwartiertje per dag, dat is niet zo, ligt er aan als ik aan het werk ben gebruik ik dat wel fors, dan is het een uur of twee uur, ben ik thuis dan is het een kwartiertje half uur. Instagram, ja dan praat je misschien wel over hetzelfde kwartiertje a tien minuten per dag.

LinkedIn, tien minuten, kwartiertje per dag. Het is best veel als je het zo bij elkaar optelt. En Snapchat eigenlijk nauwelijks.

Welke media gebruik je voor het verkrijgen van nieuws? Kun je bij de volgende media aangeven hoe vaak je ze gebruikt?

Tv?

Hoe vaak of hoe lang?

Hoe vaak of hoe lang? Doe maar hoeveel uur per week je er kwijt aan bent.

Tv kijk ik wel regelmatig nog. Dus zeg maar een uur a twee uur per dag.

En dan is dat voor het verkrijgen van nieuws?

Maar echt puur voor nieuws, als je echt nieuws, dan misschien een half uurtje dat ik tv kijk.

En websites? Die je dus zelf opzoekt.

Nou dat is veel, dat is echt heel veel. Dus, ik vind het echt moeilijk om een uur schatting, maar websites wel echt fors, houd het op een uur of twee uur dan zit mijn hele dag eigenlijk al vol. Eigenlijk continu als je niets te doen hebt ofzo dan ga je toch dingen checken of opzoeken.

Dus ongeveer een uur tot twee uur per dag?

Ja ik denk het wel. Ja.

En de radio? Gebruik je die ook?

In de auto, maar dat is dan ook incidenteel. Ik luister wel radio, maar dat is echt als ik in de auto zit. Dat zal dan twee uur zijn, als ik in de auto zit naar Amsterdam. Dat is ook niet altijd nieuws, ik luister wel regelmatig Radio 1 ofzo, maar je hebt ook weleens 538 aanstaan en dat is ook niet echt nieuws natuurlijk. Maar als ik niet in de auto zit dan gebruik ik de radio eigenlijk nooit.

En de krant?

Dat verschilt een beetje. Af en toe heb ik abonnementen dan heb ik weer een moment dat ik het in mijn bol krijg ofzo, maar ik probeer wel iedere ochtend er even doorheen te scrollen ja. Vooral digitale kranten laat maar zeggen.

En ben je dan een half uurtje per dag ofzo kwijt?

Ja meestal als ik in de trein zit, dat je dan even de digitale versie van de telegraaf door scrollt of het AD, Volkskrant.

Welke sociale media gebruik je voor nieuws? En hoe vaak gebruik je deze sociale media als platform van nieuws?

Echt voor nieuws is het denk ik vooral Twitter. En heel incidenteel Facebook, maar ik vind dat niet echt een nieuwsmedium omdat het toch wel heel veel, er verschijnt wel nieuws op en best wel veel ook, maar het is toch altijd een beetje half-half, er wordt veel fake news en jolige berichten, dus dat vind ik niet echt een nieuwsmedium eerlijk gezegd.

En Twitter, hoeveel tijd zou je daar kwijt aan zijn? Je zei ongeveer een kwartiertje per dag tijd aan Twitter ongeveer? Hoeveel tijd zou je kwijt zijn aan nieuws daarvan?

Ik denk eigenlijk alles wel. Ik ga niet op Twitter om te lezen wat iemand aan het doen is ofzo. Twitter is echt voor nieuws-nieuws vind ik en Facebook is echt meer geouwehoer.

Wat is je indruk van nieuws dat op je Facebook tijdlijn verschijnt? Ik vind Facebook, ik volg RTL en ik volg Omroep Gelderland en AT5 omdat ik daarvoor werk en ook wel wat media die ik daarvoor volg, alleen op Facebook verschijnt heel veel, je kent het wel van die sites, weet je wel van die click-bait-achtige, dat heb je heel erg op Facebook. Van die nieuwswebsites, raar maar waar, dat soort dingen. Ik ben de naam even kwijt, maar van die nep-achtige dingen die dan heel veel likes scoren omdat er toch mensen zijn die daar in trappen ofzo. Dat zie je wel heel veel op Facebook en dat heb je op Twitter, alhoewel naar mijn idee, minder al zal je dat daar ook wel hebben hoor. Maar ik vind dat op Facebook wel heel veel voorkomt dat ik zeg van jongens, jongens, jongens...

En wat doe je dan met nieuwsberichten via Facebook?

Ja, ik weet wel wat ik kan vertrouwen denk ik. Ook niet altijd, ik bedoel internationale media is anders, maar ik denk wel dat ik een goede inschatting kan maken van wat is nieuws en wat is zo'n click-bait website. Maar als je als gewone, niet in de journalistiek werkend iemand, door Facebook scrollt dat je dan wel vaak voor de gek word gehouden.

En wat betreft wat je ermee doet? Deel je weleens berichten of gewoon liken? Wat doe je meestal als je een nieuwsbericht voorbij ziet komen?

Ik like bijna nooit echt nieuwsberichten of zoiets dergelijks. En delen, dan moet het wel echt iets heel goeds zijn, als het mij echt opvalt maar misschien dat ik dat één keer in het half jaar doe. Maar ik ben niet echt van het delen. Als er toch nog een foto van iemand verschijnt die ik aardig vind dan like ik die wel, maar ik like geen nieuwsberichten ofzo, of ik moet ze echt heel goed vinden.

Ben je kritischer als je nieuws op Facebook leest dan als je nieuws leest uit andere bronnen buiten sociale media? En waarom wel of niet?

Ja absoluut, maar dat is vooral in de voorselectie want wat ik zeg op Facebook verschijnt veel meer dan alleen nieuws van wat de gerenommeerde media brengen alleen ben ik daardoor kritischer? Ik denk het niet, want als ik weet het is die en die omroep en die vertrouw ik, ja dan neem ik dat aan. Dan gaat het wel echt over van welke bron het komt.

En zou je dan Facebook net zoveel vertrouwen als andere media?

Ja Facebook op zich, daar heb ik niet zoveel bij, die vertrouw ik maar het gaat er meer om wie er wat op post. Facebook op zich vertrouwt niemand en ook ik niet. Maar het gaat er echt om wie post iets?

Een praktische vraag: hoeveel Facebookvrienden heb je?

Oh, dan ga ik even weg. Kan dat? Hoor je mij nog?

Ja.

Geen idee. Weet je, Facebook is iets wat je al heel lang hebt en er blijven heel veel op hangen ook. Vrienden. 628.

Ok. Ja. En hoe ziet je sociale kring op Facebook eruit? Waar ken je die Facebookvrienden van die je hebt?

Uh, vrienden. Familie, kennissen en collega's eigenlijk. Ja, maar dat is vaak dan he, iemand is collega, je bent ook met heel veel mensen bevriend die je al heel lang niet hebt gezien of gesproken dat is gewoon zo.

Wanneer voeg je iemand toe of accepteer je iemand als Facebookvriend?

Ja, als ik iemand ken. En ook echt woorden heb gewisseld met iemand. Iets van een bouw heb opgebouwd en niet als ik iemand een keer heb gezien en een keer hoi heb gezegd. Er moet iets van een band zijn, maar je voegt wel heel snel iemand toe eigenlijk.

Wat voor berichten zie je vaak van Facebookvrienden voorbij komen in je tijdlijn?

Weinig, ik zie bijna geen berichten meer van Facebookvrienden voorbij komen.

Oh.

Nee, dat is heel stom misschien, maar als ik iemand kende, ik zie eigenlijk alleen nog maar reclame of nieuws. Ik zie bijna, ik denk dat van die 600 mensen nog maar heel weinig actief zijn op Facebook.

Ja.

Wat doe je dan in het geval dat er wel politieke berichten van je Facebookvrienden voorbij komen in je tijdlijn? Wat doe je met die berichten?

Politieke berichten?

Ja.

Ja, weinig. Ja, nee, ja, dat ligt er een beetje aan. Ik vind Facebook een beetje, ik scrol erdoor, het is meer een vervelingsmedium geworden of iets dergelijks. Snap je wat ik bedoel? Je zit eigenlijk de hele dag stom door die tijdlijn te scrollen, maar je wordt er niets wijzer van. Dus dat heb ik met, ja Af en toe klik ik op iets, maar nee ik doe er weinig mee eigenlijk.

En heb je er weleens voor gekozen om berichten van je vrienden niet te tonen op je tijdlijn?

Nee, nog nooit. Maar ik heb weleens mensen verwijderd, omdat de berichten die ze deelden mij niet aanstonden. Maar dat heb ik wel, als ik mensen heel vervelend vind, ik heb weleens zo'n iemand gehad die was ultrarechts en dan dat soort berichten deelde. Hele verre familie was dat. Ja die knikkerde ik eraf. Maar volgens mij kan ik dat ook verbergen op de tijdlijn inderdaad.

Waarom deed je dat dan? Waarom had je besloten om diegene te verwijderen?

Ja, dat gaat mij dan te ver weet je. Je mag een mening hebben en die mag ook best met mijn mening verschillen, alleen ik denk dat dat we met basale dingen wel op één lijn moeten liggen. Zoals respect en weet ik veel allemaal.

Welke sites en webpagina's volg je graag op je tijdlijn? Waarvan blijf je graag op de hoogte?

Eens kijken wat ik volg. Ik heb geen idee namelijk. Dat is het erg aan Facebook, je hebt geen idee wat je allemaal doet. Kan ik dat ergens zien of niet?

Bij je likes als het goed is.

Pagina's. Oh dat zijn mijn eigen pagina's. Ik heb geen idee waar ik dat kan zien. Ik ben even aan het zoeken hoor..

Ja natuurlijk, maakt niet uit.

Je moet dit toch ergens kunnen zien?

Ja volgens mij staan die pagina's onder je vrienden ofzo.

Ook in de mobiele? Ik zit op mijn mobiel he?

Ja, dat weet ik niet uit mijn hoofd eerlijk gezegd.

Uh Info, sport, muziek, films, tv-programma's, boeken, evenementen, recensies, groepen. Ja nee ja, het meeste wat ik like, de pagina's die ik like zijn of nieuws, dus dat vind ik interessant om bij te houden en sommige webshops vind ik leuk, ik ben een beetje sneakergek dus dat soort dingen. Wat volg ik nog meer? Een beetje de grappige pagina's zoals Dumpert en weet ik veel allemaal zit op Facebook. Maar vooral de pagina's die ik like zijn wel voornamelijk nieuws gerelateerd.

En zijn er ook politieke pagina's waarvan je graag op de hoogte blijft?

Jazeker, er zijn ook echt wel partijen die ik volg op Facebook. Behalve de VVD maar ook GroenLinks, SP, CDA ja.

Oh, dus je hebt een variatie van verschillende partijen waarvan je op de hoogte blijft?

Ja, ja.

Oké, en wat doe je met Facebook berichten die jouw wereldbeeld en opvattingen tegenspreken?

Die lees ik, uhm, ik ben niet iemand die denkt dat mijn mening de waarheid is ofzo. Ik vind het altijd wel lekker om mij te verbreden, maar dat is ook het lastige aan Facebook he, dat je heel erg snel in je eigen bubbel terecht komt en juist alleen maar berichten ziet die je aanstaan. Maar ik klik ze niet weg, misschien dat ik er wat sneller doorheen scrol, maar daar sta ik wel voor open.

Dragen Facebook nieuwsberichten bij aan je beeldvorming over bepaalde onderwerpen? En waarom?

Altijd, altijd, natuurlijk, ik denk dat dat voor iedereen geldt. Alles wat je ziet draagt bij aan je beeldvorming. Dus ook Facebook berichten. Ja dat geloof ik wel. Ja.

Heb je ook weleens het gevoel gehad dat je anders tegen bepaalde onderwerpen aan bent gaan kijken door Facebook berichten in je tijdlijn? En waarom?

Nee, nee, ik ga pas eigenlijk, dat zeg ik nu wel heel makkelijk, misschien wel anders tegen onderwerpen aankijken als we elkaar ook echt, meer verdiept ofzo denk ik. Dat had ik laatst weer, maar dat was omdat ik mij er ook echt in verdiept had, dat we het op school over dingen hebben gehad en dat ik er ook echt anders tegen aan ben gaan kijken, maar dat was niet op basis van Facebook.

Ja, en nu gaan we even naar een actueel onderwerp. Wat vind je van het vluchtelingendebat in Nederland dat het afgelopen jaar ter sprake kwam binnen de politiek?

Veel, veel en veel te heftig. Ja, ik vind dat we overtrokken hebben gereageerd, dat we ons ontzettend aanstellen en dat wordt ... gemaakt, onder andere ook op Facebook.

Hoe kijk je tegen het Nederlandse migratiebeleid aan?

Ik denk dat wij een heel goed migratiebeleid hebben, dat we streng zijn doch rechtvaardig, dat de mensen die echt hulp nodig hebben en kunnen gebruiken, dat we die altijd moeten ontvangen en dat mensen die dat, die ook prima iets in hun thuislanden kunnen opbouwen of hierheen zijn gekomen voor andere redenen dan dat ze echt gevlucht zijn. Jammer. Maar ik vind dat je mensen die vluchten voor oorlog en geweld dat je die altijd moet helpen, maar dat doen we volgens mij.

En je zei het al een beetje, maar de vluchtelingen crisis kreeg dus ook volop aandacht online en wat heb jij hiervan meegekregen?

Ja joh, je ziet van alles voorbij komen, ik werk ook voor omroepen dus ik plaats weleens wat op Facebook en je merkt dan dat onderwerpen die dit thema aansnijden, dat daar heel erg heftig op gereageerd wordt, dat je af en toe zoiets hebt van 'jongens, jongens, wat maken we ons druk'. Dus ik geloof ook wel, ja ik denk ook dat er een zwijgende meerderheid is in Nederland en dat er op Facebook een bepaald type mensen zit die continu reageert en daar ook heel heftig over reageert, maar dat is echt heel heftig. Dus de berichten die langs je komen daar wordt zo ontzettend op gereageerd, dat ik denk van jeetje jongen. Maar ik heb wel altijd het idee dat het dezelfde club is, dat er een hele grote zwijgende meerderheid is, maar dat er een klein clubje altijd op Facebook die heftigheid mee brengt.

Als je het hebt over een heftige groep, heel specifiek. Welke groep bedoel je dan? En wat bedoel je precies?

Ja, nee, de mensen die daarop reageren. En ik wil die niet gelijk een label geven, je kunt heel makkelijk zeggen dat zijn de PVV-stemmers, weet ik het, maar er zijn gewoon mensen die naar mijn idee heel bekrompen tegen mensen aankijken die onze kant op komen. Ja die reageren. Ik noem ze weleens de 'beroeps Facebook-reaguurders', die dan alleen maar negatief of heftig op dingen kunnen reageren. Dat ik Af en toe ook weleens zoiets heb van; 'is dit wel echt'? We hebben het weleens gehad over inmenging van buiten af, dat ik zoiets heb van; 'dat moet wel, dat kan niet, dit kun je niet zeggen'. Maar ja, het gebeurt toch.

Is je houding veranderd door de online berichtgeving op Facebook hierover?

Nou, ja gaat op een gegeven moment wel denken van, nou ik geloof wel dat het iets doet, maar ik heb altijd wel hetzelfde gedacht over migratie en vluchtelingen, wat ik net zeg eigenlijk he, dus mensen vluchten voor geweld altijd helpen, en mensen die hier komen voor economische redenen zo snel mogelijk weer terug sturen. Maar ook weer niet door Facebook, het is meer dat ik zoiets heb van waar komt dit vandaan, zijn we allemaal zo bang, zo begrijpen eigenlijk. Maar mijn beeld, dat heeft het niet, denk ik, denk ik hoor, zeg ik heel makkelijk, niet veranderd. Wat stel je een moeilijke vragen, jeetje, ik weet het niet.

Maakt niet uit. Doe rustig aan.

Als je dan kijkt naar de online berichtgeving, hoe heeft de berichtgeving dan hierin een rol gespeeld heeft dat je het idee hebt dat je beeld niet is veranderd?

Je geeft aan dat de berichtgeving wel van hot naar her ging, dus dat er veel uitgesproken meningen waren, heb je dan het gevoel dat deze online berichtgeving een rol gespeeld heeft in

het idee dat je bij dezelfde mening bent gebleven? Dat je misschien bevestigd werd in je mening juist door deze verschillende reacties?

Ja, maar dat zou ook wel kunnen. Dat ik juist bevestigd werd in die mening omdat er zo, dat ik misschien wel uitgesprokener ben geworden tegen mensen die zo reageren. Dat dan vooral. Snap ik wat je bedoelt? Sorry.

Ja, dat bedoelde ik hoor. Maakt niet uit.

Ja, maar dan juist meer dat tegen die mensen die zich tegen die groep heeft gekeerd en zoiets heeft gehad, maar het geeft je een vertekend wereldbeeld. Ik denk dat dat het ook is. Wat ik net zeg, dat je heel snel het idee hebt dat dat voor Nederland staat, wat daar op reageert, maar dat dat niet het geval is. Ik denk dat ik misschien wel uitgesprokener ben geworden tegen wat er online gebeurt, ja.

Hoe kijk je zelf tegen de weergave van verschillende bevolkingsgroepen op Facebook aan? Dus hoe divers is Facebook volgens jou?

Ik denk dat Facebook heel divers is. Dat iedereen er zit. Ik ken niemand van mijn leeftijd die niet op Facebook zit. Of die nou Nederlander, Aziatisch, Marokkaan, van over de hele wereld. Iedereen zit op Facebook. In die zin is Facebook heel divers alleen iedere groep zit misschien weer in zijn eigen bubbel ofzo, denk ik. Dus he, ik denk dat als jij als iemand die in Egypte woont een heel andere tijdlijn hebt dan wij die hebben.

Hoe kijk je dan tegen de weergave van diversiteit aan op Facebook? Vind je het dan divers weergegeven voor jou? Nee helemaal niet, want ik had laatst voor een verhaal voor Omroep Gelderland een jongen toegevoegd van, moet ik het goed zeggen, Turkse komaf. Best wel islamitisch. En door hem krijg ik nu ineens posts in mijn Facebook tijdlijn die ik daarvoor nooit heb gehad, waarvan ik zoiets heb van 'wow, zoiets bestaat ook nog' snap je wat ik bedoel? Ook heel radicaal type trouwens, maar dat zag je anders niet. Dus als ik hem nooit had toegevoegd dan had ik dat nooit gezien.

Denk je dat vanuit jouw ervaringen als Facebook gebruiker, Facebook het contact tussen verschillende groepen bevordert of belemmert en waarom?

Ik denk belemmert, omdat je, je kan niet meer rustig in discussie, dat zie je ook he in de reacties, het gaat gelijk heel heftig ook op mekaar want online mogen we schijnbaar alles zeggen. Dus dan kan je ineens zeggen dat je iemand een kutmarokkaan of een weet ik wat vind. Dus in die zin belemmert het heel erg, omdat mensen denken dat ze online alles kunnen zeggen. En dat gaat dan heel hevig, waardoor je eigen polariseert, heel erg. Maar dat heeft niet alleen Facebook, ik denk dat we sowieso heel erg online alles kunnen zeggen vanuit onze eigen visie. Maar ik weet dan niet meer, want iedereen kan natuurlijk reageren onder een bericht, welke achtergrond je ook hebt. Dus in die zin, dat is wel divers. Of ik nou wil reageren of mijn buurman, iedereen kan reageren, alleen het gaat wel gelijk heftig. Vaak.

Waarom heb je dan het gevoel dat mensen alles kunnen zeggen via Facebook?

Ik denk dat het soort veilig achter je computer, weet je wel. Iemand face-to-face iets toewensen of iemand face-to-face uitschelden dat doe je niet, dat is onfatsoenlijk, maar op het internet zie je diegene niet direct en kun je diegene niet direct in de ogen aankijken en dan heb je misschien zoiets van, hmm nu kan ik het wel zeggen of maken. Dan ben je misschien wel makkelijker

geneigd dat te doen. Ik kan mij daar ook niet helemaal in vinden, maar ik snap wel dat dat zo misschien werkt. Je zit tegen een beeldscherm aan te kijken en je kijkt niet iemand recht in zijn ogen aan.

Respondent 3: Era (CDA/VVD)

Wat is je leeftijd?

Mijn leeftijd is 25 jaar.

En wat is je opleidingsachtergrond?

Ik heb eerst VMBO gedaan, toen MBO Grafisch Lyceum en toen HBO Mediadesign en Communicatie. Dat is het hoogste wat ik bereik heb in mijn leven.

En wat is je huidige beroep of bezigheid?

Video-editor en grafisch vormgever. Multi-media design dus, beetje van alles eigenlijk.

En met welke politieke partij identificeer je je?

Uh vind ik lastig, vooral, ik heb best wel veel stemwijzers ingevuld de afgelopen tijd ook weer met de gemeenteraadsverkiezingen enzo en ik merk dat het best wel wisselt, maar CDA en VVD is wel vaak wat er uitkomt ja.

Wat is je etnische achtergrond? Wat is je culturele achtergrond?

Uh, ja ik ben niet van de hele dure woorden hoor. Je bedoelt geloof of dat soort dingen?

Uh nee, ik bedoel gewoon eh..

Gewoon Nederlands, ja?

Dat bedoelde ik inderdaad.

Sorry, ik ben niet zo.. eh.

Daar hoef je geen sorry voor te zeggen, dat is gewoon onderdeel van.

Haha, ja eh, ik ben Mexicaans.

Dat zou interessant kunnen zijn.

Voor welke activiteiten kun je Facebook gebruiken volgens jou?

Uh, promotie denk ik. Het bereiken van verschillende doelgroepen, vooral omdat er veel verschillende doelgroepen op actief zijn. Ja, ik denk ook wel informeren tegenwoordig. Dat het iets meer veranderd is van, kijk wat ik heb gedaan op een dag, dat het meer veranderd is naar het informeren van personen over bepaalde onderwerpen. Ja dat denk ik, ja.

Waar gebruik jij Facebook vooral voor?

Toch wel voor informatie vergaren, een beetje een algemene, dat klinkt heel suf, dat zou nooit iemand bedacht hebben een paar jaar geleden dat je Facebook gebruikt voor je algemene kennis,

maar ik volg toch best wel wat pagina's op Facebook waarvan ik denk 'oh, hier steek ik ook daadwerkelijk van op of ik raak geïnspireerd om ook dingen te gaan doen'. Dus het is veel meer inspiratie geworden en kennis vergaren dat dat ik nog vertel dat ik een bruine boterham heb gegeten.

Welke andere sociale media gebruik je en waarvoor?

Instagram, nog wel, daar dan echt puur voor de foto's, wat je dan niet meer zo snel op Facebook doet, gebruik ik Instagram echt meer voor de foto's maar wel gericht op echt 'foto's' foto's zeg maar. Wat meer kwalitatieve foto's.

Als je een inschatting zou maken, hoeveel uur je kwijt bent per week voor de verschillende sociale media afzonderlijk?

Oeh, ik denk dat ik daar toch wel van schrik, dat dat meer is dan dat ik beseft, want of ik nou in de trein zit of eventjes op werk, je vernieuwd altijd wel eventjes je tijdlijn dus ik denk toch wel.. Facebook toch wel twee uur per dag. Jammer genoeg. Ik zou er wel wat minder mee bezig willen zijn en Instagram een uurtje denk ik ofzo wel. Minder.

Welke media gebruik je voor het verkrijgen van nieuws? Kun je bij de volgende media aangeven hoe vaak je ze per week gebruikt?

Tv?

Niet meer zo veel als vroeger. Echt alleen nieuws of ook een RTL Latenight ofzo?

Alleen voor het verkrijgen van nieuws.

Ja, dus maar bijvoorbeeld RTL Latenight worden snel nieuwtjes verteld, dat wordt niet als?

Dat kan ook. Wat jij acht als betrouwbaar nieuws, waar je het nieuws vandaan haalt.

Dan denk ik, vier uur per week. Denk ik. Niet veel hoor.

En websites? Die je zelf opzoekt buiten Facebook om?

Ik had eerst wel apps van Nu.nl en NOS enzo, weet je wel, waar ik naar keek. Maar op een gegeven moment raak ik overprikkeld van al die narigheid, ik kreeg al die pushberichten steeds maar, aanslag hier, aanslag daar. Dat ik bijna niet meer wist of er ook nog andere dingen in de wereld gebeurden. Dus nee, eigenlijk telefoon of websites niet zo zeer. Daarvoor gebruik ik toch Facebook, omdat dat meer gemêleerd is zeg maar. Amusement met de harde feiten van de wereld zeg maar.

En de radio?

Nee, op mijn andere werk bij Disney stond altijd de radio standaard aan en hoor je ieder uur het nieuws, maar zelf en op de beide werken waar ik nu zit ook niet. Nee. Nooit de radio.

En de krant?

Nee, ik heb ook geen krantenabonnement meer. Mijn ouders hadden dat altijd en dan bladerde ik automatisch erdoorheen, maar kranten ook niet meer. De Metro soms in de trein als ik die even gauw meepak en dan vind ik het ook fijn dat het kort en bondig is en als ik een onderwerp zie waar ik meer over wil weten dan zoek ik dat bewust op maar meer niet echt.

Welke sociale media gebruik je voor het verkrijgen van nieuws? En hoe vaak gebruik je deze?

Ik denk toch wel Facebook dan. Ja. En Twitter soms, omdat er dan snelle quotes de wereld in worden geholpen, maar nee wel het meest Facebook.

En als je dan kijkt naar je Facebookgebruik hoeveel procent van de tijd denk je dat je Facebook gebruikt van het totale Facebook gebruik voor het verkrijgen van nieuws?

Uh, de helft denk ik. Ja, ik denk ook als ik mijn nieuws, mijn tijdlijn zie zeg maar, dat het een beetje half om half steeds is. Een paar gekke dingen en ja, ik volg bijvoorbeeld Eva Jinek, dat vind ik een heel inspirerende vrouw ook dus ik zorg dat mijn tijdlijn ook genoeg gevuld blijft met inhoudelijke dingen.

Gaat het goed tot dusver?

Ja natuurlijk. Er is geen goed of fout. Het gaat om jouw ervaringen die je deelt.

Twitter. Je vertelde dat je af en toe wel op Twitter kijkt. Als je een inschatting zou maken hoe vaak je Twitter gebruikt voor het verkrijgen van nieuws?

Ja, hooguit een uurtje, niet eens een half uur per week. Het is ook heel erg snel he, dat is denk ik ook wel het verschil met Twitter. Je scrollt er echt heel snel doorheen, dus nee, half uurtje maar.

Wat is je indruk van nieuws dat op je Facebook tijdlijn verschijnt?

Er is wel een verschuiving gekomen, voorheen was er veel nepnieuws of dat herken ik heel erg bij mijn moeder, dat ze heel er snel werd afgeleid met verhalen van 'wat er toen gebeurde, dat had niemand verwacht' weet je wel van dat soort items zag je eerst heel veel 'wat er toen gebeurde dat zag niemand aankomen' en dan moet je doorklikken, nou daar is mijn moeder heel erg gevoelig voor. Dat zijn natuurlijk allemaal van die verzonnen dingen, nergens op gebaseerd. Of soms wel, daadwerkelijk echt, maar die verwarring is nu wat minder.

Dus eh, ja. De vraag was?

Wat is je indruk van Facebook nieuws?

Ja, dat het nu wel wat serieuzer is. Dat je nu ziet of het een grap is of dat het daadwerkelijk is.

Wat doe je met nieuwsberichten via Facebook?

Ik like het vaak wel en nu je er tegenwoordig emoji's aan kunt geven, voelt het toch wel of je ergens bij wilt horen of ja niet bij wil horen, maar dat je mensen op jouw tijdlijn wilt laten weten wat je ergens van vindt zeg maar. Van dat je het erg vindt of dat je het een goede ontwikkeling vindt. Ik reageer niet heel veel, maar door Af en toe een like ofzo, hoop ik dat andere mensen het ook zien en daardoor misschien ook geïnspireerd of betrokken raken.

Vertrouw jij het nieuws dat je op Facebook leest en waarom?

Alleen van de officiële kanalen, dus van de NOS of Eva Jinek bijvoorbeeld. Vox vind ik leuk om te volgen, ze heb je wel allemaal de meer officiële kanalen en je mag hopen dat ze de juiste informatie verstrekken. Dan zou dat de betrouwbaarheid van die mensen doen wankelen, zeg maar.

Heb je het gevoel dat je kritischer bent als je nieuws leest op Facebook dan als je nieuws leest uit andere bronnen buiten sociale media?

Ja, ik denk dat er op Facebook iets meer een eigen mening in verweven mag zijn. Dat als je Eva Jinek bijvoorbeeld volgt dan hoor je er af en toe best wel een toontje in, ongemerkt, wat zij er van vindt. En van een NRC Handelsblad bijvoorbeeld, verwacht ik veel meer een zakelijke toon zeg maar. Ja, dat denk ik wel.

Vertrouw je Facebook net zoveel als andere media?

Dat hangt er echt van af wat je op Facebook volgt he? Als ik een bericht van de NOS langs zie komen dan verwacht ik dat dat nog steeds hetzelfde is als het bericht dat het acht uur journaal haalt. Dus dan vertrouw ik het wel, maar ik denk nog steeds wel dat je op je hoede moet zijn. Ik denk dat je goed moet blijven checken of het niet ondertussen of vervormd is of wat dan ook. Ik heb altijd wel dat ik het nog even nacheck via de officiële websites, voordat ik ergens een mening over ga hebben.

Even een heel praktische vraag; hoeveel Facebook vrienden heb je?

Oeh, 505 geloof ik. Zoiets. Niet heel, tegenwoordig meer heel veel, geloof ik.

En hoe ziet je sociale kring eruit? Waar ken jij je Facebookvrienden van?

Oeh, heel veel van vakantie. Maar wel, die zie ik ook nog heel veel. Ik moet wel zeggen, ik heb wel een soort ritueel dat ik mensen ontvriend, wanneer ik er niet heel veel meer mee heb. Dat doe ik vaak met verjaardagen, als ze jarig zijn denk ik van; 'hoe vaak zie ik jou nog of ken ik je eigenlijk nog?' en dan verwijder ik diegene ook wel. Dus ik probeer het altijd wel een beetje op te schonen. Zodat ik zeker weet dat mijn groep een soort van vertrouwd blijft. Dus diegene waar ik mee bevriend ben op Facebook, daar ben ik echt wel van op de hoogte.

Je zei het al een beetje, maar wanneer voeg je iemand toe of accepteer je iemand als Facebook vriend?

Wanneer ik ook echt diegene wil blijven volgen. Ik heb wel iets, dat is wel iets meer ontwikkeld de laatste tijd, dat ik wel meer het gevoel heb gekregen dat niet iedereen alles van mij hoeft te weten of van mij hoeft te zien. Dus tegenwoordig weiger ik ook nog weleens wat vriendschapsverzoeken, ja.

Wat voor berichten zie je vaak voorbij komen van je Facebook vrienden in je tijdlijn?

Voornamelijk tags tegenwoordig. Voorheen kon je nog niet taggen en deden mensen meer updates over hun eigen leven. En nu is het voornamelijk elkaar taggen in of grappige berichten of dingen waar je het net over hebt gehad; 'oh zie je wel, typisch jij', dat zie je altijd langs komen. Dat vind ik wel grappig, dat is snel een grapje met je vrienden die je niet meer zo snel in het dagelijks leven kan maken. Voornamelijk dat soort dingen denk ik. Of foto's van feestjes of naar evenementen gaan, dat zie je tegenwoordig ook heel veel.

Wat doe je met politieke berichten die je van je vrienden op je tijdlijn voorbij ziet komen?

Ik zie voornamelijk, ik denk dat is omdat het gesponsord of gepromoot is, zie ik langskomen dat bepaalde vrienden een politieke partij leuk vinden. Dus dat ze die volgen. GroenLinks zie ik veel langskomen en D66 ook wel en dat is eigenlijk het enige dat ik zie. Mijn vrienden zijn niet echt bezig met campagne voeren om het zo maar te zeggen, maar dat je automatisch een campagne video langs ziet komen, omdat het een gesponsord bericht is omdat die vrienden dat leuk vinden ofzo, ja.

Kies je er weleens voor om berichten van je vrienden niet te tonen op je tijdlijn?

Uh, van mijn ex. Maar niet om politieke voorkeuren.

Verwijder je weleens vrienden vanwege hun tijdlijn berichten? Waarom?

Ja, ja. Ik verwijder weleens mensen, maar dat komt meer omdat ik dan echt beseft van jeetje wat kom jij vaak langs en ik heb eigenlijk helemaal niks meer met je, dat ik dan denk, volgens mij ligt niemand er 's nachts wakker van als wij geen vrienden meer zijn op Facebook.

Gaat het over de inhoud van de berichten die zij plaatsen of?

Ja, meer gewoon dat ik het ook een beetje overzichtelijk wil houden in mijn tijdlijn. En als ik denk van ja wat een toestanden dan doe ik of diegene ontvolgen, omdat het dan maatschappelijk niet verantwoord is elkaar te ontvrienden, maar eigenlijk verwijder ik dan gewoon die mensen.

Toestanden, wat moet ik mij daar bij voorstellen?

Eh, hoe bedoel je?

Je zei 'jeetje wat een toestanden' en dan vraag ik mij af...

Oh gewoon onzindingen, gewoon teveel, sommige mensen heb je steeds 'ja ik ben vanmorgen opgestaan, mijn dochttertje had een klein beetje koorts, ja toen ging ik vervolgens mijn boterham smeren, ja toen even naar het toilet geweest, nou wat een opluchting allemaal hoor'. Dat ik af en toe denk van ja; 'niemand wordt hier gelukkig van geloof ik' dus. En dan spreek ik diegene echt nooit meer en kom ik diegene ook nooit meer tegen, dat ik denk van; 'jij hebt het niet eens door als wij geen vrienden meer zijn'.

Ah okay. En welke sites of webpagina volg je zelf via je tijdlijn? Waarvan blijf je graag op de hoogte?

Vox, dus. Omdat ze alleen een beetje toelichten waarvan heel mensen niet zo op de hoogte zijn in de wereld.

Zei je nou Vox of Volx?

Ja, Vox. Ken je dat?

Ja.

Eh, Nos, Eva Jinek. Poeh, even uit mijn hoofd. Ja, Prince EA vind ik wel vet, ik weet niet of je die kent? Een Amerikaan die heeft veel motivational speeches geeft. Broadcast vind ik heel leuk, worden vaak ook heel inspirerende dingen toegelicht hoe bepaalde mensen die er nooit zouden komen, toch hun doel hebben bereikt. Vind ik heel leuk. Dus ja, dat soort dingen volg ik echt bewust. Dan bleef ik een beetje up-to-date.

Zijn er ook politiek geaffilieerde webpagina's waarvan je graag op de hoogte blijft? En welke?

Nee, eigenlijk niet zo. Nee. Nee, niet echt specifiek. Ik zie wel veel langskomen van anderen dat ze het volgen maar, ik heb zelf niet zo de behoefte omdat ik al het gevoel heb dat er al zoveel ongevraagd langskomt op Facebook dat ik het bijna niet meer zelf hoeft te gaan volgen.

Wat doe je eigenlijk met Facebookberichten die jouw wereldbeeld of opvattingen tegenspreken?

Goede vraag. Ik klik er dan toch altijd wel op, omdat ik dan benieuwd ben waarom diegene of dat medium of iets, hoe noem je dat, iets vindt. Daar ben ik dan wel benieuwd naar en anders negeer ik het gewoon, maar ik ga niet protest voeren weet je. Soms heb je van die mensen 'nou wat belachelijk zeg', maar ik maak er geen heisa van, maar ik verdiep mij wel om te kijken of mijn mening terecht is, te ja of te nee.

Dragen Facebook nieuwsberichten bij aan je beeldvorming over bepaalde onderwerpen en waarom?

Ja, dat denk ik wel. Ja, ik kom steeds terug op Eva Jinek maar ik weet niet waarom, maar daar merk wel dat daar iets meer het feminisme omhoog komt, wat ik toch wel iets heel goeds vind. Ondanks dat het niet zo overdreven wordt doorgetrokken, maar ik denk dat het goed is dat het allemaal wat meer bespreekbaar wordt. Dus dat is er goed aan, maar voor de rest vind ik het juist heel belangrijk dat andere nieuwsbronnen zeg maar, zoals de NOS, dat het neutraal blijft, dat iedereen er een mening over moet kunnen vormen. En ja de personen mogen dus wel iets laten doorschemeren wat ze er van vinden, maar nieuws moet wel echt nieuws blijven.

Waarom denk je dan dat het bijdraagt aan je beeldvorming?

Oh sorry, ja. Aan mijn beeldvorming? Hoe bedoel je dat dan?

Hoe je tegen bepaalde onderwerpen aankijkt. Je gaf aan dat als ik het goed begrijp je als je naar dat van Eva Jinek kijkt je toch meer betrokken voelt bij een bepaalde groep, zoals het feminisme.

Ja.

Waarom denk je dat dat die invloed op jou heeft?

Ik denk omdat ik mij dan geïnspireerd voel dan en dat hard werken beloond wordt. En ik denk als je het dan zo wilt doorkoppelen, dat daar iets meer mijn politieke voorkeur naartoe gaat, want ik houd er wel van als mensen van aanpakken weten en toch gevoel hebben. Ik vind dat wel heel erg cool bij haar. Dat hard werken beloond kan worden en de dingen die ze bereikt heeft. Dat dat best wel bewonderingswaardig is. Ik houd er sowieso niet van al die domme dingen. Soms op Facebook is het allemaal maar onzin. Ik weet niet of het een goed antwoord is, maar ik denk zeker dat van invloed is op mijn beeldvorming. Een soort voorbeeldfunctie. Dat iemand een soort voorbeeldfunctie kan hebben.

Heb je ook weleens het gevoel dat je anders tegen bepaalde onderwerpen aan bent gaan kijken door Facebook?

Ja, de sleepwet. Denk ik dat dat best wel op Facebook gaande was natuurlijk, zou ook een grote invloed hebben op sociale media in het algemeen. Ja, nou het is eigenlijk dat ik mij er meer in ben gaan verdiepen dankzij Facebook. Maar of het nou echt, nee, ik denk niet dat het heel erg mijn eigen mening of iets veranderd heeft.

En als je het zo bekijkt, ben je je er meer in gaan verdiepen omdat het zo vaak voorbij kwam in je tijdlijn?

Ja en dat ik op een gegeven moment toch wel een beetje de urgentie, dat ik dacht van het komt nou zo vaak langs en waarom is het zo belangrijk om er een mening over te hebben? En dat ik toen uiteindelijk niet zo goed wist wat voor rol het zou hebben en toen ben ik mij er toch maar in gaan verdiepen.

Ik heb nog een onderwerp dat actueel is geweest waar ik nog een paar vragen over heb.

Heb je alles hier uit gecoverd zeg maar? Of heb je zoiets van?

Nee, nee, nee dit is goed.

Ik hoop niet dat het irritant is dat ik net niet de juiste woorden zeg ofzo.

Oh nee, er is niet een bepaalde manier waarop je hoeft te antwoorden ofzo.

Volgende vraag. Wat vind je van het vluchtelingdebat in Nederland dat het afgelopen jaar ter sprake kwam binnen de politiek?

Lastig. Ja heel lastig. Want ik ben er zeker voor om zo veel mogelijk mensen te helpen, maar ik ben wel voor een tegenprestatie of iets. Dat vind ik belangrijk. Kijk mensen, ik moet goed nu even één zin afmaken. Ik vind het heel belangrijk om mensen te helpen, zeker als je de middelen hebt om dat te doen. Nu geloof ik wel dat Nederland een mini klein landje is dat al overbevolkt is, maar dat neemt niet weg dat we geen mensen kunnen helpen. Ik bedoel waar een wil is, is een weg. En het kan zeker, maar het moet wel goed binnen bepaalde lijnen worden begeleid en dat het niet een soort luilekkerland is en iedereen maar profiteert van onze belastingcenten, maar ik vind zeker dat Nederland een verantwoordelijkheid daarin moet nemen en mensen te helpen die dat zelf niet meer kunnen. Maar dan moeten er vervolgens wel vervolgstappen komen of inderdaad inburgeringscursussen die verbeterd moeten worden of inderdaad een tegenprestatie. Organiseer leuk, dat zeg je best wel dan in mijn werk, met regionale omroepen en Syrische eetavonden maaltijdavonden, ik geloof wel dat soort dingen heel mooi kunnen zijn andersom. Dus ik vind zeker dat Nederland daar een aandeel in moet hebben, maar het moet wel begrensd worden denk ik.

Hoe kijk je tegen het beleid nu aan? Tot nu toe?

Nou ik merk nog weinig verandering. Ik merk echt heel weinig verandering. Want ik heb niet echt het idee dat er iets veranderd is sinds de laatste verkiezingen, maar het kan ook zijn dat ik te bleu ben in de wereld, maar allemaal een beetje hetzelfde. Ja.

De vluchtelingencrisis kreeg eigenlijk volop aandacht online ook. Wat heb je hier van meegekregen?

Dat de vluchtelingen wat?

Zo kreeg de vluchtelingencrisis ook volop aandacht online. Wat heb je hier van meegekregen?

Ik zag heel veel op Facebook mensen klagen, zeg maar. En dat was voornamelijk de wat extreemrechtse stemmers. En nou, ik ben zelf als VMBO-er begonnen, maar ik denk voornamelijk dat het voornamelijk lager opgeleiden zijn die aan het klagen zijn en het voelt een beetje hypocriet of zo. Ja.

Kwam dit vooral in je tijdlijn voorbij?

Ja of dan zag je iets langskomen . En dan hadden of mensen van mijn vrienden hadden met onbegrip gereageerd van bepaalde grove posts ofzo dus dat ze daar op hadden gereageerd omdat ze dat niet vonden kunnen. En dan ga je kijken en dan ben je benieuwd van wat voor mensen reageren hierop en dan zijn het allemaal een beetje van die of werklozen die thuis zitten met een uitkering en die gaan klagen over dat de vluchtelingen komen en al het voedsel nemen

waar zij eigenlijk het recht op hadden en dat vind een beetje raar altijd. Maar vooral negatief komt het op Facebook naar voren.

Maar vanuit jouw tijdlijn is het vooral dat jouw vrienden gereageerd hebben op dat soort negatieve berichten?

Ja, dat ze een verdrietig poppetje ofzo weet je wel. Er was een bericht met AZC aangevallen, of weet ik veel wat, weet je wel en dan een verdrietig poppetje. Dus niet dat ze het er mee eens zijn met dat soort mensen dat met onbegrip reageren, maar ik heb best wel veel D66 en GroenLinks vrienden dat het, dus die zijn allemaal wat linkser en die reageren dan wel op dat soort berichten.

Wat vond je van deze discussie online?

Best wel pijnlijk om te zien. Ondanks dat ik een iets rechtsere stemmer ben, vind ik het wel heel erg dat de wereld er überhaupt zo aan toe is. En ik vind het best wel moeilijk om te zien dat zoveel mensen met onbegrip kunnen reageren op situaties waarvan ze zelf niet eens weten hoe moeilijk het kan zijn. Dan denk ik van, het zou jou eens moeten overkomen wat zou je dan doen, dat je met je kinderen of hoe, dan hoop je ook dat een ander land je met open armen ontvangt. Dat vind ik dan wel weer een lastige kwestie. Maar ja, geld groeit ok niet aan de bomen dus ik vind daarom wel dat die balans daarin moet komen. Ik vind echt wel dat Nederland zich open moet stellen, maar daar moet een balans in komen.

Heb je het gevoel dat je houding is veranderd door de online berichtgeving op Facebook over dit onderwerp?

Ja, ik moet zeggen, ik ken ook wel buiten Facebook om, mensen die rechts reageren, maar dat is vaak heel lomp. Ik heb dan een beetje het idee dat ze totaal geen idee hebben waar ze het over hebben. En dat ze laat maar zeggen een beetje domweg dingen roepen, van sluit de deuren, weet je wel. Maar dan ga ik wel de discussie aan, van wat zou jij doen met jouw kinderen? Dat vind ik wel belangrijk om dan wel er iets van te zeggen. Maar op Facebook vind ik dat een verloren zaak, dat duizenden mensen op mij kunnen reageren die ik niet ken, vind ik eng, maar ik durf wel het gesprek in het echt aan te gaan.

Je zei dat je wel het idee hebt dat je houding is veranderd door de berichtgeving op Facebook. Hoe bedoel je dat dan?

Nou dat ik dan toch wel, door zoveel negativiteit van die extreemrechtse mensen, zoals berichten die komen over huizen die met eieren zijn bekogeld van vluchtelingen en dat soort dingen, dan schaamde ik mij in het algemeen voor ons eigen volk. Dat zet mij dan wel weer aan het denken van, goh, zo moet het ook niet kunnen. Zo doet Facebook mij wel meer nadenken en beïnvloeden in de uiteindelijke houding.

Zou je dan iets milder geworden zijn door dit soort berichtgeving?

Ja zeker wel, omdat ik zoals ik al zei ik vind het heel erg belangrijk, maar dat wil niet zeggen. Ik denk ook niet dat het probleem ligt bij vluchtelingen, maar meer bij alle mensen die weigeren te werken, omdat ze wel prima vinden in Nederland weet je. Het is heel luxe geregeld allemaal. En eigenlijk de starter en de midden verdiener heeft echt een heel duur moeilijk leven. En dat vind ik een beetje, ik vind dat de middeninkomens en de starter ook een eerlijke kans moeten krijgen. Dus ik denk dat voor mij de kwestie ook heel anders ligt in dat ik rechtser stem dan in de

vluchtelingen alleen. Ik ben juist pro zorgen voor elkaar, maar op een gegeven moment moeten mensen weer op hun eigen benen kunnen gaan staan. Dat vind ik, dat daar eigenlijk iets meer aandacht naar zou moeten gaan, naar de mensen die eeuwig thuis blijven zitten. Daar moet wat beter naar gekeken worden.

Als je nou kijkt naar hoe je verandering veranderd is, je vertelde het al een beetje, maar hoe zou de online berichtgeving hier precies een rol in gespeeld hebben?

Omdat ik het toch zie langskomen, zonder dat ik het opzoek. Dus ik word er automatisch mee geconfronteerd en het is dat ik ermee geconfronteerd word, dat ik denk van 'oh, jeetje, maar zo moet het niet zijn'. Het is eigenlijk een soort van met beide voeten op de grond, waar zijn we mee bezig met zijn allen? En ook omdat ik zelf dat soort dingen nooit op zou zoeken, is het denk ik wel het voordeel van Facebook dat het ongewild soms langskomt en dat het ervoor zorgt dat je niet een soort van kokervisie ontwikkeld en dat je van iedereen wel wat meekrijgt en dat is denk ik ook het mooie aan mensen, dat iedereen eigen mening heeft, maar ik denk dat het daarom wel is.

Hoe kijk je tegen de weergave van verschillende bevolkingsgroepen op het platform Facebook aan?

Bedoel je dan dus wat ik net een beetje zei?

Diversiteit?

Ja, kun je dat nog iets meer toelichten?

Ja ik bedoel, hoe kijk je tegen de weergave van verschillende bevolkingsgroepen op het platform aan? Bedoel ik te vragen, heb je het gevoel dat je echt een divers beeld krijgt van de samenleving?

Ja, dat denk ik wel. Hoewel Facebook ietsje de laatste tijd verloren gaat in de luchtige onderwerpen. Soms hoop ik wel eens dat ik wat meer inspirerende dingen langs zie komen, van dit ken ik nog niet, even doorkijken. Ik vind het wel leuk om nieuwe te leren kennen. Maar ik denk zeker wel dat ik een gevarieerd heb van de verschillende bevolkingsgroepen, zeg maar.

Dan zijn we bij de laatste vraag.

Denk je dat vanuit jouw ervaringen als Facebook gebruiker, Facebook het contact bevordert of belemmert tussen verschillende bevolkingsgroepen? En waarom?

Uh, belemmerd denk ik. Aan de ene kant bevordert, omdat mensen met, wat ik al zei, ik krijg dingen te zien die ik niet zo snel zelf op zou zoeken, dus dat vind ik wel een voordeel. Dat ik mij erin kan verdiepen om er vervolgens een mening over te hebben. Maar er zijn ook gewoon mensen die enkel iets zien langskomen en al domweg gaan reageren en schreeuwen en doen, waardoor er heel veel online frictie ontstaat tussen bepaalde bevolkingsgroepen. Waardoor ik ook denk dat er heel weinig begrip is voor elkaars politieke keuze. Al zeg je maar 'oh ik heb VVD gestemd', 'oh ben jij zo'n bal?', iedereen heeft gelijk een mening zonder eerst in de punten te verdiepen en te vragen waarom ik ervoor heb gekozen. Dus Facebook is heel makkelijk roepen naar elkaar, omdat diegene je toch niet kent en toch niet bij je kan komen. Maar ik denk wel dat het bevordert dat je wat meer uit je eigen bubbeltje wordt getrokken en ook wat meer van de ander ziet. Dusja, het is een beetje, al zouden mensen wat meer geïnteresseerd zijn in elkaar, dan

zou het zeker bevorderen. Maar vaak zijn ze oppervlakkig en willen ze door scrollen. Dan weet ik niet of het.. Ik denk fiftyfifty.

Respondent 4: Liese (Groen-Links)

Wat is je leeftijd?

25

Wat is je opleidingsachtergrond?

Ik heb een Bachelor in Future Planet Studies aan de UvA, dat is een duurzaamheidsstudie, en ik heb een Minor aardwetenschappen. Ik ben nu bezig met een Master aan de Universiteit Utrecht in Wetenschapscommunicatie.

Wat is je huidige beroep, functie of bezigheid?

Student.

Met welke politieke partij identificeer je je?

Groen-Links. Ook wel Partij van de Arbeid en Partij voor de dieren.

Wat is je etnische achtergrond?

Nederlands.

Voor welke activiteiten kun je Facebook gebruiken volgens jou?

Uh, goeie. Ik gebruik het vaak om nieuwsartikelen te zoeken. Ook om soort van culturele informatie in mij op te nemen. Dus zeg maar, zowel filmpjes als artikelen en dingen die ik leuk vind om te lezen. Maar ook informatie, ik gebruik het ook heel veel om bij de achtergrond te komen van dingen waar ik meer van weten wil, zoals bijvoorbeeld concerten en feestjes of tentoonstellingen of dat soort dingen. Verder gebruik ik het ook veel om contacten te hebben met andere mensen, zoals bijvoorbeeld Facebook chat en via groepen. En ik vind ook de evenement functie heel handig op Facebook als je zelf een evenement organiseert dat je dan makkelijk allemaal mensen kan uitnodigen dat je dan zonder dat je al die email-adressen hoeft op te zoeken en of iedereens telefoonnummer moet hebben of iets dergelijks. Ja, en ik gebruik het ook wel om zelf informatie te verspreiden, dus dat ik nu mensen zoek voor de enquête die ik voor mijn masterscriptie heb gemaakt, dan vind ik het ook best wel handig dat je in een keer een groot bereik hebt op Facebook. Dus ja, ik gebruik het heel erg om informatie uit te wisselen eigenlijk.

Ja. En welke andere sociale media gebruik je en waarvoor?

Ik heb een Instagram account. Ik gebruik het niet heel veel. Ik wilde het eigenlijk vooral gebruiken om iets meer een beeld te krijgen van hoe Instagram werkt, omdat ik weet dat het best wel een groot medium is, vooral onder de jongere mensen. Ik ben zelf ook best jong, maar jonger dan ik, en ik was gewoon wel een beetje benieuwd hoe het werkt op Instagram, wat voor dingen mensen posten en waar ze op reageren en wat is soort van succesvol bereik heeft op Instagram en wat niet. Dusja, dat gebruik ik Af en toe. En verder, even kijken hoor, wat heb je nog meer. Twitter, is ook een sociaal medium, dat heb ik. Heb ik ook een account op en dat gebruik ik eigenlijk bijna nooit. Ik heb het laatst een keer gebruikt toen er storm was in Nederland. Dan werd het #Stormpoolen, omdat ik dan mensen mee kon nemen, maar voor de

rest, kijk, toen heb ik het een paar weken iets vaker op Twitter gekeken, maar eigenlijk ben ik er toen mee gestopt, omdat ik er echt helemaal gek van werd. En Whatsapp gebruik ik ook heel veel. Kan ik mee contact hebben met mensen. Ik heb nog een tijdje Telegram gehad, maar dat gebruik ik nu niet meer. Ik heb Snapchat ook weleens gedownload, maar dat gebruik ik ook niet. En ik gebruik YouTube ook best veel.

Als je een schatting zou maken hoeveel uur per week je kwijt bent aan de afzonderlijke media, hoe zou je dat inschatten?

Gemiddeld aantal uur.

Ik vind het vaak wel moeilijk, omdat als je een artikel aanklikt op Facebook van bijvoorbeeld Telegraaf en je leest dat artikel. Als je dat artikel dan leest, is dat ook sociale media gebruik?

Ja, nou ja, in dat geval wel, omdat het dan gelinkt is aan, via Facebook heb je het gevonden.

Oh ja.

Ik denk ongeveer een half uur tot een uur per dag. Dus ik zou zeggen, per week, zo'n zes uur. Denk ik.

Voor Facebook?

Uh, Ja. Nou voor alles bij elkaar misschien. Nou misschien iets meer, want Whatsapp kost ook wel tijd.

Want als we het even afzonderlijk inschatten? Dan, lukt het dan om een schatting te maken? Hoeveel, afzonderlijk, tijd je kwijt bent voor Facebook, Twitter, YouTube en Whatsapp?

Ik denk Facebook, iets van zes of zeven uur. En YouTube misschien een uur per week. En Whatsapp misschien twee uur per week. Ik zit meestal niet ellenlange gesprekken te voeren op Whatsapp, maar ik gebruik het wel gewoon veel om met mensen af te spreken of dat soort dingen.

En Twitter?

Dat gebruik ik eigenlijk niet.

Dat was een keer sporadisch voor de stormpool?

Ja inderdaad. Misschien dat ik Instagram ook nog een half uur per week gebruik.

Welke sociale media gebruik je voor nieuws?

Facebook. Gebruik ik YouTube voor nieuws? Niet echt denk ik

Hoe vaak zou je dan, hoeveel procent aan tijd dat je kwijt bent aan Facebook, hoeveel procent zou je daarvan kwijt zijn aan nieuws feeds?

Ik denk wel iets van 70% procent. Dus aan het vergaren van nieuws via Facebook ben je 70% van je tijd kwijt?

Ja ik denk dat ik Facebook vooral daar voor gebruik.

Ja.

Ja. En Snapchat is dan niet van toepassing. Dus die gaan we voorbij.

Wat is eigenlijk je indruk van nieuws dat op je Facebook tijdslijn verschijnt?

Ik denk dat het vaak best wel, even denk hoor, het is wel heel erg toegespitst op wat ik wil lezen. Ik heb bijvoorbeeld niet zo veel, wacht ik kan het kan het namelijk vergelijken met wat er op mijn telefoon verschijnt. Dus als je op mijn telefoon zoekt naar links, swipet, dan krijg je soort van een klein nieuwsoverzichtje met een aantal nieuwskoppen. En dat doe ik best wel vaak per ongeluk terwijl ik dat eigenlijk niet wil. Dat is best wel tijdsverspilling, maar dat zijn best wel van die click-bait-achtige koppen. Die best wel vaak uit het AD of De Telegraaf komen. En die krijg ik niet in mijn Facebook tijdslijn, maar wel dus op mijn telefoon. En die dingen die ik op Facebook krijg zijn wel veel meer toegepast op wat ik al denk. Ik krijg heel veel artikelen van De Correspondent die ik soms bijna een beetje té links vind zeg maar en dingen van de Groene Amsterdammer en dingen uit NRC enzo. En dat komt voor een deel ook wel, omdat veel mijn Facebook vrienden links zijn en dat soort artikelen delen en die komen dan weer op mijn tijdslijn terecht. En ik krijg eigenlijk bijna nooit dingen in mijn tijdslijn die van De Telegraaf of het AD zijn en dat komt denk ik ook weer omdat ik die media ook niet geliket heb op Facebook. Ik heb ook weleens bedacht om dat weer te gaan doen, maar dan krijg je dat je op alles gaat klikken, omdat dat best wel van die interesse wekkende koppen zijn van 'deze mevrouw ging naar de wc en daar kwam ze drie dagen niet meer uit' dat soort stomme titels waar ik dan toch op klik. Dus ik ga toch niet De Telegraaf 'liken', omdat ik geen zin heb om daar ook nog tijd aan te besteden. Maar ik merk wel dat mijn tijdslijn best wel gekleurd is. Ja.

Wat doe je met nieuwsberichten via Facebook?

Uh, lezen? Of bedoel je ook andere dingen?

Naja, als je ze voorbij ziet komen. Kan bijvoorbeeld zijn dat je ze leest, dat je ze deelt, dat je denkt; oh dit is een aanleiding om mij meer te verdiepen in een bepaald onderwerp.

Ik probeer niet teveel er op te klikken, maar ik probeer wel vaak als het mijn interesse wekt, dan klik ik erop en het is wel vaak, het is vooral wel als ik iets zie waarvan ik denk dat ik het misschien nog niet weet of dat ik het er misschien niet mee eens ben. Dus in dat opzicht zou je, zou ik dus wel vaker op dingen klikken waar ik het niet mee eens ben, zeg maar.

Waarom denk je dat je dat doet? Dat je eerder klikt op iets waar je het niet mee eens bent?

Omdat ik ook best wel veel de krant lees. Maar, ik had mijzelf niet dit jaar met oud en nieuw, maar het jaar daarvoor, voorgenomen om iets minder de krant te lezen, omdat best wel veel van wat je leest, dan heb je dat gelezen en dan heb je eigenlijk niks nieuws geleerd en het is ook best wel vaak pessimistisch en negatief, dus als je dat doet dan blijf je de hele tijd soort van dingen lezen, die wel zorgwekkend zijn of iets, maar die niet echt iets nieuws brengen. Maar dus dat je soort van een gevoel bevestigd krijgt dat je al had en dat je dus best wel veel energie die ik dan liever besteed aan nieuwe dingen lezen of nieuwe media horen of fictie lezen of zoiets. Dus dat probeer ik dan wel vaak een beetje in mijn achterhoofd te houden als ik kies voor het klikken op een artikel of een artikel lezen. Dat lukt niet altijd goed, maar dat probeer ik wel een beetje.

Vertrouw jij het nieuws dat je op Facebook leest en waarom?

Ja ik vertrouw het wel en dat komt omdat eigenlijk al het nieuws dat ik op Facebook lees, gemaakt wordt door media die ik vertrouw. Dat zijn vaak kwaliteitskranten of kwaliteitsdagbladen en ik vertrouw wel dat de journalisten die die artikelen schrijven zich

houden aan de soort van codes die gelden voor de kwaliteitsjournalistiek. Dus daarom vertrouw ik het nieuws dat ik op Facebook tot mij neem wel ja.

Heb je het gevoel dat je kritischer bent als je nieuws leest op Facebook dan als je nieuws leest uit andere bronnen buiten sociale media?

Het hangt er een beetje vanaf wat de bron is. Ik lees ook weleens soms artikelen op Facebook die bijvoorbeeld dan van opinie-sites komen die ik niet ken zeg maar. Of van sites die ik überhaupt niet ken. Dus dan ben ik wel een stuk kritischer dan als ik weet dat het van de NRC komt ofzo.

Als ik de bron niet ken of niet weet of dat een soort van, als ik niet of het echt een nieuwsmedium is dat voldoet aan bepaalde eisen van betrouwbaarheid.

Vertrouw je Facebook net zoveel als andere media?

Nee, ik denk het niet. Als je het zeg maar zo kan stellen, als de Facebook laag er tussen zitten ben ik uiteindelijk kritischer dan als er geen Facebook-laag er tussen zit. Dus als ik de krant lees dan check ik niet waar dat vandaan komt, want dan kom het gewoon uit de krant.

Een heel praktische vraag; hoeveel Facebookvrienden heb je?

Ik denk iets van 750

En hoe ziet je sociale kring eruit op Facebook? Waar ken je je Facebookvrienden van?

Het zijn bijna allemaal mensen van mijn leeftijd. Ik heb best wel veel verschillende studies gedaan en in een studentenraad gezeten en gereisd. Dat zijn eigenlijk de groepen waar de meeste Facebookvrienden vandaan komen. Dus ja, een beetje via via.

Wanneer voeg je iemand toe of accepteer je iemand als Facebook vriend?

Meestal als ik iemand in het echt leven als iets langer ken en dat ik denk van 'oh ja, het is wel leuk om Facebook vrienden te worden'. Heel af en toe als je iemand eigenlijk niet zo goed kent, maar dat je het gevoel hebt dat je later iets voor elkaar zou kunnen betekenen, dan voeg ik soms ook iemand toe. Dan ben ik er iets makkelijker in zeg maar.

Wat voor soort berichten zie je vaak van je Facebook vrienden voorbij komen op je tijdlijn?

Veel opinie artikelen die worden gedeeld door mijn vrienden. Of gewoon nieuwsartikelen die worden gedeeld, met dan soort van kleine mening erbij.

Wat voor opinie artikelen moet ik mij daarbij voorstellen?

Uh het zijn vaak dingen, best wel links georiënteerde opinie artikelen over bijvoorbeeld de loonkloof tussen mannen en vrouwen. Of over een bepaald incident in Nederland of Amerika waarin iemand van racisme wordt beschuldigd. Even kijken hoor. Ja bijvoorbeeld dingen over het basiskomen over waarom dat goed is.

En wat doe je dan met dat soort politieke berichten die je dan voorbij ziet komen?

Ja als ik dus denk, dat ik dat van dat basisinkomen voorbij zie komen, dat is een goed idee. Dan klik ik daar niet op, want daar heb ik al een keer een artikel over gelezen. Als het iets is wat een beetje soort click-bait-achtig is dan trap ik daar wel soms in of als het dus een soort van kop is waar ik het net niet mee eens ben of wanneer het mij doet denken dat er misschien iets nieuws in het artikel staat. Ik moet zeggen dat ik best wel, ik deel eigenlijk zelf bijna nooit iets op

Facebook en de meeste vrienden van mij doen dat ook niet. Ik heb maar een paar vrienden die veel delen en waarvan ik dat dus binnenkrijg en de meeste van mijn echte close vrienden, wij delen niet zo veel op Facebook. Wij sturen soms op Whatsapp wel iets naar elkaar, maar niet echt als statusupdate zeg maar.

Kies je er ook weleens voor om berichten van je vrienden niet te tonen op je tijdlijn?

Ja, wel Af en toe. Als mensen, of sorry bedoel je dat ik ze niet krijg op mijn nieuws feed?

Ja, dat je ze bijvoorbeeld ontvolgt en dat hun activiteiten dan verborgen worden.

Oh ja. Niet zo heel vaak. Ik heb dat een keer gedaan met iemand die echt elke dag tien keer foto's van haar paard postte en die kreeg ik allemaal in mijn tijdlijn, dus die heb ik geblokkeerd. Maar nee eigenlijk doe ik dat nooit.

En heb je weleens een vriend verwijderd vanwege tijdlijnberichten?

Nee.

Waarom wel of niet?

Nou vooral eigenlijk, omdat ik geen Facebook vrienden heb..., ik kan mij voorstellen dat je dat zou doen dat je iemand zou verwijderen, omdat je vind dat iemand dingen zegt waar jij het echt niet mee eens bent. Ik hoorde bijvoorbeeld weleens van mijn huisgenoot uit mijn vorige huis, die zelf per ongeluk die interviews later had gewist, dat hij iets had gedeeld over dat hij tegen zwarte piet was en dat hij toen opeens veertig Facebook vrienden minder had. Alleen ik heb eigenlijk gewoon geen Facebook vrienden die vóór zwarte piet zijn bijvoorbeeld, volgens mij, misschien twee of drie ofzo, maar ik heb volgens mij van die 750 nauwelijks. Ja, misschien als ik meer Facebook vrienden zou hebben die dat wel zouden hebben dat ik dan misschien zou overwegen om iemand te verwijderen, alleen dat is gewoon niet aan de orde bij mij. Ik vind het zelf ook best erg, maar ja. Ik kan er ook niet zoveel aan doen.

Welke soort sites of webpagina's volg je via je tijdlijn? Dus waarvan blijf je graag op de hoogte?

Volgens mij heb ik AT5, de VPRO, even nadenken hoor, misschien ook de Correspondent. Ik weet van heel veel dingen niet of ik ze zelf volg of dat ik ze krijg, omdat veel van mijn vrienden dat volgen ofzo. Ik volg de NRC niet, want daar heb ik al een abonnement op. Volgens mij heb ik The Guardian. Dat ik die ook volg een beetje. Ik kan even niet op nog meer komen, ik denk dat ik nog wel meer media volg.

Dat kan. Maakt niet uit.

En zijn er ook politieke geaffilieerde pagina's waarvan je graag op de hoogte blijft?

Volgens mij volg ik GroenLinks en misschien ook de PvdA. En ik vind het ook leuk om te weten wat de Partij van de dieren doet. En ik heb best wel veel VVD spotjes die er doorheen sippelen en volgens mij volg ik niet de VVD. Natuurlijk hebben we ook net de verkiezingen gehad, dus dan zijn die politieke partijen ook meteen zichtbaarder op Facebook. Ja.

Wat doe je met, ja je vertelde het al een beetje maar ik ga het toch vragen, wat doe je met Facebookberichten die jouw wereldbeeld of opvattingen tegenspreken?

Vaak klik daar dus juist wel op, omdat ik ook wil weten hoe mensen denken die anders denken dan ik. Dat is ook de reden waarom ik dus soms op YouTube, als je dus een discussie hebt over

iets politieks, daar zitten wel vaak mensen op die het niet met mij eens zijn, dus soms doe ik soms wel mijn best om dat juist te lezen en te zien wat voor soort argumentatie zij hanteren. Dus ja, een korte samenvatting, ik probeer vaak wel te klikken. Maar als het echt een soort van lange kluw is van allerlei beschuldigingen, daarom let ik wel altijd een beetje op de bron, dus als het een soort Amerikaanse opinie site is die voor mij niet eens grote opinie pagina is maar ergens in een achteraf hoekje van Amerika gemaakt wordt en het staat vol met onzin dingen ofzo, dan vind ik het ook wel een beetje tijdsverspilling. Dus als ik de meningen lees van mensen die ik niet ken, dan wil ik het liefst ook wel een beetje onderbouwde meningen hebben of..

Dragen Facebook nieuwsberichten bij aan je beeldvorming over bepaalde onderwerpen? Zo ja, waarom?

Ja, ik denk het zeker wel. Want ik lees dus best wel veel meningen op Facebook. Ik gebruik gewoon heel veel van die meningen om toch mijn eigen mening beter te kunnen onderbouwen of om juist meningen te lezen waar ik het dan niet mee eens ben en dan kun je ook vaak beter daarna bedenken waarom je het er niet mee eens bent.

Heb je ook het gevoel dat je anders tegen bepaalde onderwerpen aan gaat kijken door Facebook? En waarom?

Ja, ik denk het wel, omdat.. ik denk dat je dat wel heel vaak het als je meningen van andere mensen leest dus dat je hoe meer meningen je leest en daarop reflecteert, hoe meer je ook je eigen mening duidelijk kan maken.

Heb je ook weleens het gevoel gehad dat je je eigen mening bijgesteld hebt juist door berichtgeving door een bepaald onderwerp?

Ja ik denk het zeker wel, ja. Moet ik een voorbeeld noemen?

Als er iets in je opkomt dan is dat natuurlijk altijd fijn om te horen.

Even nadenken hoor. Even nadenken of ik echt iets kan vinden waarin ik echt ben omgedraaid. Bijvoorbeeld de donorwet, daar had ik eerst gewoon een beetje wel over nagedacht, maar niet een heel sterke mening over. Maar toen dat zeg maar in de eerste kamer werd behandeld, toen ging ik mij daar iets meer in verdiepen en toen had ik steeds meer, hoe meer ik er over las eigenlijk, hoe meer ik tegen de donorwet begon te zijn. Terwijl dat eigenlijk helemaal niet strookt met de opvattingen die ik veel op Facebook tegenkwam, maar juist omdat de argumenten die heel vaak voor de donorwet werden gebruikt ook door de linkse media werden gebruikt, dat ik het daar niet mee eens was, dan werd ik zelf juist meer, dat ik er meer tegen begon te zijn. Dus misschien is dat een voorbeeld?

Dus als ik het goed begriep kreeg je via Facebook tegenargumenten te horen en in de linkse media voor argumenten?

Nee, ik krijg juist heel veel vóór-argumenten via Facebook en bijna geen tegen. Alleen op de één of andere manier was ik met die vóór-argumenten van de linkse media het allemaal niet mee eens. Dat is eigenlijk wel gek, dat het een soort van tegenzin voelde ofzo.

Kwam je dan uiteindelijk in contact met het tegenargument via Facebook? Of hoe is dat dan gegaan? Nee, ik denk eigenlijk dat ik de tegenargumenten waarop ik mijn mening baseerde, dat ik die vooral in de kranten heb gelezen en in een opinie artikel van iemand.

Dus dan is niet je mening veranderd op basis van iets op Facebook, maar dan is het tegenoverstelde juist gebeurd?

Je werd bevestigd en dan kreeg je ?

Misschien is het een lastig voorbeeld?

Misschien bijvoorbeeld wel het basisinkomen, dat ik daar in eerste instantie niet echt voor zou zijn, maar dat ik toen artikelen via Facebook heb gelezen en dat ik toen wel meer dacht van; oh ja dit is best wel een goed idee, best wel veel voordelen.

En als je dan terug, als je het dan over het andere voorbeeld, misschien kan het zijn dat als je een 'overkill hebt op links dat je je dan ook afvraagt van; wat is dit nou?'. Dat je een gekleurd beeld krijgt? Is dat het misschien?

Ja dat je dan op een gegeven moment dan een beetje geïrriteerd raakt van al die argumenten. Ik had het bijvoorbeeld ook, ik ben best wel een GroenLinkser, stem bijna altijd op GroenLinks, maar ik had bij de Gemeenteraadsverkiezingen, kreeg ik een aantal filmpjes door van GroenLinks die ik eigenlijk best wel stom vond. Filmpjes waar ik het eigenlijk helemaal niet mee eens was en toen heb ik PvdA gestemd, juist door al die filmpjes die ik van GroenLinks kreeg, zeg maar. Waar ik het niet mee eens was.

Dat is wel interessant inderdaad, dat je toch de andere kant uit gestuurd word op een gegeven moment.

Ja inderdaad.

Wat vond je zo stom aan die filmpjes?

GroenLinks heeft, ik vind dat best wel veel partijen de laatste jaren een soort identiteitspolitiek bedrijven. Dus dat zij heel erg, soort van wij zijn, waar staan wij voor, als een soort verkiezingsstatement maken, terwijl ik vind dat partijen voor beleid moeten gaan en niet over wat je identiteit is. Iets waar politieke partijen zich ver buiten moeten houden. Maar GroenLinks had bij de gemeenteraadsverkiezingen allemaal filmpjes waarbij ze de relatie tussen de kiezer en Amsterdam heel erg ophemelden, filmpjes over hoe fantastisch Amsterdam is, en dat ze allemaal filmpjes hadden over hoe goed het was dat er allemaal mensen met verschillende etnische achtergronden de stad in komen. Over kleur en over hoe kleur de stad vorm geeft. Begrijp mij niet verkeerd ik ben absoluut niet tegen dat mensen met een andere etnische achtergrond in de stad wonen en dat dat veel voordelen heeft en misschien ook een paar nadelen. Maar ik vind dat een politieke partij een soort sentiment van gevoel wat jij moet hebben over, dat er mensen met verschillende achtergronden in je stad moeten wonen, ik vind niet dat een politieke partij daar een campagne thema van moet maken. Ik vind dat de politieke partij wel kan zeggen van; 'we gaan dit en dit doen tegen racisme', maar niet een soort van op het gevoel spelende 'we houden allemaal van elkaar'. Een soort identiteitspolitiek. Van mij hoeft dat gewoon niet een partij te komen. Dus dat bepaal ik zelf wel, hoe ik daar over denk. En daar zijn die mensen niet voor.

Ik heb ook nog een paar vragen over een actueel onderwerp. Het is eigenlijk het afgelopen jaar best wel ter sprake gekomen. Wat vind je van het vluchtelingendebat in Nederland dat het afgelopen jaar ter sprake kwam binnen de politiek?

Even denken hoor. Ik probeer mij even te herinneren. Er was een soort vluchtelingen crisis en hoe politici daar over praten?

Ja, dat kan bijvoorbeeld zijn in de nieuwsmedia en dat kan zijn op Facebook. Ik ga straks nog meer in op Facebook en de beeldvorming daarin. Mijn vraag is meer hoe je tegen het algemene debat aankijkt en hoe dat het afgelopen jaar gevoerd is?

Ik vind dat de identiteitspolitiek ook in het vluchtelingendebat best wel vaak naar voren is gehaald en dat er ook partijen zijn die zeggen dat vluchtelingen een gevaar zijn voor de Nederlandse identiteit, dus als de vluchtelingen komen dat die teveel een andere ideologie met zich meebrengen en dat dat soort van de identiteit van de Nederlander in gevaar brengt en dat vind ik best wel een eng standpunt, omdat je dan mensen een soort van angst aanpraat die niet, die misschien niet per se ergens op gebaseerd is. Aan de andere kant snap ik het ook wel weer, die angst van die mensen. Ik vond hele verharde toon soms ook wel heftig tussen verschillende kampen. Ik vind deze vraag best lastig, omdat ik even niet precies snap waar je op doelt.

Nou in dit geval gaat het echt meer om wat je vond van het algemene debat. Wat je zei van hoe je dat ervaren hebt. Daar gaat het in de kern om bij deze vraag.

Wat ik ook trouwens ook vond, was dat het veel te veel over vluchtelingen ging. Het ging echt, toen bij de Tweede Kamer verkiezingen, echt de hele tijd alleen maar over vluchtelingen. En dat vond ik heel irritant. Het was ook wel veel in één keer en je moet er ook wel wat van vinden, maar er zijn ook heel veel andere onderwerpen die nauwelijks aan bod kwamen en volgens mij een veel groter effect hebben op het dagelijks leven van de Nederlander. Zeg maar, die vluchtelingen die komen, hebben niet echt heel direct een effect op de meeste mensen, behalve op een paar plekken waar een groot AZC geplaatst wordt en zelfs daar twijfel ik of het nou effect heeft op de meeste mensen. Ik vond vooral dat het er veel teveel over ging, van; 'oh nee, niet weer dat vluchtelingendebat'.

Wat vind je van het beleid dat ze gevoerd hebben? Hoe kijk je tegen het migratiebeleid aan?

Uiteindelijk was het toch dat, het ging eerst de hele tijd om hoeveel mensen we konden opvangen en toen had Samson een deal met Turkije, met Europa en Turkije gemaakt en dat het meer vanuit daar geregeld wordt. En volgens mij worden er nu te weinig vluchtelingen over geplaatst naar die landen. Ik heb wel het idee dat landen in Europa wel iets gastvrijer kunnen zijn, iets meer vluchtelingen binnen kunnen laten, maar aan de andere kant zie je dat het een heel ingewikkeld probleem is en je kan natuurlijk niet iedereen toelaten. Dus je moet ergens de grens trekken en je moet toch op een bepaalde manier een selectie maken. Dus wat je ook doet, er gaat gewoon altijd heel veel leed, oneerlijkheid en problemen bij gepaard. Ik vind het gewoon heel lastig, het is zo'n lastig probleem. Ik geloof wel dat gewoon veel mensen hun best doen om doen om die mensen te helpen, maar het is een soort van 'wicked problem'. Een probleem met alleen maar negatieve kanten en dat er ook eigenlijk niet één echte oplossing is, een oplossing waar iedereen blij mee is.

De vluchtelingen crisis kreeg ook volop aandacht online. Wat heb je hier van meegekregen?

Toen zag ik wel dingen, ik denk vooral via andere nieuwsmedia die een soort van inkijkje gaven in wat mensen allemaal, zeg maar de mensen die tegen de komst van AZC's waren dat die allemaal nare dingen deden zoals varkenskoppen voor AZC's neerleggen. Dus dat heb ik ook wel een beetje meegekregen ook via de reguliere media zeg maar, dat er ook veel mensen tegen waren. Ik heb soms ook het gevoel dat die groep best klein is, die ergens radicaal heel erg tegen is.

En wat zijn de reguliere media waar je het over hebt?

Dat zijn nog steeds wel eigenlijk, vooral de NRC denk ik en vooral de NOS en televisieprogramma's. Zondag met Lubach en misschien wel de Wereld Draait Door. Dat soort programma's nog.

En via Facebook wat heb je daar meegekregen over dit onderwerp?

Ik had ook wel veel dingen in mijn tijdlijn van behalve die reguliere media ofzo of linkse media. Ik had ook best wel veel dingen in mijn tijdlijn met gruwelijke filmpjes; vluchtelingenkampen in Griekenland en Turkije, ook inzamelingsactie in mijn tijdlijn, er waren ook mensen die een avond hadden georganiseerd om geld op te halen, waarin ook allemaal Syrisch eten was en optredens van een Syrische beatboxer en een band met Syrische mensen. Dat soort dingen. Dat kreeg ik ook veel in mijn tijdlijn, mensen die in mijn Facebook zich betrokken voelen om te helpen.

Wat vond je van de berichtgeving die voorbij kwam?

Ik vond het vanuit de politiek dat er teveel aandacht aan werd besteed. Vanuit andere kanten vond ik het ook wel goed dat er veel aandacht aan besteed, omdat dat misschien wel weer, je zou misschien hopen dat dat de politiek op de been brengt om iets te doen aan de vluchtelingencrisis.

Heb je het gevoel dat je houding is veranderd door de online berichtgeving op Facebook hierover ten aanzien van dit onderwerp?

Misschien wel, zeg maar, als je dat soort filmpjes ziet hoe, zeg maar van die gruwelfilmpjes, dat je zeg maar iets meer geraakt en dat je meer geroepen voelt om zelf iets te doen. Ik heb mij toen ook opgegeven als taalcoach voor vluchtelingen en ik denk dat ook kwam door de berichtgeving hiervan. Ja. Ik weet alleen niet meer heel precies of het door Facebook kwam of door wat ik op televisie heb gezien, maar ik denk allebei.

Hoe denk je dan dat dat er een rol in gespeeld heeft? Dat je die keuze hebt gemaakt om je daar voor op te geven? Hoe denk je dat die berichtgeving van invloed is geweest?

Ik denk dat die berichtgeving dat dat toch een soort gevoel van afschuw of een gevoel van medelijden oproept en dat je daar zeg maar veel over na gaat denken. Stel dat het mij was overkomen en dat Amsterdam in oorlog zou komen en dat ik hier weg zou moeten en in een vreemd land opnieuw zou moeten beginnen waar ik niemand ken, dan voel je je ook meer een soort van, het idee dat je zelf iets kan doen om die mensen te helpen. Ja.

Hoe kijk je tegen de weergave van verschillende bevolkingsgroepen op het platform Facebook aan?

Ik geloof wel een beetje, ik geloof dat iedereen best wel in zijn eigen bubbel zit. Dat iedereen best wel in hetzelfde cirkeltje zit. Dat je Facebook vrienden hetzelfde denken als jij en dat die ook dingen delen waar jij het mee eens bent en dat je ook steeds je eigen mening verder bevestigd wordt en dat je ok steeds verder afraakt van wat andere mensen denken. Wat ik wel nog ook soms heb is dat ik toen op een gegeven moment het gevoel had dat linkse mensen daar achter gekomen waren dat ze in een soort van linkse bubbel zaten en dat ze toen van die anti-bubbel initiatieven gingen doen, dat je gaat praten met iemand die anders denken als jij. Dat vond ik ook heel goed dat mensen dat initiëren en praten met mensen die anders denken, omdat anders die groepen steeds verder uit elkaar drijven. Wat ik wel soms een beetje vervelend vond was dat, ik hoorde op een gegeven moment een soort van mensen zeggen dat eigenlijk de linkse bubbel ook maar een mening is en dat we in ons eigen framing zitten, dus dat je heel erg beïnvloed wordt door de linkse media die framen. Maar dat vond ik soms wel een beetje te ver gaan, want ik vind wel dat van de linkse media die ik lees, die worden dan linkse media genoemd, want of de NRC links is dat betwifel ik heel erg, want volgens mij probeert de NRC vooral aan waarheidsvinding te doen en volgt die bepaalde procedures en bepaalde regels en kun je niet zeggen dat zomaar een mening is en op het zelfde waarheidsniveau zetten op nieuws van de Telegraaf, die volgens mij ook aan waarheidsvinding probeert te doen en ook wel redelijk doet en toch ook wel iets minder dan de NRC misschien. En ik vind toch wel dat andere helemaal, andere nieuwssites, dat soort regels hanteren. Ik vond dat die gedachte toch wel ontspoorde.

Denk je dat vanuit jouw ervaringen als Facebook gebruiker, Facebook het contact tussen verschillende groepen bevordert of belemmert en waarom?

Ik denk dat het wordt belemmerd. Ik denk dat die algoritmes van Facebook zorgen dat je veel dingen, dat je dus steeds bevestigd wordt in de dingen waar je op klikt. In bepaalde nieuwdingen waarvan je toch al soort van, die je toch al las. Ik denk dat voor een deel door Facebook zelf komt, maar ik denk ook wel een deel komt door de gebruikers, want ik heb dus ook alleen linkse media geliket en niet rechts media, als ik dat wel zou doen, zou ik wel meer van dat soort berichten binnen krijgen. Dus ik vind niet dat het alleen Facebook zijn schuld is zeg maar. Het ligt ook wel aan de manier, dat mensen het ook wel zelf graag willen.

Respondent 5: Nina (D66)

Wat is je leeftijd?

21

Wat is je opleidingsachtergrond?

HBO journalistiek. Ik heb eerst de Havo gedaan.

En wat is je huidige beroep of bezigheid?

Student, ik studeer.

En met welke politieke partij identificeer je je?

Uh, D66.

Wat is je etnische achtergrond?

Nederlands.

Voor welke activiteiten kun je Facebook gebruiken volgens jou?

Delen van berichten van vrienden als je op vakantie bent. Nieuws. Op de hoogte blijven van wat je vrienden doen. Dat zijn de drie hoofdgingen voor mij. En ook wel het delen van werk gerelateerde dingen zoals die documentaire die ik ga maken om daar bijvoorbeeld meer aandacht voor te krijgen.

Dat zijn dus vooral de activiteiten die jij vooral doet..?

Ja, die ik doe ja.

En welke andere sociale media gebruik je en waarvoor?

Uh Instagram, ook wel een beetje voor hetzelfde, minder voor nieuws. Al vind ik daar wel NOS op 3 heel goed. Dat volg ik wel. Dat vind ik wel chill, die nieuwsupdates. En Snapchat gebruik ik ook, maar dat is meer voor met vrienden. Niet heel serieus.

En hoeveel uur per week zou je, als je een schatting maakt, hoeveel uur maak je gebruik van deze sociale media afzonderlijk?

Uh, per week.

Mag ook per dag hoor, als dat makkelijker is.

Ik had laatst zo'n app, dat ik ongeveer twee uur per dag op mijn telefoon zat gemiddeld. Dus ik denk dan, ik zit wel veel op Instagram, minder op Facebook want ik heb ook niet de Facebookapp zodat ik er minder op zit. Dus twee uur per dag ongeveer. Whatsapp zit er trouwens ook bij dan. Ik denk ongeveer vijf uur in de week op Facebook. En 5,5 uur op Instagram ofzo. Ja.

En Snapchat?

Ik denk vier uur. Ik denk dat je daar wat minder lang op zit. Je stuur wel iets en je bekijkt soms dingen, maar dat is maar heel kort. Op Instagram kan je zeg maar echt mensen stalken. Ja daar zit je langer, ik denk dat ik daar echt langer op zit.

En gebruik je ook Twitter?

Nee.

Welke media gebruik je voor het verkrijgen van nieuws? Kun je bij de volgende media aangeven hoe vaak je ze per week gebruikt?

Facebook en Instagram. En wat ik dus net zei; vijf uur en vijfeneenhalf uur. Ja.

Je zei dat je Facebook vijf uur per week gebruikt. Hoeveel uur per week denk je dat dat voor nieuws is?

Best wel veel. Ik denk wel iets van drie. Ja, ik volg eigenlijk wel alle nieuwdingen die ik interessant vind, volg ik daarop.

Drie van de vijf uur op Facebook dus en Instagram?

Instagram echt veel minder, want daar volg ik alleen NOS op 3. Dus dat zal denk ik een half uur zijn.

Een half uur van de vijfeneenhalf uur per week?

Ja, ongeveer.

Ik heb hier ook nog een aantal andere media staan, zou je daarvan misschien kunnen aangeven hoeveel je ze per week gebruikt?

Tv? Voor nieuws?

Live of terugkijken?

Dat maakt niet uit.

Ik denk drie uur.

Drie uur per week TV voor nieuws?

Ja.

En websites?

Ja, het is heel erg afhankelijk van waar ik mee bezig ben, omdat ik voor mijn studie ook echt gericht naar nieuws zoek. Dus dan denk ik wel iets van vijf uur per week aan websites.

Radio?

Niet.

De krant?

Ook niet.

Wat is eigenlijk je indruk van nieuws dat op je Facebook tijdlijn verschijnt?

Van de dingen die ik volg, vind ik het altijd wel fijn dat het samengevat is. En meestal als ik het interessant vind dan klik ik er ook echt op. Verder wel dat ik vaak dezelfde dingen bijvoorbeeld Linda Nieuws, zij plaatsen wel vaak, dan zie je vaak hetzelfde maar dan anders verpakt. Het is natuurlijk ook wel een beetje, je merkt wel dat het nieuws is dat jij interessant vind met algoritme et cetera. Het is wel nieuws dat is aangepast op mij, denk ik. Dus dan denk ik ook dat het automatisch prettig is om door je Facebook tijdlijn te gaan.

Wat doe je eigenlijk met nieuwsberichten via Facebook?

Of ik ze aanklik?

Ja, of deelt of..

Nee, ik deel echt niets. Soms reageer ik er wel onder, dan tag ik een vriend of vriendin die het ook zou moeten lezen bijvoorbeeld. Maar verder, soms kom ik vaak niet verder dan de kop trouwens. Dan scrol ik er gewoon doorheen, sommige dingen interesseren je gewoon niet. Of ik klik door naar de website, als ik het wel interessant vind.

Vertrouw jij het nieuws dat je op Facebook leest en waarom?

Uh ja, omdat ik vaak het nieuws lees van dingen die ik heb gevolgd zoals NOS en RTL, New York Times. Ik heb vaak het gevoel dat ik alleen maar berichten daar van heb. Dus ja.

Ben je kritischer als je nieuws via Facebook leest dan nieuws uit bronnen buiten sociale media en waarom?

Nee. Als ik zo'n klein berichtje op Facebook zie van de NOS in plaats van op een website, dan zou ik er denk ik niet kritischer naar kijken. Terwijl je wel weet met fake news et cetera dat je dat zou moeten doen, maar ik denk niet dat ik dat doe.

Heb je ook andere nieuwsberichten buiten de NOS media om?

Ja, Linda nieuws volg ik volgens mij, RTL, New York Times sinds kort omdat ik daar laatst was geweest. Ik denk dat dat toch eigenlijk wel de hoofddingen zijn.

Vertrouw je Facebook net zoveel als andere media?

Nee, Facebook op zich wel minder, maar de berichten van media op Facebook vertrouw ik wel. Misschien is dat wel een heel vaag antwoord maar.

En waarom vertrouw je Facebook dan minder aan sich?

Omdat er ook echt wel veel editorials voorbij komen die soms ook een beetje verpakt zijn als nieuws. Dat als ik een bericht voorbij zou zien komen dat ik niet per se zou herkennen, dan zou ik daar wel kritisch naar kijken.

En dan nu de praktische vraag. Hoeveel Facebook vrienden heb je?

Dan moet ik even kijken.

Ik kan het anders ook wel opzoeken voor je hoor, omdat je niet de app hebt.

Uh vrienden, 964.

964.

En als je naar je sociale kring op Facebook kijkt, hoe ziet die er eigenlijk uit? Waar ken je je Facebook vrienden van bijvoorbeeld?

Veel van mijn middelbare school. Familie. Ik denk dat je van de middelbare school groepen hebt, studievrienden van SVJ, school van de journalistiek, maar dat is niet zo heel veel trouwens, ja gewoon je goede vrienden en ik zit bij de vereniging Triton en daarvan heb ik ook veel mensen op Facebook. Ik denk dat dat de groepen zijn?

Triton, is dat een studievereniging?

Een roeivereniging.

Oh, okay.

En wanneer voeg je iemand toe of accepteer je iemand als Facebook vriend?

Ja wel echt als ik hem een keer gezien heb of heb ontmoet.

Wat voor berichten zie je vaak van je Facebookvrienden voorbij komen op je tijdlijn?

Van vakanties, heel veel.

Wat doe je met politieke berichten van vrienden die je voorbij ziet komen in je tijdlijn?

Soms delen mensen wel wat, zoals met de verkiezingen et cetera. Daar doe ik eigenlijk niet zo heel veel mee. Een persoonlijk bericht zou ik meer tijd en aandacht aan besteden dan aan een politiek bericht.

Kies je er weleens voor om berichten van je vrienden niet te tonen op je tijdlijn?

Ja dat je kan, dat je die optie hebt 'deze persoon niet meer volgen.' Ja dat doe ik de laatste tijd best wel veel.

En waarom doe je dat dan?

Omdat het mensen zijn die ik dan niet meer spreek en dan zie ik allemaal dingen, dan is diegene zeg maar op reis en ik vind het raar dat ik dat dan allemaal weet van die persoon. Op zich gebruik ik dat ook wel vaak.

Verwijder je weleens mensen van Facebook vanwege hun tijdlijn berichten?

Nee, meestal doe ik eerder dat volgen zeg maar. Eerst de persoon niet meer volgen, dat je de berichten niet meer krijgt.

Ja.

Ja, ontvrienden is ook meer moeite. Dan moet je echt naar zijn pagina gaan en geen vriend meer zijn.

Welke soort sites of webpagina's volg je via je tijdlijn? Waarvan blijf je graag op de hoogte?

Zeg maar alles? Ook meer dan nieuwsorganisaties?

Ja.

Zal ik kijken?

Is goed.

Ik weet het niet echt helemaal.

Je kunt ook een handjevol noemen, je hoeft niet alle gelikete pagina's te noemen.

Ik volg het Ensemble, NOS dus, Lindanieuws, Brandpunt, volg ik ook veel en ook wel veel, oh de Spelt vind ik ook heel leuk. Ook wel veel dingen in Utrecht, die evenementen organiseren ofzo. Daarvan vind ik het ook chill om op de hoogte te blijven. Bij zulke evenementen zet ik mijzelf vaak op geïnteresseerd. Het is altijd wel fijn dat je weet van; 'oh ja, dat is dan'. Oh ja, ik volg ook van die groepen zoals 'ambitieuze meisjes' en 'roept u maar' daar maak ik eigenlijk ook wel veel gebruik van.

Zijn er ook politiek geaffilieerde pagina's waarvan je graag op de hoogte blijft?

Nee. Eigenlijk helemaal niet.

Uhm. At5, AD, Utrechts nieuwsblad, best wel veel nieuwsdingen. En van die reisblogs, volg ik ook wel veel op Facebook. Parool.

Wat doe je eigenlijk met Facebook berichten die jouw wereldbeeld en/of opvattingen tegenspreken?

Uhm, ja. Ik heb niet echt het gevoel dat ik die berichten krijg eigenlijk. Ik heb nooit echt berichten van PVV ofzo, wat mij dan niet echt zou aanspreken.

Dragen Facebook nieuwsberichten bij aan je beeldvorming over bepaalde onderwerpen?

Ik denk het wel, omdat je wel een bepaalde keuze maakt over welke media je volgt. De Telegraaf bijvoorbeeld volg ik niet. Ik denk dat als ik hen zou volgen dat ik anders zou kijken, omdat zij andere berichten plaatsen. Ik ben bijvoorbeeld heel erg gericht op Utrecht en volg heel erg lokale nieuwsmedia dus dat verandert wel je beeld denk ik. Alsof Utrecht alles is misschien, als je heel vaak naar Facebook nieuws zou kijken, terwijl er nog veel meer is.

Waarom denk je dan dat het bijdraagt aan je beeldvorming over bepaalde onderwerpen?

Ja, omdat bijvoorbeeld de Utrechtse courant of het AD wel kijken vanuit een Utrechtse bril, beetje randstad ook wel.

Dus wat was je vraag?

Dat was dragen Facebook nieuwsberichten bij aan je beeldvorming over bepaalde onderwerpen?

Ja, ik dan dat je ook wel door een Utrechtse bril naar zo'n onderwerp kijkt.

Heb je het gevoel dat je anders tegen bepaalde onderwerpen aan gaat kijken door Facebook?

Ja bijvoorbeeld, misschien ook een goed voorbeeld, als je heel veel vrienden hebt die op reis gaan en daar continu dingen van delen van het backpacken. Ik heb best wel veel vrienden, die dat dan doen, dan is dat iets best wel normaal geworden. Ik denk dat dat Facebook heel erg versterkt. Ik doe dat zelf ook. Je deelt heel veel dingen van je vakantie, omdat je daar nu eenmaal leuke foto's maakt. Maar ik denk dat in jouw wereldbeeld dat dan de standaard is. Dus, ja.

Dus waarom denk je dat dan de standaard wordt?

Omdat je continu zoveel ziet.

Dat veel mensen dat doen?

Dat het normaal is.

Ik ga nu in op een nog iets actueler onderwerp. Wat vind je van het vluchtelingendebat dat in Nederland het afgelopen jaar ter sprake kwam binnen de politiek?

Ik vind het natuurlijk erg wat er is gebeurd. Ik vind het een beetje lastig om daar een mening over te vormen. Het is natuurlijk verschrikkelijk wat daar gebeurt maar tegelijkertijd is de oplossing ook heel lastig. Dus ik heb soms wel met ze te doen. Van ja hoe ga je dat in godsnaam doen? Hoe ga je dat oplossen? Dus dat. Ik heb wel het gevoel dat ze het er veel over hebben en proberen om tot een oplossing te komen, maar dat is er niet zo één, twee, drie.

Zo kreeg de vluchtelingen crisis ook volop aandacht online, wat heb je hier van meegekregen?

Die foto van dat jongetje, dat op het strand ligt. Die heb ik heel vaak gezien. Dat was op Facebook echt heel veel. Veel foto's, veel beelden denk ik vooral. Ik denk dat je als je daar aan terug denkt

dat de beelden eerder blijven hangen dan wat voor kop of artikel dat er bij hoort. Meer hoe vreselijk het was eigenlijk.

Is je houding veranderd door de online berichtgeving op Facebook hierover ten aanzien van dit onderwerp?

Ik vind dat een beetje een lastige vraag.

Ben je anders tegen het onderwerp aan gaan kijken door de vele berichtgevingen online op Facebook?

Nee, ik denk het niet.

Wat is het beeld dat je zelf gekregen hebt door de online berichtgeving hierover?

Dat er veel mensen naar Nederland komen voor verschillende redenen. Mensen die vluchten naar Nederland over de zee en dat dat niet altijd goed gaat. Hoe mensen hier worden opgevangen. Enerzijds best wel liefdevol, omdat er heel veel initiatieven gekomen zijn die wel heel goed zijn. Maar anderzijds dat ook er ook wel veel tegenstand is, misschien ook wel die vrouw weet je wel, die voor die auto springt en op Dumpert helemaal viral ging.

Ja, ik zit mij af te vragen.. heeft het je beeld..?

Veranderd?

Ja ik zit mij toch af te vragen. Ik vraag mij af hoe je met dat soort berichtgeving omgaat?

Maar ik vind het lastig om te zeggen of het mijn beeld heeft veranderd, want ik ken geen gebeurtenis van voor Facebook of na Facebook zeg maar. De hele discussie was zeg maar op Facebook.

Dat snap ik. Ik zat te denken hoe het toen het net begon of je, misschien heb ik mijn formulering ook niet duidelijk in de vraag, ik zit even te denken hoe ik uit kan leggen wat ik bedoel. Ik kan mij best voorstellen dat als het onderwerp net begint op te laaien in het politieke debat dat je er dan een bepaald beeld van krijgt en dat als het online best wel is gaan leven dat er zoveel berichtgeving is dat je misschien wel kan schrikken van hoeveel er gebeurt online.

Misschien had ik wel op een gegeven moment, want dan zie je zoveel van dezelfde berichtgeving van weer een zielig verhaal en misschien ook omdat ik journalistiek doe dat op een gegeven moment wel denkt van nou weet ik het wel. Wat natuurlijk heel erg klinkt, want het is natuurlijk verschrikkelijk maar dat je misschien door al die berichtgeving op Facebook en al diezelfde soort foto's een keer een andere kant van het verhaal wilt horen. Misschien wat meer wat doet de politiek ermee en meer achtergrond erover dan alleen de mensen die gevlucht zijn. Maar dat komt misschien ook omdat ik er zelf over schrijf, dat ik het op een gegeven moment wel weet.

Hoe kijk je tegen de weergave van verschillende bevolkingsgroepen op het platform van Facebook aan?

Ik denk dat mijn Facebook tijdlijn vrij wit is.

Denk je dat vanuit jouw ervaringen als Facebook gebruiker Facebook het contact tussen verschillende groepen bevordert of belemmert?

Belemmert.

Waarom denk je dat?

Ik denk dat ik door Facebook nog meer in een bubbel zit waar vooral veel witte mensen zitten. Ik volg alleen, ik denk dat At5 nog de zender is die het meest daarmee doet, maar verder is het allemaal best wel wit. Ook wat ik volg. Ik denk niet dat Facebook mij echt helpt met; oh dit zijn andere groepen die ook interessant zullen zijn. Ik niet dat Facebook daaraan bijdraagt.

Respondent 6: Alexandra (Partij voor de dieren)

Wat is je leeftijd?

20 jaar oud

Wat is je opleidingsachtergrond?

Gewoon vanaf, wat ik nu doe, bedoel je meer?

Ja.

Nu studeer ik Media en Cultuur en volgend jaar ga ik ook Slavische talen en Culturen studeren. Dus ik ga twee studies afmaken.

Sorry, wat zei je?

Ik ga ook Slavische talen en Culturen studeren. Ik ga er twee doen in totaal.

Cool.

Wat is je huidige functie en bezigheid naast je studie?

Ik werk veel, ik werk in het Beeld en Geluid museum in Hilversum en ik werk voor Lyceum, dat is een huiswerkbegeleiding, ja hoe leg je dat uit. Ja voor huiswerkbegeleiding als een organisatorisch iets. Dan plan ik alles voor hen in.

En met welke politieke partij identificeer je je?

Partij voor de dieren heb ik gestemd.

Ja, het is hier een beetje rumoerig dus je mag hard in dat ding praten hoor.

Nee, ik heb een beetje last van mijn stem vandaag.

Wat is je etnische achtergrond?

Etnische achtergrond? Ik kom zelf uit Wit-Rusland. Dus ik ben half Russisch en Nederlands.

Facebook als platform, voor welke activiteiten kun je Facebook gebruiken volgens jou?

Als je je verveelt? En je niets te doen hebt en je gewoon iets stoms wilt lezen?

Ja en af en toe nieuws, Af en toe, maar meestal is dat gefilterd dus als je echt nieuws wilt dan moet je het ergens anders zoeken eigenlijk.

Welke activiteiten bezig jij vooral op het platform?

Ja als ik mij verveel, ga ik altijd wel kijken. Ga ik kijken naar memes enzo. Af en toe als ik een nieuwsbericht zie dan denk ik; 'oh is dat ook nog gebeurd'. En als ik het interessant vind dan ga ik verder kijken van, goh, wat is er nog meer over gezegd.

En welke andere sociale media gebruik je en waarvoor?

Eh, Whatsapp, berichten, sms'en, bellen. Wat gebruik ik nog meer eigenlijk? Instagram, Af en toe foto's plaatsen en foto's kijken, maar daar zit ik eigenlijk het minst op. Snapchat. Ja, moet ik toelichten wat op Snapchat? Ja foto's maken. Ik denk verder niets.

En gebruik je Instagram of Twitter?

Ja Instagram wel. Twitter heb ik lang gebruikt, alleen doe ik dat niet meer zo veel, omdat ik het beetje heel erg snel vind gaan allemaal. Allemaal tweets tegelijkertijd.

En als je een inschatting zou maken hoeveel tijd je per week kwijt bent of hoeveel uur je per week kwijt bent aan de verschillende media afzonderlijk?

Per medium?

Whatsapp sowieso superveel, want Whatsapp gebruik ik ook voor werk. Nou Whatsapp kan je wel drie, vier keer per dag aanmerken minimaal, dat is per week 28 ofzo. En dan heb je voor Facebook denk ik zeven uur per week, want dat is meestal tussendoor altijd en meestal niet meer dan een uur per dag aan besteed.

Dus dat is 28 uur per week aan Whatsapp en 7 uur per week aan Facebook?

Ja, 28 uur per week aan Whatsapp en 7 uur per week aan Facebook denk ik.

En voor de andere sociale media?

Instagram heel weinig, ik weet niet, drie uur per week ofzo denk ik. Snapchat is wel vaker, dat is denk ik vergelijkbaar met Facebook, dat is zeven uur per week.

Welke media gebruik je voor het verkrijgen van nieuws, kun je bij de volgende media aangeven hoe vaak je ze gebruikt voor het verkrijgen van nieuws?

Tv?

Uh per week?

Per dag mag ook als het makkelijker is, voor het verkrijgen van nieuws dan.

Tv is heel weinig, als ik tv kijk is het meestal online, bijvoorbeeld Arjen Lubach. Dus dat doe ik wel meer dan een keer dan. Dus minimaal een uur per week. Eventueel meer als ik tijd heb.

Kijk je ook weleens het nieuws via de televisie?

Nee, maar ik heb daar gewoon een hele erge mening over. Ik kijk weleens het nieuws, maar heel Af en toe.

En een mening daarover, hoe bedoel je?

Nou ik vind dat het journaal heel vaak gekleurd nieuws brengt. En ik kijk liever programma's die het nieuws analyseren dan programma's die het nieuws brengen en dat is meer mijn mening en daarom kijk ik bijvoorbeeld liever op internet en liever meer bronnen dan als ik naar nieuws kijk.

En websites, hoe vaak bekijk je die dan voor nieuws?

Je bedoelt in het algemeen, bijvoorbeeld gewoon kranten enzo?

Uh, de sites die je zelf opzoekt.

Als ik vrije tijd heb dan ben ik er best wel veel mee bezig op zich. Dus dan heb je een vrije week vakantie, dan kan ik er twintig uur mee bezig zijn om te kijken met nieuws en wat er allemaal gebeurt, maar als ik het druk heb dan is het echt tien uur max.

Dus twintig uur per week?

Als ik vrij ben.

En anders drie uur per week max voor het verkrijgen van nieuws via nieuwssites?

Ik kan het af en toe ook helemaal niet en dat ik iets meekreeg als ik het toevallig zie hoor, ik heb het gewoon heel druk vaak.

En radio, gebruik je die ook?

Nee, radio gebruik ik niet.

En de krant?

Bedoel je de fysieke krant die ik niet op websites vind? Nee, ik lees sowieso geen fysieke kranten.

En welke sociale media gebruik je voor het verkrijgen van nieuws? En hoe vaak gebruik je deze voor het verkrijgen van nieuws?

Nou als het sociale media is waar ik nieuws lees, dan is het meestal Facebook. Ja ik denk niet als doel voor het verkrijgen van nieuws. Ik weet niet of dat het antwoord op je vraag is?

Nouja, welke sociale media je gebruikt voor het verkrijgen van nieuws.

Als het zo is dan is het Facebook, maar het is niet dat ik het daar wil krijgen, maar dat het in mijn feed komt.

Dus het is niet zo dat je er naar op zoek gaat, maar dat je het meekrijgt?

Ja. Precies, omdat ik dan bijvoorbeeld een kop zie en dan is het interessant en klik ik het aan.

Dus..

En is er een reden dat je niet bewust nieuws op Facebook zoekt?

Nouja, ik heb vorig jaar geleerd bij mijn studie dat je een filterbubbel creëert door Facebook. Dus als je bepaalde dingen 'liked' dan is het sowieso je eigen bubbel, dan is het wel nieuwsartikelen als je de krant volgt maar je krijgt wel alleen bepaalde artikelen te zien en andere niet, omdat je die minder interessant vindt.

En wat is je indruk van nieuws dat op je Facebook tijdlijn verschijnt bij jou?

Mijn indruk, vaak heel erg kort, omdat het meestal berichten zijn die niet gefinancierd zijn door de krant zelf. Dat je niet betaald voor de berichten die je leest. Dus je krijgt vaak korte en slechte artikelen die helemaal diepgang. En dat vind ik heel erg van Facebook als je wilt weten wat er is gebeurd, maar je kan er niets mee. En dan is het niet altijd waar natuurlijk.

Wat doe je dan met nieuwsberichten via Facebook? Deel je ze weleens of like je ze? Of neem je ze gewoon ter kennis aan?

Ik denk meer ter kennis aan, ik kijk gewoon en liken doe ik zeer zelden. Alleen als ik het echt eens of oneens ben, dan like ik, maar verder kijk ik gewoon naar dingen.

Vertrouw je het nieuws dat je op Facebook leest en waarom?

Nee, op Facebook vertrouw ik het sowieso niet. Zoals ik net zei, dat je je eigen filterbubbel krijgt en ook dat de media '...', nieuws moet je altijd met een korreltje zout nemen en op Facebook worden natuurlijk je eigen ideeën aangepast op wat je leuk vind om te zien dus het kan ook best zijn dat je niet hele echte bronnen te zien krijgt en dat ze heel erg je mening kleuren.

Sorry, wat bedoel je precies?

Je krijgt wel echte bronnen, maar een krant heeft altijd een keuze welke richting ze opgaan. Dus het is altijd een beetje een zwaartepunt naar een bepaalde kant. Dus linkse politiek of rechtse politiek, stel je voor een politiek artikel over Geert Wilders. Een rechtse krant schrijft een artikel erover of een linkse krant.

En jij krijgt dan te zien wat het best bij je past?

Ja bijvoorbeeld en dan kan ik niet zien wat de andere kant er van vindt. En dan heb je een beetje, daarom vertrouw ik niet per se Facebook, omdat het voor jou wordt gefilterd.

Ben je dan kritischer als je nieuws leest op Facebook dan als je nieuws leest uit andere bronnen buiten sociale media? En waarom wel of niet?

Sowieso kritischer op Facebook, dat komt door die filterbubbel. Maar andere sociale media. Andere media. Ik ben sowieso altijd heel kritisch op nieuws, maar op Facebook ben je gewoon automatisch wat kritischer. Dus als ik een krant lees dan zou ik het eerder voor waar aannemen, maar alsnog niet helemaal, want dat je het altijd soort van wilt checken. Ik vertrouw niet alles.

Hoeveel Facebookvrienden heb je eigenlijk?

Geen idee. Teveel denk ik. Ik heb er laatst ok heel veel verwijderd.

Waarom heb je ze verwijderd als ik vragen mag?

Ja, ze waren allemaal van de middelbare school en ik vond het wel goed zo. Nee die hoef ik niet. 349.

Oh okay.

Valt nog wel mee, maar ik zou eigenlijk als ik niemand had verwijderd, zou ik er dus 150 meer hebben.

Oh okay, en als je van die 349, waar ken je die mensen van?

Meestal van school. Oud-collega's heb ik heel veel. Nieuwe collega's ook een beetje. Verder dan school vooral, uni. Vereniging ook. En verder denk ik dat dat het wel is.

En wanneer voeg je iemand toe of accepteer je iemand als Facebook vriend?

Als ik die persoon ken en ik die persoon mag. Als ik die persoon niet mag, dan verwijder ik hem uiteindelijk. Stel je voor ik heb een verkeerde inschatting gemaakt, dan gaat die van mijn Facebook af. Als ik iemand irritant vindt, dan gaat die ook van mijn Facebook af.

En irritant in welke zin? Zie je dan vaak bepaalde berichten voorbij komen?

Bijvoorbeeld als iemand drie miljoen keer per dag een bericht stuurt van; 'ja ik heb dit gedaan, dit gedaan en dit gedaan' dan ben ik snel wel klaar en dat vind ik heel irritant. Of hele irritante dingen posten met veel spelfouten, daar kan ik mij heel erg aan ergeren.

En wat voor soort berichten zie je vaak voorbij komen voor je vrienden op je tijdlijn? Wat doe je met politieke berichten die je voorbij ziet komen van je vrienden?

Ja, ik heb een vriendin die is heel politieke berichten actief. Die zit ook in de gemeenteraad van SP, sinds kort, in Hilversum. Ja, haar berichten daar reageer ik eigenlijk zelden op en ik ben het er eigenlijk vaak wel mee eens. Niet met alles, maar dat like ik wel bijvoorbeeld. Ik weet, we hebben gewoon dezelfde mening vaak. Ze zei pas bijvoorbeeld ook dingen, dan reageert ze op iets, reacties op twitter bijvoorbeeld en dan post ze dat en dan vind ik dat heel grappig en dan ga ik dat ook liken. Dat is ook eigenlijk ook een soort van nieuws, meestal zijn dat bekende politici die dan reageren op wat ze zei, omdat zij dan bijvoorbeeld eerder reageerde.

Kies je er ook weleens voor om berichten van je vrienden niet te tonen op je tijdlijn? Politiek gezien?

Uh, niet politiek gezien. Volgens mij heb ik heb ik dat sowieso nog nooit gedaan, dat niet tonen. Ja er was een keer, maar dat is niet relevant voor dit.

Mag je wel zeggen hoor.

Ja ik wil het wel zeggen, maar dat is niet relevant. Er was een keer een jongen, die durfde ik niet te verwijderen, maar ik wilde eigenlijk ook niet zijn berichten zien. Die heb ik ontvolgd, dan zie je zijn berichten niet. Dat is de enige reden. Ik weet even niet zo goed waarom ik hem niet durfde te verwijderen, ik vond het eng ofzo, dacht dat hij er achter zou komen, dus ik dacht dan doe ik het wel zo.

En je zei al dat je vrienden weleens van je Facebook hebt verwijderd, maar heb je ze weleens verwijderd vanwege hun tijdlijn berichten? Je noemde al enkele voorbeelden, maar zijn er nog andere redenen dat je ze verwijderd vanwege hun tijdlijn berichten.

Uh nee, maar ik heb nooit iemand bijvoorbeeld, alleen als ik iemand irritant vind dan heb ik wel verwijderd of mensen die ik eigenlijk niet goed ken, maar toegevoegd heb omdat we op school zaten. En verder ik kan het mij wel voorstellen dat ik iemand zou verwijderen als ik de berichten irritant vind, bijvoorbeeld als ik het heel erg oneens ben met iemand bijvoorbeeld diegene niet te mogen doordat die zoveel post, dan zou ik diegene wel verwijderen bijvoorbeeld, maar dat is nog nooit voorgekomen.

Maar als je het niet eens bent. Wat bedoel je dan?

Bijvoorbeeld als iemand met politiek, als ik het er totaal niet mee eens ben en diegene bijvoorbeeld de hele tijd post, haat zaait over Rusland, want ik heb zelf een Russische achtergrond, dan heb ik een gediscrimineerd gevoel en dus ja, dan zou ik diegene wel verwijderen. Maar ik heb het eigenlijk nog nooit meegemaakt dat iemand dat deed.

Waarom zou je die dan verwijderen?

Omdat ik mij dan zelf persoonlijk aangevallen voel. Dat is heel persoonlijk en ik weet dat is een stomme reden. Maar ik vind dat zelf niet fijn om dat soort dingen te zien op mijn Facebook, want Facebook is juist leuk bedoeld dus als je dat soort dingen wilt zien, moet je ergens anders kijken.

Welke sites of webpagina's volg je via je tijdlijn? Waarvan blijf je graag op de hoogte?

Wat volg ik? Ik weet niet. Ik ga even kijken in mijn standaard feed. Wat krijg ik nu als we nu kijken? Nou ik heb memes, ik krijg H&M reclame, omdat ik veel bij H&M kijk. Ik krijg vriendinnen. Wat was de vraag?

Van wat voor pagina's blijf je graag op de hoogte?

Vooraf heel veel memes en dan heb ik bijvoorbeeld Hilversums nieuws. Radio staat bij mij ook wel vaak op, bijvoorbeeld 6 FM. Hier ben ik bijvoorbeeld wel weer vaak benieuwd naar nieuws, want dit nieuws is niet echt, vaak niet politiek gezien, maar ik wil wel weten wat er in Hilversum gebeurt. Dus dat zou ik wel bijvoorbeeld via Facebook volgen, dat doe ik ook. Politie Hilversum, als er bijvoorbeeld iets aan de hand is dan posten ze iets, dan weet ik bijvoorbeeld dat ik niet naar buiten kan als er bijvoorbeeld een rookwolk naast mijn huis is, wat laatst zou was, vlak voor een verjaardag vorig jaar. Uh, Nu.nl krijg ik gewoon als reclame. Even kijken. Nou ik krijg heel veel dingen die ik ook niet volg trouwens. Er komen heel veel memes die ik niet volg, omdat heel veel vrienden het liken. Zal ik kijken wat ik nog meer volg? Even kijken.. Ja ik vond het een heel goed idee om mijn Facebook in het Russisch te zetten.

Zijn er ook politiek geaffilieerde pagina's waar je graag van op de hoogte blijft?

Uh, ik heb alleen Partij voor de dieren geliket, maar ik ben gewoon geïnteresseerd in wat ze doen, niet per se in, maar ze posten ook niks met meningen zeg maar enzo.

Niet per se omdat je er op gestemd hebt?

Ja ook, maar ze posten niet radicale artikelen of iets, dus het gaat vooral om wat zij doen, wat zij nu aan het bereiken zijn. Daarin ben ik geïnteresseerd.

Zijn er ook andere politiek geaffilieerde pagina's waarvan je graag op de hoogte blijft?

Alleen echte politieke partijen of kan het ook iets anders zijn?

Ja gewoon politieke webpagina's.

Ik volg wel gewoon de correspondent via Facebook, maar dat is niet altijd politiek. Dat doe ik wel vaak. Verder kan ik niet zo snel iets bedenken, maar ik denk wel dat ik er een aantal tussen heb zitten. Zoals Vice bijvoorbeeld, maar dat is vaak ook niet politiek. Af en toe.

En wat doe je met Facebook berichten die jouw wereldbeeld of opvattingen tegenspreken?

Soms, bijvoorbeeld een keer heb ik RTL ontvolgd, omdat ik vond dat ze nepnieuws verspreiden. Vanwege een bepaald item, maar ik heb ze terug gevolgd uiteindelijk. En ik heb een keer, hoe heet die krant, AT Amsterdam ofzo..

Bedoel je AT5 de nieuwszender?

Ja en die heeft bijvoorbeeld ook nieuwsartikelen op Facebook en die heb ik ook ontvolgd.

Wat vond je van die artikelen dan?

Die vond ik te dom, ze waren gewoon niet diepgaand. Maar ik heb een keer dus iemand ontvolgd waarvan ik dacht ja, dat vond ik echt nep, dus dacht ik ja dat ga ik niet volgen.

Heb je het gevoel dat Facebook nieuwsberichten bijdragen aan je beeldvorming over bepaalde onderwerpen? Waarom?

Dat Facebook bijdraagt?

Het is wel een logisch antwoord om ja te zeggen. Aan de hand van de voorgaande antwoorden. Natuurlijk draagt het wel een beetje bij aan je beeldvorming, het draagt altijd bij denk ik. Ik heb er geen groot antwoord hier op.

Waarom denk je dat het bijdraagt aan je beeldvorming?

Beeldvorming over de wereld bedoel je?

Ja bijvoorbeeld, over bepaalde onderwerpen ja.

Ja, omdat je toch heel veel van dat soort dingen leest. Onbewust neem je toch wel meningen mee en ook al is het je filterbubbel, die heeft iedereen, dat is de realiteit. Dus draagt het toch wel bij aan je eigen mening. Al moet ik wel zeggen dat ik kritisch kijk. Mijn moeder kijkt ook kritisch naar dat soort dingen, dus dan is de beeldvorming wel anders dan iemand die alleen via Facebook bijvoorbeeld zijn nieuws verkrijgt. Dus dan kun je ook andere dingen zien en begrijpen. Maar Facebook draagt wel bij, ook bijvoorbeeld, zelfs als je memes hebt, totaal geen nieuwsonderwerp. Maar zelfs memes kunnen bijdragen aan je psyche, bijvoorbeeld hoe je je voelt. Als je naar depressieve memes kijkt dan wordt je ook depressief. Dat is ook bij sommige mensen geconstateerd. Of demotiverende memes, zoals van de memes over studeren, van zo voel ik me. Weet je wel die memes, how I study feels en dan geen slaap, geen dit en dan ga je je ook zo voelen en dat kan ook demotiveren. Ik denk dat het met nieuws ook zo werkt.

En heb je ook het gevoel dat je anders tegen bepaalde onderwerpen aan bent gaan kijken door Facebook en waarom?

Weet ik niet. Echt anders aan gaan kijken, alleen tegen Facebook zelf, maar dat komt niet door Facebook, maar dat komt door het bestaan van Facebook, dat is anders. Maar niet echt dat ik radicaal van mening verander als ik iets op Facebook heb gelezen.

En nu kom ik even bij een actueel onderwerp. Wat vind je van het vluchtelingendebat in Nederland dat het afgelopen jaar ter sprake kwam binnen de politiek?

Hoe dat is gevoerd? Of wat mijn mening daarover is?

Ja wat je mening daarover is.

Uh, ik vind het heel moeilijk om hier een mening over te geven, want ik snap dat vluchtelingen onderdak nodig hebben, maar ik heb het gevoel dat die mensen echt onderdak zoeken in bepaalde landen. Dat ze dat in de armere landen in Europa niet aan willen nemen en zeggen van; dat vinden wij te arm, we willen Nederland en dan vind ik dat er een zekere stop eh. Dus ik vind wel, ik ben zeg maar tussen, ik zou zeg maar niet gelijk iedereen aannemen en voor terrorisme dreiging dat kan altijd, dat is echt niet alleen als we vluchtelingen hebben dus dat vind ik onzin. Maar dat meer van hun een plaats te geven dat is dan weer lastig, want omdat dat meer te

maken heeft met dat ze het beste land kiezen. In hoeverre ben je dan oorlogsvluchteling als je dat doet? Niet iedereen natuurlijk, maar er zijn er.

Wat vind je van het migratiebeleid in Nederland dan?

Van het huidige beleid? Ik weet nu niet wat het huidige beleid is geworden. Wat is het geworden?

Nu hebben we wel opvang.

Opvang is sowieso goed, maar..

Meer pushen dat mensen echt iets moeten gaan doen tijdens hun verblijf, dat is nog een punt van discussie.

Dat ze echt moeten gaan werken? En dat ze mogen blijven?

Dat ze actief moeten integreren. Dat is nog een punt van discussie.

Dat is ook moeilijk. Aan de ene kant denk je, laat ze integreren en laat ze hier leven, want ze moeten hier ook gewoon leven. Als je hier komt dat je niet een soort tweederangs burger moet zijn. Ze zijn geen burger hier, ze zijn vluchteling, ze moeten terug naar hun land als het veilig wordt. Je zou ze kunnen laten integreren en dan terug naar hun land sturen, behalve als ze heel zwaarwegende argumenten als ze teruggestuurd en ze dat niet willen en ze gaan trouwen met een Nederlandse vrouw, bijvoorbeeld dat soort dingen. Maar ja het is altijd moeilijk, ik vind het een heel moeilijk onderwerp.

Dat snap ik.

Ik heb niet echt een goede mening hierover.

Er is geen goed of fout, wat betreft je mening. Het is gewoon hoe jij het ervaart.

Nee, precies, maar ik heb niet echt een sterke kant. Ik kan in dit debat geen sterke kant kiezen.

Dat is ook niet erg. Het gaat juist om jouw mening, dat is het hele idee. Dus er is niet een soort van wenselijk antwoord dat ik moet krijgen van jullie, dus maak je daar maar geen zorgen over.

Dit is het laatste onderdeel nog. We hadden het even over de vluchtelingen crisis, maar die kreeg dus ook volop aandacht online. Wat heb je daar van meegekregen?

Ik weet nog dat ze online, wat was het nou? Dat ik dit gevolgd heb is best wel lang geleden naar mijn idee. Dat is twee jaar geleden. Ik weet in ieder geval dat er mensen waren die dachten dat vluchtelingen terroristen met zich meebrengen, wat ik ook wel begrijp, mensen hebben heel veel angst ervaren. Dat heb ik meegekregen. En dat arme mensen zich verraden voelen, dat alle vluchtelingen nu een sociale huurwoning krijgen met voorrang en bij dat gevoel zou ik mijzelf ook wel kunnen identificeren. Zou ik mij ook verraden voelen. Dat vind ik wel ook logisch en daar sta ik ook wel achter. Dus ik denk ja, heb je genoeg antwoord of moet ik meer zeggen?

Nouja het is gewoon meer wat jij hebt meegekregen.

Dus dat, hoe het volk zich voelde bij wat er werd gekozen. Wat vond je zelf hiervan van de verschillende meningen die je voorbij zag komen? Want je hebt deze mening ook voorbij zien komen op Facebook? Ja ook wel, bijvoorbeeld niet eens op nieuwsberichten, maar dat mensen op bericht dat heel veel werd gedeeld, van een vrouw dat een gehandicapt kind heeft en die

krijgt dan geen sociale huurwoning, terwijl vluchtelingen dat meteen kregen in haar gemeente. En dan, bijvoorbeeld dat vond ik wel heel zielig. Ik bedoel, ze heeft een gehandicapt kind, ze heeft echt een huis nodig, een gespecialiseerd huis voor dat kind. En dan krijgen ze dat niet. Dan ziet ze dat een vluchteling dat binnen twee seconden krijgt. Die niet eens een Nederlands staatsburger is. Dus ik vind niet dat je je eigen volk voor dat soort dingen moet achterstellen. Dat is mijn mening daarover.

Heb je het gevoel dat je eigen houding is veranderd door de online berichtgeving over dit onderwerp via Facebook?

Ja, wel een beetje denk ik. Met dit bericht wel.

En in welk opzicht?

Nou je ziet wat meer wat mensen zelf ervaren en ik heb wat meer verschillende meningen gehoord en gezien. En ik denk dat ik wat meer neutraler in het onderwerp ben geworden, want ik zat eerst aan de kant van, niet helemaal aan de kant van, eigen volk eerst, want dat vind ik ook heel zielig. Zelf ben ik ook niet zo rijk en bij een sociale huurwoning krijgt iedereen voorrang. En dan neem ik dat meer persoonlijk. Dan zie je dat andere gevolgen van hebben. Je weet het onbewust altijd wel, maar toch voel je je meer verbonden dan aan die mensen.

Dus hoe bedoel je neutraler? Dat je uiteindelijk bent gaan denken dat zij ook een plekje nodig hebben?

Nou meer van, ik zou minder, in het begin was ik best wel boos dat zij best wel snel huizen konden krijgen en alles. Maar aan de andere kant denk je later, het is wel goed dat ze nu überhaupt onderdak krijgen, want dat ze de komende tien jaar toch een sociale huurwoning krijgen, want dat zijn de vluchtelingen die dan geïntegreerd zijn. Het is ook een beetje anders af en toe, dat is meer de enige reden. Ook omdat ik zag van, je ziet meer en dan neem je dat mee en dan ga je er ook over nadenken.

Hoe denk je dan dat de online berichtgeving hier een rol in gespeeld heeft?

Als je meer met mensen betrokken bent, want ik zag vooral heel veel persoonlijk berichten van mensen, bijvoorbeeld het vrouw met het gehandicapte kind waar ik net een voorbeeld van gaf, dat was dan de kant van een Nederlandse burger die zich verraden voelt, maar je bijvoorbeeld ook berichten van Syrische kinderen die dan proberen te vluchten uit hun land en dan verdronken onderweg omdat ze gingen zwemmen ofzo, ik weet niet meer wat het was. Er was een dood Syrisch jongetje aangespoeld op de kust van eh, heet dat nou, van de Emiraten, dat ze in bootjes vluchten. Ze hebben plek nodig en dat moet beter geregeld worden.

Hoe denk je dat die berichtgeving ervoor gezorgd heeft dat je er toch iets neutraler in bent gaan staan? Is dat gevoelsmatig of?

Nee dat is gewoon gevoelsmatig, dat heeft gewoon te maken met dat je meer ziet en dat je meer persoonlijke berichten ziet en dat je dan dan ga je het zelf ook persoonlijk voelen. Als je gewoon een nieuwsitem ziet heel kaal zonder mensen betrokken dan is dat heel anders dan berichten waarbij echte mensen betrokken zijn. Berichten van mensen, is gewoon anders.

Hoe kijk je tegen de weergave van verschillende bevolkingsgroepen op Facebook aan? Dus vind je Facebook vanuit jouw ervaring divers?

Hoe bedoel je? Hoeveel leden dat heeft qua..?

Heb je het gevoel dat je een divers beeld krijgt van de samenleving, verschillende mensen met verschillende achtergronden?

Nee, nee. Maar dat heeft gewoon te maken met wat ik op Facebook heb geliket. Dus zoals je zag komen er bij mij bijna geen Facebook berichten maar .. berichten of heel weinig in ieder geval. En ik denk dat als ik die nieuwsberichten krijg, dat dat heel algemeen is. Dus Facebook draagt niet bij aan diversiteit, daar moet je zelf achteraan gaan.

Denk je dat dat vanuit jouw ervaring als Facebook gebruiker Facebook het contact tussen verschillende groepen bevordert of belemmert?

Het bevordert in zekere zin wel het contact, omdat, ook niet echt één antwoord op. Het bevordert aan de ene kant het contact, omdat je, je bent meer verbonden. Aan de andere kant belemmert het je ook, want het geeft ook een scheiding weer. Je kunt nu ook op nieuwsberichten reageren en mensen gaan er echt heel actief mee bezig. Dus dat kan ook voor belemmeringen zorgen.

En hoe bedoel je wat betreft heel actief mee bezig? Kun je dat misschien iets meer specificeren?

Bijvoorbeeld als eh, mensen reageren toch op nieuwsberichten bijvoorbeeld, dan gaan ze, meestal hebben ze heel erg veel verschillende meningen of één mening, hangt er vanaf wie het bericht heeft gezien en meestal ziet de persoon die het er mee eens is de mening. Soms zie je dan een RTL bericht en dan zie je iedereen van dat is niet waar, maar soms heb je echt berichten dat de ene groep heel erg discrimineert en meestal zijn dat genderberichten, ras of iets anders, islam heel vaak. Dan is de ene groep heel erg anti-anders, anti-buitenland en alles, dan is de andere groep heel erg overdreven, het is allemaal heel erg goed, zogenaamd en dat creëert een heel erg grote kloof tussen die mensen. Als dit niet op Facebook had gestaan, dan had je niet zo kunnen reageren en dan was dit niet ontstaan.

En dat bevorderen, je zei dat het ook kan bevorderen, wat was dat dan precies? Dat heeft te maken met dat je gewoon überhaupt meer contact kan maken via Facebook, als je alleen thuiszit en je durft niet naar buiten te gaan dan kan je via Facebook wel vrienden maken, wel online, dus voor sommige mensen is het wel contact bevorderend.

Respondent 7: Laetitia (SP, GroenLinks)

Wat is je leeftijd?

24

Wat is je opleidingsachtergrond?

Eerst Liberal Arts gedaan als Bachelor en nu Genderstudies als Researchmaster en ben nu bijna klaar. Dus ik denk WO.

Wat is je huidige bezigheid? Waar houd je je mee bezig op dit moment?

Voornamelijk student, daarnaast onafhankelijke projecten die niet betaald worden en een project waar ik wel betaald wordt, door ECHO dat is een expertisecentrum voor diversiteit. Ik ben daar begeleider, coach.

En ja, daar hadden we het al over gehad, met welke politieke partij identificeer je je?

Gemeentelijk SP en nationaal GroenLinks.

En wat is je etnische achtergrond?

Surinaamse.

En voor welke activiteiten kun je Facebook gebruiken volgens jou?

Ik gebruik het vooral om te netwerken en vrienden te maken, bij groepen aan te sluiten die interessant zijn en projecten organiseren. Ja contacten houden met mensen die ik ontmoet heb bij conferenties of feestjes of whatever. Met familieleden die ik eigenlijk niet zo zie. Ja, vooral dat eigenlijk.

Welke andere sociale media gebruik je en waarvoor?

Uh Instagram, als zeg maar echte sociale media space om echt dingen up te loaden, stories te maken, ook grapjes te maken, dat soort dingen. Ik heb in een ver verleden Twitter gehad, maar dat vind ik een hele toxic space. Dus liever niet. [..]Ik heb Tumbler gehad, maar dat is uitgeblust. Uh wat nog meer. Whatsapp gebruik ik regelmatig om eigenlijk alle communicatie te doen. En voor de rest, wat is er nog meer?

Hoeveel uur maak je gebruik van deze verschillende sociale media afzonderlijk?

Afzonderlijk? Facebook waarschijnlijk een uur in totaal, hier en daar.

Per week?

Ja dus hier een minuut en daar een minuut en dan word ik het ook wel weer zat. Instagram meer, waarschijnlijk drie uur per week. Ook een beetje van die natuur, maar dan vaker, gewoon even foto maken of je dash checken. Dus dat wat vaker. Ja, Whatsapp, ik gebruik Whatsapp gewoon de hele dag door eigenlijk. Dus dat heeft best, ja daar zit gewoon heel veel tijd in denk ik. Dat zou ik niet kunnen weten.

Welke media gebruik je voor het verkrijgen van nieuws? Kun je bij de volgende media aangeven hoe vaak je ze gebruikt?

Tv?

Nauwelijks, het is echt meer goede tijden kijken als ik thuiskom. Het is echt een ding van mijn moeder, Goede Tijden kijken en voor de rest niet echt niets.

Nieuws niet echt?

Nee.

En websites?

Veel. Ik denk, ja het is meer van ik start op Facebook of Instagram en dan zie ik iets, en dan denk ik; 'daar wil ik nu meer van weten' en dan ga je echt onderzoek doen. Dus dan ga ik, ik vergelijk ook best wel bronnen. Wat vindt NOS ervan, wat vindt Aljazeera ervan. Wat vinden de Awoke mensen ervan? Is het onterecht is het terecht? En zo eigenlijk, komt het tot een beeld.

En hoeveel tijd zou je daar kwijt aan zijn denk je, per week?

Eh, ik denk drie a vier uur.

Kun je ook nog vertellen over Chrome waar je het over had, de gepersonaliseerde pagina?

Ja, dus als je ingelogd bent bij Google Chrome, dan, ik weet niet in hoeverre dat mijn Privacy schendt en wat dan, maar het is wel fijn. Dus dat maken ze een aangepaste feed waarin ze jouw interesses verwerken, dus al het belangrijke nieuws van Nederland, omdat ik vooral in Nederland zit. Soms iets in India, omdat ik best vaak op Indiase websites zit. Ja van alles eigenlijk. Het populaire nieuws, heel basaal nieuws, wie heeft wat Waylon en wat nog meer, lekker boeiend, dus dat soort trashy nieuws. Er zit ook Bollywood tussen, er zit echt van alles tussen.

Op basis waarvan denk je dat die pagina..?

Websitegebruik waarschijnlijk.

Okay, dus niet zo zeer je Facebook, maar websitegebruik an sich?

Ja waarschijnlijk ook Facebook, omdat ik het open in de browser.

Oh ja. Ja.

En ja we hadden het over de sociale media die je gebruikt voor nieuws, hoe vaak gebruik je deze sociale media als platform voor nieuws?

Je noemde eerder een percentage, zou je die nog een keer kunnen noemen?

Ik heb geen idee wat ik heb gezegd meer.

Volgens mij zei je 30%, dat je Facebook 30% van tijd voor Facebook gebruikt?

Ja.

En 40% Instagram?

Of was het andersom?

20% voor Instagram en ik denk 30 tot 40% voor Facebook.

Dus 30 tot 40% van het uur voor Facebook per week gebruik je 30 tot 40% van de tijd Facebook voor nieuws?

Ja.

En 20% van Instagram voor de drie uur per week?

Ja.

Ja, oké.

Het lastige is aan Facebook, dat er een aantal dingen in het nieuws gebeurd zijn en dat te zien is in memes. Dus ik weet niet hoeverre dat plezier is of nieuws, want het gaat over nieuws en er wordt een bepaalde kennis van je verwacht dat je het snapt, maar dat is een beetje van, waar hoort dat bij.

Ja dat is lastig inderdaad.

Wat is eigenlijk je indruk van nieuws dat op je Facebook tijdlijn verschijnt?

Uh, het is zeker gekleurd dus wel vanuit bepaalde hoeken waar ik ook wel mijzelf in vind. Dus anti-discriminatie, voor gelijkheid, voor toegankelijkheid, best wel socialistisch waarschijnlijk. En verder, soms is het ook een beetje, omdat ik ook wel, een beetje in de wantrouwen hoek zit misschien, maar waar ik zelf nog een beetje in het midden ben, heb je soms wel uitschieters van 'Kurkuma gaat je hele leven veranderen!' en gaat alles genezen in je leven, dus dat is ook wel het uiterste dat ik in mijn feed tegenkom, maar ook wel gepresenteerd wordt als nieuws. Dus hoe maak je het verschil tussen wat is echt nieuws en wat is een ja?

Want hoe ga je daar mee om als je dat soort dingen voorbij ziet komen?

Inmiddels, ik zie het en ik vind het wel interessant enerzijds om te zien hoe dat wordt opgepakt door mensen, vooral als het in de Surinaamse hoek zit bijvoorbeeld, hoe dat wordt opgepakt, maar anderzijds ben ik er ook, ik heb best wel wantrouwen daarvan. Ja, ik snap het zeg maar dat anti-establishment op zich, maar ik denk niet dat je dan kan zeggen van, dan is alles nep en dit is hét middel. Dus hoe het verhaal soms gepresenteerd wordt is best wel tricky. Dus dan heb je toch als wetenschapper waarschijnlijk van; 'ik vind dit interessant', dus een dubbele rol.

Wat doe je met verdere Facebook nieuwsberichten, nieuwsberichten via Facebook?

Wat bedoel je?

We hadden het bijvoorbeeld over delen of wat doe je met bepaalde berichten die je leest?

Ik deel heel weinig, alleen berichten van vermissing. Vooral als het in Rotterdam is, want daar is mijn netwerk vooral, vooral dat deel ik en voor de rest niet echt. Ik post ook verder geen krant of ik stel ook geen vragen, van wie weet daar wat van? Dat doe ik allemaal niet. Wel neem ik het als een soort aanknopingspunt, van hier heb ik iets gezien of een filmpje van GroenLinks, 'hoe zit dat nou?', ik ga verder op onderzoek uit op internet. Dus dan ga je vergelijken van wat zegt die, wat zegt dat, wat zegt daar.

Zou je die van Orlando misschien nog even kunnen vertellen? Wat je precies bedoelde daarmee?

Uh, ja. Orlando was dus een queer jongen uit Rotterdam volgens mij en die is vermist geraakt, 17-jarige jongen, die ding op date en is daarna vermist geraakt. Dat werd in mijn kring, omdat er toch een aantal queers, een aantal kennissen, die hebben dat opgepakt en eerst had ik zoiets van, misschien is hij gewoon gaan chillen, want kort daarvoor was een zaak van Theresa en die is vooral bekend in de Amsterdamse scene, maar die is ook gevonden. Dus ik had zoiets van 'weet je wat, het komt goed, want zij is ook teruggevonden dus hij zal ook wel teruggevonden worden'. Maar daarna ging gewoon een week voorbij en het was een jongen van 17, die nog steeds niets was gevonden, dus had ik wel zoiets van; oké, dit ga ik wel delen, ook omdat het niet werd opgepakt door de dominante media, door de grote media, terwijl hij gewoon een week vermist was. Dus ik had zoiets van dit ga ik delen, dit is belangrijk en het wordt gewoon niet opgepakt en het is belangrijk dat dit onder de aandacht komt.

Want je ging later? Later had je doordat je meerdere mensen in jouw kring had, dat je het zelf ook oppakte?

Bijvoorbeeld Olava Sambozi heeft het gedeeld en die zit nu ook, die had ik al eerder leren kennen, bij Hangout en die had op een gegeven moment dat dus gedeeld en die zit nu ook in de politiek. Dus ik had zoiets van, oké weet je, haar vertrouw ik wel. Als zij het heeft gedeeld dan is

het ook echt serieus. Dus je hebt wel een aantal mensen die je meer credibility geeft dan anderen. Dus bijvoorbeeld zo'n Surinaamse, waarvan ik weet dat het goed bedoeld is, maar die post dus van alles, weet je dat geeft minder vertrouwen dan een persoon waarvan je weet; oké, die persoon weet wat er aan de hand is.' Dus daar maak ik wel het verschil in, in de credibility die je geeft aan verschillende bronnen. Dusja, dat.

Vertrouw jij het nieuws dat je op Facebook leest en waarom?

Vertrouwen is een groot woord. Ik zou er nooit 100% vanuit gaan, van oké dit is de gospels truth, maar het is wel een aanknopingspunt van, oké, nu ik dit gezien heb ga ik verder op onderzoek. Van wat is er precies gebeurd en was is er gaande en wat zeggen verschillende bronnen? Hoe verhoudt het zich tot elkaar? En dan zie je er ook verschillende 'biases' in, bijvoorbeeld in de zaak van Orlando. Van wie noemt hem een jongen en wie noemt hem een man en wat gebeurt daar met het ouder maken van zwarte jongeren, om ze van hun onschuld te ontknopen eigenlijk. Dus daar zie je die dingen wel in, maar vooral ben ik aan het vergelijken van wie weet wat, welke informatie is bekend en hoe wordt dat geformuleerd.

En waarom vergelijk je dat dan? Kun je dat misschien iets meer uitleggen voor iemand die niet Genderstudies gedaan heeft?

Ja, omdat elk medium, ik denk dat elk medium nieuws brengt op een bepaalde manier. Iedereen komt ergens vandaan, dus je komt met een bepaald bagage aan assumpties en hoe je in de wereld staat en dat heeft ook invloed op hoe jij iets formuleert. Een 17-jarige, is dat een jongen, is dat een kind, is dat een man? Vooral omdat hij op Grindr zit dan is er al een soort van seksuele ondertoon. Ga je daar grapjes over maken of ga je dat niet doen? Dat heeft allemaal invloed op hoe credible ik het vind. Hoe aannemelijk ik het vind om het nieuws te geloven als eindpunt. Ik denk dat voor mij, het eindpunt vinden dat is best lastig, dus daarom vergelijk ik liever en zoek ik de nuances op. Oké, van hoe maar ik hier een compleet beeld van, zonder dat je, ja. Ja, ik vind het lastig om een eindwaarheid te kiezen ofzo, dus een eindhalte van de waarheid.

Ben je dan kritischer als je nieuws leest op Facebook dan als je nieuws leest uit andere bronnen dan sociale media? En waarom?

Soms wel, want als een nieuwsbericht gaat van; deze persoon heeft dit gezegd, laten we Trump nemen, Trump heeft dit gezegd, oké, dan kan je dit lezen en daar komt niet heel veel tussen, hij heeft dit gezegd en dan een analyse, maar de kern is; hij heeft dit gezegd. Maar als je zo'n zaak hebt als Orlando, dan weet je niet wat er is gebeurd, dus dan zijn het toch allemaal hypothesen in het nieuws van wat er vermoedelijk is gebeurd. En dan, ik weet niet wat de vraag was..

Ben je kritischer als je nieuws leest op Facebook dan als je nieuws leest uit andere bronnen dan sociale media?

Ik denk dat ik in zulke gevallen, in zulke nieuwsberichten dan kritischer ben, want niemand weet wat er echt is gebeurd. Dus dat je dan versies naast elkaar kan leggen en daar dan zelf een rode lijn in kunt trekken. In het geval van Facebook kun je de comments lezen, van een vriendin, van een moeder, van iemand die in dezelfde scene zit, dusja dan vind ik het aannemelijker om nieuws te horen wanneer ik meerdere perspectieven tegelijkertijd kan zien op één plek. In plaats van dat je hier een daar toefjes krijgt.

Dus je zou, begrijp ik goed? Als je zegt dat je Facebook toch eigenlijk meer perspectief vind bieden wat betreft comments enzo, dan de landelijke media?

Uh ja, omdat er dan toch een versie wordt gepresenteerd van dit is de waarheid en ik denk ja, misschien is het wel persoonlijk, maar ik heb daar niet heel veel mee. Het verschilt per bericht, want zoals ik al zei, als het gewoon een feit is, van dit is gezegd, dit is het bericht. Als het een hypothese is van dit kan er gezegd zijn, dit kan er gebeurd zijn. Dat zijn twee heel verschillende berichten. Die ontwikkelen zich gewoon heel anders op sociale media.

Vertrouw je Facebook net zoveel als andere media?

Ik denk, het probleem is ook een beetje, ik vertrouw andere media niet, omdat ik houd gewoon niet van die 'god trick' en dat is een heel genderstudies specifiek woord, maar ik heb het niet zo op media die zeggen van; 'dit is de waarheid'. Ik denk dat er altijd plaats is voor nuance en überhaupt ruimte. En ik denk dat Facebook meer ruimte geeft aan versies en weerleggingen en nuances.

En hoeveel Facebookvrienden heb je?

Ik heb echt geen idee.

Je mag het wel even checken hoor als je wil.

Ja graag, want je denkt dat je een aantal vrienden hebt maar dan gaan mensen weer weg en dan maken ze weer nieuwe accounts.

Kun je misschien even checken anders? Of ja, je hebt geen Facebook app he?

Misschien is het sneller als ik het even check.

Ik ben heel benieuwd nu!

Ik zie meteen de gemeenschappelijke verschijnen. 377 vrienden. Nou je hebt dus 377 vrienden.

Hoe zou je zeggen dat je zeggen dat je sociale kring op Facebook eruit ziet? Waar ken je je Facebookvrienden van?

Het zijn wel allemaal mensen die ik echt ken, want ik had voor mijzelf al heel vroeg besloten; ik ga geen mensen aannemen die ik niet ken. Dus ik denk dat deel is, een soort van beginsel van mensen die ik eerst heb toegevoegd, wanneer heb ik het gemaakt? 2007 ofzo. Dus het is vooral familie en vrienden van je middelbare school. Dan zie je ook echt de groei van, wat zijn de verschillende cirkels. Dus je hebt, dat is eigenlijk een soort van de kern. Dat is heel raar, want je ziet eigenlijk soort van mensen door elkaar heen groeien. En dan nu, denk ik vooral, zit het grootste gedeelte in de social justice kringen. Dus universiteit, maar ook wel activisme en politici, zelfs tegenwoordig, bizar en projecten. Dus de social justice kring is het meeste, gebeurt het daar, vrienden en kennissen en wat niet.

Wanneer voeg je iemand toe of accepteer je iemand als Facebook vriend?

Uh, waarschijnlijk als ik denk van; 'met jou zou ik nog wel een keer willen praten, of contact willen hebben of we zullen elkaar vaker tegenkomen.'

Wat voor berichten zie je eigenlijk vaak voorbij komen van je Facebook vrienden op je tijdlijn?

Het verschilt per persoon eigenlijk. Het is echt, ik denk in de social justice kringen, ik merk dat er echt berichten zijn over nieuws en dan wel discriminatie en de universiteit, dat rijtje. Ook omdat ze in de GroenLinks groep zitten, dan is klimaat een groot ding. En bij familie, ja familie, die doet

eigenlijk niet heel veel met nieuws. Dus dat is echt meer familiedingen en cultuurdingen, heel specifiek. En mijn middelbare school of schoolvrienden op zich, ik denk dat vooral dat persoonlijke dingen zijn, foto's en af en toe een nieuwsbericht of een meme. Maar ja, ik denk dat dat de verdeling is. Ik zie de nieuwdingen vooral uit de social justice.

Wat doe je eigenlijk met de politieke berichten die van je vrienden voorbij komen in je tijdlijn?

Ik vind het lastig, want ik merk wel daarvan, want je bent ooit heel close met diegene geweest, maar als je nu tegenover diegene staat dan zouden we zo tegenover elkaar staan. Ook echt ideologisch gezien. Er zijn bijvoorbeeld hele oude vrienden van mij die ik bijvoorbeeld al jaren niet meer heb gesproken die dan zelf als zwarte piet verkleed gaan, toen had ik zoiets van; 'Oh, oké.' Dat is heel raar hoe dat kan lopen door elkaar. Nu mis ik even je vraag..

De vraag was, wat doe je met politieke berichten in je tijdlijn? Hoe reageer je bijvoorbeeld op dit soort berichten?

Ja, ik wist echt niet wat ik moest doen. Ik check dan, ik weet niet, ik houd niet van reageren op dingen of om Facebook als platform te gebruiken om daar op te reageren. Dat is meer om dingen in mij op te nemen, dan dat ik dat eruit haal ofzo.

Ik vroeg mij af, kies je er ook weleens voor om berichten van je vrienden niet te tonen op je tijdlijn? Dat je dat dan uitschakelt?

Nee. Dat heb ik nog nooit gedaan. Ik laat het gewoon, maar ik merk wel nu op mijn feed dat bepaalde mensen eerst komen en dat zijn mensen die ik het meest heb geliket ofzo. Dan krijg ik zo'n eng berichtje van; 'jij hebt die persoon zoveel geliket'. Dan heb je zo van, dat had ik niet nodig in mijn leven, maar oké.

Duidelijk, maar ik wist ook niet dat dat kon.

Ja dan krijg je een bericht van; je hebt in maart zoveel mensen geliket! Wil je dit delen? Nee, ik wil niets delen.

Verwijder je weleens vrienden van Facebook vanwege hun tijdlijn berichten? En waarom?

Uhm, heb ik nog niet gedaan. Het is meer, ja, het speelt meer ook in dat voyeur, het is gewoon ik kijk meer, maar Facebook is voor mij geen platform voor actie ofzo. Heel weinig. Dus weet je voor mij is het al best wel een ding als ik een kadertje om mijn foto zet van 'Nederland voor ons allen'. Facebook is gewoon niet, ja platform voor actie voor mij. Het is echt meer om te delen, mobilizing, eh, informatie en dat is het.

En wat voor soort webpagina's volg je via je tijdlijn? Waarvan blijf je graag op de hoogte?

Ja op dit moment, omdat de gemeentelijke verkiezingen er bijna aankomen, SP toch wel, eh GroenLinks. Ik zit nog enigszins te twijfelen. Waarschijnlijk wordt het SP. Dus die twee. Verder, ja New Urban Collective, University of College ben ik bij betrokken dus daar bij de interne groep krijg ik nog weleens dingen mee. Wat nog meer? Voor de rest vooral de social justice individuen, meer dan groepen of instituten.

Zijn er ook nog andere politiek geaffilieerde webpagina's waarvan je graag op de hoogte blijft?

Ik volg Bij1, omdat ik zoiets heb van; ik vind de inzet en motivatie cool, maar ik weet niet hoe de uitwerking zal zijn. Dus dat is meer dat ik daarvan op de hoogte gehouden wil worden, van

ontwikkeld het zich tot iets waar ik in kan geloven? Daar zijn ze nog niet eerlijk gezegd. Dus ja, Bij1 en verder, even kijken hoor, volgens mij niet. Ja, en de PVDA, nee Partij voor de dieren.

Ah ja, en wat doe je eigenlijk met Facebookberichten die jouw wereldbeeld en opvattingen tegenspreken?

Ik lees toch wel de comments eronder en ik doe ook wel onderzoek naar hoe ze daarin geloven en wat zijn de assumpties waarop je bouwt? Misschien is dat ook de wetenschapper in mij; hoe werkt dat dan? Het is niet van, ik wil dit niet zien, dus doe! Nee, het is toch wel een kijkje in iemand anders wereld. Die ze zelf online hebben gezet, dus dan maak je daar ook wel gebruik van.

Dragen Facebook nieuwsberichten bij aan je beeldvorming over bepaalde onderwerpen?

Ja.

En waarom? Kun je dat ook vertellen?

Ja bijvoorbeeld, we zijn net klaar met december, Sinterklaas weer geweest. Als er ontwikkelingen zijn, dan zie je zoveel extreme opmerkingen en ik houd het ook wel bij weet je. Dat dit niet alleen iemand is ver in de bible belt, maar dat dit ook echt mensen zijn met connecties, met vrienden, een eigen leven en een favoriete patatzaak, weet je het is ook het vermenschelijken van meningen die ik niet per se deel. In plaats van te zeggen, 'dat is een of andere idioot in de bible belt en daar heb ik toch niets mee te maken'.

Heb je het gevoel dat je anders tegen bepaalde onderwerpen aan gaat kijken door Facebook?

Weet ik niet, waarschijnlijk wel, maar ik zou niet kunnen benoemen hoe of wat.

En waarschijnlijk wel? Je zou geen uitleg hebben daarvoor of?

Kun je de vraag anders stellen?

Nou ja, het kan bijvoorbeeld zijn dat je gelezen hebt over een bepaald onderwerp en dat je eerst er zo tegen aankeek en dat je dacht van; oh ja, zo zou het ook kunnen zijn. Dus dat de opvatting die je eerst had, dat je misschien toch anders tegen een bepaald onderwerp aan bent gaan kijken. Is dat wellicht mogelijk via Facebook of heb je dat weleens meegemaakt?

Ja, ik denk het wel. Als ik moet denken aan een voorbeeld, ik denk vooral, op de een of andere manier, wat er in Groningen toen was met die gaswinning. Ik weet niet eens meer het fijne ervan op het moment. Ik had iets gezien bij RTL latenight en toen zag ik dat weer en toen ging ik naar de comments en ervaringen en, want ik had zoiets van Groningen is zover, dat heeft niet heel veel te maken met mij. Maar toen ga ik na die uitzending echt uit op onderzoek van wat zijn de alternatieven, wat zijn de ervaringen en wat is de ravage die wordt aangericht. Toen had ik echt zoiets van; dit is echt een probleem. Terwijl ik normaal, ik ben heel randstad gericht, dat is echt een flaw maar het is wel zo.

Waarom denk je dat je daar anders tegen aan bent gaan kijken?

Omdat je meer een beeld kreeg van wat er speelt in plaats van ergens in Nederland is er iets aan de hand. Ik denk dat het visuele helpt en dat je niet alleen kranten ziet, dat je ook echt ziet, een huis is niet meer leefbaar.

Ik heb nog een onderwerp dat ook nog steeds actueel is, waar ik het nog even over wil hebben. Wat vind je van het vluchtelingendebat in Nederland dat het afgelopen jaar ter sprake kwam binnen de politiek?

Ik vond het lastig, want ik begreep in principe wel, want in principe was ik voor, maar ik begreep ook wel..

Voor opvang?

Ja, maar ik begreep ook wel, wat de nadelen waren, I guess. Wat de mensen die er fel tegen waren zagen gebeuren, ik woon zelf in de randstad, in Rotterdam en dat is ook een drukke stad, maar als mensen in een dorp wonen expres om de stad te vermijden en er ineens een horde aan nieuwe mensen komen, dan snap ik ook wel, ja de woede, I guess. Of de tegenstrubbeling. Buiten om dat het uit de hand liep.

De vluchtelingen crisis kreeg ook volop aandacht online, wat heb je hiervan meegekregen?

Uh, heb ik wat meegekregen? Heel veel nieuwsberichten ook wel, heel veel sensationele foto's ook. Dat vond ik heel lastig ook en dat heb ik op een gegeven moment ook expliciet ontweken, want ik had zoiets, van weet je dit wil ik niet als ik er niets aan kan doen.

Welke type foto's moet ik mij er bij voorstellen?

Van die foto's van mensen die het gewoon niet hebben gehaald van zo'n bootje, van zo'n jongetje dat op het strand ligt, had ik echt zoiets van; dit is sensationisme, daar ga ik niet in mee.

Is je houding veranderd door de online berichtgeving hierover op Facebook ten aanzien van dit onderwerp?

Wat ik vooral lastig vond, aan zeg maar de behandeling online was dat het werd aangegrepen, als zoals in de wetenschap, we kunnen het wel bestuderen maar we gaan niet iets doen. Dat vond ik het lastige van, hoe zit die verhouding, van hoe kunnen wij aan de zijlijn staan zonder iets te doen voor diegene die hulp nodig hebben? Ik denk dat ik dat lastig vond. Bijvoorbeeld ook mensen die petitie tekenen en dan niets doen. Dus dat vond ik wel lastig, hoe presenteer je jezelf en je rol daarin versus wat je in het echt doet. In hoeverre kunnen we online dingen doen?

Hoe is jouw houding daar dan door veranderd? Zou je zeggen?

Ja ik denk kritischer. Want ik had wel zoiets, soort van, desillusionment, I guess. Ja ik niet, misschien is het gewoon; laten we dingen doen in plaats van er eindeloos over praten en discussiëren. Dus dat is wel een nadeel van Facebook, dat we eindeloos verder kunnen gaan, een eindeloze feed die nooit ophoudt en altijd ververst, maar in hoeverre vertaalt dat zich dan tot daadwerkelijke actie in het echte leven?

En je denkt dat de online berichtgeving daar wel echt een rol in gespeeld heeft?

Ja, ik denk het wel. Vooral door het visuele, maar ook dat mensen met elkaar kunnen delen en in gesprek kunnen. Al gebeurt dat niet vaak.

Hoe kijk je tegen de weergave van verschillende bevolkingsgroepen aan op dit platform? Op Facebook?

Hoe bedoel je?

Vind je het een diverse weergave op Facebook of heb je het gevoel dat juist minder divers is?

Ja, ik denk dat het wel afhangt van jezelf. Voor mij is het harstikke divers, gewoon omdat ik, weet je, ik leef in Rotterdam. Dat is sowieso al, dan ontkom je er niet aan. En ook in activisme, daar ontkom je niet aan. Dus ja ik denk, ja, vooral de mensen die je volgt, daar zie ik wel; dat zijn mensen die aansluiten bij mijn leefwereld. Daarin zit wel heel veel diversiteit. Als ik bijvoorbeeld mensen die ik hier in Utrecht heb ontmoet vergelijk met de mensen waarmee ik geknikkerd heb in Rotterdam, dat zijn harstikke verschillende mensen.

Denk je vanuit jouw ervaringen als Facebook gebruiker, Facebook het contact het contact tussen verschillende groepen bevordert of belemmert? En Waarom?

Ik weet niet, want ik denk ook wel dat het heel makkelijk is om je eigen hoekje te maken. En daar gewoon lekker veilig in te blijven, want je hebt bijvoorbeeld van die websites als Surinamers be Like, of allochtonen be like. En enerzijds heb je dan een soort van solidariteit van allochtonen groepen, maar dat is ook ons eigen hoekje, maar misschien is dat ook wel nodig, dus ik weet niet waar ik die spanning zou plaatsen.

Respondent 8: Elske (GroenLinks, D66, voornamelijk GroenLinks)

Wat is je leeftijd?

Ik ben 24.

En wat is je opleidingsachtergrond?

Universitaire Master Nieuwe Media en Digitale Cultuur.

Wat is je huidige beroep, functie of bezigheid?

Ik ben communicatieadviseur bij de autoriteit Consument en Markt.

En met welke politieke partij identificeer je je?

Op dit moment ben ik lid van GroenLinks en D66.

Wat is je etnische achtergrond?

Hoe noem je dat?

Ja culturele achtergrond.

Westers/Europees?

Ah okay, ja.

Blanke Nederlander?

Maar politieke partij zei je dus, dat je je identificeert als én GroenLinks en én D66?

Ja, als je het in een politieke voorkeur wilt samenvatten is het sociaalliberaal. Dus centrum-links.

Voor welke activiteiten kun je Facebook gebruiken volgens jou?

Netwerken, evenementen opzoeken, nieuws bijhouden, updates uit je sociale netwerk. Ja, dat zijn voor mij de voornaamste dingen waar ik Facebook voor gebruik.

En welke andere sociale media gebruik je en waarvoor?

Uh snapchat, simpelweg om domme foto's te sturen naar vrienden. Instagram als ik bijvoorbeeld door Den Haag loop en ik zie iets moois, dan schiet ik die gewoon op Instagram. Twitter gebruik ik amper, meer zakelijk. LinkedIn gebruik ik ook puur zakelijk. En dat was het.

En als je een schatting zou maken, hoeveel uur maak je gebruik van deze sociale media afzonderlijk? Dus hoeveel uur per week?

Oeh veel. Eh, ik denk dat ik per dag, ja wel drie tot vier of twee tot drie uur..

Voor Facebook bedoel je?

Nee, voor alles bij elkaar. Ben er wel de hele dag mee druk, maar niet aan een stuk door, maar vooral afwisselend. Ik denk dat als ik kijk naar welk medium ik het meest gebruik, dan is het wel echt bij far, Facebook. En dat is dan puur om door de tijdlijn heen te scrollen om te kijken of er nieuws is. Daarna denk ik Instagram en Snapchat.

En als je dan een inschatting zou maken afzonderlijk? Hoeveel uur je kwijt bent?

Ja Facebook denk ik wel een uur tot anderhalf uur per dag.

En Snapchat en Instagram?

Half uurtje tot een uurtje per dag, zoiets.

Een half uurtje tot een uurtje per dag. En hoeveel voor de Snapchat en hoeveel voor Instagram?

Ja, beetje fiftyfifty. Dus drie kwartier per dag.

Dus een half uurtje tot een uurtje per dag voor Instagram en Snapchat en dan zou je zeggen, om en nabij een kwartier tot een half uur voor Instagram en een kwartier tot een half uur voor Snapchat?

Ja.

En Twitter, je zei dat je die vooral voor werk gebruikt.

Ja.

Wat doe je daar precies?

Ja als wij een besluit hebben gepubliceerd dan retweet ik weleens een tweetje, maar dat mag eigenlijk geen betekenis hebben, want ik doe het eigenlijk nooit.

Ah okay.

Ik kijk niet actief op Twitter verder.

En welke media gebruik je voor het verkrijgen van nieuws? Kun je bij de volgende media aangeven hoe vaak je ze gebruikt?

Tv?

Ik kijk heel weinig tv. Ik denk misschien een uurtje per week ofzo.

En dat is dan voor het verkrijgen van nieuws? Wat kijk je dan?

Voor nieuws kijk ik eigenlijk alleen maar NOS. Heel soms RTL. Maar eigenlijk op televisie verder niets.

En websites die je dan zelf opzoekt?

Heel weinig. Ik klik meestal, ik volg heel veel nieuws via sociale media en dan als dat voorbij komt in mijn tijdlijn dan klik ik daarop. Maar echt zelf actief op zoek naar Nu.nl of NRC dat doe ik amper.

En radio?

Ik luister geen radio.

De krant?

Sporadisch op mijn werk. Dat is dan vooral, hoe het heet nou? De financiële.. Je hebt het FD in ieder geval..

Het Financieel dagblad?

Ja het financiële dagblad, lees ik dan weleens, maar dat is voornamelijk voor het werk. NRC lees ik dan nog weleens, want die hebben ze ook op werk. Volkskrant, AD soms. Dat is het.

En hoeveel tijd zou je daar ongeveer kwijt aan zijn per week?

Uurtje per week. Ja.

Welke sociale media gebruik je voor het verkrijgen van nieuws? En hoe vaak gebruik je deze sociale media als platform voor het verkrijgen van nieuws?

Voornamelijk Facebook of eigenlijk alleen maar Facebook. En hoeveel tijd ik er aan kwijt ben zei je?

Ja.

Ja ik denk dat als ik op Facebook zit, dat ik wel echt de helft van mijn tijd kwijt ben aan nieuws vergaren.

Ja.

En de andere sociale media, heb je daar ook iets wat je voor nieuws gebruikt?

Nee.

Niet echt he?

Wat is je indruk van nieuws dat op je Facebook tijdlijn verschijnt?

Ja, wel een leuke mix eigenlijk, want ik volg zelf dan wel hele uiteenlopende nieuwsmedia van de NOS tot RTL tot Algemeen Dagblad tot de wat meer obscure blogjes hier en daar zoals de Dagelijkse Standaard of de Post Online zie ik ook nog weleens dingen voorbij komen. Ik lees niet alles evenredig veel. Ik merk toch dat ik wat ik mij wat sneller laat leiden door de grote

gerenommeerde dagbladen of nieuwsmedia en ik denk dat ik dan vooral het meeste uitkom bij de NOS, het NRC en de Volkskrant.

Wat doe je met nieuwsberichten via Facebook?

Ja meestal, ik klik erop, ik lees het, maar ik interacter er verder niet mee. Nee. Dus ik ga niet daarna nog in discussie of liken of delen. Dat doe ik eigenlijk nooit. Ik ben echt een klassieke lurker.

Vertrouw jij het nieuws dat je op Facebook leest en waarom?

Over het algemeen wel en dat komt omdat ik toch wel pagina's volg die niet exclusief online opereren, maar bijvoorbeeld ook gewoon een kantoor hebben of ook op televisie programma's. Het zijn gewoon betrouwbare bedrijven, mijns inziens. Die kleine blogjes, waarvan ik net zei dat ik ze ook weleens volg, daar heb ik toch wat meer vraagtekens bij, zoals de Dagelijkse Standaard of bijvoorbeeld ook een andere politieke hoek, zoals Joop.nl. houd ik toch wel rekening mee dat dat vaker gedreven is door opinie dan feiten. Maar over het algemeen, he dat soort dingen weet ik, vertrouw ik wel wat ik lees.

Ben je kritischer als je nieuws leest op Facebook dan als je nieuws leest uit andere bronnen buiten sociale media?

Oeh, ja ik denk het wel. Zeker als ik inderdaad zo'n, bijvoorbeeld het stuk van het AD laatst vond ik interessant over Catan, dat de kolonisten van Catan. Ik heb dat stukje ook gelezen en op het eerste gezicht geloofde ik het, maar later bleek dus dat die woorden helemaal uit de context zijn gerukt. Toen dacht ik wel ja, er is meteen op Facebook allemaal zo'n hele grote ophef en allemaal discussies en ja op dat moment gaat er bij mij ook wel een belletje rinkelen, van in hoeverre zou dit echt zo zijn? Maar ja dat was in dit geval het AD en die is toch meer qua stellingmakerij enzo dan de gemiddelde NRC ofzo. Maar ja, zeg maar de grotere nieuwsmedia die ik volg op Facebook die vertrouw ik vaak wel. De wat kleinere, wat minder. Daar ben ik toch wel wat kritischer op. Die volg ik buiten Facebook ook eigenlijk niet. Misschien dat het daar ook mee te maken heeft.

Dus al met al zou je zeggen dat je kritischer bent als je nieuws leest op Facebook?

Ja.

En zou je zeggen dat je Facebook net zoveel als andere media zou kunnen vertrouwen?

Nee. Nee, want het heeft voor mij te maken met dat ik op Facebook lang niet alles zie, als ik bijvoorbeeld door mijn tijdlijn aan het scrollen ben en ik zie twee of drie NOS artikeltjes voorbij komen, dan weet ik dat de helft mist. Als ik alles wil weten van de actualiteiten dan moet ik echt naar de website of het NOS journaal kijken. RTL net zo. Ik zie toch wel dat ik vaak bepaalde onderwerpen vaker terug zie komen van bepaalde nieuwsmedia, dat zal ongetwijfeld te maken hebben met mijn leesgedrag. En ik weet dat als ik naar de website ga dat dat een ander beeld is. Dat ik dingen lees die ik in mijn tijdlijn zie verschijnen. Dus in dat opzicht is Facebook een stuk gekleurder.

Even kijk of hij nog loopt hoor..

Ja.

Even een heel praktische vraag, hoeveel Facebook vrienden heb je?

Oeh, dat ga ik opzoeken. Wel veel.

414.

414?

Ja.

Als je zou kijken waar je die vrienden van kent, hoe ziet je sociale kring er dan uit? Waar ken je die vrienden dan van?

Een heel klein deel is nog van de middelbare school of Universiteit. Het overgrote deel komt toch wel uit mijn politieke activiteiten bij GroenLinks dan wel D66. Dan wel andere politieke gekleurde partijen. Ja van mijn werk een paar, maar ook heel weinig in principe. En oude vrienden van toen ik nog in Apeldoorn woonde, maar ik zou zeggen het overgrote deel is toch wel van mijn netwerk uit de politiek.

Wanneer voeg je iemand toe of accepteer je iemand als Facebook vriend?

Ik moet wel weten wie het is en ik hoef die persoon niet per se fysiek te hebben gesproken of online te hebben gezien zeg maar, ik zit bijvoorbeeld ook in bepaalde politieke Whatsappgroepen met politieke jongeren uit allerlei, van allerlei pluimage, van Forum voor Democratie tot SP, maar als ik bijvoorbeeld in die whatsapp groep een beeld krijg van, daar kan ik wel aardig mee discussiëren of die persoon is in ieder geval te vertrouwen als in, dat is een echt persoon. Dan zou ik wel een vriendschapsverzoek accepteren als ik die persoon enigszins kan uitstaan

Wat voor berichten van je Facebook vrienden zie je vaak voorbij komen op je tijdlijn?

Veel memes. Heel veel memes, maar dan ook wel vaak politiek gekleurde memes. Artikelletjes delen over van alles en nog wat, vaak ook wel politiek gerelateerd, maar ook statusupdates, foto's van vakanties ofzo.

En wat doe je met politieke berichten die van je vrienden voorbij komen in je tijdlijn?

Meestal negeer ik die. Ik heb er wel een mening over, maar ik vind Facebook niet het platform om daar een discussie over te voeren. Ik doe er meestal niets mee. Hooguit een duimpje of zo'n boze emoji of vaak met een knipoog. Ik ga niet vaak in discussie op Facebook.

Kies je er ook weleens voor om berichten van je vrienden niet te tonen op je tijdlijn?

Ja, dat heb ik weleens gedaan. Ik heb een paar mensen in mijn vriendenlijst die heel actief zijn bij bijvoorbeeld Forum voor de democratie en die delen dan heel regelmatig dingen waar ik het politiek gezien heel erg mee oneens ben en die als ik dat heel vaak blijf zien in mijn tijdlijn dan kies ik er weleens voor om ze te ontvolgen, niet ontvrienden, maar ontvolgen.

En wat voor berichten moet ik mij daar bij voorstellen?

Bijvoorbeeld, ja feminisme slaat nergens op. Me Too is overtrokken en dat soort dingen. Over vluchtelingen, dat linkse mensen verschrikkelijk zijn. Dat soort prikkelende stukken hoef ik niet per se in mijn tijdlijn.

En verwijder je weleens vrienden van Facebook vanwege hun tijdlijn berichten?

Nee eigenlijk nooit. Nee.

Waarom wel of niet?

Ja, weet je, ik ben wat dat betreft heel pragmatisch. Mensen die ik in mijn vriendengroep heb die hebben soms hele uiteenlopende politieke meningen, maar dat wil niet zeggen dat op een ander vlak ik niet met ze klik. Ik ken ook wel een paar mensen van forum waar ik gewoon heel gezellig mee kan borrelen of hele leuke avond kan hebben. Ja, zodra het over politiek gaat, dan botsen we wel heel erg. Dus als zij op Facebook voornamelijk dingen zetten die heel erg politiek van aard zijn, dan kies ik ervoor ze te ontvolgen, maar ik hoef ze niet per te ontvrienden, want ik spreek wel gewoon eens met ze af. Ik zie ze weleens, dus dan vind ik dat wel een beetje een rare zet om te doen.

Welke soort sites of webpagina's volg je via je tijdlijn? Waarvan blijf je graag op de hoogte?

Memes vooral. Toch wel heel veel memes. Ook nieuws. Maar verder, ja muzikanten heel veel, maar dat kom omdat ik echt een ziekelijke obsessie heb voor muziek. Verder eigenlijk niet. Dus vooral entertainment gerelateerd, muziek, nieuws, voor de lol.

Zijn er ook politiek geaffilieerde pagina's waarvan je graag op de hoogte blijft en welke?

Ja, ik volg de meeste politieke partijen. De officiële kanalen daarvan en de jongerenorganisaties daarvan. Ook wel instanties die wel politiek gekleurd zijn. Bijvoorbeeld Amnesty of De Jonge Klimaatbeweging of Greenpeace. Dat soort goede doelen als het ware. Verder niet echt. Ja, sommige politici ook wel.

Welke politieke partijen volg je?

Ja eigenlijk allemaal. GroenLinks, D66, PvdA, VVD.

En dat zie je ook allemaal voorbij komen in je tijdlijn of?

Ja, maar ik zie wel dat ik overwegend meer uit de sociaalliberale hoek te zien krijg dan uit andere hoeken. Ik zie bijvoorbeeld niets van de SP voorbij komen of heel weinig van de VVD, terwijl ik ze wel volg. En het meeste is toch GroenLinks en D66 dat ik voorbij zie komen en het valt mij dan ook wel op dat het heel vaak gesponsorde content is. Dan hebben ze waarschijnlijk betaald om mijn doelgroep te bereiken. Dat valt mij wel op.

Dat is wel interessant, want dan heb je wel alles geliket toch? Alles dat je volgt.

Ja, maar ik krijg het niet evenredig te zien.

Waar zou dat aan kunnen liggen dan?

Waarschijnlijk aan mijn gedrag op Facebook. Dat ik bijvoorbeeld wat vaker op een artikeltje van de Volkskrant klik en dat ze daaruit kunnen afleiden dat ik sociaalliberaal / centrum-links georiënteerd ben. Ik weet het niet.

Wat doe je met Facebookberichten die jouw opvattingen of wereldbeeld tegenspreken?

Ik kijk er wel naar, maar ik doe er verder niets mee. Als ik bijvoorbeeld een prikkelend artikel tegenkom dat iemand gedeeld heeft over dat feminisme zich niet zo aan moet stellen en ja ik heb daar wel een hele sterke mening over en ik kijk ook weleens in de reacties hoe andere mensen daar op reageren. Ik zou hooguit een keer een like of iets in die richting geven op een reactie, maar niet per se zelf de discussie aangaan.

Dragen Facebook nieuwsberichten bij aan de beeldvorming over bepaalde onderwerpen denk je? En waarom?

Ja, ik denk het wel. Want je ziet heel vaak als er ergens ophef over ontstaat, dat meteen je hele tijdlijn volstaat ermee en dat iedereen een mening heeft, terwijl dat echt een compleet verkeerd beeld is van wat de actualiteit buiten Facebook is. Neem bijvoorbeeld weer het voorbeeld van de Kolonisten van Catan. Toen dat bekend werd. Heel Facebook was er mee bezaaid en je ziet ook meteen dat er memes van komen en mensen die dingen delen en boos reageren of de discussie aangaan, maar als ik dan bijvoorbeeld even het nieuws aanzet, dan komt het terug of heel klein. Of als ik bijvoorbeeld dan sporadisch een keer uit mijzelf naar een website ga, dan zie je het ook niet voorbij komen. Dan zie je bijvoorbeeld van het CBS hoe de bevolkingssamenstelling van Nederland verandert of de economische cijfers ofzo.

Hoe denk je dat dat komt?

Ja, Facebook is heel erg gericht op interactie en hoe meer mensen interacteren op een bepaald onderwerp hoe meer viral het gaat. En dan kan een onderwerp dat qua nieuwswaarde heel klein is, ineens heel groot worden, terwijl dat ergens anders misschien niet zo hoeft te zijn, buiten het platform.

Heb je het gevoel dat je anders tegen bepaalde onderwerpen aan gaat kijken door Facebook en waarom?

Ja, eigenlijk wel, want ik merk dat bij mij persoonlijk nogal irritatie ontstaat over hoe hysterisch men reageert op bepaalde onderwerpen kleine onderwerpen, neem bijvoorbeeld die kolonisten van Catan. Hoe heftig mensen daarop reageren en hoe groot zo'n onderwerp wordt. Maar bijvoorbeeld ook de Zwarte pieten discussie, als ik zie hoe groot dat is op Facebook ten opzichte van daarbuiten of bijvoorbeeld Gender zoals de gender neutrale toiletten of heel veel van die, ja, klassieke politiek correcte onderwerpen. Dat domineert echt mijn tijdlijn en daar kan ik mij ook echt ontzettend aan ergeren. Dat ik daar veel meer van mee krijg dan van andere zaken die ik zelf als persoon heel belangrijk vind. Arbeidsmarkt of zorg of hoe het gesteld is met onze economie, daarvan zie ik in mijn tijdlijn bijna niets voorbij komen. Van kleine onderwerpen die op zich de moeite waard zijn om te bediscussiëren, die krijgen gewoon onevenredig veel aandacht. Niet ik daardoor negatief ten op zichte van die onderwerpen sta, maar de balans is een beetje scheef.

Wat heeft het dan voor effect op hoe je tegen bepaalde onderwerpen aankijkt?

Ja, eigenlijk word ik er een beetje apathisch van. Ik ga mij er gewoon een beetje van distantiëren en niet actief mee discussiëren. Dan denk ik gewoon ik weet gewoon precies hoe zo'n discussie gaat en dat we een paar dagen lang ophef hebben over iets en uiteindelijk schiet je er niets mee op. En die energie had je ook kunnen steken in het oplossen van grotere problemen, dus eigenlijk distantiër ik mij er meer van.

Heb je dan het gevoel dat je bevestigd wordt in je mening of?

Nee, niet per se. Want ik heb wel een mening, maar ik voel niet sterk de behoefte om die dan te bediscussiëren met anderen omdat ik zo weinig voel voor zo'n grote discussie over zo'n klein onderwerp.

Ja.

Ik ga veel liever in discussie over hoe we de arbeidsdiscriminatie aan kunnen pakken of zwangerschapsdiscriminatie. Dat soort dingen.

Een heel andere onderwerp.. nou ja een ander actueel onderwerp. Wat vind je van het vluchtelingendebat in Nederland dat het afgelopen jaar ter sprake kwam binnen de politiek?

Het afgelopen jaar vond ik het eigenlijk heel rustig. Dat komt waarschijnlijk voor een groot deel, omdat de vluchtelingenstroom een beetje is opgedroogd sinds de deal met Turkije. Dat eh, ja je ziet dan wel weer dat de regeringspartijen staan te pronken, zoals Mark Rutte die roept dat hij ervoor gezorgd heeft dat de Turkije deal tot stand gekomen is en dat daardoor de mensen daar blijven en niet Nederland overspoelen, bij wijze van. Ik merk een beetje.. [rumoer op de achtergrond] ik wacht wel even.

Het is het afgelopen jaar niet zo heftig geweest als dat het in 2015/ 2016 was. Het afgelopen jaar leefde het helemaal niet, mijns inziens, maar hooguit probeert Geert Wilders ofzo of Thierry Baudet, puntjes te scoren door een keer lukraak wat te roepen over de homeopathische verdunning van de samenleving of over dat overspoeld worden dat tsunami. Maar je merkt dat dat de afgelopen tijd gewoon geen voet aan de grond krijgt, dat heel andere onderwerpen het discours domineren, het publieke debat. Ja. En de toon. Ik vond het wel interessant, laatst las ik iets dat 70% van de Nederlanders positief staat tegenover opvang van vluchtelingen, zitten natuurlijk wel heel veel haken en ogen aan en nuances en dat kun je uit zijn kop niet uit halen, maar ik heb wel het idee dat de toon wat milder wordt ook omdat de problematiek wat minder urgent is nu.

Wat vond je zelf van het migratiebeleid?

Migratiebeleid? Van het afgelopen jaar?

Ja nu, afgelopen jaar en nu.

Uh, ja dat weet ik eigenlijk niet zo goed. Ik ben tegen die Turkije deal. Niet omdat maar ik vind dat iedereen hier maar heen moet komen, ik vind wel dat oorlogsvluchtelingen, mensen die politiek vluchteling zijn, onvoorwaardelijk opgevangen moeten worden. Economische vluchtelingen, economische vluchtelingen, daar sta ik toch wat anders in. Die moeten niet onvoorwaardelijk opgevangen worden, dus eh, wat was de vraag ook alweer?

Hoe je tegen het huidige migratiebeleid aankijkt.

Het huidige migratiebeleid. Ja het is redelijk streng, het zou van mij wat soepeler mogen, wat humaner mogen vooral. Deals sluiten met landen zoals Libië en Egypte daar sta ik zelf ook heel negatief tegenover ook dat we ons zo laten chanteren door Turkije bijvoorbeeld, vind ik echt een risico. Dus daar ben ik het niet mee eens, maar ik snap ook wel weer vanuit die hoek, vanuit die hoek snap ik ook wel weer hoe goed dat dat nodig is om het gecontroleerd deze kant op te laten komen. En op zich de vluchtelingenopvang die we hebben is volgens mij best in orde, hoewel veel van die locaties alweer leeg staan. Wat ook weer doodzonde is, he. Dat vluchtelingen in Spanje, Italië en Griekenland bij wijze van op straat slapen en dat wij hier lege bedden hebben vind ik echt onbegrijpelijk, maar ja dat is een Europese aangelegenheid, niet per se een Nederlandse. Beetje dubbelzichtig, ik snap dat het gecontroleerd en in goede banen geleid moet worden, maar ik vind het ook redelijk streng en ook vooral, als ze hier eenmaal zijn mogen ze niets. Ze kunnen geen vrijwilligerswerk doen, talen mogen ze niet volgen, ze zitten de hele dag

maar een beetje hutje mutje op elkaar, vaak zonder privacy of ruzie met elkaar. Wat ik ook best wel begrijp als je je kapot verveeld. Dus daar valt nog wel heel veel te winnen denk ik.

Ik had ook een stelling; 'Zo kreeg de vluchtelingen crisis volop aandacht online', wat heb je hiervan meegekregen?

Wanneer?

Het afgelopen jaar.

Ja ik heb er vooral veel van meegekregen dat in de coalitie de onderhandelingen klapten, dat de VVD, CDA, GroenLinks en D66, maar toen speelde vooral de discussie over in de regio opvangen of hier, maar ik merkte dat dat nog niet eens de hamvraag was, maar het was vooral welke partij kreeg de schuld van het laten klappen van de onderhandelingen. Ja en op dat moment heerste heel erg het beeld van ja het is gewoon de schuld van Jesse Klaver, ja die is er niet klaar voor en die heeft gewoon een grote waffel en hij moet maar zijn verantwoordelijkheid nemen en ja die bal werd in de afgelopen gemeenteraadsverkiezingen ook weer gespeeld door D66, van jij wij durven wel te regeren en jullie niet. Dat domineerde in mijn optiek wel meer de discussie, dan überhaupt de hamvraag over wat we met vluchtelingen moeten. Meer zo van het was een onderwerp, het onderwerp waarop het geklapt is. Dat vooral de coalitie onderhandelingen dominant waren in plaats van het hele debat over vluchtelingen, maar dat is mijn beeld daarbij.

Een beetje een vies debat eigenlijk, weinig politiek. Heel politiek gedreven over wie gelijk heeft en wie de andere voor de, 'throw them under the bus' vind ik zo mooi gezegd in het Engels, wie elkaar de schuld kan geven.

Is je houding veranderd door de online berichtgeving op Facebook hierover? Dus je houding ten aanzien van het opvangen van vluchtelingen?

Nee. Nee. Ik ben ook bij zo'n meet-up geweest net echt een dag nadat de onderhandelingen waren mislukt en toen heeft Jesse Klaver gewoon zijn verhaal gehouden. Ik kan mij heel goed vinden in die punten, nog steeds. En het debat dat daarna gevoerd is, wie de schuld kreeg, of lokale opvang, dat is niet veranderd.

Maar is de algehele berichtgeving daarover, heb je daar ook misschien het gevoel dat je mening is veranderd over dit onderwerp? Door de discussies die online gevoerd werden?

Nee, ik heb best wel een sterke mening en die kan veranderen, maar niet door oppervlakkige berichtgeving op sociale media.

Hoe kijk je tegen de weergave van verschillende bevolkingsgroepen op dit platform aan?

De letterlijke weergave?

Ja, vind je het divers genoeg? Hoe vind je dat diversiteit wordt weergegeven op Facebook?

Ja als ik kijk naar mijn eigen vriendengroep, dan is die vrij homogeen, daardoor is de berichtgeving in mijn tijdlijn waarschijnlijk ook vrij homogeen. Ik zie wel regelmatig dingen voorbij komen die raken aan het onderwerp diversiteit of feminisme of etniciteit, dat is het eigenlijk wel.

Dit is de laatste vraag al. Denk je dat vanuit jouw ervaringen als Facebook gebruiker, Facebook het contact tussen verschillende groepen bevordert of belemmert?

Tussen verschillende bevolkingsgroepen?

Ja.

Oeh dat vind ik een goede vraag. Ja in mijn geval helpt het. Dan bedoel ik dus meer, het helpt mij in contact te komen met mensen met andere politieke meningen, dus qua politieke diversiteit werkt het voor mij heel goed, maar qua etnische diversiteit niet per se. En dat heeft ook voor een groot deel te maken dat het ledenbestand van GroenLinks en D66, heel homogeen, hoogopgeleid en heel wit is vooral. Maar het brengt mij niet per se meer in contact met bijvoorbeeld moslims of etnische minderheden, eigenlijk ben ik best wel in mijn eigen bubbel blijven hangen. Er is niet veel veranderd sinds de universiteit.

Waarom denk je dat dat komt? Komt dat zoals je zegt dat je vooral in contact komt met mensen van GroenLinks enzo?

Ja ik denk dat het voor een heel belangrijk deel sociaal economische oorzaken heeft, want laten we eerlijk wezen, ik ben een hoogopgeleide, Nederlandse vrouw, ik ben de meest stereotype D66'er, GroenLinks, ja die zijn sociaal economisch toch van een heel andere achtergrond, dan iemand met een migranten achtergrond bijvoorbeeld een moslim die hier in de Schilderswijk woont, daar kom ik gewoon bijna niet mee in contact. Zowel niet als van mijn politieke netwerk, mijn fysieke woonplek, de wijk is ook ontzettend homogeen en hoogopgeleid. Mensen zoals ik. Ook op werk, ik zet echt heel veel tussen hoogopgeleide mensen, die allemaal universitair gestudeerd hebben, gezinnetje hebben en in een goede buurt wonen. Dus ik kom simpelweg zowel online als offline, niet met veel mensen in aanraking. Wat best wel jammer is, denk ik.

Respondent 9: Michael (CDA)

Wat is je leeftijd?

Ik ben 25 jaar, dus in 1992 geboren.

Wat is je opleidingsachtergrond?

Mijn hoogst behaalde opleiding is een Master in Arts in European Public Affairs dus dat ligt eigenlijk bij European Studies, er tegen aan.

Wat is je huidige beroep, functie of bezigheid?

Ik werk als parlementariër, laten we zeggen, adviseur. Ja. Ik zit in het Europese parlement.

Wat moet ik mij daar bij voorstellen?

Ik werk als, ja politiek adviseur voor een aantal Europarlementariërs. Dus ik breng politiek advies uit en werk ook op een aantal specifieke beleidsterreinen, zoals de Europese begrotingen.

Oké.

En met welke politieke partij identificeer je je?

CDA

Wat is je etnische achtergrond?

Nou, ik ben gewoon blank. Ja, zo Nederlands als het maar kan, zeg maar.

Ja. En voor welke activiteiten kun je Facebook gebruiken volgens jou?

Ehm, nou ja sowieso in, als privé persoon heel erg om in contact te blijven met vrienden en familie, toch zeker. Vooral mensen die je niet zo vaak normaal ziet. Maar professioneel gezien heb ik het zelf ook gebruikt en wordt het ook gebruikt bij ons op werk om politieke campagnes te voeren, om peilingen te doen, ja. In contact te blijven met de achterban, dat is bij ons wel een ding.

Nu kom ik eigenlijk op de tweede vraag. Welke activiteiten bezig jij vooral op dit platform?

Nou voor mij is het tegenwoordig eigenlijk alleen nog maar privé bezigheden, dus ja in contact blijven met vrienden, zien waar iedereen mee bezig is, dat soort zaken. Wie er getrouwd is, wie kinderen krijgt, al dat soort ongein. Dus ik zit iets minder op de professionele kant.

Welke andere sociale media gebruik je en waarvoor?

Oeh, ehm, hangt even van de specifieke betekenis van sociale media af, maar Whatsapp als berichtendienst, Facebook en het verlengde ervan; Facebook Messenger, eigenlijk hetzelfde maar als berichtendienst en dan vooral voor mensen waar ik niet het telefoonnummer van heb, eh, ik gebruik Twitter, ik gebruik Twitter heel veel, vooral om het nieuws te volgen, omdat dat vooral voor het werk dat ik doe, heel belangrijk is om continu te weten waar internationale journalisten mee bezig zijn. Dat is voor mijn beleidsterrein altijd erg handig. Ja, LinkedIn, eigenlijk ook. Heel professioneel gebruik. Eerlijk gezegd vooral om te screenen van mensen die wij willen aannemen. Die solliciteren op een vacature bij ons, daar gebruik wij LinkedIn voor. Eh, wat gebruik ik nog meer? Ja, Instagram, nou ook vooral ook om foto's van vrienden te bekijken of eh een beetje wat politieke campagnes te volgen. Niet zelf te doen, maar een beetje te volgen. En voor privé gebruik, gebruik ik ook nog wel Pinterest en dat is eigenlijk vooral ook om vakantie ideeën op te doen en tattoo ideeën op te doen. Dus, maar dat is echt gewoon puur op persoonlijk vlak. Ja en Snapchat maar dat is ook aan de hand voor vrienden om wat onzin te snappen enzo.

Als je een schatting zou maken, hoeveel uur per week ben je kwijt aan de sociale media afzonderlijk? Dus de verschillende die je zojuist genoemd hebt?

Ja dat vind ik heel moeilijk, dat vind ik echt heel moeilijk. Tja, ik denk dat ik zeven tot acht uur per week op Twitter zit. Facebook zal, ja, een uur of vijf, zes, zijn. LinkedIn, zal misschien twee uur zijn, nog niet eens. Binnen de twee uur in ieder geval, per week. Instagram, zal bijna net zoveel als Twitter zijn, zeven, acht uur, wel. Ja, Pinterest, zou ik niet kunnen zeggen. Dat verschilt heel erg. Even kijken, ja Snapchat, niet veel, zal uurtje of twee, drie per week zijn, max. Dus ja.

Welke media gebruik je voor het verkrijgen van nieuws? Kun je bij de volgende media aangeven hoe vaak je ze per week gebruikt?

Ik heb hier televisie staan.

Eh, meerdere keren per week, maar niet zo heel veel eigenlijk, niet iedere dag.

Als je een schatting maakt, hoe vaak zou je dat dan per week gebruiken? Televisie voor het verkrijgen van nieuws?

Vier dagen in de week? Ja.

En dan? Uurtje per dag ofzo?

Max. Uurtje max.

En websites?

Uh, dagelijks, en dan zou je kunnen uitgaan van toch wel een uur, uur, anderhalf uur per dag.

En de radio?

Ja, die staat bij ons heel vaak op de achtergrond op. Dus je zou kunnen zeggen, dagelijks. Wat betreft nieuws, misschien ook wel een uur per dag. Alle nieuws en opinieprogramma's waar we echt naar luisteren bij elkaar dan.

En de krant?

Uh, ja, ja eigenlijk iedere werkdag, vijf dagen per week. Zeg, dat ik er een half uurtje per dag aan besteed. Ik lees wel krantenartikelen en we krijgen vaak samenvattingen, ja samenvattingen, maar uittreksels van de kranten die worden ons doorgestuurd, ja. Daar ben je toch vaak het eerste half uur van je werk mee bezig.

Ja.

Nou kom ik weer terug op de sociale media waar we het over hadden, het zijn er veel, welke sociale media gebruik je voor het verkrijgen van nieuws? En hoe vaak gebruik je deze sociale media als platform voor nieuws?

Twitter en Facebook eigenlijk, voor nieuws. Ja, Twitter gebruik ik gewoon heel veel, eh, Facebook gebruik ik eigenlijk heel weinig voor nieuws ook wel een beetje, omdat er heel weinig nieuws in mijn tijdlijn staat. Alles wat er van nieuws in staat is wat ik al gelezen heb. Dus het is qua Twitter heel vaak, al dan niet continu voor nieuws. Facebook eigenlijk vrij weinig. En de rest van de sociale media niet zoveel, nee. Ja bij LinkedIn is het altijd oud, dus dat gebruik ik niet voor nieuws.

En als je een schatting zou maken hoeveel procent van de tijd zou je Facebook voor nieuws gebruiken van het aantal uur dat je genoemd hebt?

Uh, ja, ik zeg nog geen twintig procent.

En Twitter?

Continu, altijd.

Eigenlijk 100% van de tijd die je hebt aangegeven ben je bezig met nieuws via Twitter?

Eigenlijk wel, ja. Ik gebruik Twitter dus ook echt heel weinig voor privé zaken, bijna alleen werk. Dus daarmee ben ik eigenlijk altijd bezig met nieuws.

Wat is de indruk die je krijg van nieuws die op je Facebook tijdlijn verschijnt?

Het nieuws dat op mijn tijdlijn verschijnt, is vaak weinig relevant voor mij. Dus dan gaat het bijvoorbeeld over celebrity-nieuws of heel veel lokaal nieuws uit Nederland en ik kan best inzien waarom het voor sommige mensen interessant is, maar voor mij heeft het als expat zijnde heel weinig waarde. En sowieso ben ik meer geïnteresseerd in politiek nieuws en economisch nieuws en dat zie ik heel weinig op Facebook.

Wat doe je dan met de nieuwsberichten die je via Facebook voorbij ziet komen?

Ik scrol er meestal gewoon voorbij. Ik klik heel weinig op het nieuws dat ik in Facebook zie. Uh, nee. Gewoon omdat het voor mij niet relevant voelt.

Zou je het nieuws vertrouwen dat je op Facebook zou lezen? En waarom?

Goede vraag. Soms wel en dan hangt het heel erg van de bron af. Als er nou bijvoorbeeld lokaal nieuws is en het wordt gebracht door een lokale website waarvan ik weet dat ze serieuze journalisten erachter hebben zitten, ja, dan zou ik het vertrouwen. En komt het van RTL nieuws of komt het van een andere serieuze nieuwsorganisatie, ja dan zou ik het wel vertrouwen. Maar de standaard Facebook click-bait berichten zijn niet vaak alleen niet relevant, maar vaak kun je al aan de titel zien, als het heel spectaculair is opgemaakt, dat er heel weinig inhoud achter zit. Ja, dan heeft het voor mij ook geen zin om daar op te klikken, omdat ik daar niet op vertrouw. Dusja. Het hangt heel erg van de bron af of ik het zou vertrouwen of niet.

Ben je kritischer als je nieuws op Facebook leest dan als je nieuws leest uit andere bronnen buiten sociale media om?

Ik denk het wel, ja, ja. Ik denk dat ik wel kritischer ben ook met datgene wat op Facebook staat. Al was het maar, dat ik vaak het gevoel heb, dat als ik iets zou zien op het journaal, of dat ik iets hoor op de radio of iets lees in de krant dan zit daar toch eigenlijk een hele redactie achter en een heel proces achter waarin het nieuws wordt gemaakt. Maar ja, ieder malloot kan iets op Facebook zetten of op een website gooien, dus dat maakt het voor mij in principe iets minder betrouwbaar ja.

Hoeveel Facebook vrienden heb je eigenlijk?

Dat zit boven de 2000, ja.

Hoe ziet jouw sociale kring op Facebook eruit? Waar ken je je Facebook vrienden van?

Een deel ken ik zeg maar van thuis, zijn ook mensen uit Maastricht, waar ik mee naar school ben geweest, mee heb gestudeerd. Of die ik al heel lang ken, bij ons uit het dorp nog. Ik ben opgegroeid net buiten Maastricht, vandaar het dorp en de stad. En heel veel mensen waarmee ik bevriend ben op Facebook ken ik via het CDA, dat zijn leden van de partij of leden van de jongerenorganisatie. En een deel van de vrienden zijn ook niet-Nederlands in de zin dat ze van zusterorganisaties uit het buitenland komen. Dus ik ben voor het CDA veel in het buitenland geweest, conferenties enzo, buitenlandse trainingen, dus ja die mensen voeg je dan toe op Facebook. Al moet ik zeggen dat ik veel mensen van de CDA toevoeg en mensen van zusterorganisaties, die zijn ook centrum, centrumrechts. Dus ja.

Wanneer voeg je iemand toe of accepteer je iemand als Facebook vriend? Heb je daar een criterium voor?

Eh, ik wil ze wel kennen. Dus het is niet dat ik zomaar random mensen ga toevoegen, maar als ik dus bijvoorbeeld met iemand op een conferentie heb gesproken of een paar dagen op congres heb gezeten dan voeg ik zo'n iemand wel toe, ja.

Wat voor berichten zie je vaak voorbij komen van je Facebook vrienden op je tijdlijn?

Oeh, sowieso heel veel vakantiefoto's en tegenwoordig ook heel berichten van mensen die aan het trouwen zijn, die kinderen krijgen, huizen aan het bouwen of kopen zijn. Dat is een beetje de levensfase waar iedereen langzaam in begint te komen.

Wat doe je met politieke berichten die van je vrienden voorbij komen in je tijdlijn?

Als ze een beetje relevant voor mij lijken, dan lees ik ze wel. Soms geef ik ze een like, zeker als ze van CDA zijn en ze doen iets goeds, prima. Nou ja, verder niet zo heel veel. Ik deel niet heel veel, ik deel niet actief berichten van mensen, nee. Ja en ook heel veel nieuws, zeker van buitenlandse collega's, is gewoon niet heel relevant voor mij. Dus dat negeer ik dan eigenlijk wel.

Kies je er ook weleens voor om berichten van je vrienden niet te tonen op je tijdlijn?

Uh, ja ik heb wel een aantal mensen die ik, zeg maar, uit fatsoen niet verwijder, maar die ik wel heb aangegeven dat ik de berichten niet wil zien.

En waarom? Kun je daar iets meer over vertellen?

Poeh, ja heel vaak berichten schrijven, dat is gewoon irritant. Of als het berichten zijn met inhoud waar ik een beetje aanstoot aan neem, dus als het allerlei PVV berichten zijn of anti, meer xenofobe of antisemitische berichten, ja dan hoeft het van mij niet. Dus zulke mensen, die ontvolg ik dan. Vaak kan ik het niet maken om ze te ontvrienden.

Heb je weleens iemand ontvriend vanwege de tijdlijnberichten?

Oh, ja wel, ja.

Wanneer was dat het geval?

Ja, vaak als het dan ook om politiek ging, dat berichten heel erg zuur werden. Of dat er allerlei persoonlijke aanvallen richting andere politici in stonden en daar had ik geen behoefte aan. Dus zo'n iemand ontvriend ik dan. Dat is vooral omdat ik actief ben geweest in de lokale politiek, dat rond campagne tijd het soms buitengewoon ongezellig wordt op Facebook. Ja, daar heb ik dan gewoon geen zin in. Dus, ja.

Welke soort webpagina's of sites volg je via je tijdlijn? Waarvan blijf je graag op de hoogte?

Ehm, bedoel je daarmee specifiek nieuwswebsites of?

Je kunt verschillende sites noemen, onder andere nieuwssites of eh.

Oké, wat ik heel erg voor mijzelf volg zijn bepaalde uitgaansgelegenheden, cinema's, poppodia, vooral in Brussel, die ik volg. Een aantal, moet ik zeggen, sociale verenigingen, verenigingen voor Nederlanders in Brussel en die volg ik ook, omdat dat ook een gezelligheidsvereniging is. Ja, en dat is het wel zo'n beetje. Ja.

Zijn er politiek geaffilieerde pagina's waarvan je graag op de hoogte blijft? En welke?

Ja, sowieso het CDA als partij en een aantal lokale afdelingen van het CDA, CDA Maastricht ook wel. De EVP, de Europese Volkspartij, waar het CDA onder valt die volg ik ook nog op Facebook. En een aantal zusterpartijen van het CDA die volg ik ook op Facebook. En ja verder een aantal jongeren organisaties, en lokale en regionale afdelingen, zoals het CDJA en de Belgische collega's, Duitse collega's, Luxemburgse collega's. Er zijn wat vrienden van mij die in besturen zitten daar, dus ja, wel leuk.

Wat doe je overigens met Facebookberichten die jouw opvattingen en wereldbeeld tegenspreken?

Als ze een beetje goed geschreven zijn, lees ik ze meestal wel en nou ja, ik durf te zeggen dat ik wel redelijk openminded ben. Politiek gezien ben ik enorm centristisch, ik ben altijd wel benieuwd naar iemand anders ideeën. Ik probeer ze te lezen en erover na te denken en soms er over te praten met vrienden, hetzij online, hetzij offline, maar als het bijvoorbeeld richting, hoe noem je dat nou ook weer, samenzweringstheorieën enzo gaat, dan heb ik daar geen behoefte aan. Zoals dat de CDA vol zit met allemaal Illuminatie, dat hoeft niet zo van mij.

Dragen Facebook nieuwsberichten bij aan je beeldvorming over bepaalde onderwerpen? En waarom?

Nee, heel weinig. Heel weinig. Vooral omdat veel berichten die op Facebook worden gedeeld, niet heel erg diepgaand zijn. Ik merk, nou bijvoorbeeld, ik merk bijvoorbeeld dat een hoop journalisten die ik volg op Twitter of een hele hoop academici die ik volg op Twitter, dat die vaker langere en beter geschreven betogen of beschouwingen delen. Dus ik lees liever mijn nieuws en opiniestukken via Twitter, via een aantal lijsten die ik heb samengesteld, dan via Facebook.

Je gaat dus eerder anders tegen onderwerpen aankijken door Twitter dan door Facebook?

Ja, ja, dat kun je wel zo zeggen ja. Vooral omdat ik niet zoveel, veel Facebook berichten prikkelen mij niet. Die brengen mij geen nieuw, geen echt nieuws. Vaak omdat de berichten kort zijn, de berichten weinig inhoud hebben, vind ik persoonlijk, daarom heeft Facebook ook andere rol bij gekregen van de sociale media. Ja.

Hoe zou je die rol dan omschrijven?

Voor mij is het meer om in contact te komen en te blijven met vrienden en familie en die zijn meer een soort gezelschapsbron, ja. Eigenlijk inderdaad gewoon in contact blijven met mensen in plaats van het overtuigen van mensen of het overtuigd raken van iets anders. Het is voor mij ook geen plek om nieuws te delen, ten minste, niet algemeen nieuws, misschien wel persoonlijk nieuws, en dat is een rol die Twitter bijvoorbeeld heeft voor mij.

Wat vind je van het vluchtelingdebat in Nederland dat het afgelopen jaar ter sprake kwam binnen de politiek?

Ik vond het, of ik het vind het nog steeds een heel erg verhard debat en een debat ook waarbij heel weinig naar mensen, van zeg maar, de andere kant is geluisterd. Voornamelijk, moet ik zeggen, het debat is enorm gepolariseerd geweest en ik denk dat dat nog steeds is voor een deel. Voornamelijk als je kijkt naar mensen die meer open staan voor het, ja, opvangen en helpen van vluchtelingen. Hoe zij worden weggezet door de groep die dat niet wil om allerlei redenen, ik vind het dat het een heel naar debat was, hoe het soms was. Als dat het juiste antwoord is.

Want hoe kijk je tegen het Nederlandse migratiebeleid aan?

Ik vind het een beetje lafjes, vooral omdat Nederland heel weinig doet. Hoe moet ik het zeggen? Nou ik vind als een vluchteling in Nederland komt of asielzeker en het blijkt een vluchteling te zijn en ze zijn niet veilig daar, dat we ze gewoon op een fatsoenlijke manier moeten opvangen en dat ze de kans moeten krijgen, al dan niet met hun familie in Nederland tijdelijk of permanent een bestaan te kunnen opbouwen en te kunnen voorzien in eigen onderhoud dus niet de hele tijd in asielzoekerscentrum hoeven te blijven zitten of afhankelijk worden van een bestandsuitkering. Ik geloof persoonlijk dat mensen graag het beste van hun leven willen maken, van hun talenten

gebruik willen maken, willen voorzien in eigen onderhoud. Daarom vind ik het eigenlijk ook schandalig dat een hoop mensen die met angst of hoop naar Nederland zijn gekomen, hoe daar mee wordt omgegaan. Ik vind het ook heel erg dat Nederland als geheel, met de regering die we het afgelopen jaar hebben gehad en de regering die je nu hebt, er heel weinig aan doet om mensen de papieren te geven om naar Nederland te komen. Het is heel moeilijk voor een asielzoeker om überhaupt hier asiel aan te vragen, vooral omdat het bij het consulaat of ambassades in derde landen het eigenlijk nauwelijks nog kan. Aan de andere kant vind ik ook dat mensen die hier naartoe komen en die eigenlijk geen recht hebben om hier te zijn, neem bijvoorbeeld de vele Albanezen die naar Nederland komen, die wat betreft op basis van de geldende wetgeving het eerste beste vliegtuig terug naar Albanië moeten gaan. Ik bedoel dat zijn mensen die prima kunnen voorzien in eigen levensonderhoud en die geen reden hebben om te vluchten en die in principe gewoon een visum kunnen aanvragen als ze hier willen komen werken. En als ze hier niet komen werken en geen reden hebben om hun land te ontvluchten dan zie ik vrij weinig reden waarom wij ze hier moeten houden. Dus daar ben ik dan wel een beetje harder in. Maar in principe ben ik voorstander van een heel ruimhartig vluchtelingenbeleid, ik denk dat in Nederland nou niet echt bevorderlijk was voor dat beleid. Ik denk dat het Nederlandse publieke debat iets te veel ruimte is gegeven voor mensen die alleen maar schreeuwen en nee roepen en dat er te weinig ruimte is gegeven aan bijvoorbeeld de echte vrijwilligers die met die vluchtelingen aan de slag gaan en de mensen die echt in de straat wonen waar dan een vluchtelinggezin woont. Dus ja.

Zoals je ook zei, de vluchtelingen crisis kreeg ook volop aandacht online. Wat heb je hiervan meegekregen?

Ja, ik heb er best wel wat van meegekregen al was het maar, er zaten ook een aantal mensen tussen die ik heb ontvriend, sommige mensen op Facebook die op Facebook de AZC-nee berichten deelden en de meest belachelijke feiten over asielzoekers en vluchtelingen deelden. Ik heb wel redelijk wat meegekregen inderdaad over hoe er is omgegaan met asielzoekers en vluchtelingen. Hoe er op de al dan niet geplande komst van asielzoekerscentra werd gereageerd en ook een groot verschil ten opzichte van de ene en andere gemeenschap op dat gebied. Al was het maar bijvoorbeeld in Maastricht een schril contrast tussen een aantal middenklasse wijken waar inderdaad dan tussen de rijtjeshuizen een aantal vluchtelingengezinnen worden geplaatst, waar dan zo'n wijk op een normale manier op reageert, het zijn ook maar mensen met kinderen laten we er het beste van maken. En aan de andere kant dan een aantal wijken ook in villawijken in Maastricht op een buitengewoon nare wijze werd gereageerd toen daar dan asielzoekers zouden komen. Ja, ik schrik daar soms wel een beetje van.

Is je houding veranderd door de online berichtgeving op Facebook hierover? Dus is je houding ten aanzien van dit onderwerp veranderd?

Ja, ik denk dat ik misschien wel wat zachter ben geworden. Als in dat ik wat minder, misschien wel dat ik wat ruimhartiger ben gaan denken over de opvang van asielzoekers en de rol van vluchtelingen in de maatschappij. Juist ook wel, als ik al die berichten lees, die negatieve berichten, dat ik toch dan wel ga zoeken naar mensen in mijn omgeving die zelf met asielzoekers werken of hebben gewerkt of dat die in vluchtelingenkampen zijn geweest of vluchtelingenwerk hebben gedaan. Ja ik denk dat dat wel mijn blik heeft kunnen verbreden.

Want bent je uiteindelijk dus met mensen gaan praten die daar zelf dichtbij zijn geweest?

Ja, maar dan ook vooral mensen op het werk. Dus andere medewerkers bij het parlement die in Libanon zijn geweest, die in andere landen zijn geweest waar ook veel vluchtelingen zitten of mensen die ik ken die met vluchtelingen uit zeg maar de andere generatie hebben gewerkt dus zeg maar Bosniërs of andere vluchtelingen die in 2000 hierheen zijn gekomen. Ja, dan verbreed dat ook wel een beetje je blik.

Hoe kijk je tegen de weergave van verschillende bevolkingsgroepen op Facebook aan?

Ik schrik soms wel een beetje van de stereotyperingen en misschien wel omdat ik uit Maastricht kom. Waar ik heel erg van schrik zijn ook wel de manieren waarop joden en Marokkanen en Turken worden neergezet, dus ja, ik vind het erg schokkend Af en toe. Je merkt toch dat sommige mensen weinig gene kennen zodra ze op het internet zitten en als iemand niet één van ons is, een blanke Nederlander, dat het soms toch schaamteloos is zoals er wordt gereageerd.

Denk je dan vanuit jouw ervaringen als Facebook gebruiker Facebook het contact tussen verschillende groepen bevordert of belemmert?

Ik denk, belemmert, het bevordert het zeker niet. Omdat je in Facebook al vrij snel je eigen bubbel weet te creëren met mensen die de dezelfde ideeën hebben of op dezelfde partij stemmen, uit dezelfde buurt komen, dezelfde sociale economische status hebben. Ik bedoel ik werk daar ook aan mee. De meeste van mijn Facebook vrienden zullen hoogopgeleid zijn en centrumrechts stemmen en er zitten echt niet veel PVV'ers of communisten bij. Er zullen ook niet veel mensen zijn met een laagopgeleide baan, het zijn toch allemaal young professionals. Dus, ja. Ik denk dat in die zin, Facebook in de praktijk het niet makkelijker maakt om in contact te komen met andere mensen.

Respondent 10: Levi (VVD)

Wat is je leeftijd?

Mijn leeftijd is 29.

Wat is je opleidingsachtergrond?

Ik heb luchtvaart en ruimtevaart gestudeerd, dat ben ik aan het afronden. Dus een bèta studie, echt die kant. En dat is inderdaad in de Technische Universiteit Delft.

Wat is je huidig beroep of bezigheid?

Dat is half student en half IT-werkzaamheden voor de rijksoverheid.

Met welke politieke partij identificeer je je?

Ik ben lid van de VVD en lid van ook de jongerenorganisatie, JOVD, ik stem meestal VVD, niet altijd.

Wat is je etnische achtergrond?

Nederlands, maar wel vanuit Friesland, maar dat telt niet echt als een etnische minderheid, maar het is inderdaad vanuit origine uit Friesland.

Voor welke activiteiten kun je Facebook gebruiken volgens jou?

Van alles, van in contact blijven met vrienden, discussies voeren, mensen treffen met gemeenschappelijke interesses, daar vooral, zeg maar echt het sociale aspect gebruik ik het voor.

En welke activiteiten bezig jij vooral op dit platform?

Vooraf een beetje in verschillende groepen zitten op basis van bijvoorbeeld een podcast waar je naar luistert en dat alles fans zitten dan bijvoorbeeld in een appgroep en dan heb je het over de podcast en allerlei discussies, politieke discussies, dat soort dingen gebruik ik het vooral voor. Ik zet zelf vooral niet zo heel veel deel ik, alleen als ik toevallig iets interessant vind, maar dat doe ik de laatste tijd echt veel minder. Meer soort van, in die zin soort van consument; scrollen en Af en toe in een groep reageren, maar zelf deel ik niet zo heel veel.

En welke andere sociale media gebruik je? En waarvoor?

Ik gebruik Twitter vrij sporadisch, dus dan soms rond een evenement ofzo of de verkiezingen, dan gebruik ik het een paar dagen intensief en dan vind ik het heel leuk enzo en dan reageer ik mensen en op een gegeven moment verlies ik mijn interesse en dan gebruik ik het helemaal niet. Verder niet echt, tenzij je echt dingen zoals YouTube mee gaat nemen, maar daar ben ik ook vooral op aan het kijken en dergelijk dus, eigenlijk zijn Twitter en Facebook diegene waar ik het meeste qua sociaal netwerk op doe en verder gewoon gebruik ik ook wel dingen zoals Facebook Messenger en Whatsapp, maar van de traditionele netwerken alleen Twitter en Facebook.

En als je een inschatting zou maken hoeveel uur je kwijt zou zijn per week aan de verschillende sociale media?

Oh, eh, nou, wat zal het zijn? Echt inclusief zoals Whatsapp of echt de traditionele netwerken?

Ja verschillende netwerken afzonderlijk.

Ja, ik denk dat de meeste misschien, ja wat zal het zijn, acht uur aan Facebook in de week denk ik. Twitter ja misschien over een langere periode een uur per week. En dingen zoals Whatsapp is lastig in te schatten, je hebt gewoon gedurende de dag contact met mensen, dus dat is heel lastig om een inschatting van te maken, dat is gewoon tussendoor, ik zit er niet hele lange stukken aan een stuk door over het algemeen.

Welke media gebruik je voor het verkrijgen van nieuws? Kun je bij de volgende media aangeven hoe vaak je ze per week gebruikt?

Tv?

TV? Ja, eigenlijk wel dagelijks even rondje nieuws kijken en opinieprogramma's.

Hoeveel uur per dag zou je dan zeggen?

Nou ja, ik denk voor nieuwsconsumptie zou het zeg maar, hooguit één a twee uur per dag zijn.

En websites?

Websites, ja, ik denk ook zoiets per dag. Dat is dan, soms kom je ze tegen via Facebook dan bijvoorbeeld, bijvoorbeeld NRC of Volkskrant, Correspondent en dat soort dingen en dan lees je een artikel. Af en toe op Blendle ook. Dus ik denk één a twee uurtjes per dag ofzo, soms ook als je half iets anders aan het doen bent, dat je er gewoon even doorheen bladert.

De radio?

Ja eigenlijk niet.

De krant?

De krant ook niet echt, ja alleen op websites, maar gedrukte krant eigenlijk niet. Af en toe doe ik zo'n proefabonnementtje als ik denk van even kijken of dat leuk in mijn ritme past, maar meestal kom ik tot de conclusie dat ik te weinig lees en dan kan ik beter gewoon gebruik maken van de website en dan via Blendle de artikelen lezen die mij het meest interesseren en dat ik het op die manier doe, want ik kom er gewoon achter dat meestal als ik een proefabonnementtje doe dat ik de krant nauwelijks lees. Dan heb ik zoiets van, ja ik heb de krant van gister niet gelezen en de krant van vandaag eigenlijk ook niet, dan heb ik zoiets van dan ga ik niet door met het abonnement. Dus de krant lees ik eigenlijk nauwelijks.

En welke sociale media gebruik je eigenlijk voor nieuws?

Ja, in die zin meestal Facebook en Twitter, lees ik het wel het een en ander. Vooral Facebook, dat is dan vooral dat iemand een artikel deelt van meestal een ander medium, NRC, Volkskrant, Correspondent, et cetera, et cetera, en dan lees je dat artikel. Dus inderdaad dan, daar krijg ik wel de meeste aanwijzingen van, oh dat is wel een interessant artikel om te lezen en daarnaast inderdaad via email krijg ik dan 's ochtends een dagelijks overzicht van de kranten via Blendle en daar staat soms ook wel wat interessants in en dan ga ik dat lezen.

En als je kijkt naar die sociale media, hoe vaak gebruik je deze sociale media als platform voor nieuws?

Je bedoelt zeg maar, het aantal keer per week bedoel je? Ja eigenlijk sowieso wel meerdere keren per dag dat ik iets interessants zie en daar naar kijk.

Als je zou kijken naar het sociale media gebruik dat je genoemd hebt, hoeveel procent van de tijd zou je kwijt zijn aan het vergaren van nieuws via deze sociale media?

Poeh, goede vraag. Als ik het even gewoon heel ruw schat, misschien fiftyfifty, want het is gewoon heel lastig van elkaar te scheiden. Meestal is het van ik scrol dan inderdaad door je tijdlijn en oh dit is interessant en dan klik je het aan in een nieuw tabblad en dan scrol je weer door en weer een nieuw tabblad en dan ga ik vervolgens de tabjes lezen die ik geopend heb. Ruwweg fiftyfifty, het loopt een beetje in elkaar over namelijk.

Voor zowel Twitter als Facebook denk je?

Ja inderdaad, geldt dan hetzelfde bij, dat het zeg maar fiftyfifty is, dat je bezig bent met willekeurige dingen lezen en dat je dan door gaat klikken naar iets van nieuws.

Wat is je indruk van nieuws dat op je Facebook tijdlijn verschijnt?

Uhm, ja, ik weet niet. Op zich, voor mij waar ik wel altijd op let is wat zeg maar de bron is in dat opzicht, er zijn één of twee mensen daar klik ik bijna niet op door, want die delen artikeltjes die best wel dubieus zijn van websites waarvan je denkt, dat is gewoon zulke onzin in de trant van homeopathie en dat soort pseudowetenschap, ik neem gewoon de moeite niet om dan door te klikken. Maar gewoon, soms zie ik hele interessant artikelen voorbij komen inderdaad van nieuwwebsites ook internationaal van bijvoorbeeld The Atlantic of Political en dergelijke. Dat is wel interessant. Als mijn twijfels al gewekt zijn dan klik ik meestal niet door van daar ga ik naar

kijken. Over het algemeen maak ik zelf een soort selectie van wat ik de moeite waard vind om te lezen. Ook, daarbij neem ik ook gewoon mee wat voor soort bron het is.

Je vertelde al een beetje wat je doet met Facebook nieuwsberichten, maar kun je daar iets meer over vertellen?

Je bedoelt zeg maar wat ik er zelf mee doe of dat ik zelf deel enzo?

Wat doe je als je zo'n Facebook nieuwsbericht voorbij ziet komen?

Als ik het interessant vind klik ik er op en open het in een nieuw tabblad en dan als ik het echt heel interessant vind dan deel ik het zelf, maar dat doe ik niet zo heel vaak. En als het gedeeld is met een bepaald commentaar dan reageer ik daar soms op, als ik het er mee een of er mee oneens ben. Maar over het algemeen, meestal is het gewoon een beetje, gebruik ik het gewoon een beetje als een soort vergaarbak. Ik ben niet iemand die zelf snel naar de Correspondent gaat, maar ze hebben soms wel interessante artikelen dus dan is dat toch een manier waarop je denkt; oh ja, oké dan kom je het toch een keer tegen. Vandaar dat ik best wel een diverse groep op Facebook heb dat ik altijd wel verschillende invalshoeken krijgt op die manier en soms zijn dat invalshoeken waar je zelf snel over zou denken en dan ga je naar die website toe en dan kom je dat toch tegen, dus dat is interessant.

Vertrouw je het nieuws dat je op Facebook leest en waarom?

Uh, nou ja dat staat of valt voor mij echt bij de bron. Daarom kijk ik altijd wel kritisch wat het is. Iedereen kan een blogje maken en dat kan daarop gedeeld worden via Facebook, daar ben ik mij heel bewust van. Vandaar dat ik altijd een klein beetje oplet wat voor bron dat is in dat opzicht, van hey, kan ik dit vertrouwen. Als het te vertrouwen is, wil dat niet meteen zeggen dat het waar is, maar het geeft in ieder geval aan dat er een bepaalde methodiek gehanteerd is en dat je er enigszins vanuit kan gaan dat mensen er langer dan tien minuten over nagedacht hebben. Dus dan, dat is een beetje of ik bepaal of ik iets vertrouw, te ja of te nee. Maar als het zoiets als Real Natural nieuws of zoiets, dan gaan zeg maar wel de spreekwoordelijke alarmbellen af, van joh dat is weer zo'n website van dat avocado's alles genezen of zoiets een website waarvan je weet dat je het met een flinke korrel zout moet nemen. Dus het staat of valt voor mij heel erg met de bron en in zekere mate ook met de persoon die het deelt. Dus als je weet deze persoon deelt vaak dubieuze berichten dan neem ik het sowieso al minder serieus.

Ben je kritischer als je nieuws leest op Facebook dan als je nieuws leest uit andere bronnen buiten sociale media? En waarom?

Nou ja, ja en nee. In de zin dat voor mij zeg maar, als er een Facebook bericht is wat er staat, dat komt uit NRC of een andere krant, bekend medium, dan ben ik daar niet per se kritischer op, want dan komt het natuurlijk van origine uit dat medium, maar ik weet gewoon dat er heel veel onzin gewoon is. Een willekeurige website kan ook gewoon gedeeld worden. Dus in die zin ben ik wel sceptischer bij iets tegenkomen in mijn tijdlijn, want het kan inderdaad gewoon in dat opzicht NRC zijn of een of andere onzin website zijn. In die zin ben ik wel wat kritischer in dat ik oplet van waar komt het vandaan. Wat is de bron?

Als ik het goed begrijp vertrouw je Facebook niet net zoveel als andere media?

Ik denk dat ik Facebook niet echt als een medium beschouw, meer als een soort, ik vergelijk het zelf altijd een beetje met een soort prikbord ofzo. Je kunt daar een krantenartikel van NRC op

prikken en dan kan je zien dat het van NRC is en dat het op krantenpapier is gedrukt, dan kun je redelijk er vanuit gaan dat het van de NRC komt en dat het ook door journalisten gemaakt is. En als iemand dan een handgeschreven briefje heeft met alle politici zijn stiekem, zijn dat reptiëlmensen, dan hangt dat ook op het prikbord, maar dan is dat duidelijk een andere bron dan de krant. Dus in die zin kun je op die manier al een klein beetje een filter maken. Dus ik weet niet of ik Facebook echt zo zie als een medium, ik zou het meer zien als een doorgeefluik en zelf kijken wat je er mee doet. En dan vertrouw ik een BBC een NRC of een Volkskrant meer dan een website die iedereen zou kunnen maken zeg maar.

Eigenlijk een heel praktische vraag. Hoeveel Facebookvrienden heb je?

Uh, best wel veel, volgens mij wel echt iets in de trant van rond de 1500.

En als je dan kijkt naar je sociale kring op Facebook, hoe ziet die er dan ongeveer uit? Waar ken je je Facebookvrienden van?

Nou er zijn eigenlijk meerdere. Er is zeg maar een kring van vroeger, mensen die ik ken van de basisschool en de middelbare school in Friesland. Dan is er een grote kring die ik ken van de universiteit en dan vooral van mijn studie en studievereniging. Dan is er een kring die ik ken vanuit mijn politieke jongerenorganisatie en daaromheen een kring van mensen die ik ken uit andere politieke jongerenorganisaties, maar die ik wel dus ken vanwege het feit dat ik een van de politieke jongeren ben. Iedereen kent elkaar wel een beetje in dat wereldje. En dan er is nog zeg maar de kring van mensen die ik ken via een internationale uitwisseling van mensen met interesse in luchtvaart. Dus dat zijn mensen uit, van heel de wereld, die ik dan ken. En dan is er nog een klein plukje Singapore, want mijn vriendin woont in Singapore en ik ken mensen uit Singapore. Dus dat is een beetje hoe het is opgebouwd. Ik heb wel, over het algemeen is het zo dat bijna iedereen in mijn vriendenlijst, zijn ook mensen die ik in het echt ontmoet heb. Ik voeg niet zo snel iemand toe die ik helemaal niet ken en nog nooit gezien heb.

En daar kom ik nu ook eigenlijk op, die vraag, wanneer voeg je iemand toe of accepteer je iemand als Facebook vriend?

Over het algemeen is het zo, dat ik, 95% zijn mensen die ik in het echt gezien heb en dat we elkaar treffen op Facebook en elkaar toevoegen. Een klein deel zijn mensen die ik inderdaad ken van het internet en dat we gewoon op die manier in contact blijven. En voorbeelden van mensen van bijvoorbeeld iemand die ik bijvoorbeeld via een Facebookgroep ken en die komt dan naar Nederland en dan voegt hij vooraf al toe op Facebook zodat we elkaar hier kunnen treffen en ik hier wat kan laten zien in Nederland, dus het overgrote deel zijn mensen die ik al wel gezien heb. Het is ook zoiets van ja, ik zie het nut niet zo in om vrienden te verzamelen op Facebook, van ik ga mensen willekeurig toevoegen die ik nooit gezien heb en waarschijnlijk nooit zal zien.

Wat voor soort berichten zie je van je vrienden vaak voorbij komen op je tijdlijn?

Ja, naast gewoon de dagelijkse dingen waar iemand misschien tegen aanloopt, wat ze dagelijks meemaken, best wel veel, zal waarschijnlijk ook komen doordat dat de berichten zijn waar ik het meeste op klik, best wel veel nieuwsberichten van wat mensen delen van NRC of Volkskrant of weet ik veel wat, welke bron. Dat is iets waar ik veel op door klik, dus dan zal het algoritme het ook vaak voorschotelen. En ja dat soort dingen eigenlijk, vooral van mensen die dingen delen van wat ze interessant vinden, vooral nieuws en opinie, die hoek vooral en daarnaast her en der van, oh ik ben geslaagd voor mijn rijbewijs ofzo, dat soort dingen. Dat is een beetje de mix inderdaad.

Wat doe je met politieke berichten die je van je vrienden voorbij ziet komen in je tijdlijn?

Uh, ja soms, dat zijn wel de dingen die het meest waarschijnlijk zijn dat ik daar een reactie op achterlaat en daarmee in discussie ga, beetje twistziek misschien, maar ik hou echt van discussie ook al word ik het uiteindelijk niet eens, het is wel verhelderend om met elkaar in discussie te gaan van wat bedoel je hier mee? Dus dat zijn wel vaak dingen waar ik inderdaad op reageer.

Kies je er ook weleens voor om niet berichten te tonen in je tijdlijn?

Nee, niet zo.

Dus inderdaad bijvoorbeeld dat je verbergt of dat je zegt; deze wil ik minder zien. Volgens mij, nee, dat heb ik nooit gedaan. Ook niet iemand geblokt, ik zou zeggen ik scrol eerder door als ik het niet wil zien.

Verwijder je weleens vrienden vanwege hun tijdlijnberichten?

Nee, eigenlijk niet. Ik ben zeg maar, het enige dat ik mij kan voorstellen is dat als iemand een hele rare af gaat steken, dat ik zeg van als je dat elke keer doet hoeft dat van mij niet zo, maar ik heb dat nog nooit gedaan.

Welke soort sites of webpagina's volg je via je tijdlijn? Dus waarvan blijf je graag op de hoogte?

Uh ja, vooral dus nieuws en opinie en dan vooral heel veel met een politieke inslag, maar ook dingen over technologie vind ik heel interessant. Dus ja, zeg maar, politiek, technologie, wetenschap zijn wel zo'n beetje de hoofdcategorieën die ik volg zeg maar. En dan diverse websites, zowel nationaal als internationaal.

Zijn er ook politiek geaffilieerde pagina's waarvan je graag op de hoogte blijft? En welke?

Ja dat is vooral VVD, JOVD en daarnaast volg ik ook wel andere politieke partijen en jongerenorganisaties, ik volg ze wel, maar ik heb ze dan niet geliket, maar ik volg ze wel dat ik dan af en toe wat voorbij ziet komen en dergelijke.

Dus als je gevolgd hebt in dit geval en je hebt ze niet geliket zoals de VVD krijg je ze dan even vaak voorbij in de tijdlijn? Hoe gaat dat dan precies?

Volgens mij is het zo als je geliket hebt dat het dan vaker voorbij komt, dan wanneer je het alleen maar volgt, dus ik volg VVD en JOVD gelijk ook, maar zoiets als Groep de Mos enzo en Jonge Socialisten ofzo, die volg ik alleen en die heb ik niet geliket.

De Mos?

Ja, dat is zeg maar een lokale partij hier. Dat zijn hier de grootste geworden bij de lokale verkiezingen, dat is van Richard de Vos, die PVV'er, die heeft nu een lokale partij en dus dat zijn meer mensen en ik ken daar toevallig mensen dus dan vind ik het interessant om daar een beetje van op de hoogte te blijven, maar ik hoef dat niet continu in mijn tijdlijn te zien, dus dan volg ik het een beetje dat ik het voorbij zie komen, maar ik hoef niet al hun berichten te zien.

Wat doe je met Facebookberichten die jouw wereldbeeld en opvattingen tegenspreken?

Oh, ja, dat eh, het is best wel waarschijnlijk dat ik juist lees en dat ik die even aanklik om te kijken van wat is hier aan de hand. Als ik na het lezen er nog steeds niet mee eens ben dan is de kans heel groot dat ik er over in discussies ga, maar ik ga ze niet uit de weg ofzo, sterker nog ik

vind het juist eerder interessanter dan om iets te lezen wat ik al vind. Dat vind ik minder meerwaarde hebben, want ja, dat kun je altijd wel, er zijn altijd wel berichten die je kunt vinden waar in staat wat je al vind, dat vind ik niet zo interessant. Als het nou een nieuwe insteek, dan misschien wel, maar als het een artikel is waar ik het mee eens ben, word ik niet zo vrolijk van. Ik heb liever een artikel dat mij aan het denken zetten en dat juist heel anders is en dat ik het uiteindelijk niet eens ben en dat ik ga nadenken over waarom ik vind wat ik vind dat vind ik leuker en dan is uiteindelijk ook de kans dat ik erop reageer dan wanneer ik het ermee eens ben.

Heb je het gevoel dat Facebook bijdraagt aan je beeldvorming over bepaalde onderwerpen?

Ja in zekere zin wel, het is toch juist vanwege berichten die ik van vrienden voorbij zie komen die een ander wereldbeeld of politiek beeld erop na houden dan krijg je toch het een en ander mee. Dus het scheidt toch wel je wereldbeeld en soms ook zijn er dingen waar je je niet aan gedacht zou hebben, dat wordt gedeeld. Bijvoorbeeld Amerikaanse vrienden die iets delen over bijvoorbeeld een Amerikaanse situatie waar je niet eerder aan gedacht hebt, dat is toch interessant dan.

Heb je het gevoel dat je anders tegen bepaalde onderwerpen aan gaat kijken door Facebook?

Soms wel, maar het zijn vooral inderdaad dus inderdaad zeg maar, het moet of de discussie zijn die mij van mening doet veranderen of het moet een artikel op Facebook zijn dat gedeeld is en dat bijvoorbeeld op een andere website staat. Als het gaat om een bepaalde situatie of een bepaald probleem, over het algemeen klik ik dan wel door naar een website en dan ga ik daar lezen. Dus in hoeverre dat dan een aanpassing is door Facebook kun je betwisten, maar ik kom het dan wel tegen op Facebook en dan klik ik erop en dan lees ik en denk ik van; oh daar heb ik nog niet eerder zo over nagedacht, en dan verander ik inderdaad ook van mening. Van opvatting of dat je gaat denken van; hey ik vind dit wel, maar misschien moet ik hier en hier eens over na gaan denken. En soms blijf je bij je mening, maar is je mening er alleen maar beter op geworden doordat je weet van, oké, ook nu ik dat weet ben ik er nog steeds van overtuigd dat ik het bij het juiste eind heb.

Zou je ook een voorbeeld kunnen noemen van een situatie waarin je mening veranderd is?

Uh even denken hoor. Ja, dat is een goede. Ja, dat is niet een heel recent voorbeeld. Het komt best wel veel voor dat mensen denken dat mensen die een uitkering krijgen het geld aan de verkeerde dingen uitgeven, en eigenlijk, dus dan krijg je dat het heel erg dicht geregeld wordt. Van dit mag je hier aan uit geven en in de VS zie je dat het heel erg dicht geregeld is met foodstamps en dergelijke. En voorheen dacht ik altijd, dat is op zich best een legitiem middel, want daarmee voorkom je dat het aan het verkeerde wordt uitgegeven, toen daarna ben ik er meer over gaan nadenken. Normaal gesproken ben ik iemand die meer aan de kant staat van de overheid moet zo min mogelijk bepalen. Eigenlijk is het raar als ik dan zeg dat als iemand geld krijgt van de overheid, de overheid dan wel alles voor je mag bepalen. En helemaal ook als je leest dat financiële stress enorme invloed kan hebben op iemands cognitieve vermogen om keuzes te maken, dus eigenlijk kun je door juist van tevoren te bedenken en te zeggen van dit kun je hier aan uit geven en daar aan uit geven, door dat te doen voor de persoon zelf, kun je juist heel veel financiële stress veroorzaken. En dat is op zich wel dat ik meer neig naar dat we iemand gewoon geld kunnen geven zonder er allerlei beperkingen aan te geven, van dit moet daar heen en dit moet daar heen, dan dat je dat allemaal voor mensen gaat bepalen.

Helder.

We gaan nu in op een onderwerp dat het afgelopen jaar ook ter sprake is gekomen. Wat vind je van het vluchtelingendebat in Nederland dat het afgelopen jaar ter sprake kwam?

In zekere zin, een beetje, Af en toe frustrerend, omdat in zekere zin mensen in bepaalde onderdelen langs elkaar heen praten. En dus dat is zeg maar, je ziet het eigenlijk een beetje, dat mensen nauwelijks op elkaar ingaan. De ene kant blijft heel erg bij zijn argumenten, dat sluit de andere kant een beetje uit met dat zijn racisten of dat zijn onze mensen en daardoor is het veel moeilijker om tot een, in ieder geval om tot een gemeenschappelijke discussie te komen, dat je in ieder geval met bepaalde dingen eens bent, dat je zoiets hebt van er zijn in ieder geval over bepaalde dingen met elkaar eens. De invulling daar kunnen we over verschillen, maar daarin is bijna geen common ground in te vinden.

Hoe kijk je zelf tegen het Nederlandse migratiebeleid aan?

Uhm, ik denk dat het, zeg maar, het is niet per se slecht, maar het is zeg maar met de goede bedoelingen op de verkeerde manier ingericht. Om het een beetje concreet te maken, ik denk dat we over bepaalde dingen veel te moeilijk doen en op andere vlakken juist veel te gemakkelijk over dingen denken. Dus ik denk dat je bijvoorbeeld meer zou moeten doen, echt met goed integreren en snel duidelijk maken; ben je hier voor de korte termijn, dat is noodopvang en dat je uiteindelijk weer teruggaat of is het iets van; je bent hier voor de langere termijn en je wilt hier vervolgens ook je leven opbouwen. Dus dat je niet je leven vijf of tien jaar op pauze hoeft te zetten, dat kun je ook niet verlangen van mensen. Dus ik denk, eigenlijk is het in die zin, op sommige momenten is het streng, maar eigenlijk op de momenten dat je niet zo streng hoeft te zijn en op andere momenten is het ruimhartig, maar dat zijn misschien niet de momenten waarop je ruimhartig moet zijn. Dat laatste bedoel ik dan vooral discretionaire bevoegdheid of generaal pardon, want eigenlijk is dat een soort falen van het systeem dan krijg je juist dat de mensen die het meest mediageniek zijn en het meest sympathiek die krijgen dan het voordeel van de twijfel, terwijl dat eigenlijk niet is hoe het systeem zou moeten werken van nou ja A is A en B is B. En als je wil dat er een bepaalde groep mensen kan blijven dan moet je dat gewoon aanpassen in de regelgeving.

Hoe bedoel je mediageniek? Als een bepaald onderwerp in het nieuws komt dat daar dan..?

Kijk ik denk dat de meeste mensen zijn voor een heel streng migratiebeleid, totdat het om Achmed om de hoek gaat wiens kinderen bij jouw kinderen in de klas zitten en dan in een keer wordt het persoonlijk, want het is zo zielig voor zijn kinderen en Achmed moet blijven. Vervolgens wordt dat dan, kom het in de media en dan krijgt dat dan dat een soort petitie komt vanuit een basisschaal, maar dat is natuurlijk niet de manier waarop je moet beslissen of iemand moet blijven of niet of iemand wel of niet houdt op het plein. Als de regels te streng zijn, dan maak je ze minder streng. Dan ga je geen uitzonderingen maken, je verandert dan de regels. En ik denk dat er ook een beetje toe leid dat, dat, ja het is eigenlijk een vorm van onrecht tegen iedereen die wel gewoon uitgezet is. En als de vervolgens iemand in min of meer dezelfde situatie, alleen omdat er media aandacht is, mag blijven, dat is eigenlijk, dat vind ik getuigen van willekeur. Dat vind ik een veel groter onrecht dan wanneer iemand wordt uitgezet.

De vluchtelingen crisis kreeg ook volop aandacht online. Wat heb je hiervan meegekregen?

Oh, best wel veel. Een aantal mensen die ik zeg maar via via ken die waren heel erg, ze waren echt heel erg tegen bijvoorbeeld een AZC in hun omgeving en andere mensen waren juist heel erg van; nee, we kunnen onze ogen hier niet voor sluiten en we moeten ze inderdaad gewoon

kunnen opvangen. Nou ja, ik heb zeg maar beide kanten van argumenten wel een beetje voorbij zien komen zeg maar en mensen die een beetje naar het middenpad proberen te behaven, van ja oké, we moeten inderdaad sommige mensen opvangen, maar we moeten ook iets doen aan de toestroom. Dus we moeten we ervoor zorgen inderdaad, inzetten op opvang in de regio voor zover dat mogelijk is, dus ik heb wat dat betreft wel de meeste geluiden voorbij zien komen.

Wat vond je hiervan? Van de verschillende meningen die je voorbij hebt zien komen?

Nou ja, afgezien van het feit dat ik een beetje vond dat men wel heel gemakkelijk dacht in extremen, waardoor je dus het idee van een beetje common ground kwijt raakt. Op zich vond ik het wel, op zich vind ik het goed dat iedereen zijn mening kan uiten, maar neem het als zeg maar als je tegen een AZC bent en je aanname is dat iemand voor is, omdat die bij wijze van spreken de Nederlandse cultuur niet waardeert of wat dan ook, ja dan verlies je ook de kans om tot een soort overeenstemming te komen. We vinden allebei Nederland een mooi land enzo, maar ik vind dat daarbij ook hoort dat we mensen opvangen als ze dat nodig hebben, want dan raakt een beetje verloren en ik heb wel het idee dat.. ik heb een beetje het idee wat betreft die discussies over filterbubbels enzo, ik denk dat best wel veel mensen dat hebben. In die zin dat ze vooral omgaan met mensen die het met hen eens zijn en dat juist ik een soort gemêleerde gemeenschap heb van Facebook vrienden, dat ik een soort helikopter view had van dat ik gewoon dezelfde mensen onderling zag bikkelen aan deze kant en dezelfde mensen aan de andere kant onderling zag bikkelen. Ik had zoiets van ik zie beide kanten van het verhaal voorbij komen en ik zit in het midden. Maar ik vond dat wel opvallend om te zien, dat het twee parallelle groepen waren inderdaad, dus dat onderling tussen de twee extremen nauwelijks discussies was. Dat viel mij wel op. Dat het vooral was, de ene groep is helemaal tegen en dan ben ik raar, omdat ik in het midden zit als een van de weinigen. En de andere groep is helemaal voor en dan ben ik ook gek, omdat ik als een van de weinigen in het midden zit. Dat was wel frappant, maar ik vind dat niet zo snel erg, want ook al ben ik in de minderheid met mijn mening, dan ga ik hem alsnog uiten. Maar dat is wel echt zo'n onderwerp waarvan ik echt had, mensen walsen heel snel over de bezwaren van een ander heen. Dat viel mij wel op, vooral bij die discussie inderdaad. Van dat iedereen die zich zorgen maakt om het AZC per definitie een racist is, is ook zoiets, ja, dat is niet waar. En ook het idee dat van de andere kant, dat iedereen die voorstander is van in ieder geval gedeelte opvang in Nederland dat die bij wijze van spreken mensen met honderdduizenden tegelijk willen importeren, dat is een beetje, ja, dat is wel echt een van die voorbeelden van polariseren in actie.

Is je houding veranderd door de online berichtgeving hierover? Ten aanzien van dit onderwerp?

Nou dat niet zo zeer. Ik heb niet het idee dat mijn eigen standpunt veranderd is. Ik merkte wel dat ik in beide discussies probeerde in ieder geval in die zin, niet eens zo zeer advocaat van de duivel, maar mensen in laten zien, joh die mensen maken zich zorgen en of je het nou terecht of onterecht vind, het is te gemakkelijk om te zeggen dat het hierdoor komt of daar door komt. Dat ik zoiets had van, laten we nou ook niet doen alsof de andere kant kwaadwillend is, want ik denk dat meeste mensen wel van goede wil zijn, alleen dat ze zich gewoon oprecht zorgen maken om het een of het ander. Bijvoorbeeld in een klein dorp waar ineens heel veel mensen bij komen die de taal niet spreken en dergelijke, dat dat voor sommige mensen schrikken is kan mij best voorstellen. En dan is het heel gemakkelijk om te zeggen van; het valt allemaal wel mee enzo. Ik kom zelf uit een vrij klein dorp, dus ik weet op zich wel dat dat anders kan voelen voor mensen. Dat wil niet per se zeggen dat ze gelijk hebben, maar dat wil ook niet direct zeggen dat dat geïnformeerd wordt door een soort racisme. Is het een angst voor het vreemde? Ja in zekere zin

wel, maar dat heeft iedereen tot op zekere hoogte. De meeste mensen zijn vertrouwd met wat ze al kennen en er zijn heel veel mensen die iets nieuws proberen, al niet fijn vinden, laat staan als in de grootte van het dorp mensen die je niet kent, dat mensen zich daar zorgen om maken kan ik mij best voorstellen. Kijk er was nauwelijks een alternatief, omdat we op korte termijn heel veel mensen opgevangen moesten worden en dan krijg je inderdaad die hele discussie, zoals toen bij Oranje, ja als daar inderdaad zo'n enorme zaal leegstaat en je kunt daar zoveel mensen huisvesten, ja dan zijn dat toch opties waar je naar moet kijken. Alleen leg dan wel goed uit van wat is nou precies de bedoeling en ja, ik denk dat het belangrijkste is om gewoon een beetje de aanname te hebben dat andere mensen van goede wil zouden zijn. Dat ze dat niet, dat ze niet per definitie uit een soort kwaadaardigheid een andere mening hebben, maar dat ze gewoon oprecht geloven dat zij op hun manier het beste voor hebben met de wereld en met hun land. Natuurlijk zijn er mensen die compleet gestoord zijn en compleet van het padje af en gewoon heel foute denkbeelden hebben, maar dat zijn zeg maar ook minderheden van minderheden die dat daadwerkelijk echt vinden. Voor de meesten is het vooral dat ze een ander inzicht hebben en daar kun je best wel gewoon een redelijke discussie mee hebben.

Je geeft dus aan dat je mening niet is veranderd?

Nee, niet echt, ik zat eigenlijk al in het midden bij die discussie

Denk je dat de online berichtgeving daar misschien ook juist een rol in gespeeld kan hebben?

Dat ik in het midden zat, bedoel ja?

Ja, dat je daar bent gebleven.

Ja in die zin, denk ik wel. Laat ik het zo zeggen, je weet dan wel vrij duidelijk, nou oké, het ene extreme kijk je naar en denk je van, nou dat vind ik niet, en dan ga je naar het andere extreme kijken en denk je van, nou dat vind ik ook weer niet. Ik vind bijvoorbeeld die deal zoals met Turkije, natuurlijk moet je er nog het een en ander aan schaven, maar ik vind het een prima idee om ervoor te zorgen dat de instroom behapbaar wordt. En dat mensen niet gaan proberen de Middellandse zee over te steken met alle gevolgen van dien, dus de mensen die inderdaad zeggen van dat is inhumain en blablabla, ja daar heb ik niet zoveel mee. Dan weet ik in ieder geval; dat is iets wat ik niet vind. En aan de andere kant, grenzen dicht en bij wijze van spreken een muur bouwen op de grens, dan heb ik ook zoiets van doe even een klein beetje normaal. Dat is totaal niet werkbaar, los van het feit dat het niet menselijk is. Dus in die zin heb ik mijn mening eerder aangescherpt, ondanks dat ik op dezelfde positie ben gebleven, op een gegeven moment ga je wel naarmate je meer leest tegenargumenten formuleren in die zin dat je gaat denken; waarom vind ik wat ik vind? Dus ik heb daar wel over nagedacht, waarom ik in die positie zit waarin ik zit, dus ik denk dat dat de beste balans is en recht doet aan dat die mensen inderdaad, zij hebben gewoon, zij ontvluchten gewoon direct gevaar. En tegelijkertijd ook dat je gaat nadenken, er moet wel een soort draagvlak blijven in de omgeving waar iemand dan gehuisvest wordt. Dus op die manier denk ik wel dat ik het aangescherpt heb, maar dat ik wel in dezelfde positie bleef. Dus heeft het wel, in die zin wel invloed gehad, dat ik ben gaan nadenken over mijn eigen positie. Van waarom vind ik wat ik vind.

Denk je dat de gemêleerdheid van je groep daar een rol in kan spelen?

Ja dat denk ik zeker.

Dat je juist iets meer in het midden ben gebleven?

Nou misschien, ik weet niet in hoeverre dat is. Want er zijn ook best wel wat andere denkbare onderwerpen waar ik echt aan de flanken zit van mijn vriendengroep, ik denk dat het wel helpt dat ik in ieder geval dat ik in ieder geval alle kanten zie van een discussie en dat ik daarnaast probeer daar mijn eigen positie daarin vind. Soms is dat in de extremen, want bijvoorbeeld in sociaaleconomisch opzicht ben ik relatief extreem, maar op dit punt was het gewoon echt, daar zat ik gewoon echt veel meer in het midden dan aan een van de extremen.

Hoe kijk je tegen de weergave van verschillende bevolkingsgroepen op dit platform aan?

Uhm, ja, ik weet niet. Het is wel zo, ik denk dat mensen in bepaalde opzichten veel minder een sociale filter hebben, dus dat ze gewoon zich best wel vrij voelen om gewoon iets te roepen. Dingen die zo in mij opkomen, een van de dingen was toen met die onwel wording in Amsterdam toen bij het centraal station. Dat is natuurlijk wel na een periode dat er wel aanslagen gepleegd waren in andere Europese steden. Dus dat is wel wat mensen eerst dachten aan een aanslag, is op zich niet heel gek. Maar vervolgens werden er ook koppen gemaakt van ja het is van die en die etniciteit, dus het zal wel weer zo'n moslim zijn die een aanslag pleegt. Zeg maar als je op basis van de feiten die je dan kent, kan ik mij op zich wel voorstellen dat mensen die aannamen maken, maar vervolgens kwam er dus uit dat er sprake was van een onwel wording en dan heb je ook mensen die nog door blijven denken, van dat zal wel dat de politie dat zegt, omdat ze willen verbergen dat het een aanslag was, dus het is eigenlijk geen onwel wording en het wordt met de mantel der liefde bedekt, omdat ze willen voorkomen dat mensen negatief gaan denken over moslims blablabla. Dat er echt samenzweringen op gang komen van mensen die eigenlijk hun mening van tevoren al bepaald hebben en dat het tegengesteld bewijs van de politie komt van, er is helemaal geen aanleiding om van een terroristische aanslag uit te gaan, en dat ze dat dan eigenlijk negeren, dan is het antwoord niet dat mijn aanname verkeerd was, nee dan was er een complot gaande. Want mijn aanname was nog steeds correct. Dat zag je bijvoorbeeld steeds gebeuren. Als je er gewoon serieus naar kijkt, een eerste aanname is logisch, want we zijn geneigd tot vooroordelen en ik denk dat het evolutionair ook heel handig is dat we snel kunnen oordelen, maar je moet ook kunnen bijstellen op het moment dat er nieuwe informatie beschikbaar komt. En daar ontbreekt vaak ook een beetje aan, de aanname dat alle informatie gekleurd zou zijn. Hetzelfde met die discussie over nepnieuws enzo, ja er is in dat opzicht, er bestaat nepnieuws, maar het grote probleem is dat bijvoorbeeld iemand die, samenzweringsdenkers zijn in die zin heel sceptisch, tegen autoriteit, maar ook sceptisch tegen gevestigde media, want die zullen wel een belang hebben. Maar vervolgens gaan ze bijna met een blind geloof, volgen ze alternatieve media, ja dat zie je ook bij dat soort discussies opkomen. Ja, het was een man van volgens mij Marokkaanse afkomst en er waren dodelijke slachtoffers gevolgen en daar waren ook nog eens twee of drie Israëliërs. Dus er wordt meteen gedacht van het zal wel en mensen aan allerlei dingen invullen. Als eerste idee is het misschien nog best te begrijpen, maar op een gegeven moment moet je ook nieuwe informatie tot je kunnen nemen. En dat zie je dan wel voorbij komen, zeg maar, echte heel foute dingen ben ik niet echt tegengekomen. Trouwens wel in een Facebook groep, toen had iemand een post gemaakt en dan had hij een lijst van een andere bronnen opnieuw daar gedeeld. En dat ging over alle mensen die voor de Irak oorlog gestemd hadden in het Britse parlement, maar dat was dus een leest van extreemrechtse origine, dus mensen werden benoemd als dat ze Joods waren en dat ze homo waren, gewoon echt dat je dacht van, gewoon redelijk bizar ook, eigenlijk bijna een soort reden erachter zoeken waarom ze voor die oorlog gekozen hadden. Ook echt van die en die persoon, daar stond dan Jodin achter. Toen ben ik gaan zoeken, toen gingen er bij mij al meteen alarmbellen af als je zo'n lijstje maakt dan is het waarschijnlijk uit extreemrechtse bron en toen

heb ik even gezocht en toen heb ik uiteindelijk die extreemrechtse bron gevonden. Tegen die persoon gezegd van; hey, waarom post je dit uit die bron, want weet je wel waar het vandaan komt? Zeg maar. En ja, toen gaf diegene aan dat het niet zijn bedoeling was, et cetera et cetera, dat was toen wel redelijk bizar. Over het algemeen kom ik niet extreem veel gek tegen.

Maar als ik het goed begrijp, als je het hebt over de weergave van verschillende bevolkingsgroepen op het platform Facebook, dat dat soms hand in hand gaat met stigmatisering van bepaalde groepen?

Ja, soms wel ja.

Dat is het risico dat je ziet daarin?

Nou dat mensen, zeker op dat moment dat mensen vooral met gelijkgestemden omgaan, van dat is een Marokkaanse chauffeur die op mensen is ingereken, dus het zal dan wel doelbewust zijn, het zal dan wel een aanslag zijn. En vervolgens is ook alle informatie van tegendeel, dat wordt niet gezien van; oh, blijkbaar was er niets aan de hang. Als je dan ziet; oh dat is bewijs van complot. Als dat het enige is dat je tot je krijgt en voor sommige mensen geldt gewoon dat ze heel veel een vrij eenzijdige groep mensen hebben waar ze mee omgaan, je zult dan nooit dat soort informatie, het tegendeel zien. Dus je hebt een soort risico van zelfradicalisering op basis van wat je zoal tot je krijgt aan informatie en ja dat is wel vrij kwalijk.

Dat is eigenlijk de laatste vraag; denk je dat vanuit jouw ervaringen als Facebook gebruiker dat Facebook het contact tussen verschillende groepen bevordert of belemmert en waarom?

Volgens mij ligt het aan en dat is misschien een beetje een apart antwoord. Het ligt er heel erg aan hoe je het zelf gebruikt. Ik let er wel erg op dat ik, ik weet niet, op een gegeven moment als ik, ik denk dat het komt doordat ik op veel verschillende dingen reageer. Maar ik zie het ook gebeuren dat als ik toevallig gereageerd heb bij iemand op een discussie en ik heb niet echt veel contact met diegene, dan zie je die persoon vaker weer terugkomen in je tijdlijn, omdat je daar vaker op gereageerd hebt. Als je een vrij eenzijdige vriendengroep hebt of je ontvriend iedereen die het met je oneens is dan kun je inderdaad bijna een soort van nieuwe verzuiling krijgen, dat je gewoon alleen met je eigen clubje omgaat. Ja ik weet niet. Ik denk niet dat Facebook of internet in algemene zin, inherent het ene of het andere doet, het ligt echt heel erg aan hoe je het gebruikt. Ik weet niet, bij de Wereld Draait Door hadden ze Adriaan van Dis teruggebracht met een boek interview met Stephen Fry en ik heb enorm veel bewondering voor Stephen Fry en hij zei dat hij technologisch heel optimistisch was, oh het internet komt er en dat gaat alle grenzen neerhalen en iedereen wordt een soort collectieve gemeenschap en er is geen haat meer en er zijn geen vooroordelen meer en al die informatie is gewoon publiekelijk beschikbaar en ideeën kunnen vrijelijk stromen en aan de ene kant is dat wel zo, maar vervolgens hebben we ook Pandora's doos geopend, want al het slechte kwam er ook uit en het is inderdaad gemakkelijk om hele fouten dingen zeg maar direct iemands slaapkamer in te flikkeren, als iemand inderdaad nog op zijn mobiel zit. Dus het heeft zijn goede en slechte kanten en het ligt echt heel erg aan hoe je het gebruikt. Dus het heeft zowel de kracht om te verenigen als om te verdelen, dus het is net hoe je het gebruikt. Ik denk dat als je er echt heel bewust van bent, het is bij toeval dat ik zo'n gemêleerde groep heb, maar als je er doelbewust op zou aansturen, van hey ik wil ook mensen met een ander geluid in mijn vriendengroep hebben, zeg maar een soort bewust Facebook consumerend gedrag vertonen, dan kan dat wel. Het is alleen wel zo, het vereist dat je ook kunt omgaan met het heel erg oneens zijn met mensen. Als jouw eerste instinct dan is om iemand te

ontvrienden of op de block te gooien, ja dan blijf je waarschijnlijk over met een groepje mensen die het heel erg met je eens zijn. En dat is iets van ja, als je een groep hebt die het heel erg onderling eens is dan ga je heel erg opschuiven naar extremen, want er zijn dan bepaalde aannamen binnen die groep die nooit bijgesteld worden en dat wordt voor waar aangenomen en dan krijg je inderdaad dat je gaat richting een soort zelfradicalisering. Maar het kan juist verenigen, over verschillende denkbepelden hun kun je ook juist wel iets op een goede manier doen, maar dan moet je dat gesprek ook open durven aangaan.

Respondent 11: Mug (D66)

Wat is je leeftijd?

29

Wat is je opleidingsachtergrond?

Ik heb een Master afgerond in communicatie dus ik doe dan nu en ik promoveer dan nu. Dus wetenschappelijk onderwijs als achtergrond.

Wat is je huidige beroep, functie of bezigheid?

Promovendus.

Met welke politieke partij identificeer je je?

Dan het meeste D66.

Wat is je etnische achtergrond?

Nederlands.

Voor welke activiteiten kun je Facebook gebruiken volgens jou?

Eh, voor sociale contacten, bijhouden van sociale contacten eigenlijk, echt updates van mensen zien die je eigenlijk niet zo vaak spreekt en ook als je bepaalde interesses dan heb je ook bepaalde groepen en dan is het soms ook handig dat je op een manier, lotgenoten is het verkeerde woord maar je begrijpt wat ik bedoel, maar dat je daarover kan sparren dan. En hetzelfde heb ik dat we een Facebookgroep hebben voor dit pand, dus dat je mensen met gemeenschappelijke interesses kan helpen of informatie kan verschaffen.

En waar gebruik jij Facebook vooral voor?

Tijdverdrijf gewoon. Ja en waar ik zelf actief heel erg ben, ik post weleens op mijn eigen wall, maar dan zou het echt voor informatie verkrijgen zijn of informatie vragen aan mensen.

Welke andere sociale media gebruik je en waarvoor?

Eh, Twitter gebruik ik best wel frequent. Dat is ter vermaak, vooral tijdens televisieprogramma's en dergelijke en maar ook echt om informatie te krijgen, moet er iets aan de hand zijn. Dat kan in Nederland zijn of ergens anders. Dat is dan natuurlijk wel het platform waar je als eerste al het nieuws krijgt. Alleen is het natuurlijk heel erg ongefilterd, zit ook veel troep op. Verder gebruik ik LinkedIn, dat is echt puur voor werk gerelateerde dingen. En ik gebruik nog Instagram en ja dat is eigenlijk puur ter vermaak.

En als je nou zou kijken naar hoeveel uur per week je gebruik maakt van de verschillende sociale media afzonderlijk?

Dat vind ik moeilijk. Even denken hoor. Ik denk dat ik gemiddeld, ik denk dat ik maximaal op Twitter een kwartiertje per dag zit. Dus dat zou dan keer zeven zijn, laten we zeggen een kleine twee uur. Ik denk op Facebook gemiddeld een half uurtje ofzo, dus dat zou dan drie-en-een-half uur zijn. Instagram denk ik ook wel een kwartiertje per dag. Dus ook een kleine twee uur.

En eh, Twitter, Instagram en Facebook hadden we het erover gehad. Welke media gebruik je voor het verkrijgen van nieuws? Kun je bij de volgende media aangeven hoe vaak je ze gebruikt?

Tv?

Dagelijks.

Hoeveel uur per dag zou je zeggen dan? Voor het verkrijgen van nieuws?

Nou het is niet altijd met de hoofdmoot om nieuws te verkrijgen, maar als je het hebt over nieuwsprogramma's dan denk ik dat dat wel gemiddeld een uur of twee, drie zal zijn.

En websites?

Gaat het alleen om nieuws of ook om informatie zeg maar?

Voor het verkrijgen van nieuws.

Ik denk dan, nou wat zou het zijn, uurtje per dag ongeveer.

En radio?

Zo goed als nooit.

En de krant?

Zo goed als nooit.

Welke sociale media gebruik je eigenlijk voor nieuws en hoe vaak gebruik je deze sociale media als platform voor nieuws?

Nou ja, Twitter dus. Ik denk ongeveer een kwartiertje per dag. Als er iets heel erg heftigs gebeurt, zoals bijvoorbeeld met dat vliegtuig ongeluk met dat Russische gebeuren, dan zit je er een paar uur achter, omdat je het meest actuele nieuws krijgt. Dus het hangt er vanaf of er iets gebeurt, maar gemiddeld op een doorsnee dag een kwartiertje. En ja, via Facebook krijg je natuurlijk wel nieuws binnen, maar het is niet de reden dat ik op Facebook zit of iets dergelijks.

Als je dan een schatting zou maken in percentages, hoeveel procent van de tijd dat je op Twitter zit gebruik je het voor nieuws en hoeveel tijd van dat je op Facebook zit gebruik je het voor nieuws?

Uhm, de tijd dat ik op Twitter zit is denk ik 50 procent voor nieuws. Op facebook is dat denk ik misschien 10 procent. Dus als je iets tegenkomt en denkt van wat is dit, dat je daar dan even op klikt, maar het is niet dat je er echt naar op zoek bent.

En Instagram gebruik je dat ook voor nieuws?

Nee.

En wat is eigenlijk je indruk van nieuws dat op je Facebook tijdlijn verschijnt?

Nou ik heb het idee dat het vooral meer gewoon de catchy dingen zijn met een hoop bombarie van geluid en visueel geweld is en een beetje clickbait zijn, uitzonderingen daargelaten natuurlijk. Maar ik acht het niet heel erg betrouwbaar per se, dat ligt heel erg aan naar welke websites wordt gelinkt eigenlijk.

Wat doe je dan met nieuwsberichten via Facebook?

Nou ja, mocht ik het een interessant onderwerp vinden dan zijn er vaak links waar je naar toe wordt geleid en dan klik ik daarop en dan lees ik het en dan beoordeel ik het wel of ik denk dat het enigszins betrouwbaar is en mocht het echt iets heftigs zijn dan zoek ik verder op internet daar op door.

Vertrouw jij het nieuws dat je op Facebook leest en waarom?

Uh, nee in eerst instantie niet per se. Dat komt denk ik, omdat ik zelf een communicatie achtergrond heb en ook weet dat er een hele hoop onzin makkelijk wordt verspreid. Daarnaast een deel van mijn mensen op Facebook, die hebben een minder hoge opleiding gehad, dat is verder niet erg, maar die kunnen zich er eerder toe laten verleiden om dan dingen te delen en dat zijn echt onzinsites zeg maar. Dus ik ben in eerste instantie altijd sceptisch als ik iets zie, tenzij het een betrouwbare bron is, bijvoorbeeld een Nu.nl bericht. Dan zou ik dat eerder geloven dan dat het een random site is waar ik nog niet eerder van gehoord heb. Dus over het algemeen denk ik dat ik vrij sceptisch ben tenzij ik de bron meteen herken.

Zou je kunnen zeggen dat je kritischer bent als je nieuws leest op Facebook dan als je nieuws leest uit andere bronnen buiten sociale media om?

Ja, ja.

Waarom acht je andere bronnen buiten sociale media om, waarom ervaar je dat als betrouwbaarder dan Facebook?

Nou ja, omdat Facebook heb ik het idee, is vooral in het leven gekomen omdat mensen graag willen exposen en dingen willen laten zien en een soort van status krijgen door interactie aan te gaan met mensen. Dus het is niet altijd per se het doel mensen te willen informeren, maar soms meer om reacties los te krijgen, likes los te krijgen. Natuurlijk hebben nieuwssites ook de behoefte enzo om zoveel mogelijk traffic te genereren, maar over het algemeen zullen die wel als hoofdmoot hebben om te willen informeren.

Vertrouw je Facebook net zoveel als andere media?

Nee.

Helder.

Hoeveel Facebookvrienden heb je eigenlijk?

Ha, oeh. Volgens mij iets over de zes en een half honderd. Dus ja.

En hoe ziet jouw sociale kring op Facebook eruit? Waar ken je je Facebook vrienden van?

Heel veel van werk en van eerdere bijbaantjes en dergelijke. Van studie. Gewoon vrienden en familie. Ja, ik denk dat dat wel de voornaamste ongeveer zijn.

Wanneer voeg je iemand toe als vriend op Facebook? Of accepteer je diegene?

Ja, ik voeg niet heel snel meer mensen toe op Facebook de laatste tijd. Ik ben er ook niet heel erg meer naar op zoek ofzo. Maar het is vooral als je denkt dat je, dat als ik het doet dat je in de toekomst denkt nog wat aan die persoon te hebben. Dus als je denkt later kan het contact wel leuk of handig zijn eventueel. Ja vrienden is natuurlijk logisch, omdat je elkaar gewoon een beetje op de hoogte kan houden op die manier. Maar voor mij is het niet meer het voornaamste medium geworden. Terwijl je zes jaar geleden zoiets had van; ja leuk, merk je toch dat steeds minder mensen erop zitten, waardoor het minder relevantie krijgt. Ja, soms voeg ik mensen toe als een sociale verplichting, als mijn tante mij bij wijze van spreken toevoegt, voelt het ook weer zo om iemand, om dat niet te doen zeg maar.

Wat voor soort berichten zie je vaak van je Facebookvrienden voorbij komen op je tijdlijn?

Vrees toch wel veel winacties, van deel dit bericht. Dat vind ik echt terror, ik denk dat dat de ondergang van Facebook gaat worden op den duur. En een hele hoop ik volg natuurlijk een aantal pagina's en door algoritmes krijg je vooral dat soort berichten naar voren. Allemaal van dat soort filmpjes die maximaal een minuut duren om gewoon heel veel likes te genereren. Echt gewoon onzin dingen eigenlijk. Sommige familieleden willen nog weleens hun hele hebben en houwen op Facebook zetten, maar dat zie je de afgelopen jaren minder voor mijn gevoel.

Wat doe je met politieke berichten die van je vrienden voorbij komen in je tijdlijn?

Ja, weinig, tot niets eigenlijk. Ik heb een paar die echt extreem-links zijn, ik moet zeggen dat dat mij eerder irriteert eigenlijk. Zoals met die hele zwarte pietten discussie en wat dan ook. Ik vind het prima dat mensen een mening erover hebben, maar ik houd er niet van dat het zo is dat het in uiterste wordt gedreven. Dat het is van als jij niet mijn mening ook hebt dan ben je dus niet goed. Vaak zijn het een beetje dat soort berichten. Van zie je hoe racistisch dit is? Hoe racistisch je bent als je black face nog support? En dan een beetje in de strekking met andere topics, dat vind ik gewoon niet goed. Prima als je mensen wilt aanmoedigen om over dingen na te denken, maar niet in die extremen zeg maar.

Wat doe jij er dan mee als je dat voorbij ziet komen?

Eh ja, meestal neger ik het eigenlijk. Lees ik het wel, maar neger ik het wel. Er zijn een paar die alleen dat soort berichten willen delen, die dat als een soort van levensvisie hebben en dan blokkeer ik de berichtgeving van die persoon gewoon als in dat zij dat dan niet kan zien. Niet ontvrienden, maar dat je dan die berichten niet meer ziet.

Dat had ik ook als vraag. Kies je er weleens voor om berichten van je vrienden niet te tonen op je tijdlijn?

Ja om die reden kan ik dat weleens doen.

En dat zijn dit soort berichten meestal?

Ja, omdat ik het gewoon niet prettig vind. Als je het een keer wil delen, a la, iedereen heeft daar het recht toe, maar je hoeft er niet door overspoeld te geraken?

Dus het is eigenlijk als het te ver de extreme kant opgaat dan volg je liever niet de berichtgeving of het nou links of rechts is? Of? Hoe moet ik dat zien?

Ik denk inderdaad als iemand te extreem zijn mening opdringt de hele tijd en dat zijn toevallig vaak de mensen die in één van de polen zit op het politieke spectrum zeg maar, er zijn nooit echt extreme mensen van de SP of CDA die daar extreme standpunten over hebben en daar dan de barricade opgaan. Het zijn vaak wel meer de polen van het politieke spectrum.

Verwijder je ook weleens mensen van Facebook vanwege hun tijdlijnberichten?

Nee. Nee. Het blokkeren van berichten vind ik in principe genoeg dan. Scheelt weer een hoop gedoe.

Welke soort sites en webpagina's volg je via je tijdlijn? Waarvan blijf je graag op de hoogte?

Uh, even denken hoor. Ja, meestal een beetje een paar van die entertainmentachtige dingen. Nou omdat ik promoveer van die wetenschappelijke grapjes en onzin. Of van die fancy onderzoekdingetjes die je in een minuutje ziet. Uh, ja, wat nog meer? Soms van televisieprogramma's, als je een bepaald programma of een serie volgt. Maar ik ben niet heel actief meer naar pagina's aan het zoeken. Vroeger was het meer dat je vaak gewoon aangaf op pagina's van ik luister deze muziek en ik heb deze films gezien. Later werden dat gewoon hele pagina's met heel veel berichten, ja ik zoek zelf niet heel actief meer een pagina of ik moet heel erg interesse hebben in iets.

Zijn er ook politiek geaffilieerde pagina's waarvan je op de hoogte blijft?

Uh, nee.

Wat doe je met Facebookberichten die jouw wereldbeeld en opvattingen tegenspreken?

Nou, als ze er af en toe zijn vind ik het niet erg. Het is alleen maar goed om over je eigen standpunten na te denken, maar als ze inderdaad heel erg extreem worden of heel erg polariserend dan verwijder ik ze weleens.

Want dragen Facebook nieuwsberichten bij aan je beeldvorming over bepaalde onderwerpen? En waarom?

Nou ze dragen niet laten we zeggen inhoudelijk per se bij, dus wat er echt per se wordt gezegd, het zal altijd wel een gradatie onbewust gebeuren maar bewust ben ik mij er niet van. Maar het geeft meer inzicht in hoe mensen in het algemeen en dan ben ik super generaliserend hoor, hoe anderen reageren op Facebook berichten. Hoe en masse die verruwing van discussie enzo, dus meer vanuit dat perspectief krijg je een ander beeld van de samenleving zeg maar.

Heb je het gevoel dat je anders tegen onderwerpen aan gaat kijken door Facebook? En waarom?

Nou, ik denk wel misschien als er van die hele heftige discussies, zoals met die zwarte pieten discussie, of laatst met dat ene, die dieren in de Oostvaartse plassen, kwamen ook berichten door, dat je dan wel er meer over na gaat denken en je wel meer wilt verruimen in je eigen perceptie van; oh dat zijn ook mensen met viewpoints. Dat je dan voor jezelf kan afwegen, van kan ik mij hier in vinden? Dus in die zin kan het wel wat bijdragen.

Als je terug zou denken, heb je weleens gehad dat je mening is veranderd over een bepaald onderwerp? Doordat je heel berichtgeving erover hebt gelezen?

Nou ik durf niet te zeggen of het alleen via Facebook komt, je krijgt via allerlei kanalen een stortvloed aan informatie binnen, maar als je het dan hebt over zo'n moreel debat zoals zo'n

feest, in principe, is er alleen je eigen referentiekader waar je naar kijkt en als je dan ook de mening van anderen hoort dan rekt dat je referentiekader op waardoor je de andere kant gaat begrijpen. In eerste instantie heb ik het nooit als een racistisch feest gezien, maar als je dan hoort van hoe andere mensen dat op kunnen vatten dan wordt je daar steeds genuanceerder in en dat je ook kunt begrijpen dat in dat geval verandering misschien wel goed is als iedereen daar uiteindelijk gelukkig van wordt.

En nu nog een actueel onderwerp, waar ik het even kort over wil hebben. Wat vind je van het vluchtelingendebat in Nederland dat het afgelopen jaar ter sprake kwam?

Vind ik een moeilijk topic, als in ik vind het heel erg hoe extreem mensen reageren. Ik vind het heel erg teleurstellend dat het lijkt dat het land in echt twee polen is verdeeld en een hele grote midden massa. Maar doordat die twee polen zo extreem op sociale media reageren, lijkt het wel dat die verdeeldheid extreem groot is. Het is gewoon van beide kanten heel naar hoe er wordt gedaan. Er zitten ook goede mensen tussen daar niet van, maar zoals ook bij die AZC met varkenskoppen, spandoeken en allerlei filmpjes in elkaar worden gezet. Ook met Sylvana Simons, dat er filmpjes worden gemaakt en verspreid op Facebook en dat events worden opzet tussen aanhalingstekens, om haar het land uit te krijgen. Dat vind ik diep triest. Ik bedoel je kan het met iemand oneens zijn, maar je hoeft niet iemand persoonlijk echt proberen kapot te maken.

Want hoe kijk jij tegen het migratiebeleid aan?

Ik denk als er mensen in nood zijn, dan moet je daar altijd wel open voor staan. Maar ik denk wel dat je de deur niet wagenwijd open moet zetten, want dan kunnen ook altijd mensen misbruik van maken. Plus als je eigen faciliteiten op een gegeven moment wegebben, omdat je gewoon geen ruimte meer hebt of je hebt de voorzieningen er niet voor dan kun je die mensen uiteindelijk ook niet helpen. Maar als het in je vermogen is dan zou je het moeten proberen, maar dan wel dat het in goed overleg moet zijn met de burgers die er al leven, omdat je anders een heel groot onbegrip krijgt. De woede die een groep mensen ervaart, nou rot op buitenlanders, is denk ik vooral uit angst dat zij hun eigen woning en werk kwijtraken, dus als je dat kan wegnemen zullen mensen daar ook meer naartoe openstaan denk. Net zoals met de Tweede Wereldoorlog, als je opeens je land uit moet, zoals Syriërs nu vanuit een andere grondslag ook het land uit moeten, dan had je destijds ook gewild dat een ander land je had opgevangen. Dus ik vind dat wij dat ook zouden moeten doen, maar wel binnen de perken die een land heeft. Dus ook niet één land zou dat moeten doen, dus wat destijds werd voorgesteld en wat nu ook deels wordt gedaan is om te proberen te spreiden over verschillende Europese landen. Dat is denk ik wel goed, maar ik snap ook de angst die mensen hebben, van ja, wat als wij geen woningen meer hebben en dergelijke?

Het kreeg dus ook volop aandacht online, de vluchtelingencrisis, wat heb je hier eigenlijk van meegekregen?

Online, nou ja afgezien van de nieuwsberichten en dergelijke die via de gewone nieuwskanalen worden gebracht en televisie en dergelijke zie je vooral, heb ik eigenlijk vooral op Facebook meer de lastercampagnes gezien. Dus mensen met een extreme, vaak negatieve mening daarover en die dan soort actiegroepen willen oprichten en dan liken bepaalde mensen uit mijn Facebookgroep die berichten waardoor het in mijn stream komt en ik die berichten zie op een gegeven moment.

Wat vond je hiervan?

Ja, ik krijg er altijd een beetje jeuk van. Dat zijn dat soort extreme berichten waar ik niet echt op zit te wachten, ik bedoel ik vind het debat goed, maar iemand een mening opleggen, wat in dit geval, dit is heel ongenueanceerd en niet op feiten berust vaak. Dan zie ik dat niet als iets nuttigs, eerder provocerend eigenlijk.

Is jouw houding veranderd ten aanzien van dit onderwerp door de online berichtgeving op Facebook?

Nou niet vanwege de berichtgeving zelf, het is meer dat je bent gaan kijken naar hoe mensen, het heeft meer inzicht gegeven hoe mensen in de samenleving er überhaupt op reageren. Zeg maar, de boze burger of de boze man, heeft wel meer stem daardoor kunnen krijgen, en eerst was ik daar niet zo van op de hoogte hoe zeer zoiets speelt. Dus het geeft wel inzicht in hoe andere mensen er tegen aan kijken, maar inhoudelijk heeft het niet heel erg..

Het heeft niet je standpunt, dat het iets versterkt of dat je minder overtuigd bent over je standpunt?

Nee, niet heel erg.

Hoe kijk je tegen de weergave van verschillende bevolkingsgroepen op dit platform aan? Op Facebook?

Hoe bedoel je precies?

De weergave van diversiteit, heb je het gevoel dat op Facebook de diversiteit van verschillende mensen wordt weergegeven?

Dat hangt er vanaf of mensen een account aanmaken of bedoel je.

Nou ja meer, de weergave van verschillende bevolkingsgroepen op Facebook kan vanuit jouw positie divers zijn of kan minder divers zijn omdat je tijdlijn een minder diverse weergave van bevolkingsgroepen geeft.

Ik denk wel dat het een sociaal medium is dat vooral gebaseerd op je eigen kring, dat er natuurlijk een kans is dat het een weergave is van de samenleving, omdat je onbewust toch.. nou ja omdat ik zelf blank ben. Als ik donker was geweest dan had ik misschien, nou ja sowieso meer familieleden die dan ook gekleurd zijn. En dan zou het sowieso gemêleerder zijn dat ik dat nu heb. Dus ik denk dat het niet een hele reële afspiegeling is van de samenleving. Ik heb volgens mij bijna geen Turkse of Marokkaanse mensen in mijn lijst zitten, omdat ik toevallig daar geen contact mee gehad heb vroeger en het ligt er ook aan waar je vroeger hebt gewoond. Ik kom uit Haarlem en dat is een witte stad eigenlijk, in ieder geval in de tijd dat ik er leefde. Bijvoorbeeld op de middelbare school zaten 1100 mensen en daar liepen volgens mij maximaal tien mensen met een Marokkaanse of Turkse achtergrond. Naja, dat is natuurlijk niet echt in verhouding met hoe de maatschappij in zijn geheel is. Dus als ik naar mijn eigen tijdlijn kijk ofzo dan zou ik niet een goede afspiegeling zien van de samenleving.

Denk je dat vanuit jouw ervaringen als Facebookgebruiker Facebook het contact tussen verschillende groepen bevordert of belemmert? En waarom?

Ja, ik denk toch misschien wel belemmert, omdat mensen zich zo erg veilig wanen achter hun computertje en dat ze in topics zoals migratie en dergelijke daardoor zich heel erg vrij voelen,

vogelvrij voelen om mensen te discrimineren, hele harde mening verkondigen, terwijl ze dat nooit face-to-face durven uitspreken en dat ze heel makkelijk onwaarheden kunnen verkondigen of uit de context kunnen halen. Ja, waardoor ook een soort van stereotypering juist daardoor plaatsvindt. Bijvoorbeeld, dat was op twitter, zoals een Trump onlangs had gedaan met een filmpje had gedaan waar dan een ogenschijnlijk een licht getint iemand, iemand anders zag slaan en dat er werd gezegd; zie je moslims blanke mensen overhoop trappen, dat moeten we voorkomen door ze allemaal het land uit.. Ik weet niet precies de strekking, maar het was iets in die aard. En dat soort dingen zie je op Facebook en dat wordt dan massaal gedeeld onder groepen die dan boos zijn of angstig zijn en dat leidt dan meer tot discrepantie tussen de groepen.

Respondent 12: Tobias (VVD)

Wat is je leeftijd?

21

Wat is je opleidingsachtergrond?

Ik heb de Havo afgemaakt en ik was begin dit jaar, was vorig jaar begonnen met een Hbo-opleiding begonnen, maar niet afgemaakt. Dus na een half jaar met de opleiding gestopt.

Wat is je huidige beroep, functie of bezigheid? Waar ben je nu mee bezig?

Momenteel zit ik werkloos thuis.

Met welke politieke partij identificeer je je?

De VVD

Wat is je etnische achtergrond?

Uh, geboren in Nederland, ouders ook uit Nederland. Dus blank, denk ik.

Voor welke activiteiten kun je Facebook gebruiken volgens jou?

Kijken voor wat voor evenementen er zijn er zijn van de JOVD waar ik lid van ben. Het bekijken van leuke plaatjes en memes, als verjaardagskalender is het ook wel handig. Verder als mensen op vakantie zijn, dat ze de foto's posten, dat soort dingen.

En welke activiteiten bezig jij vooral op dit platform? Want je noemde het al?

Nou eh, ook even melden dus dat ik naar evenementen kom, dat soort dingen.

Welke andere sociale media gebruik je en waarvoor?

Uh welke andere? Twitter, Whatsapp, YouTube; telt dat?

Ja.

En als je een onderscheid zou maken hoeveel uur per week je gebruik maakt van de verschillende sociale media, hoeveel tijd zou je naar schatting kwijt zijn?

Voor alles bij elkaar opgeteld?

Afzonderlijk.

Whatsapp is een hele tijd een beetje tussendoor dus dat is een half, dat zal ongeveer een drie kwartier per dag zijn. Als je het allemaal elkaar optelt.

En Facebook?

Ik denk een uur anderhalf uur.

En Twitter?

Meestal even snel kijken of mensen iets gemeld hebben, dus ik denk een half uur ofzo.

En YouTube?

Beetje afhankelijk van wat ik die dag kijk, maar meestal een kwartier, twintig minuten.

Welke media gebruik je voor het verkrijgen van nieuws? Kun je bij de volgende media aangeven hoe vaak je ze gebruikt?

Televisie?

Ik denk ongeveer een uur, anderhalf uur per dag hooguit.

Voor het verkrijgen van nieuws?

Voor het verkrijgen van nieuws, dat is meestal een half uurtje als ik het journaal even meepik.

En websites?

Twee of drie uur per dag, toch wel zeker.

En ook voor het verkrijgen van nieuws?

Ook voor het verkrijgen van nieuws, dus websites van kranten, tijdschriften ook uit buitenland. Daar zit ik vaak op.

En je zou dus naar schatting twee a drie uur kwijt zijn aan het verkrijgen van nieuws via websites?

Eh, ik denk het wel. Denk wel best ruim, ruim drie uur misschien wel.

Gebruik je ook radio voor het verkrijgen van nieuws?

Ik heb meestal wel de radio op de achtergrond staan, dus dan komt er ieder uur wel een journaal voorbij.

En de krant? Lees je die ook?

Eens in de zoveel tijd blader ik weleens de krant door, soms lees ik hem weleens uitgebreid door. Beetje afhankelijk van hoeveel tijd ik heb.

En hoeveel uur per week zou dat dan zijn voor het verkrijgen van nieuws?

Gemiddeld genomen, gemiddeld genomen denk ik een half uur, drie kwartier.

Oh oké, een half uur, drie kwartier per week?

Ja, drie kwartier per week ongeveer.

Welke sociale media gebruik je voor het verkrijgen van nieuws?

Facebook af en toe worden er weleens kwaliteitsartikelen gedeeld door mensen om het onder de aandacht te krijgen. En Reddit gebruik ik ook voor nieuws.

Hoe vaak gebruik je deze sociale media voor het verkrijgen van nieuws?

Eh, Facebook?

Ja je kunt beiden noemen hoor, maar dan afzonderlijk, hoeveel tijd zou je kwijt zijn voor deze sociale media voor het verkrijgen van nieuws?

Beetje afhankelijk van of er wel nieuws op staat, maar ik denk drie of vier uur.

Is dat dan voor Facebook of voor Reddit?

Voornamelijk Reddit.

Oké, en hoeveel tijd zou je dan kwijt zijn aan het vergaren van nieuws via Facebook?

Meestal is het maar een half uur ofzo.

Per dag?

Een half uur is wel heel ruim. Een kwartier, twintig minuten ofzo.

Een kwartier, twintig minuten per dag?

Ja.

Oké. Wat is je indruk van nieuws dat op je Facebook tijdlijn verschijnt?

Wat voor nieuws?

Nee, wat is je indruk van nieuws dat op je Facebook tijdlijn verschijnt?

Nou meestal, de dingen die in mijn Facebook tijdlijn verschijnen komen wel van de media, zoals de Volkskrant en NRC enzo, dus dat is wel redelijk betrouwbaar. Ik weet het meeste nepnieuws wel buiten mijn tijdlijn te houden. Dingen als de Dagelijkse Standaard enzo, dat weet ik er wel buiten te krijgen. Dus de dingen die ik binnenkrijg via Facebook is wel redelijk goed volgens mij.

Hoe zorg je ervoor dat je onderscheid maakt?

Nou heel soms komt er weleens een artikel voorbij en dan zie ik gelijk de bron en dan denk ik van; uhm, nee, dat is het niet. En ja de Spelt herken je ook wel als zijnde nepnieuws.

Wat doe je eigenlijk met berichten via Facebook?

Soms like is, soms like ik weleens nieuwsberichten. Soms lees ik ze ook wel uitvoerig als het interessant is en soms scrol ik er ook weleens voorbij.

Vertrouw jij het nieuws dat je op Facebook leest en waarom?

Niet altijd. Ik kijk toch een beetje kritisch naar wat er altijd in staat. Ook gewoon bij Volkskrant en NRC en Trouw enzo.

Waarom doe je dat?

Nou ja, soms maken ze weleens een paar foutjes qua fouten en dat zit je ook een beetje naar het artikel zelf te kijken van; klopt het wel helemaal wat er geschreven wordt. Is natuurlijk altijd wel een beetje de vraag, soms is het gewoon dat de journalist misschien een beetje te vlug is geweest ofzo. Kan ook weleens.

Hoe constateer je dan dat er fouten in zitten?

Nou ja, als je toevallig zelf enige voorkennis hebt van het artikel en weleens een foutje ziet dan, misschien een beetje slordig.

Ben je kritischer als je nieuws op Facebook leest dan als je nieuws leest uit andere bronnen buiten sociale media om? En waarom?

Je bedoelt in de krant of eh?

Ja, ben je kritischer als je nieuws leest op Facebook dan als je nieuws leest uit inderdaad de krant en andere meer traditionele media?

Facebook ben ik, volgens mij ben ik even, volgens mij ben ik in de krant ook even kritisch als op Facebook.

Maar je, ja. Dus je bent niet kritischer als je nieuws op Facebook leest?

Ik ben naar mijn idee voortdurend kritisch.

Oké, ja.

Vertrouw je Facebook dus net zoveel als andere media.

Nou ja, Facebook is natuurlijk ook heel makkelijk om nepnieuws te verspreiden. Je moet het gewoon altijd een beetje met een korreltje zout nemen, maar dat is net zo goed in de krant. Maar op Facebook is het wel makkelijker.

Waarom denk je dat Facebook makkelijker is?

Facebook is natuurlijk, kun je met een druk op de knop een bericht verspreiden en bij de krant gaat er sowieso een paar uur overheen voordat die naar de pers gaat.

Even een praktische vraag, hoeveel Facebookvrienden heb je?

Dat zijn er zeker door de 400.

Hoe ziet jouw sociale kring op Facebook eruit? Waar ken je je Facebookvrienden van?

De meeste mensen die ik op Facebook heb, heb ik weleens in het echt ontmoet. Of het nou op feestjes is of borrels of congressen of wat dan ook. Of op school of iets dergelijks. Daar komen de meeste vrienden op Facebook vandaag. Ik probeer voornamelijk mensen toe te voegen op Facebook die ik daadwerkelijk ook ken. In plaats van dat er allemaal onbekenden worden toegevoegd.

Zitten er ook mensen van je woonplaats en opleiding tussen?

Eh ja.

Ja.

Wanneer voeg jij iemand toe of accepteert je iemand als Facebook vriend?

Wanneer ik die persoon ook daadwerkelijk ken en ik ook daadwerkelijk weet wie het is.

Wat voor berichten zie je vaak van je Facebookvrienden voorbij komen op je tijdlijn?

Nou ja, dat kan van alles zijn. Of ze zijn op vakantie of ze zijn jarig en soms delen ze weleens nieuwsberichten. Ik heb pas iemand toegevoegd en die deelt heel veel nieuwsberichten die te maken hebben met buitenlandse zaken, dus dat vind ik ook heel interessant, dat is ook heel behulpzaam.

Wat doe je met politieke berichten die je van vrienden voorbij ziet komen in je tijdlijn?

Nou ja, het is wel. Over het algemeen zijn ze wel iets rechtser, wel een beetje, ik doe ze meestal wel lezen als het er goed uit ziet.

En hoe bedoel je rechtser?

Nou ja, de meeste mensen die ik op Facebook heb zijn wel wat meer rechts of het nou VVD is of CDA.

Wat moet ik mij dan voorstellen als het gaat om de berichten die zij delen?

Nou ja, gaat het dus om, gaat het vooral om berichten die dus gaan over defensie of buitenlandse zaken. Dat soort dingen.

Kies je er weleens voor om berichten van je vrienden niet te tonen op je tijdlijn?

Nou ja, de meesten worden ook niet gepost naar mijn tijdlijn. Dus ik kies er ook niet echt voor om ze niet te tonen.

Verwijder je weleens vrienden vanwege hun tijdlijn berichten en waarom?

Van berichten die ze op mijn tijdlijn posten of die ik voorbij zie komen?

Op basis van de berichten die je voorbij ziet komen, die komen dan voorbij op je startpagina.

Als het op een bepaald punt op bepaalde berichten echt te gortig wordt, dan verwijst ik ze eerst naar de kennissenlijst.

Ja

Want op Facebook heb je dus een lijst waar je mensen op kunt zetten, van ik ken ze niet zo goed, dus toon de berichten van die persoon maar minder.

Als je zegt; te gortig, heb je dan weleens iets meegemaakt, dat je denkt ik verwijst ze naar die lijst toe?

Nou ja, als de berichten die gepost worden echt te extreem zijn of te PVV' erig.

Oh oké, heb je dat weleens meegemaakt?

Niet zo heel vaak, maar ik heb het volgens mij wel een paar keer gedaan.

Welke soort sites of webpagina's volg je via je tijdlijn? Waarvan blijf je graag op de hoogte?

Van wat voor pagina's?

Ja.

Ik heb volgens mij, heb ik eh, volgens mij heb ik een paar, heb ik de VVD geliket. Verder heb ik ook wat lokale media geliket. En ook nog een paar kranten wereldwijd geliket, dat ik daar ook het nieuws van binnenkrijg. En verder gewoon nog wat leuke pagina's, dus dingen als memes enzo, dat soort pagina's heb ik ook wel geliket.

En je vertelde het al een beetje; zijn er ook politiek geaffilieerde webpagina's waarvan je graag op de hoogte blijft?

Eh, nou, naast die pagina van de VVD heb ik ook nog een paar politieke partijen geliket. Nog een paar andere politieke partijen, vooral in het buitenland. Volgens mij ook nog een, volgens mij heb ik ook nog een of andere buitenlandse president geliket, een buitenlandse politicus dus.

Welke presidentskandidaat als ik vragen mag?

Volgens mij heb ik, volgens mij had ik ook Obama ook geliket, maar dat is trouwens geen kandidaat meer en ook geen president meer.

Wat doe je eigenlijk met Facebook berichten die jouw opvattingen of wereldbeeld tegenspreken?

Meestal, over het algemeen komen ze eerlijk gezegd niet helemaal voorbij, maar ik probeer ze soms weleens te lezen bij om te kijken of er iets interessants tussen staat.

Dragen Facebook nieuwsberichten bij aan je beeldvorming over bepaalde onderwerpen en waarom?

Ik denk dat het in zekere zin wel bijdraagt aan mijn beeldvorming, naast de dingen die ik meekrijg uit andere media. Uiteindelijk zijn het ook dezelfde berichten.

En waarom denk je dat?

Nou ja, van meer lezen zou je slimmer worden denk ik.

Heb je het gevoel dat je anders tegen bepaalde onderwerpen aan gaat kijken door Facebook?

Nou ja, misschien een heel klein beetje, maar niet heel erg veel.

En waarom?

Nou ja, ik heb volgens mij al een vrij sterk wereldbeeld zelf en ja, dus er zal wel wat aan veranderen naarmate er natuurlijk meer kennis binnenkomt maar voor de rest niet echt een idee.

Zou je een voorbeeld kunnen noemen denk je?

Van dingen waar Facebook echt iets heeft veranderd aan een mening van mij?

Nou dat denk ik niet zo zeer, maar meer dat bepaalde dingen lopen te versterken.

Te versterken wat betreft welke onderwerpen?

Dat het mijn mening heeft lopen te versterken bedoel je?

Ja.

Nou ja, dat durf ik eerlijk gezegd niet te zeggen.

Ik heb nu nog een aantal vragen over een actueel onderwerp, dat eigenlijk nog steeds actueel is en gaat over het afgelopen jaar. Mijn eerste vraag is; wat vind je van het vluchtelingendebat in Nederland dat het afgelopen jaar ter sprake kwam binnen de politiek?

Eh, op bepaalde punten een beetje, ik vond het vluchtelingendebat op een bepaald punt flink ontsporen eerlijk gezegd, dus uiteindelijk ging het niet zozeer om vluchtelingen op te vangen, maar dat mensen heel erg racistisch werden op een bepaald punt en dat is niet echt een functioneel debat.

En hoe kijk jij tegen het Nederlandse migratiebeleid aan?

Nou ja, ik ben best wel een fan van de deals die de EU nu aan het sluiten is met Noord-Afrika en in de Sahel en de Turkije deal, dus dat daar de oplossing ligt om de instroom in ieder geval te reguleren zodat we in ieder geval kunnen kijken wie we precies opvangen, zodat vluchtelingen hier wel heen kunnen komen, maar dat we in ieder geval weten dat er geen terroristen tussen zitten, maar gewoon echt vluchtelingen.

De vluchtelingencrisis kreeg eigenlijk ook volop aandacht online, wat heb jij hier van meegekregen?

Eh, nou een hele hoop mensen die dus PVV berichten deelden van demonstraties tegen vluchtelingen. Ook een hoop acties om vluchtelingen om die van de bootjes te redden. Eh, en eh, maar ook acties om vluchtelingenbootjes terug te duwen en dat soort rare voorstellen. Of om vluchtelingenbootjes te laten zinken, zulke voorstellen ook.

Wat vond je hiervan? Van deze berichtgeving?

Nou ja, over de verschillende meningen die er waren? Nou ja, het is wel heel erg wisselend, sommige media die hadden het over als 'asielstsunami's, misschien ook een beetje te gortig. Aan de andere kant was de berichtgeving wel redelijk.

Ik zeg de online berichtgeving, maar de berichtgeving op Facebook, hoe vond je dat?

In die tijd had ik, gebruikte ik Facebook eigenlijk een stuk minder dan nu, had ik ook een stuk minder dingen gelijkt en er kwamen ook niet veel schokkende dingen voorbij op Facebook. Ik volgde meer Reddit enzo.

Want afgelopen half jaar gebruikte je Facebook niet heel veel?

Het afgelopen jaar, half jaar ben ik het eigenlijk steeds meer gaan gebruiken.

Je gebruikte Facebook dus niet heel veel. In hoeverre denk je dat je de berichtgeving hebt meegekregen omtrent de vluchtelingencrisis?

Nou ja, je krijgt het natuurlijk wel mee via andere media, als je het even in de krant leest of het journaal kijkt dan krijg je het wel mee.

Is je beeld veranderd door de online berichtgeving op Facebook hierover?

In zekere zin wel, eerst was ik sceptisch over de vluchtelingenstroom, maar het is in ieder geval wel belangrijk dat er een soort van opvang voor de vluchtelingenstroom is.

Hoe denk je dat de berichtgeving op Facebook hierover een rol heeft gespeeld in deze beeldvorming?

Dat durf ik niet te zeggen, maar ik heb het idee dat door de berichtgeving op Facebook niet teveel te lezen wel geholpen heeft in mijn standpunt.

Door het niet te lezen?

Ja.

Of in ieder geval, omdat ik toen nog niet zo flink op Facebook zat.

Dus je geeft aan dat je houding is veranderd door de berichtgeving op Facebook hierover?

Niet heel erg, persoonlijk.

Nee, want je zei eerst van wel en toen van niet, dus vandaar dat ik even probeer te verifiëren of je begrepen hebt wat de vraag is en of ik snap of we op de juiste golflengte zitten.

Ik had dus gevraagd; is je houding veranderd door de online berichtgeving op Facebook hierover?

Niet heel erg denk ik.

Oké. En waarom?

Nou ja, mijn standpunt is, in eerste instantie behandelde ik het met scepsis, maar vervolgens wat je binnenkrijgt met het journaal enzo en als je ook een beetje de politiek volgt, dan heb ik toch wel het idee dat het onder controle is. Dus eigenlijk is mijn standpunt buiten Facebook om, ben ik er zekerder van geworden dat het onder controle is.

Hoe kijk je tegen de weergave van verschillende bevolkingsgroepen op Facebook aan?

Daar ben ik persoonlijk niet zo, eerlijk gezegd, qua meningen over dat soort dingen heb ik een vrij diverse groep vrienden. Ik heb mensen die vrij pittig racistische dingen posten en ik heb ook wel mensen die niet racistisch zijn, dus dat is een beetje wisselend.

Ja, ik zit even te denken. Heb je het idee dat je een vrij diverse groep vrienden hebt?

Divers qua mening, niet divers qua diversiteit.

Heb jij vanuit jouw ervaringen als Facebook gebruiker het gevoel dat Facebook het contact tussen verschillende groepen bevordert of belemmert en waarom?

Nou ja, in zekere zin, belemmert het ook wel omdat je jezelf in een bubbel opsluit, maar aan de andere kant, je kan natuurlijk wel contact hebben met mensen die je ergens ontmoet hebt aan de andere kant van de wereld. Daar kun je contact mee houden, dus eigenlijk is het allebei.

Respondent 13: Mark (D66)

Wat is je leeftijd?

Mijn leeftijd is 21.

Wat is je opleidingsachtergrond?

Ik doe nu Media, Informatie en Communicatie. Ik ga er wel mee stoppen, dan doe ik een half jaar niets en dan ga ik Media en Cultuur doen. Dus ik heb mijn propedeuse al dus.

Wat is dan je huidige beroep, functie of bezigheid?

Uh ja, wat ze doen bij media, informatie en communicatie is ontzettend vaag, maar ze zeggen dat ze je opleiden tot media professional dus zo'n beetje dat je zeg maar op de markt gefocust bent en dat je wel met toevoeging van sociale media ook. Dus dat het zo'n grote toevoeging wordt op ons dagelijks leven dat je daar eigenlijk daar op inspeelt dat je daarvoor klaargestoomd wordt en dat je ook voor toekomstige dingen aan de slag kunt. In plaats van alleen journalistiek ofzo, want dat gaat toch weg binnenkort. Dus dat maakt ook niet uit.

Met welke politieke partij identificeer je je?

Vind ik heel erg lastig, want ik sta zelf nooit echt compleet achter een politieke partij. Ik vind de politieke partijen binnen Nederland heel erg wisselvallig in hoe ze zich op dat moment voelen ook, omdat ze natuurlijk ook heel erg in gaan spelen op hun kiezers. Je ziet het bij de PVV of bij de VVD, dat ze dan zien dat de PVV veel stemmen krijgt en dan gaat de VVD zich ook daarop inspelen om andere demografische, ja een gedeelte van de PVV, misschien mee kunnen slepen. En ik vind dat altijd heel vervelend. Ik vind altijd dat je bij je eigen groep moet blijven en al je standpunten verdedigen. Qua politieke partij is dat D66 en dat is meer, dat heeft meer te maken met het feit dat ze met heel veel veranderingen en regels toch dichtst bij mij staan. Ik ben bijvoorbeeld heel erg voor de wietwet, niet per se omdat ik wiet rook, maar ik ben heel blij dat ze die bijvoorbeeld hebben doorgevoerd omdat ik dat echt een stap vind, wat beter voor ons is zeg maar. Dus daar kijk ik meer naar, persoonlijk.

Wat is je etnische achtergrond?

Ik ben gewoon Nederlands. Ja, ik vind dat je qua bloed niet echt, ik denk dat het niet per se uitmaakt.

Nee, maar ik was gewoon benieuwd voor de culturele achtergrond.

Nee, gewoon Nederlands opgevoed.

Voor welke activiteiten kun je Facebook gebruiken volgens jou?

Nou Facebook, dat is eigenlijk heel grappig, vroeger was Facebook echt dat je alles erop zette, dat je toen bijvoorbeeld nog geen Twitter had en toen gingen mensen zeg maar alles dele. En nu zie je dat het eigenlijk voor heel weinig dingen wordt gebruikt, ik gebruik het eigenlijk ook amper, maar waar ik Facebook wel heel erg voor gebruik is bijvoorbeeld voor het zoeken van een nieuwe woning bijvoorbeeld, dan heb je heel veel van die besloten groepen en dat vind ik superhandig, daar kun je op reageren. En voor evenementen, dat is op Facebook zeg maar zo overzichtelijk en toegankelijk om bij te houden, dus daar vind ik Facebook wel een fijn platform voor om dat te gebruiken. En ja af en toe scrol je door, maar dan zijn dat vooral kattenfilmpjes.

Welke andere sociale media gebruik je en waarvoor?

Instagram, puur uit verveling, dat je af en toe wat dingen kan bekijken. Snapchat, gebruik ik niet heel vaak. Untapped, dat is een bierapp, als je een biertje hebt gedronken, kun je dat bijhouden. Dat vind ik wel leuk om te doen. En voor de rest ja, Twitter heb ik ook maar dat gebruik ik eigenlijk nooit. Dat gebruik ik gewoon eigenlijk niet.

En als je een schatting zou maken hoeveel uur je per week kwijt bent aan de verschillende sociale media?

Tel je YouTube daar ook bij? Ja, YouTube ook.

Per week of per dag kun je een schatting maken, wat jij fijner vind.

Oeh, dat is wel veel he, omdat je soms, je zit bijna praktisch altijd op je mobiel dus je scrollt er echt wel vaak doorheen. Ik denk dat je per dag, dat ik daar wel drie kwartier, nou half uur drie kwartier, dat ik wel half uur, drie kwartier aan YouTube kwijt ben. En ook Insta en Facebook denk ik. Insta is echt maar 5 minuten per dag. Dus dan kun je de schatting wel maken op vier a vijf uurtjes per week. Dat is wel veel eigenlijk.

Totaal van vier a vijf uur per week aan sociale media? En dan heb je het over drie kwartier per dag voor Facebook?

Ja een beetje bij elkaar. Bij elkaar wel een uurtje, maar dan is het meer met YouTube.

Dus een uur YouTube, een uur Facebook per dag? En vijf minuutjes Instagram?

Ik denk vijf minuutjes Instagram, een half uur op Facebook en drie kwartier op YouTube. Ik zit er niet zo vaak, maar wel lang.

Welke media gebruik je voor het verkrijgen van nieuws? Kun je bij de volgende media aangeven hoe vaak je ze per week gebruikt?

Tv?

Nooit, althans ja op mijn eigen kamer heb ik geen tv ontvanger. Ik kijk soms Voetbal Inside terug, maar that's it, dus ik weet niet dat je daar ook onder ziet?

Nee, in dit geval gaat het om het verkrijgen van nieuws.

Dat is echt puur en alleen internet dan.

En als je het hebt over internet en sites, hoe vaak gebruik je die dan?

Voor nieuws?

Ja.

Meestal 1 of 2 keer per dag. Dat is meestal op Nu.nl.

Hoeveel tijd ben je daar aan kwijt denk je?

Niet heel veel, ik denk dat je af en toe even dingen kijkt, dat zal echt tien minuutjes zijn ofzo, vijf minuutjes.

Dus tien minuutjes a vijf minuutjes per dag aan sites?

Vijf is niet heel veel, dus ik denk eerder richting de tien wel.

En dan check je het nieuws eventjes?

Ja.

En de radio? Gebruik je die ook?

Eh, nee.

En de krant?

Nee. Ja, we krijgen wel de krant binnen. Iemand bij ons leest zo'n economische krant, heel soms kijk ik er doorheen?

Financieel dagblad?

Volgens mij is dat hem. Ik kijk er weleens doorheen.

Welke sociale media gebruik je voor het verkrijgen van nieuws? En hoe vaak gebruik je deze voor het verkrijgen van nieuws?

Ehm, ja, je krijgt soms echt indirect ook heel veel nieuws binnen via Facebook natuurlijk, daar staat echt van alles en nog wat, ook in mijn tijdlijn als er iets is. De vraag is natuurlijk omdat je zoveel nieuws binnenkrijgt dat je je kunt afvragen of wat echt is en wat niet. Want soms heb je ook zoveel nepnieuws. Meestal bij betrouwbaar nieuws, kijk ik liever op Nu.nl Ik denk dat dat gewoon heel onbewust is, ik denk dat als je tien minuten Facebookt dat je dan al indirect ook gewoon zoveel nieuws hebt meegekregen. Dus ik denk dat je dat aan elkaar moet toevoegen.

Ik weet niet of jij er nog een aparte kolom voor wilt hebben?

Nee, ja, ik kan mij wel voorstellen dat je het onbewust meeneemt dus dat het heel moeilijk is om bewust te zeggen hoeveel procent van de tijd dat je op Facebook zit je ook daadwerkelijk nieuws tot je neemt. Dus dat je misschien wel als je er doorheen scrollt eigenlijk alles door elkaar heen ziet.

Ik bedoel de ene keer zie je een filmpje over de politieke situatie in China. De ene keer is het een filmpje over iemand die een bowlingbal in het plafond gooit. Het gaat allemaal heel snel, je bent gewoon nooit, je bent er niet echt mee bezig.

Als je dan kijkt naar de andere sociale media die je genoemd hebt. Hoe vaak gebruik je die eigenlijk?

Voor nieuws?

Voor het verkrijgen van nieuws.

Ja dat is ook, dat is heel heel zelden. YouTube heb je weleens dat je iets voorbij ziet komen, bijvoorbeeld als ik bijvoorbeeld Zondag met Lubach, ik ben geabonneerd, ik kijk niet omdat ik geen tv heb, maar ik kijk het wel weer terug en dan heb je wel wat nieuws meegekregen. Of over de afgelopen verkiezingen, dus als je dat als nieuws ziet dan is het wel is. Dat is natuurlijk wel een satirisch programma dus ik weet niet of je het er helemaal onder kunt zien. Dus ik denk wel alleen via YouTube. Ik krijg niets mee via Instagram of Snapchat.

En YouTube, hoe vaak gebruik je dat dan voor het verkrijgen van nieuws?

Per week, als ik alle filmpjes bij elkaar op zou moeten tellen die over het nieuws gaan dan is dat denk ik per week niet meer dan, ja soms heb je die filmpjes van Lubach die duren wel langer, ik denk een half uur of drie kwartier per week. Echt niet langer.

Dus een half uur a drie kwartier dat je echt?

Ja dat is echt puur als ik het langs zie komen, het is niet dat ik er echt naar op zoek ga. Want alles heb ik toch al op Facebook gezien.

Ja precies. En als je het op Facebook ziet, wat is eigenlijk je indruk van nieuws dat je in je tijdlijn voorbij ziet komen?

Hangt echt wel puur van het nieuws af hoor. Meestal reageren mensen er altijd wel op, want je hebt natuurlijk je eigenlijk bubbel, alles wordt door het algoritme bepaald voor jou en wat je ook ziet en wat je vrienden ook delen heeft ook weer echt te maken. Al heb ik wel vrienden die zich met politiek bezighouden, dus je hebt altijd wel sarcastische, heel veel sarcastische opmerkingen, ik heb zo'n gozer die maakt altijd hele sarcastische opmerkingen, over de Forum van Democratie enzo, dus dat vind ik allemaal grappig om te zien, maar dan zie je ook maar weer dat je vaak kritischere berichten daarover langs ziet komen en minder over je eigen partij bijvoorbeeld, terwijl ik ook heel kritisch ben over D66. Maar daar krijg ik amper dingen over qua kritiek. Tenzij Pownews ineens voorbij komt maar.

Ja.

Wat doe je dan met nieuwsberichten die je via Facebook voorbij ziet komen?

Ja, lezen denk ik. Ik weet niet of je verder iets wilt weten over hoe ik het tot mij neem.

Nou ja, je hebt bijvoorbeeld dat je op Facebook nieuws tot je neemt of dat je het bijvoorbeeld deelt of op die manier..

Oh dat, nee ik lees alleen, ik deel niet. Soms als ik, als iets relevant is en ik heb er een keer over verteld, dan tag ik iemand daarin om te kijken en om te zeggen van; weet je dit? Taggen in nieuws is ook echt zelden. Dus eigenlijk bijna nooit, ik kijk alleen maar. Delen doe ik nooit. Dat vind ik aan de mensen zelf.

Vertrouw je eigenlijk het nieuws dat je op Facebook leest en waarom?

Nou niet heel vaak. Ik zie, ja alles is zeg maar zo erg van één kant belicht en meestal spoor je ook meestal de ... en daar zeggen mensen echt de meest afschuwelijke dingen, natuurlijk ook tegen de mensen die het hardst schreeuwen dus daar hoef je ook geen rekening met houden. Maar op Facebook merk ik wel dat alles op een bepaalde manier wordt opgeblazen omdat je het natuurlijk in één kop moet verwerken, want je ziet zo'n, je ziet zeg maar zo'n plaatje met een tekst eronder. Dan moet je maar zo'n kop hebben staan om mensen daartoe aan te trekken en dan is uiteindelijk een artikel, dan gaat het artikel uiteindelijk over iets anders en was het minder heftig dan verwacht. Dus daarom is mijn perceptie van nieuws op Facebook heel erg veranderd, omdat ik nooit echt verwacht wat ik ga krijgen. En dat vind ik wel heel erg vervelend vaak.

Heb je het gevoel als je nieuws op Facebook leest dan als je nieuws leest uit bronnen buiten sociale media?

Uhm, ja, na het lezen van artikelen meestal wel, omdat ik na de kop al zoiets heb van, ja weet je, klopt dat wel? Heb je het misschien niet te snel overgenomen? Dan ga ik het altijd wel dubbel controleren, nou niet altijd, maar soms controleer ik wel dubbel als ik; dit is echt bullshit weet je. Er zitten ook zo vaak dingen over Rusland in en dan denk ik, ja weet je, je volgt dat ook allemaal wel en dan ga je er meer naar kijken.

Als je dan checkt, waar kijk je dan?

Ja, soms is het dat wel heel erg lastig hoor. Ik bedoel, het meeste is iets in de binnenlandse politiek, over Rusland enzo, daar kom ik heel moeilijk bij, want je weet natuurlijk nooit of zo iets is. Mensen schreeuwen vaak en verzinnen graag ook dingen, dus soms is het heel lastig om dat soort dingen te controleren. Dus dan ga ik er altijd gewoon vanuit dat het niet waar is. En als ik iets voorbij zie komen dan, dan kan je wel gaan controleren, maar dan is het ook heel moeilijk om dat terug te vinden inderdaad. Dus dan kun je beter op Nu.nl kijken of het wel goed is overgenomen. Dat doe ik echt eens in de zoveel tijd, als ik iets heb van; dat moet ik echt even nakijken.

Ja.

Maar meer dan dat ook niet.

En wanneer heb je dan het gevoel dat je het moet checken?

Nou, eigenlijk is dat alleen met bijvoorbeeld voetbal nieuws bijvoorbeeld. Als iemand iets over een transfer zegt ofzo, dan heb ik zoiets van; daar klopt geen ene zak van. Dan gaat het meestal wel over binnen de Engelse competitie en dan kijk ik meestal het nieuws in Engeland of dat dan wel klopt en meestal klopt het dan wel en soms is het gewoon verkeerd overgenomen of verkeerd geïnterpreteerd. Gebeurt ook heel vaak.

Vertrouw je Facebook dan net zoveel als andere media? Waarom wel of waarom niet?

Uhm, het is allemaal een beetje hetzelfde. Je ziet zoveel dingen voorbij komen, dus dan ga ik er vanuit dat er ook zoveel bullshit tussen zit, denk ik. Het is gewoon heel lastig om te bepalen. Als je ergens geïnteresseerd in bent dan ga je er altijd meer over lezen en dan kom je er vanzelf wel achter.

Waar zie je bullshit dan voorbij komen? Op Facebook of ook in andere media?

Nou ik denk dat dat ook bij heel veel andere media is, toch? Denk ik. Ik bedoel er zit bijvoorbeeld geen nieuws op Instagram, maar op YouTube, daar zie je zoveel informatie tegelijkertijd binnen komen, je scrollt naar beneden en je hebt echt keuze uit miljoenen materiaal wat je aan kunt klikken. Dat is echt insane. Daar ga ik ook niet vanuit dat alles klopt of niet. Maar heb je ook het gevoel dat er een verschil is tussen sociale media nieuws en traditionele media?

Uh, als in onzin circuleren?

Als in de kwaliteit en de geloofwaardigheid van het nieuws?

Nou meestal gaat het wel samen met die platformen, want die nieuwsplatformen doen het ook op Facebook toch? Maar het hangt ook wel af van wie het zegt hoor. Als Pownews iets zegt dan heb ik al gelijk, er klopt geen ene hol van vaak. Die willen ook gewoon graag een beetje provoceren, dus het hangt wel puur af van wie het zegt zeg maar. En meestal heeft een bepaalde nieuwswebsite wel een bepaalde reputatie op Facebook bijvoorbeeld en op basis van die reputatie weet je ook wel of het klopt of dat je het dubbel moet checken. Hangt puur van het platform af en hangt puur van het bedrijf af eigenlijk die het nieuws op sociale media gooit.

Een heel praktische vraag; hoeveel Facebook vrienden heb je?

Zal ik even kijken of niet?

Ik weet niet of je exact aantal wilt weten? Het gaat gewoon heel snel, 592.

En als je kijkt naar je sociale kring op Facebook, waar ken je je Facebook vrienden dan van?

Voornamelijk van school, gewoon ook, zeg maar als je vrienden van school kent, dan kom je ook met meer mensen in contact. Van de studentenvereniging heel veel ook. Mensen van mijn studentenvereniging en buiten de studentenvereniging. Dat een beetje allemaal.

Wanneer voeg je iemand toe of accepteer je iemand als Facebook vriend?

Als ik die persoon goed goed genoeg ken. Als ik er minstens een goed gesprek mee heb gehad, althans, nu ben ik daar veel kritischer in, vroeger was het altijd heel tof om heel veel vrienden te hebben. Nu is het, iedereen kan zien wat je doet en ik hoef ook niet per se heel veel bullshit te zien. Als mensen echt pure poep lopen te praten op de sociale media, dan kun je ze altijd blokkeren. Daar denk ik wel even over na, als ik er alleen mee gesproken heb. Ik voeg eigenlijk zelf nooit toe, tenzij ik een persoon wil uitnodigen voor een evenement en we waren überhaupt nooit Facebook vrienden. Dan voeg ik ze wel toe.

Wat voor soort berichten zie je vaak voorbij komen van je Facebook vrienden op je tijdlijn?

Zeg maar als ze zelf iets posten?

Ja.

Dat is, dat kom ik niet meer tegen.

Nee?

Nee, naja soms als ze een foto plaatsen of dat ze ergens zijn geweest dan plaatsen ze iets van twintig foto's dat ze op vakantie zijn geweest ofzo, maar niet dat ze echt vertellen van dit of dat. Dat kom ik eigenlijk nooit tegen. Ik zie het niet zo vaak op Facebook, of nou ja soms zeggen wel mensen van; ik ben mijn telefoon kwijt, ik ben alleen op Facebook beschikbaar. Dat ze dat wel posten, maar voor de rest niet meer over je eigen leven; oh ik ben zwanger, ofzo.

Wat deed je met politieke berichten die je in je tijdlijn voorbij zag komen van vrienden?

Ja dat hangt er een beetje van af. Ik heb een aantal vrienden die daar heel erg mee bezig zijn. En ja, eh, soms vinden ze een bericht leuk. Daar doe ik vrij weinig mee. Natuurlijk heb je je vriendenkring, we zijn studenten, allemaal wel redelijk links, GroenLinks, D66, dus je bent het wel met elkaar eens. Er is één persoon die altijd wel op die politieke berichten reageert over de PVV of over de Forum voor de Democratie en die reageert daar altijd heel sarcastisch op, dus ik vind het altijd wel gemakkelijk om dat soort dingen te lezen, vooral ook om te zien dan hoe mensen reageren. Dat is echt schitterend.

Wat neem je daar dan uit mee? Of het is gewoon grappig?

Nou, hij vind het gewoon leuk om zijn eigen mening kwijt te kunnen en dat is dan een hele doordachte nuchtere mening en dan reageert hij daar heel sarcastisch op en je hebt mensen die hem gelijk gaan uitschelden en die gaan gelijk happen. Dat is eigenlijk mooi dat mensen zo erg geraakt worden en dat zo graag willen laten zien, terwijl ik dat zelf totaal niet heb. Dat is ook wel bijzonder om te zien, ja dat is vooral heel erg grappig ook, maar het is ook wel met een dubbele betekenis.

Heb je er weleens voor gekozen om vrienden niet te tonen op je tijdlijn?

Niet te tonen op mijn tijdlijn?

Ja, dat je ze ontvolgt of dat je ze onzichtbaar maakt op je tijdlijn?

Uh, ik heb het een aantal jaar geleden wel gehad, volgens mij was het een gozer die ging allemaal artikelen delen en dat was zulke bullshit dat ik hem ontvriend heb zelf. Ik dacht van ja, deze gozer zie ik toch nooit dus..

Wat voor artikelen waren dat dan?

Het waren echt, op een gegeven moment was het echt, honderden van die 9Gag filmpjes ofzo en die niet grappig waren. Hij deed echt zoveel, een stuk of dertig per dag, ik werd er echt helemaal gek van.

Zijn er ook weleens mensen die je vanwege andere tijdlijnberichten hebt verwijderd?

Nee, nee, ik verwijder eigenlijk praktisch niemand. Niet met tijdlijnberichten, alleen als het heel erg hinderlijk wordt, dat heb ik nog niet gehad, maar als ik iemand echt hinderlijk vind en die echt veel te veel deelt dan heb ik zoiets van ja, dit is toch informatie die totaal niet nuttig is en je verdoet mijn tijd.

Welke soort webpagina's volg je via je tijdlijn? Waarvan blijf je graag op de hoogte?

Van besloten groepen, besloten groepen telt dat ook? Van besloten groepen voor een kamer zoeken, want ik moet er binnenkort uit. Besloten groepen van mijn studentenvereniging, daar praten we dan heel veel in en daar posten we ook heel veel in. En puur evenementen en dat ik heel makkelijk mensen kan taggen op evenementen en laten weten dat er iets is. Dat is heel fijn, dat vind ik echt ontzettend fijn.

Zijn er ook politiek geaffilieerde webpagina's waarvan je graag op de hoogte blijft?

Ja, ik volg wel D66 geloof ik, maar die post ook nooit weer wat en ik vraag mij eigenlijk af waarom ik die pagina volg, want er komen redelijk weinig nuttige dingen voorbij.

Alleen D66 of ook nog meer pagina's?

Ja, Pownews zie ik vaak voorbij komen, maar dat volg ik geloof ik niet. Misschien ook wel, dat zou kunnen. Ja, je hebt Zondag met Lubach als ik het dan voorbij zie komen. Het is eigenlijk het enige dat politiek gerelateerd is dat ik voorbij zie komen.

En wat doe je met Facebookberichten die je wereldbeeld en opvattingen tegenspreken?

Als ik dat voorbij zie komen? Nou ik weet niet. Zoals? Noem eens een voorbeeld?

Stel dat jij een artikel of nieuwsbericht voorbij ziet komen dat indruist tegen jouw visie ten aanzien van het onderwerp?

Dan ben ik het er niet mee eens, maar dan doe ik er verder niets mee. Iedereen heeft een andere mening.

Doe je er iets mee of ga je het voorbij?

Nee, nee, soms lees ik het, dan sla ik het wel op. Ik bedoel ik vind het interessant hoe anderen denken, want iedereen is anders. Ik vind het ook wel interessant eens van de andere kant, maar ik doe er echt niets mee. Als ik iets lees waar ik het niet mee eens ben, ja boeiend, je komt het altijd tegen. Waarom zou je daar een probleem van maken? Scrol gewoon verder en lees wat je wil lezen.

Heb je het gevoel dat Facebook berichten bijdragen aan je beeldvorming over bepaalde onderwerpen en waarom?

Uh, ik kan zeggen nee, maar ik denk dat het onbewust wel zo is, omdat je zoveel nieuws binnen krijgt, omdat je zoveel meningen moet gaan vormen tegelijkertijd, dat ik toch wel denk dat het indirect je beeld aantast, maar dat durf ik zelf niet over mijzelf te zeggen, maar ik denk het wel. Ik kan het niet met zekerheid zeggen.

Heb je het gevoel dat je ook anders tegen bepaalde onderwerpen aan kan gaan kijken door Facebook?

Ja, het is een heel gevaarlijk medium natuurlijk, ik bedoel je krijgt zoveel dingen binnen, dat ik ook zoiets heb van moet ik daarover nadenken? Is het nieuws wel überhaupt echt? Dus dat vind ik wel heel erg lastig. Ik vind dat echt een hele moeilijke vraag, omdat ik zelf niet eens weet hoe erg ik daardoor wordt beïnvloed. Je weet natuurlijk zelf niet hoe je beïnvloed wordt toch? Of wel?

Ja dat is misschien inderdaad moeilijk om in te schatten.

Het kan natuurlijk zijn dat je een specifiek voorbeeld hebt voor jezelf, dat je denkt van; oh ik heb hier over gelezen en ik heb het heel vaak online voorbij zie komen dus ik heb..

Nou ik heb wel, ik kijk geen Temptation Island, maar ik zie zoveel dingen daarover voorbij komen over verhalen en quizjes enzo, dat bevestigt mijn beeld wel dat ik dat programma niet hoeft te kijken. Laat ik het zo zeggen, maar dat is echt iets heel kleins ook. Dat is volgens mij de verkeerde reden ook.

Een ander onderwerp, dat is eigenlijk het laatste gedeelte. Wat vind je van het vluchtelingendebat in Nederland dat het afgelopen jaar eigenlijk heel erg veel ter sprake is gekomen?

Heel erg opgeblazen in elk geval. Mensen maken heel veel, heel snel van een mug een olifant. Ik vind natuurlijk dat je over bepaalde problemen na moet denken van het kan uit de hand lopen, maar ik heb zoiets van; ja, vang je mensen op in hoeverre dat kan en als dat niet kan dan moet je over een andere oplossing na gaan denken. Op een gegeven moment is het klaar, mensen moeten daar wel een beetje nuchter over nadenken en je moet ook weten hoe het is om in iemand anders schoenen te staan. Het is niet zo dat als ze komen en alles voor ons gaan verpesten, nee die mensen willen ook gewoon een plek hier om veilig te kunnen zijn en hoe het dan later moet als het veilig is, daar moeten we dan later over praten. Dit is puur voor opvang, dus mensen moeten gewoon weten, als jij in dat land zit wil je ook gewoon naar een veilige plek toe. Dus ik vind dat je die mensen in zekere zin moet gaan helpen.

In welke zin vond je het opgeblazen?

Ja, van dan is er iets gebeurt ofzo, dan is er bijvoorbeeld een kamp ergens en dan heb je al die mensen die gaan zeiken van; ze hebben een telefoon opgehaald en dat komt dan helemaal in het nieuws, iemand heeft een vrouw aangerand ofzo en dat wordt dan heel erg opgeblazen en dat verandert dan in Nederland het totale beeld van vluchtelingen. Van ik ga gelijk tegenstemmen, ik hoeft die vluchtelingen niet meer. Terwijl het zo klein is wat er gebeurt en dat het ook gewoon normaal gesproken kan gebeuren en dat het gelijk voor zo'n grote groep wordt verpest, dat ze

eigenlijk opgevangen willen worden voor veiligheid. Ik vind het eigenlijk zonde dat mensen zo snel die knop om kunnen draaien, van er is iets gebeurd en alle vluchtelingen zijn kut, zo.

Wat vind je van het beleid?

Het huidige beleid? Het huidige beleid is dat we ze nu wel opvangen toch? En dat we later ze wel weer terug, ja.. Dat is toch prima, lijkt mij.

Eh, nou ja, de vluchtelingen crisis kreeg dus ook volop aandacht online, wat heb jij hiervan meegekregen?

Eigenlijk alleen slecht nieuws, als er iets met een vluchteling was die iets deed, dan was het gelijk; boem. Iedereen sprak erover.

Ook via Facebook?

Nou ja, niet iedereen sprak erover, maar het waren gewoon heel veel artikelen die kwamen voorbij, van nieuwswebsites die kopieerden het van elkaar, reacties ook.

En dat kwam je via gewone websites tegen?

Nee, via Facebook vooral. Dus je kent Pownews natuurlijk, provocerend en dan is er iets gebeurd en dan bam, bam, bam, erop. Dat dus wel ja.

Wat vond je hiervan, van al die berichten die voorbij komen?

Ik deed er verder niets mee, omdat ik weet dat het zo werd opgeblazen, ik bedoel, je weet hoe media werkt, als er iets gebeurt, mensen willen alleen maar slecht nieuws horen, that's it. Dat is het enige dat interessant is om te lezen, of Kim Kardashian die iets gaat doen ofzo, maar that's it weet je. Het maakt gewoon niet uit, je moet gewoon zelf alles met een korreltje zout nemen, omdat je weet dat mensen graag naar slecht nieuws willen luisteren. Het is gewoon sensatie. Dat is de reden dat nieuwswebsites überhaupt nog kunnen overleven, denk ik, omdat je gewoon zo snel bij het nieuws moet zijn. Mensen kan je alleen aantrekken met dat soort nieuws, omdat mensen dan gaan lezen. De journalistiek verandert zo erg, omdat wij ook in principe een blog kunnen beginnen en nieuws kunnen posten, dat kan iedereen nu doen, dus je moet onderscheid kunnen maken met wat er dan wel is en dat is helaas op deze manier.

Is je houding veranderd door de online berichtgeving op Facebook hierover?

Jawel, ik ben het wel minder serieus gaan nemen. Ik nam het minder tot mij toe en ik blijf gewoon bij mijn eigen standpunt. Soms moet je natuurlijk wel dingen niet goedkeuren, wat er gebeurt, maar je moet ook nadenken dat het niet een persoon is, maar een bepaalde gedachtegang en dat kan je hier ook in Nederland zo aantreffen. Dus daar maak ik mij niet al te veel zorgen over.

Denk je dat online berichtgeving hier dan een rol in gespeeld heeft en hoe?

Ik denk van wel, omdat mensen heel snel willen zijn met nieuws en vooral dat je eigenlijk wel door de sensatie van het nieuws dat mensen eigenlijk de slechte dingen willen horen en dat je dat zo vaak voorbij ziet komen dan kunnen heel veel mensen denken van; dan zal het wel kloppen, maar ik heb zoiets van; dat is puur door sensatie.

Dus je hebt het gevoel dat je meer die kant uitgedrukt wordt van dat je het niet zo serieus neemt?

Ja daarom, het is heel moeilijk om te weten wat echt is en wat klopt en of het nou puur is gebaseerd op sensatie?

Heb je dan het gevoel, heb je het gevoel dat je dan bevestigd wordt in D66, hoe zij er tegenaan kijken?

Uh, ik denk niet, ik denk redelijk wel, maar soms zijn ze ook wel een beetje té links, ik weet niet of jij het hebt meegekregen van Renate van de Gijn?

Ik weet het niet specifiek.

Het was Voetbal Inside en dat was zeg maar dat hij als vrouw daar ging zitten. Heel veel mensen spraken daar schande van, de politieke partijen, en volgens mij had D66 ook gezegd van dat kon echt niet. Terwijl ik vind, je kunt een grap onsmakelijk vinden, dat snap ik volledig, maar hij nam het zo erg over de top, dat je moet begrijpen; het is een grapje, get over it. Dan vind ik het wel jammer dat politieke partijen zich heel erg daar in gaan mengen, ze willen graag opkomen voor de medemens die het dan heel erg zwaar heeft, opkomen voor genderidentiteit of transseksualiteit, maar ik heb zoiets van; weet je grappen maken, gebeurt toch altijd. Je kunt iets in bepaalde mate niet grappig vinden, maar het is niet zo dat je over een hele groep haat uitzaait, want daar is hier geen sprake van. Dus ik vind het heel erg vervelend dat politieke partijen zich hierin gaan mengen. Dus dan heb ik wel zoiets van D66 nee, dat vind ik heel erg vervelend als ze dat doen.

Hoe kijk je tegen de weergave van verschillende bevolkingsgroepen op dit platform aan? Op Facebook? Heb je het gevoel dat het divers is wat je voorbij ziet komen?

Uhm, je ziet vooral je eigen dingen voorbij komen toch? Het is vooral je eigen kring, die kom ik het vaakst tegen op Facebook door algoritmes, of niet?

Of mag ik geen vragen stellen?

Je mag wel vragen stellen, ik zit te denken, je hoeft niet het wenselijke antwoord te geven, je moet gewoon het antwoord geven waarvan jij denkt dat is zo. Als ik teveel antwoord ga geven dan ga je misschien een sociaal wenselijk antwoord geven.

Oh ja, dan gaat mijn mening veranderen. Wil je het zo doen?

Als je de vraag dan beter uit kunt leggen dan.. Heb je het gevoel dat je diversiteit tegen komt op Facebook in je tijdlijn? Dus dat je een goede demografische representatie hebt van de samenleving?

Niet helemaal, niet helemaal, want je komt vooral dingen tegen die jou heel erg aanspreken en ik kom bijvoorbeeld niet dingen tegen van 50 plus ofzo, ik vind dat niet een demografisch beeld van de hele samenleving. Je komt echt alleen dingen tegen van jezelf en dat er echt gewoon puur mee te maken dat je in je eigen sociale media bubbel zit.

Nu zijn we bij de laatste vraag, denk je dat vanuit jouw ervaringen als Facebook gebruiker Facebook het contact tussen verschillende groepen belemmert of bevordert? En waarom?

Voor eigen gebruik, bevordert. Maar ik denk dat als je het echt op nieuws gaat baseren, dat mensen heel snel nieuws binnen krijgen en mensen hun mening gaan vormen over bepaalde groepen, belemmert, dat komt echt puur door dat.

En waarom denk je dat het dat belemmert?

Omdat mensen zo snel nieuws aannemen wat er staat, zonder er echt over na te denken of het echt zo is, omdat mensen heel snel hun mening vormen. Nee, dat kan niet dat is kut, dat heeft die persoon gedaan. Dat het gewoon te snel gaat en dat we wat meer argwaan krijgen tegenover elkaar op die manier.

Respondent 14: Dewi (GroenLinks)

Wat is je leeftijd?

23

Wat is je opleidingsachtergrond?

Ik heb een Bachelor Europese Studies gedaan en ik ben dit jaar begonnen aan de Researchmaster Genderstudies in Utrecht.

Wat is je huidige beroep, functie of bezigheid?

Alleen studeren.

Met welke politieke partij identificeer je je?

Voornamelijk met GroenLinks. Ik ben lid van de partij en van de studentenvereniging en ik heb tot nu alleen maar op GroenLinks gestemd, alleen dit jaar heb ik voor BIJ1 gekozen.

Waarom heb je dit jaar voor BIJ1 gekozen?

Nou eigenlijk voornamelijk door de mensen die op de lijst stonden, want ik vond Sylvana Simons wel cool, maar ik was niet per se heel erg in die partij bezig. En toen stond ik in het stembokje en toen zag ik de namen die op de lijst stonden en ik herkende minstens de helft ervan, omdat ik dat gewone hele toffe mensen vind en ik het dat in mijn studie heel erg tegenkom. Dus toen stond ik eigenlijk in een identiteitscrisis in het stembokje, omdat ik dus altijd GroenLinks gestemd had en toen ineens zoiets had; ik wil op Gloria Wekker stemmen. Dus dat heb ik gedaan.

Wat is je etnische achtergrond?

Ik ben Nederlands, mijn oma was Indonesisch, dus ik heb daar wel iets van meegekregen.

Voor welke activiteiten kun je Facebook gebruiken volgens jou?

Nou hoe ik het persoonlijk vooral gebruik is dat ik het meer communities en collectives volg voor als er lezingen zijn of feestjes of dat soort dingen en ik heb ook heel veel buitenlandse vrienden en op die manier is toch mogelijk om contact met ze te hebben als ik zie dat ze online zijn ofzo. Maar qua persoonlijke informatie probeer ik het een beetje in te houden, want ik vertrouw het niet helemaal.

Welke andere sociale media gebruik je en waarvoor?

Eh, LinkedIn, is dat een sociale medium? Wel toch? Ik ben er echt net mee begonnen wat nodig is als je de wereld in gaat om carrière te maken ofzo. Instagram heb ik ook, zit ik bijna niet op, maar ik denk dat als het zomer wordt en er leuke vakantiefoto's gemaakt worden, dat ik het dan wel meer ga gebruiken.

Hoeveel uur maak je gebruik per week van deze sociale media? Van de verschillende media afzonderlijk?

Minder dan een uur totaal, heel weinig.

Per week?

Ja, ik denk dat als je de Facebook Messenger erbij meetelt dat het iets meer is, maar dat is ook van studiegroepjes, die zitten er daar ook op. Ik zit sowieso het meeste op Facebook, Instagram plaats ik dus bijna nooit iets op. En LinkedIn, dat heb ik pas net. Af en toe voeg ik een vriend toe, maar dat is maar twee minuutjes per week. Dus ik denk dat het voornamelijk is, ongeveer een uur ofzo op Facebook als ik dan aan het studeren ben en mij dan even niet kan concentreren, dan gaat het helaas daar makkelijk heen.

Dus een uur Facebook en een paar minuutjes per week Instagram?

LinkedIn dan.

Oh LinkedIn. En Instagram? Dat is sporadisch?

Ja, ik heb een keer per maand, dan post ik er een foto. En ik heb niet heel erg veel volgers en ik volg ook niet veel mensen dus het is ook niet dat mijn tijdlijn heel erg interessant is ofzo, dus het valt heel erg mee.

En welke media gebruik je voor het verkrijgen van nieuws? Kun je bij de volgende media aangeven hoe vaak je ze per week gebruikt?

TV?

Nee, nooit.

Websites die je dan zelf opzoekt? Voor nieuws ofzo?

Nee.

Radio?

Dagelijks, iets van een half uur, misschien een uurtje. Dat is dan wel muziekradio, dus dan hoor ik ongeveer om het kwartier of om het half uur het nieuws.

En krant?

Ik heb nu een maand een online krant gehad, Parool, dat was een tijdelijk abonnement dus dat gaat nu weer aflopen. Dan, dat weet ik dan, iets van twintig minuten per week ofzo dat ik dan een keer als ik in de trein online zat te lezen ofzo.

Welke sociale media gebruik je voor nieuws en hoe vaak gebruik je deze sociale media als platform voor nieuws?

Eigenlijk niet, als ik dan op mijn tijdlijn zit, een uur per week dan kom ik wel af en toe wat tegen, maar niet heel veel. Ik ben ook helemaal niet up-to-date met nieuws. Het enige dat ik weet is met de radio en dat zijn hele korte stukjes, maar ik heb bijvoorbeeld wel een email-account, dat ik dan van de Correspondent dan bijvoorbeeld af en toe mailtjes ontvang of van GroenLinks ontvang ik mailtjes of van meer de New Urban Collective, dus zeg maar van die specifieke

groepen waar ik dan wat over wil weten, daar hoor ik wel wat over, maar niet van algemeen nieuws.

Wat is je indruk van nieuws dat op je Facebook tijdlijn verschijnt als je er toevallig doorheen scrollt?

Ehm, nou ik denk dat het vooral vrienden zijn die artikelen of iets posten en dat zijn over het algemeen best wel hele linkse, hele activistisch vaak ook wel, opmerkingen, omdat ik natuurlijk met mijn studie best wel veel mensen heb die heel erg geïnteresseerd zijn in gender of racisme, dat soort dingen. En dan ook wel een paar mensen heb die stages lopen bij bepaalde groepen of bedrijven en daar dan weer bepaalde dingen van posten, maar ik vind het heel moeilijk, omdat ik dus heel weinig van Facebook gebruik maak. Maar het is sowieso allemaal heel jong, omdat mijn Facebook vrienden allemaal ongeveer mijn leeftijd zijn. Ja en ik kom nooit conservatieve dingen of hele rechtse dingen tegen, omdat ik gewoon in mijn vriendengroep dat niet om mij heen heb en dat vind ik ook wel fijn, wel comfortabel ofzo.

Wat doe je met nieuwsberichten die je wel leest via Facebook?

Meestal lees ik dan gewoon een krantenartikel en als ik dan nog meer wil weten dan klik ik door, dan zoek ik even op google over dat onderwerp, omdat ik het dus niet echt bijhoud, moet ik mij vaak echt wel inlezen voordat ik weet waar het over gaat.

Vertrouw jij het nieuws dat je op Facebook leest en waarom?

Ja, over het algemeen vertrouw ik het wel, omdat ik dus altijd wel doorzoek en dan wel dingetjes vind. Ik heb niet het idee dat ik nepnieuws toegevoegd krijg ofzo, ik ben wel heel erg bewust van dat Facebook met logaritme en zo specifiek op jou gericht is, maar ik van dat ook niet zo heel erg, omdat ik het dus ook niet zo heel veel gebruik, dat ik denk dat ik niet extreem erdoor word beïnvloed en als ik erdoor word beïnvloed dan word ik er ook door beïnvloed in het dagelijks leven, omdat de mensen om mij heen nou eenmaal ook allemaal op die manier denken. Dus wat dat betreft voel ik mij wel veilig en vertrouw ik het wel.

Ben je kritischer als je nieuws leest op Facebook dan als je nieuws leest uit andere bronnen buiten sociale media?

Ja, sowieso wel.

Waarom?

Ja, het is alleen al dat ik af en toe een titel zie op Facebook en denk; oh dat is gek. En dan klik erop en dan blijkt ik bij de Speld terechtgekomen te zijn en dan is het gewoon heel duidelijk dat het gewoon een grapje is, dus wat dat betreft vertrouw ik het wel echt minder als ik op Facebook iets zie dan als ik gewoon via de krant of The Guardian of iets een artikel lees, dan ga ik er vanuit dat dat gewoon echt waar is, 'echt waar', tussen haakjes of tussen aanhalingstekens, ja Facebook wat dat betreft, is niet heel erg betrouwbaar denk ik. Maar ik het idee dat ik daar in ieder geval bewust mee om probeer te gaan.

Hoeveel Facebookvrienden heb je?

Eh, iets meer dan 1000.

En hoe ziet jouw sociale kring op Facebook eruit? Je hebt het al een beetje verteld, maar waar ken je je Facebookvrienden van?

Van mijn middelbare school hier in Amsterdam. Ook veel van de basisschool, van baantjes die ik heb gehad, van theaterfestival de Parade waar ik zes jaar heb gewerkt, maar ook heel veel vrienden die ik heb ontmoet tijdens mijn Erasmus uitwisseling in Valencia, Spanje. En vrienden die ik heb ontmoet tijdens mijn stage in Indonesië. Eh, ja, en dan gewoon mensen die ik op vakantie heb ontmoet. Ik gebruik Facebook vooral om eigenlijk een soort van, om de mensen die ik ooit heb ontmoet, voor het geval dat het ooit nog uitkomt, contact met ze op te kunnen nemen ofzo. Ze zijn allemaal wel jong.

Wanneer voeg je iemand toe of accepteer je iemand als Facebook vriend?

Daar ben ik best wel makkelijk in. Over het algemeen doe ik het gewoon als ik diegene ken. Ik hoef niet bevriend te zijn met diegene en ik hoef ook niet diegene vaak te zien of veel over diegene te weten. Als ik gewoon iemand op een feestje ontmoet en het is gezellig, dan kan ik diegene al accepteren.

Wat voor soort berichten zie je vaak van je Facebook vrienden voorbij komen op je tijdlijn?

Eh, ja ik dat het dus wel dat activistische, dat valt mij de laatste tijd wel op nu ik sinds een half jaar best wel veel feministische vrienden heb. Dat had ik daarvoor niet echt. Dus wat dat betreft valt dat mij wel op. En heel veel van die kookfilmpjes, dat er dan binnen twee minuten iets wordt gekookt en dat dat dan heel snel wordt afgespeeld. Ik merk dat ik vaak mijzelf daar een beetje in verlies als ik geen zin heb om te studeren. Ja, dus dat.

Wat doe je met politieke berichten die van je vrienden voorbij komen in je tijdlijn?

Meestal lees ik het wel, want ik vind het wel interessant dat die vrienden er de tijd voor nemen om zo'n bericht op Facebook te zetten. Ik doe dat zelf nooit en soms kijk ik ook naar de reacties, want het kunnen best controversiële uitspraken zijn die ze hebben en dan door de reacties krijg ik toch een beetje een genuanceerder beeld. Als het mij interesseert ga ik ook echt zoeken waar het over gaat. Ik heb bijvoorbeeld ook een vriendin uit India die heel vaak over de Rohingya dingen post en daar weet ik weinig van af dus dan zoek ik even af waar zij door getriggerd is om dat te schrijven.

Kies je er weleens voor om berichten van je vrienden niet te tonen op je tijdlijn?

Nee, ik heb wel een aantal Amerikaanse vrienden die ik extreem veel posten. Daar heb ik er wel een paar van uitgezet, omdat ik die dan dus een keertje op vakantie een avondje heb ontmoet en dus niet bevriend met ze ben dus dan vind ik het wel heftig, als ik dan op Facebook ga, meteen alleen maar hen te zien. Maar over het algemeen zet ik het niet uit.

Verwijder je weleens vrienden van Facebook vanwege hun tijdlijnberichten?

Nee.

Welke soort sites of webpagina's volg je via je tijdlijn?

Ja, best wel veel. Ik heb daar niet helemaal een beeld van, want ik weet alleen wat ik de laatste tijd heb gedaan en dat zijn vooral kranten van Nederland, maar ook van het buitenland, omdat ik dacht, misschien krijg ik op die manier wel wat nieuws binnen. Ja, dus de New Urban Collective, de Black Archives, de Curvy Black Girls. Ja een beetje die antiracistische, feministische collectieven, waar ik dus nu het laatste half jaar mee in aanraking ben gekomen, want ik vind het wel leuk, omdat ik dus, ik ben niet zo heel erg invest in Facebook, dus ik zou het wel heel erg

leuk vinden om gebruik te maken van die logaritmen en juist heel erg mijn Facebook feministisch te maken bijvoorbeeld, omdat ik bijvoorbeeld in mijn dagelijks leven, behalve in mijn studie, er niet zo heel veel contact mee heb en dan vind ik het juist leuk om Facebook te gebruiken om op die manier, ja een soort van platform te hebben waarvan ik weet, als ik op Facebook ga, dan kom ik daar alles tegen wat ik wil weten voor mijn studies of casestudies en dat soort dingen.

Zijn er ook politiek geaffilieerde webpagina's waarvan je graag op de hoogte blijft? Buiten de pagina's die je al genoemd hebt?

Uh, ik weet niet precies wat je dan bedoelt?

Bijvoorbeeld partijen of andere politiek gekleurde webpagina's.

GroenLinks dus wel, daar ben ik ook lid van. Ook bijvoorbeeld Marnix Timmermans, als hij wat post dan lees ik dat vaak ook wel. Eh, voor de rest niet denk ik. Ik weet niet, ik kan niet zo goed wat bedenken nu.

Wat doe je met Facebookberichten die jouw wereldbeeld en opvattingen tegenspreken?

Ja, ik heb dat niet zo vaak. Ik probeer even een moment te bedenken wanneer ik dat had, maar, ik heb wel bijvoorbeeld een Engelse vriend die werkt bij iets met journalistiek, waardoor hij best wel vaak dingen post die hem opvallen over Engeland en ik heb het idee dat dat niet helemaal in lijn is met hoe ik denk. Dat hij veel liberaler is, maar ik denk dat, ik bedoel ik kan niet echt een mening hebben, omdat ik gewoon heel weinig weet over de Engelse politiek en wat er allemaal aan de hand is dus ik zeg dan niet van; oh dit is niet waar, ik ben het er niet mee eens, omdat ik er gewoon niet genoeg over weet om er iets over te zeggen. Voor de rest kom ik heel weinig tegen.

Heb je het gevoel dat Facebook nieuwsberichten bijdragen aan je beeldvorming over bepaalde onderwerpen? En waarom?

Ik denk onbewust wel, ik denk, ik heb zelf wel het idee dat wat internet sowieso best wel veel doet en sociale media helemaal is dat als je een bepaalde richting op denkt dat je dan op Facebook heel erg binnen die richting kan blijven en nog radicaler wordt eigenlijk. Ik weet niet of ik dat logisch uitleg, dus ik denk wel dat onbewust dat ik dan binnen mijn manier van denken ook een heel scala aan mening hoor, dat ik denk dat dat scala van de wereld is zeg maar. Terwijl de helft van Nederland, daar kom ik nooit mee in aanraking, omdat die mensen helemaal niet denken zoals ik, dat ik daar dan heel erg ver van afsta, maar ik heb dat ook in mijn gewone leven. Ik denk dat het wel wat meer in de hand werkt, maar dat het ook wel logisch is aangezien gewoon mijn hele leven zich afspeelt tussen linksdenkende mensen. Dus ja.

Heb je misschien ook een voorbeeld van beeldvorming over bepaalde onderwerpen, dat je dacht online, dat valt mij op?

Nou ja, ik heb bijvoorbeeld met de zwarte piet discussie, heb ik, met mijn stiefvader gesproken die zei; die discussie slaat volgens mij nergens op, in ieder geval, als mensen die strijd willen voeren; het is niet mijn strijd en ik ga mij er niet mee bemoeien, ik zie het probleem niet. Dat is eigenlijk de enige persoon die ik ben tegengekomen die dat zei, omdat iedereen gewoon om mij heen zegt, zwarte piet is racisme, is gewoon slecht. Daar moeten we iets aan doen, wat we kunnen doen en het is heel belangrijk om daar zo snel mogelijk actie in te ondernemen. Terwijl

ik weet dat in Nederland daar hele verschillende stemmingen over zijn, alleen die stemmingen, stemmen, hoor ik eigenlijk alleen maar in krantenartikelen bijvoorbeeld ofzo of in Zwart als roet van Sunny Bergman. Dus ik weet dat die stemmen er zijn, maar zeker op sociale media kom ik ze niet tegen.

Hoe heeft dat dan jouw beeldvorming beïnvloed? Aangaande dat onderwerp?

Ik denk dat ik het vanzelfsprekender vind dat het racistisch is. Bijvoorbeeld ook veel in Utrecht, toen rond Sinterklaas en dat ik daar was en mij verbaasde dat er in de bakker nog zwarte pieten waren, ik dacht hé, dit is toch iets dat we allang duidelijk hebben gemaakt dat dat niet oké is en toen viel mij ook op dat dat ook in Haarlem was en toen kwam ik dus ook op dat gesprek met mijn stiefvader. En ik merkte dat ik het heel goed kon beargumenteren en dat ik hem zo ver kreeg dat hij zei; misschien heb je wel gelijk, misschien moet ik mij er wat meer mee bezig gaan houden. Maar dat ik dan er vanuit ging dat het allemaal al duidelijk was dat het niet oké was dat ik dat tegenkwam en dat dat eigenlijk niet het geval is op veel plekken.

Heb je het gevoel dat je anders tegen bepaalde onderwerpen aan gaat kijken door Facebook en waarom?

Uh, ik heb niet dat gevoel, maar het zal wel onbewust zo zijn. Ik kan mij niets bedenken waardoor ik anders ben gaan denken door Facebook, maar ik heb nog nooit een artikel gelezen dat positief is over Trump op Facebook. Nou denk ik dus dat ik buiten Facebook ook al nooit fan geweest zou zijn van Trump, maar ik denk dat dat misschien wel door Facebook meer in de hand is gespeeld.

Dat je nog meer aversie kreeg?

Ja.

En nu gaan we naar een actueel onderwerp dat ook op Facebook voorbij is gekomen.

Wat vind je van het vluchtelingendebat in Nederland dat het afgelopen jaar ter sprake is gekomen in de politiek?

Ja, ik weet daar heel weinig van. Ik kan echt niets bedenken dat ik daar iets over gehoord heb het laatste jaar. Ik heb het begin van het vluchtelingendebat een beetje gemist doordat ik op uitwisseling was, dus ik denk dat ik bepaalde gesprekken of onderwerpen niet heb meegekregen. Ik weet dan bijvoorbeeld wel dat ik lid ben van Vluchtelingenwerk Nederland en dat ik al vaak met mensen erover heb gehad dat ik bijvoorbeeld graag een taalbuddy wil worden voor vluchtelingen, maar dat was niet door Facebook, nou ja die pagina is wel van Facebook, maar het was door mensen in mijn omgeving dat ik daarop kwam om dat te doen en voor de rest heb ik er echt heel weinig van meegekregen, dus ik kan daar niet veel van zeggen.

Zo kreeg de vluchtelingencrisis ook aandacht online, heb je hier wel iets van meegekregen?

Nee. Niet in het laatste jaar in ieder geval.

Respondent 15: Daan

Nou mijn eerste vraag; wat is je leeftijd?

21

Wat is je opleidingsachtergrond?

Ik studeer de Bachelor Communication and Multimedia Design.

Wat is je huidige beroep/ functie of bezigheid?

Stagiair bij de VPRO.

En met welke politieke partij identificeer je je?

D66

Wat is je etnische achtergrond?

Vrij Hollands, zo Nederlands als je het krijgen kunt ongeveer, voor zover ik dat terug kan leiden.

Nu wat meer over Facebook als platform, voor welke activiteiten kun je Facebook gebruiken volgens jou?

Gewoon überhaupt of waar ik het voor gebruik?

Eh, nee, waar je Facebook an sich voor kan gebruiken. Die andere vraag komt later.

Dus waar iedereen het voor zou kunnen gebruiken?

Ja.

Nou in ieder geval updates volgen van vrienden, bedrijven of nieuwswinstellingen. Commercieel, maar ook niet-commercieel. Evenementen, informatie vinden, contacten, het is een soort van modern telefoonboekje. Groepen, waar je kunt chatten, daar kun je het voor gebruiken. Wat zit er nog meer in Facebook? Advertenties, eh ja, volgens mij zit er tegenwoordig in je Facebookapp ook een soort van Marktplaats. Dat heb ik dan nooit gebruikt, maar dat zit er dus ook in. Waar kan je het nog meer voor gebruiken? Spelletjes? Kan dat ook op Facebook? Weet ik eigenlijk niet. Voor de rest eigenlijk ook interactie tussen allerlei verschillende groepen of entiteiten, zowel mensen als rechtspersonen zeg maar. Eh, verder nog, nou niet dat ik zo een, twee, drie kan bedenken.

Voor welke activiteiten gebruik jij dit platform vooral?

Voornamelijk denk ik voor de, voor evenementen, groepen en dat soort dingen. Het is ook een beetje je sociale agenda, wat dat betreft. Verder, vrienden dat komt wel voorbij, maar dat is niet echt, dat krijg ik meer op andere manieren binnen, in real life zeg maar. Maar wat ik toch eigenlijk, mijn tijdlijn bestaat voornamelijk uit nieuws. Dus allerlei klanten en nieuwsorganisaties, zowel journalistiek als meer met een mening. Ook politiek gebruik ik het wel, op de hoogte blijven, ja verder stomme filmpjes, toch ook nog wel. Ik scrol ondertussen een beetje door Facebook heen en wat er een beetje voorbij komt. Dat sla je dan niet heel erg op. En ik gebruik de chatfunctie niet zoveel, behalve dan met wat buitenlandse vrienden die dan geen Whatsapp gebruiken bijvoorbeeld.

Welke andere sociale media gebruik je overigens nog meer en waarvoor?

Ik heb Instagram, dat is eigenlijk een beetje hetzelfde, maar daar volg ik geen bedrijven op maar alleen mensen. Dus dat is echt een verschil. Eh, wat heb ik nog meer? Ik heb ook Snapchat, gebruik ik niet zo heel erg veel. Ik heb eigenlijk een bepaalde vriendengroep waar we daar eigenlijk nogal mee op zitten. LinkedIn heb ik, dat is echt zakelijk. Daar zit ik niet vaak op, maar dat probeer ik wel een beetje up-to-date te houden. Dat is toch wel een beetje je moderne

variant van een CV. Ik heb ook Twitter, maar daar zit ik echt nooit op. Nee, dat was het wel ongeveer.

En als je nou kijkt hoe vaak je de verschillende media afzonderlijk gebruikt per week. Hoe zou je dat dan, als je een schatting zou maken, hoeveel uur zou je gemiddeld voor Facebook kwijt zijn, voor Instagram en ja voor de verschillende afzonderlijk?

Ik denk dat je daar toch uiteindelijk veel meer op zit, dan je zelf lief is. Ik denk dat ik meestal op Facebook zit, qua tijd, hoeveel uur? Dat zal wel snel een uur per dag, heel veel eigenlijk. Daarna gevolgd door Instagram denk ik, iets minder. Snapchat, als er wat gebeurt, daar ga ik eigenlijk nooit zelf actief heen. En LinkedIn, een keer een half uur in de week.

En Instagram, hoeveel uur zou je dat dan gebruiken denk je?

Nou een half uurtje per dag ook nog wel. Ja, het gaat door elkaar heen als je weet ik veel wakker word, of 's avonds dat je overal nog een beetje doorheen gaat scrollen. Ik denk dat het grote deel wel op Facebook is en daarna op Instagram, maar hoe die verdeling precies is dat zou ik niet durven zeggen. Ik denk 60-40.

Welke media gebruik je dus eigenlijk voor het verkrijgen van nieuws?

Op Facebook natuurlijk wel en daarnaast apps van nieuwsbronnen, NOS, New York Times heb ik de app van, wat nog meer, even kijken, Blendle gebruik ik soms. Verder luister ik ook weleens naar podcast, nieuwspodcasts. Ja, dat is het wel, ongeveer.

Want Blendle he als je dat even kort uitlegt, wat houdt dat in?

Een soort van online krantenmedium is dat, waar je dus de krant op kan lezen. Bijna alle kranten staan daar op, zeg maar, Nederlandse kranten, en die kun je daar op lezen.

Selecteert dat ook het nieuws voor je?

Dat kan, maar dat is volgens mij een betaalde functie. Je kunt dus gewoon door een krant of tijdschrift heen scrollen en artikelen per stuk kopen voor een paar cent. Dus dat doe ik ook nog weleens, maar ik moet zeggen dat ik dat de laatste tijd ook niet zo veel meer. Je word niet echt gepusht om daar heen te gaan. Wat minder zoals Facebook dat doet, iets met een tijdlijn wat voor jou bedenkt wat je zou willen kijken of luisteren.

Als je bedenkt welke sociale media je gebruikt voor nieuws, hoeveel tijd zou je daar gemiddeld aan besteden?

Per dag of?

Voor het nieuwsaspect, ja per dag.

Nou ik denk toch wel, dat als ik een uur zit op Facebook, toch wel snel drie kwartier.

Drie kwartier voor het verkrijgen van nieuws via Facebook?

Ja.

Oké. Kun je ook van de volgende media aangeven hoe vaak je ze gebruikt? Tv, radio, websites of krant?

Ja, televisie, dat is de ene week meer dan de andere. Ik denk dat dat toch wel een half uur per dag is. En dan überhaupt televisie, dus nieuws dat zal de helft zijn denk ik. Gemiddeld gezien heb je hem de hele week niet aan en een andere week kijk je vaker. Soms als je een rustige ochtend hebt, dan wil ik het ochtendnieuws nog wel opzetten, maar daar zou ik niet een getal op durven zetten. IN die zin dat ik dat precies, zoveel uur, zoveel uur en zoveel uur. Wat zal het zijn, 2,5 uur per week televisie? Krant? Wisselt ook. In het weekend, de weekendkrant lees ik vaak wel. Doordeweeks eigenlijk veel minder, eigenlijk afhankelijk van wat ik te doen heb. Als ik activiteiten gepland heb dan niet. En als ik gewoon rustig, niets te doen heb of bij mijn ouders, dan lees ik het wel.

En de nieuwssites?

Nieuwssites? Nou ja, eigenlijk alleen via de apps. Maar goed dat zou je daar onder kunnen scharen, want het is eigenlijk dezelfde inhoud. Maar dat ik echt naar NOS.nl surf dat doe ik eigenlijk nooit.

En die apps, hoe vaak gebruikte je die per dag?

Nou, vaak 's ochtends, bij het opstaan. 's Avonds nog een keer en overdag tussendoor. Dus dat komt snel op drie kwartier, dus drie keer een kwartiertje zeg maar. Dan kijk ik even de twee die ik heb door.

Welke zijn dat die je had?

De NOS en de New York Times. Dus Nederlands en meer internationaal gericht zeg maar. Zij hebben ook een pushmelding, van de New York Times bijvoorbeeld, een daily briefing noemen ze dat, vijf minuten kun je dat doorlopen en dan heb je weer een update zeg maar. Maar goed, daar komt dus zelden tot nooit Nederlands nieuws voorbij, dus dat vind ik wel interessant. Dan de NOS dan.

Wat is je indruk van nieuws dat op je Facebook tijdlijn verschijnt?

Indruk in welke zin?

Nou ja, vind je het, heb je meteen het idee dat het supernuttig nieuws is dat je voorbij ziet komen? Gewoon een algemene indruk die je hebt als je nieuws van Facebook in je tijdlijn voorbij ziet komen.

In mijn ogen is het wel meer, dat, hoe zeg je dat, het zijn wat meer kleine dingetjes weet je wel, onbelang, vaak klein nieuws dat gebeurd is of grappig nieuws. Het is niet echt journalistiek, het zijn meer dingen die gebeuren in de wereld. Dat is echt heel erg welke nieuwsmedium je tegenkomt tegen komt, bij de NOS is het; er is nu ijs en mensen zijn nu aan het schaatsen, en dat soort gekkigheid. En andere media bijvoorbeeld meer tijdschriften of online platforms zoals Vice nieuws, dat is vaak al meer diepgaand, maar het is voornamelijk infotainment gericht dan echt dat je nou zegt, dat is een goede journalistieke weg, want er zit een verschil in kranten en Facebook in de tone of voice en wat je het meest voorbij krijgt.

Wat doe je zelf eigenlijk met nieuws dat voorbij komt op Facebook?

Of ik scan natuurlijk eerst, waar gaat het over? Vind ik het interessant, te ja of te nee. Dan tik ik het aan en probeer ik het te lezen soms en dan is het soms twee zinnen en dan denk je; laat

maar. Of dat je de eerste paar alinea's leest en dan snel weer weg bent. Dat doe je daar ook meer dan als je een krant aan het lezen bent, dan lees je de krant toch wel uit.

Je zei er al iets over, maar ik ga het toch vragen. Vertrouw jij het nieuws dat je op Facebook leest en waarom?

Nou niet per definitie, maar ik kijk daarbij wel naar de bron. Als ik de bron vertrouw, als ik weet; dit is de Facebook pagina van nieuwsbron X, dan vertrouw ik ook, dan zijn die berichten ook afkomstig van hun, alleen via Facebook geplaatst. Nieuws komt van iets en het komt in mijn tijdlijn en wordt als een suggestie gebracht, maar het is niet nieuws dat ik zelf volg, dan minder en zeker, je hebt ook meer amusementsgerichte, plattere nieuwsbronnen die tussendoor komen zeg maar, ik noem de Telegraaf, ik noem Buzzfeed en dat soort gekkigheid. Dat vind ik toch minder liable dan iets wat je zelf gekozen hebt om te gaan volgen. Maar in principe, als de NOS of een betrouwbare nieuwsorganisatie iets plaatst, dan maakt het mij niet uit als ik dat op Facebook tegenkom of dat ik dat in het echt tegenkom. Of in het echt, dat ik het op een ander medium tegenkom.

Zou je dan zeggen van jezelf dat je kritischer bent als je nieuws op Facebook leest dan als je nieuws leest uit andere bronnen buiten sociale media?

Kritischer op dat je aan factchecking doet zeg maar?

Ja.

Ja, dat denk ik wel, ja. Je weet toch, ja iedereen, je weet dat iedereen alles op Facebook kan zetten, omdat natuurlijk, ja, het een open platform wat dat betreft. En natuurlijk een website van een nieuwsorganisatie, die plaatsen dat zelf. Dus je moet wel even kijken van, wie heeft dit geplaatst en niet alles klakkeloos overnemen.

Ja. En een heel praktische vraag, hoeveel Facebookvrienden heb je zelf?

Dat ga ik nu checken. 709.

En als je je sociale kring op Facebook bekijkt, hoe zou je die omschrijven? Waar ken je je Facebookvrienden van?

Nou dat is van alles. Ik kreeg gister een melding dat ik acht jaar op Facebook zit. Dus dat is van middelbare schoolopleiding, collega's inmiddels van de VPRO, maar ook bijvoorbeeld, ik heb in het buitenland gestudeerd, daar heb ik vrienden van. Ook mensen van, he, van de politiek, zoals ze dat mooi noemen. Eh, ja en mensen die je in een andere sociale context tegen zou komen, maar voornamelijk wel sociale contacten via, ja hoe maak je vrienden, ja toch via plekken zoals opleiding, werk, verenigingen. Dat soort dingen.

En wanneer voeg je iemand toe? Of accepteer je iemand als Facebookvriend?

Als ik iemand daadwerkelijk in het echt ook een keer ontmoet en gesproken heb.

Ja.

Als ik iemand bijvoorbeeld bij naam ken, maar als ik die nooit gesproken heb, dan accepteer ik die niet. Of als ik iemand denk, daar hoef ik niets mee, ik hoef jou niet op mijn Facebook. Dan accepteer ik dat ook niet.

Welke berichten zie jij eigenlijk voorbij komen van je Facebookvrienden op de tijdlijn?

Eigenlijk is dat echt maar een klein deel van wat er op de tijdlijn staat in ieder geval, als ik er nu eens even doorheen scrol, dan ben ik nu al twintig berichten verder en ben ik nog geen vriend tegengekomen. Wat je natuurlijk wel vaak ziet, he, of vaak ziet, dat je een bericht van een bedrijf of een nieuwsorganisatie, dat je dat hebt en dat een vriend heeft gereageerd. Dan komt die al snel naar boven. Dat is denk ik waar je je vrienden het meest in ziet, in ieder geval in mijn geval. Vaker dan dat je een bericht van vrienden zelf ziet. Ik weet niet hoe dat algemeen zit maar op mijn Facebook, de berichten van die mensen op hun tijdlijn posten is voornamelijk van mensen boven de veertig of mensen die weet ik veel een ondersteuning nodig hebben voor iets, of in een groep bijvoorbeeld, je hebt van die groepen waar allemaal mensen in de televisie werken, oproepjes daar, groepen meer politiek gerelateerd waar allerlei meningen komen. Waar mensen natuurlijk ook wel actief zijn, van we zijn met een project bezig, wie kan mij helpen? Dat komt denk ik eigenlijk vaker voorbij dan dat mensen hebben; ik ben nu op vakantie, hier zijn mijn vakantiefoto's. Dat zie je eigenlijk. Ja de manier waarop je ziet is dat mensen dat plaatsen op hun Instagram of dat ze hun profielfoto aanpassen, maar een foto van we zijn op vakantie geweest en hier zijn de foto's, dat zie ik alleen bij mijn moeder zeg maar, bij wijze van spreken.

Wat doe je eigenlijk met politieke berichten van je vrienden die voorbij komen, als ze dan voorbij komen?

Nou, niet zoveel. Lezen of voorbij scrollen eigenlijk. Ja, wat dat betreft zit ik wel een beetje in een bubbel met mensen die redelijk gelijk gestemd zijn wat dat betreft. Dus het zijn vaak dingen waarin ik mij kan vinden. En in die groepen, dan gaat het over, echt zo'n gesloten groep, dan zijn het vaak veel specifiekere interne discussies. In die zin, maar ik moet zeggen dat ik mij daar nooit zo in meng.

Heb je er eigenlijk weleens voor gekozen om berichten van je vrienden niet te tonen op je tijdlijn?

Dat je ze verbergt zeg maar? Dat je ze weg doet?

Ja.

Eh, weleens als je heel veel berichten van een iemand krijgt en dat je denkt, persoon X wat je allemaal verteld aan wat je leuk vind of dat je allemaal foto's van je werkgever, je organisatie of wat dan ook deelt, ga maar weg. Maar niet dat ik denk, daar ben ik het niet mee eens, ik ga niet censuur toepassen.

Heb je weleens vrienden verwijderd vanwege hun berichten en waarom?

Nou ik heb niet verwijderd om wat er in staat, maar dat ik een bericht zie van een Facebookvriend en denk; van deze persoon hoef ik niets meer, die kan wel van mijn Facebook af. Ga maar weg, zeg maar. Van deze persoon heb ik zes jaar geleden op mijn opleiding 1 dag gezien en het leek erop dat we veel met elkaar te maken zouden hebben, dus we hebben elkaar toen toegevoegd op Facebook en dat is uiteindelijk niet gebeurd en ik heb eigenlijk geen idee wie je echt bent, dus hoef ik je niet tot de persoonlijke informatie die erop staat, toegang te geven.

Ja, precies. Welke soort webpagina's volg je zelf via je tijdlijn, waarvan blijf je graag op de hoogte?

Eh, in, hoe bedoel je dat precies?

Nou, je hebt bijvoorbeeld webpagina's die je gelijkt hebt. Dus zijn er bijvoorbeeld bepaalde webpagina's die je volgt via je tijdlijn en waar je graag van op de hoogte blijft?

Nou, het zijn een heleboel, een heleboel sowieso. Ik kan niet zeggen dat ik een favoriet heb waarvan ik alles zie, nou natuurlijk, ik heb wel, je kan natuurlijk instellen dat als een organisatie een bericht plaatst dat dat bovenaan komt. Dat heb ik ingesteld bij Tegenlicht, dat was het afgelopen half jaar relevant als ik dat zag. Volgens mij heb ik dat verder bij niets anders, het is eigenlijk een mix van berichten. Ik kan niet zeggen dat het een soort, naja, het is veel nieuws, veel actualiteit enzo.

Zijn er ook politieke geaffilieerde pagina's waarvan je graag op de hoogte blijft en welke?

Eh, nou ik heb natuurlijk wel de pagina's van lokale afdelingen, de landelijke D66 wel gelijkt, maar ik kan niet zeggen dat ik daar nou heel. Dat krijg je toch vaak op andere manieren, in een sociale setting, dat je het erover hebt. Vind ik Facebook niet helemaal de plek om daar informatie over te krijgen. Ook omdat meestal wat er staat dat je dat toch al weet. En ik volg niet veel andere politieke partijen, omdat als zij iets vinden, dan komt dat wel in een nieuwsbron voorbij met iets meer nuance erover heen, dan dat zij dat natuurlijk zelf posten, al kan ik het zelf ook filteren, maar daar heb ik geen zin in.

Wat doe je eigenlijk met Facebookberichten die jouw wereldbeeld of opvattingen tegenspreken?

Uh, dat wisselt. Meestal lezen en denken, ja daar ben ik het niet mee eens en verder gaan met mijn leven. Maar ik sta altijd wel open voor nieuwe ideeën of mensen die een andere kijk op iets anders hebben of een andere kijk op dingen hebben. En als ik zoiets heb van oh ja, daar zit wel iets in, dan ben ik best bereid om mijn mening daarover over bij te stellen. Maar over het algemeen weet ik wat ik van dingen vind en kan ik daar mijn eigen mening wel over vormen.

Maar heb je dan het gevoel dat Facebook nieuwsberichten bij kunnen dragen aan de beeldvorming over bepaalde onderwerpen?

Absoluut, ik denk dat veel mensen daar wel gevoelig voor zijn. Dat als ze iets lezen, dat ze dat voor waarheid aannemen, maar daar heb ik, denk ik, hoop ik, zelf niet zo'n last van.

Waarom denk je dan dat mensen dat voor waar aan kunnen nemen, dat Facebook die invloed heeft?

Naja, dat mensen toch gewend zijn van oudsher, dat als iets op het journaal komt of dat iets in de krant gelezen wordt, toen dat voor de tijd voor Facebook het geval was, dat dat klopt. Want ja, dat was toen zo, het was door een journalist geschreven en het was altijd waar. Of het was de Privé en dan wist je wat je las. En nu is het denk ik veel minder duidelijk waar iets afkomstig van is en of dat credible is, of dat echt journalistiek is of dat het fake news is. En die filter, zeker de generatie boven mij, die heeft dat niet ingebouwd, zeker zoals ik, en misschien ook wel heel veel jongeren hoor, maar in mijn eigen bubbel denk ik dat heel veel jongeren, al sneller wat kunnen zien, die al beter kunnen fact checken vanuit zichzelf. Als mijn moeder iets op Facebook ziet dan denk ik dat zij sneller iets voor waar aan zou nemen, dan mijn broertje, bij wijze van spreken.

Heb je het gevoel dat je anders tegen bepaalde onderwerpen aan gaat kijken door Facebook?

Nee.

Nu ga ik even over op een iets specifiekere onderwerp. Het is namelijk, het gaat over een actualiteit die ook ter sprake is gekomen in de politiek het afgelopen jaar. Het gaat over de vluchtelingen crisis online.

Mijn vraag is, wat vind je eigenlijk van het vluchtelingen debat dat het afgelopen jaar ter sprake kwam binnen de politiek?

In welke zin? Wat vind ik van dat dat op internet, van het onderwerp zelf of van de discussie daarover?

Van de discussie daarover en later stel ik nog een vraag over hoe je dat online ervaren hebt.

Ik vind het altijd goed dat mensen kunnen discussiëren, wat ik denk ik wel belangrijk vind en wat op internet gebeurt; je zit niet tegenover iemand, maar je zit tegenover je computerscherm en je kan dus niet echt terugpraten. Dus wat je ziet is dat mensen eigenlijk veel grover, agressiever en misschien ook vaak overdreven reageren dan daadwerkelijk hun mening is. Dat ze zeggen van; hun moeten allemaal weg en het zijn allemaal, nou ja woorden die ik niet zal gebruiken. Er zijn wel journalisten die hebben, zo'n iemand met zo'n bedreiging opgezocht en gevraagd vind je dit nou echt? En dat iemand in het echt veel genuanceerder was dan dat hij zich op het internet voordeed. Gewoon omdat internet een soort van uitlaatplek is waar ze zich kunnen uiten, zonder dat er gevolgen aanzitten. Dat vind ik dus gevaarlijk aan het debat, omdat het debat soms veel, platter, veel minder, een debat dat het zou moeten zijn.

Hoe kijk jij in eerste instantie, wat was jouw mening over het beleid?

Ik denk dat we daar op zich in Nederland een redelijk sociaal beleid daarin hebben. Als in, je bent welkom zolang je je aan de regels houdt. Het is natuurlijk, en dat is in alles bij de overheid, het is gewoon super bureaucratisch en je word van hot naar her gesleept. Maar ik snap dat als iemand die hierheen komt en niet zichzelf kan bedruipen, dat je daar eisen aan stelt en dat je iemand toch, komt iemand voor het geld, van leuk rijk land daar wil ik wonen en kom maar hier met die centen. Of dat iemand echt een reden heeft, puur, omdat diegene van de plek waar die vandaan komt daar niet kan wonen en dat vind ik een verschil en ik vind het ook goed dat je daar naar kijkt. Want hoe je het ook wendt of keert, je hebt niet de mogelijkheid om iedereen die hier graag zou wonen, hier ruimte te bieden. Aan de andere kant vind ik wel dat als iemand hierheen wil komen, dat die in ieder geval de mogelijkheid moet krijgen om daar de mogelijkheden te verkennen en gewoon te kijken; heeft iemand een toegevoegde waarde in wat voor zin dan ook. Is iemand bereid om mee te gaan doen of komt die persoon hier alleen om te profiteren van wat we hier hebben. Dat is een verschil en het is ook belangrijk dat je daar goed naar kijkt. Het is heel lastig ook, want het is aan de ene kant iemand die hier graag zou komen, waarom zou je zo'n iemand tegen moeten houden? En aan de andere kant; je kunt niet iedereen hier opvangen. Dat is, het is een hele ingewikkelde discussie. En ik ben ook blij dat de mensen die daar verstand van hebben, daar over praten, mensen wiens werk het is daar over na te denken.

Is je houding veranderd door de online berichtgeving hierover ten aanzien van dit onderwerp?

Nee, dat denk ik niet. Ik denk dat mijn mening niet anders is geworden. Ik denk wel dat mede door de nieuws dat je via Facebook of andere media binnenkrijgt, dat je meer duiding krijgt van; hoe staat het ermee? Wat zijn de dingen die goed gaan en wat zijn de dingen die beter kunnen? Wat is het beleid in Nederland en hoe gaan we met die mensen om? Hoe is dat in andere landen? Dat soort dingen, dat scherpt je mening natuurlijk bij als je leest dat iemand langs zes

asielzoekerscentra moet en vervolgens na vijf jaar een 'nee' krijgt. Ja, dat moet gewoon niet kunnen. Iemand moet hier komen en binnen een jaar weten waar hij aan toe is. He, sociaal gezien zou dat wenselijk zijn. Dat is de informatie die je krijgt, we moeten veranderen op de manier waarop we dat doen, niet zo zeer aan het beleid dat we hebben in de zin van laten we iemand wel of niet toe.

Hoe kijk je eigenlijk tegen de weergave van verschillende bevolkingsgroepen op het Facebook platform aan?

De, hoeveel minderheden?

Ja bijvoorbeeld, diversiteit?

Ja, ik denk dat in mijn bubbel redelijk genuanceerde, op journalistieke waarheden gebaseerde mening is van, hoe komt iemand hier en wat zit daarachter? Maar ik denk dat zeker sociale media de neiging hebben om bepaalde groepen, mensen die geen journalistieke organisatie zijn, maar gewoon uit zichzelf een Facebookgroep maken met allemaal onzin, ja dat is natuurlijk, dat kan als je daar teveel in meegaat je beeld heel erg vertekenen.

Denk je dat vanuit jouw ervaringen als Facebookgebruiker, dat Facebook het contact tussen verschillende groepen bevordert of belemmert?

Ik denk geen van beiden. Ik denk dat je, nou ja het zou je in zekere zin misschien iets meer met elkaar in contact kunnen brengen, in de zin dat je elkaar in reacties tegen kunt komen. Aan de andere kant, is daar gewoon iedereen, spuit zijn eigen mening en gaat daar gewoon weer weg. En ik denk dat 90% op internet in dezelfde sociale bubbel zit als dat ze in de echte wereld zitten, dus dat het contact niet per se vernauwt of verbreed, misschien dat het wat verandert dat je in het echt een collega, of iemand op straat of in de trein toevallig spreek en dan gewoon in een normaal menselijke een mening kan hebben en die uiten en dat dat nu wat vaker, platter is en dat dat niet bevorderlijk is. Maar ik denk dat het verschil tussen de hoeveelheid en de manier waarop je met mensen praat niet wezenlijk verschilt met hoe dat buiten gebeurt. Dat het niet wezenlijk verandering brengt.

